

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΚΟΛΙΟΥΣΗ Κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

**ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ: ΑΠΟ ΤΗΝ
ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ**

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2022

ΚΟΛΙΟΥΣΗ Κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

**«ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗ
ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ΣΤΗ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ»**

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

που υποβλήθηκε στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης της Σχολής Επιστημών
της Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή:

1. Παπαδοπούλου Σμαράγδα (επιβλέπουσα), Καθηγήτρια Διδακτικής της Νεοελληνικής Γλώσσας, Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος.
2. Καψάλης Γεώργιος, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
3. Καμαρούδης Σταύρος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, Σχολής Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

Επταμελής Εξεταστική Επιτροπή:

1. Παπαδοπούλου Σμαράγδα (επιβλέπουσα), Καθηγήτρια Διδακτικής της Νεοελληνικής Γλώσσας, Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος.
2. Καψάλης Γεώργιος, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
3. Καμαρούδης Σταύρος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, Σχολής Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.
4. Γκαστή Ελένη, Καθηγήτρια Τμήματος Φιλολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
5. Τσιτσανούδη Νικολέττα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
6. Χατζηδήμου Κωνσταντίνος, Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Γερμανικής Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
7. Μανωλά Μαρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Τμήματος Διοίκησης Τουρισμού Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

**«Μήγαρις ἔχω ἄλλο στό νοῦ μου,
πάρεξ ἐλευθερία καί γλῶσσα;»**

Διονύσιος Σολωμός

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	1
Summary	4
Πρόλογος	7
Εισαγωγή	9

Μέρος Α΄ Θεωρητική προσέγγιση

Κεφάλαιο 1. Η ελληνική γλώσσα και η εξέλιξή της.....	15
1.1. Εννοιολογικές διευκρινίσεις.....	15
1.2. Η έννοια της γλώσσας: προφορική και γραπτή γλώσσα.....	18
1.2.1. Είδη γραμματικής και ορθογραφίας.....	24
1.3. Η καταγωγή και η εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας	27
1.3.1. Γενικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γλώσσας	28
1.3.2. Συστήματα γραφής και τονισμός.....	30
1.3.3. Η ελληνική γλώσσα ως τον 19 ^ο αιώνα μ.Χ.	32
1.4. Το γλωσσικό ζήτημα ως σταθμός στην εξέλιξη της ελληνική γλώσσας (19 ^ο – 20 ^ο αιώνας)	48
Κεφάλαιο 2. Το γλωσσικό μάθημα - Διαχρονική και συγχρονική προσέγγιση.....	56
2.1. Η θέση του γλωσσικού μαθήματος στο εκπαιδευτικό σύστημα	56
2.2. Το γλωσσικό μάθημα και ο γλωσσικός διχασμός.....	59
2.3. Το γλωσσικό μάθημα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	68
Κεφάλαιο 3. Από την Καθαρεύουσα στη Δημοτική.....	72
3.1. Η Καθαρεύουσα στη Νέα Ελληνική Γλώσσα	72
3.1.1. Τα κύρια γνωρίσματα της Καθαρεύουσας	72
3.1.2. Οι επιβιώσεις της Καθαρεύουσας στη Νέα Ελληνική Γλώσσα	73
3.1.3. Η χρήση της Καθαρεύουσας - Κατηγορίες	89

3.2. Γνωρίσματα της Νεοελληνικής Γλώσσας	91
3.2.1. Η χρήση των λόγιων στοιχείων της Νέας Ελληνικής γλώσσας από τους μαθητές/τριες	95

Κεφάλαιο 4. Η ορθογραφία	101
4.1. Ο ορισμός και τα είδη της ορθογραφίας	101
4.2. Κατηγοριοποίηση ορθογραφικών λαθών	102
4.3. Τα στάδια της ορθογραφικής ανάπτυξης	105
4.4. Ο τρόπος κατάκτησης της ορθογραφίας από τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου	106
4.5. Λόγοι ανορθογραφίας των παιδιών σήμερα	108

Μέρος Β΄ Ερευνητική προσέγγιση

Κεφάλαιο 1. Μεθοδολογία της έρευνας	114
1.1. Το είδος της έρευνας	114
1.2. Γενικές παραδοχές – στόχοι – ερευνητικές υποθέσεις	115
1.2.1. Πληθυσμός και δείγμα της έρευνας	116
1.2.2. Ερευνητική στρατηγική	118
1.2.3. Υλικό της έρευνας.....	119
1.2.4. Διαδικασία της έρευνας	120
1.2.5. Περιορισμοί της έρευνας	120

Κεφάλαιο 2. Αποτελέσματα της έρευνας	122
2.1. Ανάλυση ευρημάτων της Ε΄τάξης.....	122
2.2. Ανάλυση ευρημάτων της ΣΤ΄τάξης.....	151

Κεφάλαιο 3. Προτάσεις - Συμπεράσματα.....	182
---	-----

3.1. Διδακτικές προσεγγίσεις και παρεμβάσεις.....	182
3.1.1. Δραστηριότητες ενίσχυσης της ορθογραφικής ικανότητας	184
3.1.2. Προτεινόμενες ενδεικτικές δραστηριότητες	185
3.2. Συμπεράσματα της έρευνας	189
Βιβλιογραφία.....	195
Παράρτημα I	I
Παράρτημα II	III
Παράρτημα III.....	XV
Παράρτημα IV.....	LVII
Παράρτημα V	C
Παράρτημα VI.....	CLXXI
Παράρτημα VII	CCXLIII

Περίληψη

«ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ».

Στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος συνοδεύεται διαχρονικά από μια ιδιαιτερότητα, σύμφυτη με την ταυτότητα της ίδιας της ελληνικής γλώσσας, ως ζωντανής γλώσσας, που συνεχώς εξελίσσεται, αντλώντας και στοιχεία από το παρελθόν. Η διπλή αυτή παράδοση αφενός προσδίδει στην ελληνική γλώσσα έναν λεκτικό πλούτο και αφετέρου συνιστά τη σημαντικότερη αιτία για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο ομιλητής κατά τη χρήση της.

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στην εξελικτική πορεία της ελληνικής γλώσσας και στον αντίκτυπο που αυτή έχει στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος, προκειμένου να αναδειχτούν τα λόγια στοιχεία που επιβιώνουν στην ιστορική της διαδρομή. Σκοπός, επομένως, της έρευνας αποτελούν η διερεύνηση και η καταγραφή των πιο κοινών λαθών, στα οποία υποπίπτουν οι μαθητές/τριες των δύο τελευταίων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου και τα οποία βρίσκονται σε συνάφεια με την επιβίωση των λόγιων στοιχείων.

Στο Πρώτο Μέρος της παρούσας μελέτης αναφερόμαστε στην έννοια της προφορικής και γραπτής γλώσσας, καθώς και στη διαχρονική εξέλιξή της ανά τους αιώνες. Γίνεται, ειδικότερα, αναφορά στην ιστορία της ελληνικής γλώσσας και στα βασικά χαρακτηριστικά της, όπως αυτά διαμορφώθηκαν στο πέρασμα των αιώνων. Διασαφηνίζονται οι έννοιες της Καθαρεύουσας και της Δημοτικής και παραθέτονται τα γνωρίσματα που προσδιορίζουν το κάθε είδος. Επιχειρείται, επίσης, αφενός μία διαχρονική και αφετέρου μία συγχρονική προσέγγιση του γλωσσικού μαθήματος και αναδεικνύεται παράλληλα η θέση του ως διδακτικού αντικειμένου στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Επιπροσθέτως, οριοθετείται η έννοια της ορθογραφίας, κατηγοριοποιούνται τα διάφορα ορθογραφικά λάθη και παρουσιάζονται τα στάδια της ορθογραφικής ανάπτυξης.

Το Δεύτερο Μέρος αναφέρεται στο ερευνητικό σκέλος της μελέτης, όπου παρουσιάζονται η μεθοδολογία της έρευνας, ο πληθυσμός, το δείγμα και τα ερευνητικά «εργαλεία» που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των δεδομένων. Παρουσιάζονται, επίσης, τα αποτελέσματα της έρευνας και παρατίθενται αναλυτικά τα σημαντικότερα λάθη των μαθητών/τριών, όπως αυτά προέκυψαν από τη συλλογή των δεδομένων. Ακολουθούν τα

συμπεράσματα της μελέτης και ανάλογες προτάσεις για τη βελτίωση της ορθογραφικής ικανότητας των μαθητών/τριών, μέσα από ενδεικτικές δραστηριότητες, τις οποίες μπορεί να εφαρμόσει κάθε εκπαιδευτικός.

Ο πληθυσμός της έρευνας προσδιορίζεται θεωρητικά από τους μαθητές/τριες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης όλης της χώρας. Λόγω της αδυναμίας να χρησιμοποιήσουμε το σύνολο του δείγματος, επιλέξαμε για τον σκοπό αυτό ένα αντιπροσωπευτικό και αξιόπιστο δείγμα για την ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Ηπείρου. Αυτό καθορίστηκε με την αξιοποίηση περιοχών με αστικό, ημιαστικό και αγροτικό χαρακτήρα, αποτελώντας, στην ουσία ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του εκπαιδευτικού συστήματος της Ελλάδας. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε εννέα σχολικές μονάδες της Περιφέρειας Ηπείρου. Οι μαθητές/τριες που συμμετείχαν στην ερευνητική διαδικασία και αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας ήταν συνολικά διακόσιοι σαράντα οκτώ, από τους οποίους οι εκατόν είκοσι οκτώ φοιτούν στην Ε΄τάξη και οι υπόλοιποι εκατόν είκοσι στην ΣΤ΄τάξη.

Η συγκεκριμένη έρευνα έχει τη μορφή μίας ποιοτικής έρευνας και ειδικότερα μίας έρευνας δράσης, η οποία στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας και της μάθησης και παράλληλα στην αντιμετώπιση διαφόρων γλωσσικών προβλημάτων της εκπαιδευτικής πράξης. Συγκεκριμένα, βασικός στόχος της παρούσας μελέτης είναι η καταγραφή των πιο κοινών ορθογραφικών λαθών στα οποία υποπίπτουν οι μαθητές/τριες των δύο τελευταίων τάξεων της Δημοτικής Εκπαίδευσης, η διερεύνηση για την επίδραση που ασκεί ο μόνιμος τόπος κατοικίας των μαθητών/τριών ως προς τη σχολική τους επίδοση στην ορθογραφία, καθώς και η διερεύνηση στρατηγικών ανάπτυξης των γλωσσικών δεξιοτήτων του γραπτού λόγου, με τις οποίες ο εκπαιδευτικός μπορεί να βελτιώσει γενικότερα την απόδοση των μαθητών/τριών στην ορθογραφία.

Η ορθογραφική ικανότητα των μαθητών/τριών, οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα, αξιολογήθηκε μέσα από δύο διακριτές δοκιμασίες, διαφοροποιημένες για την κάθε τάξη. Η πρώτη δοκιμασία αφορούσε στην επιλογή *Σωστού* ή *Λάθους* σε ένα εύρος σαράντα επιλογών που δίνονταν στους μαθητές/τριες και των δύο τάξεων. Οι επιλογές ήταν διαφοροποιημένες για την κάθε μία από τις δύο τάξεις. Η δεύτερη δοκιμασία είχε να κάνει με τη γραφή ενός κειμένου, δομημένου σε μία παράγραφο, το οποίο υπαγορεύθηκε από την ερευνήτρια. Το κείμενο της υπαγόρευσης ήταν διαφοροποιημένο για κάθε μία από τις δύο τάξεις.

Από τα πορίσματα της έρευνας προκύπτει ότι τα λάθη των μαθητών/τριών της Ε΄και ΣΤ΄τάξης, αναφορικά με τα δάνεια της Καθαρεύουσας στη Νέα Ελληνική Γλώσσα υπάγονται στις επιμέρους κατηγορίες ορθογραφικών λαθών που προσδιορίζονται ως φωνολογικά, γραμματικά, ετυμολογικά, τονικά λάθη και λάθη στίξης. Η συχνότητα των λαθών που

συναντούμε στις λέξεις ή φράσεις που δανειζόμαστε από την Καθαρεύουσα στη Δημοτική είναι ιδιαίτερα υψηλή, λόγω ελλιπούς γνώσης της ιστορικής ορθογραφίας από τους μαθητές/τριες του Δημοτικού Σχολείου. Τέλος, η περιοχή διαμονής των μαθητών/τριών επηρεάζει τη συχνότητα των ορθογραφικών τους λαθών, ενώ όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της έρευνας οι μαθητές/τριες που φοιτούν σε σχολεία των αγροτικών περιοχών εμφανίζουν υψηλότερη επίδοση από τους μαθητές/τριες που φοιτούν σε σχολεία αστικών και ημιαστικών περιοχών.

Εμβαθύνοντας στην ποιοτική ανάλυση των ορθογραφικών λαθών από το καθ' ύπαγόρευση κείμενο, όπως προκύπτει από την κατηγοριοποίηση των λαθών στις πέντε μεγάλες κατηγορίες, την πρώτη θέση καταλαμβάνουν τα γραμματικά και ετυμολογικά λάθη. Στη δεύτερη θέση βρίσκονται τα φωνολογικά λάθη, ενώ τις δύο τελευταίες θέσεις διεκδικούν τα τονικά λάθη και τα λάθη στίξης.

Λέξεις –κλειδιά: ελληνική γλώσσα, Καθαρεύουσα, Δημοτική, γλωσσικό ζήτημα, γλωσσικό μάθημα, γλωσσολογία, ορθογραφικά λάθη.

Summary

“SPELLING ERRORS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN THE USE OF THE GREEK LANGUAGE: FROM THE PURIST GREEK TO THE NATIVE LANGUAGE”.

In the Greek educational reality, the teaching of the linguistic course is accompanied by a peculiarity of the Greek language, which is an alive language that evolves continually and at the same time it draws elements from the past. On the one hand, this double tradition adds to the Greek language verbal wealth, but on the other hand, it constitutes the basic reason for the difficulties the speaker faces while using it.

This research focuses on the evolutionary course of the Greek language and the impact of it in the teaching of the linguistic course in order for the archaizing elements to survive in the Modern Greek language. Consequently, the aim of this research is the investigation and the recording of the most usual mistakes that the students of the two last grades of the municipal school do and are connected to the survival of the archaizing form of Modern Greek.

The first chapter of the investigation has to do with the meaning of the language as one speaks it and as somebody uses it in its writing form. Furthermore, the evolution of the Greek language through the centuries is to be discussed. What is more important is the history of the Greek language and its basic characteristics, which exactly gave the Greek language the glory that posed in the past and continues to possess in the present indeed. The investigator clarifies the meaning and the differences, between the Purist Greek (Katharevous(s)a) and the Native language (Dimotiki). Yet, is attempted a timeless and at the same time a synchronous approach of the language course as its position is also highlighted as a teaching subject of the Greek Educational System, specifically in the Primary School. Finally, the meaning of the spelling is delimited, the various spelling mistakes are categorized and the stages of the spelling development are noted.

The second chapter has to do with the investigating approach of the investigator, whom introduces the methodology of the research, the population, the sample and the research tools used to collect the necessary data. Consequently, the results of the research are presented and the most important mistakes of the students are noted in detail, as they emerged from the collection of the data in the various school units. Finally, the researcher comes to the

conclusion of the study and presents her suggestion for improving the spelling of the students, through activities that can be used by every teacher in this direction.

The research population is determined by the Primary School students across the country. Due to the impossibility of examining the entire population research material, a representative and reliable sample was selected. Therefore, this was determined by utilizing a part of Greece, in which it was possible to identify urban, semi-urban and rural areas, which for this reason constituted a representative sample of the Educational System of Greece. The research was carried out in nine school units in the geographical boundaries of the Region of Western Greece. Regarding the numerical data of the sample, the students who participated in the research process were a total of two hundred and forty eight, of which one hundred and twenty eight are in the 5th grade and the remaining one hundred and twenty are in the 6th grade.

This is a quality research and in particular an action research, which aims to improve the quality of teaching and learning and at the same time to address the challenges and various problems of the educational practice. Specifically, the objectives of the present study are defined as follows: to record the most common spelling errors by students in the last two grades of Primary Education, to investigate whether the students' permanent place of residence affects their school performance in spelling, and exploring strategies for developing written language skills with which the teacher can improve students' performance in spelling.

The spelling ability of the students who took part in the research was assessed with two distinct tests, different for each class. The first test was to choose *True* or *False* from forty corresponding new answers given to students in both grades. In the second test, which involved dictating a text structured in a paragraph, the participants were asked to write the text dictated to them by the researcher. This process varied according to the class. During the test, the students had to spell correctly the given text, which was different for the 5th grade of primary school and different for the 6th grade.

The findings of the research clearly give the answers to the objectives of this project. The expected errors of the students of the 5th and 6th grade regarding the loans of the Purist Greek (Katharevous(s)a) in the Modern Greek Language fall into the sub-categories of spelling errors in phonological, grammatical, etymological, tonal errors and punctuation errors. The frequency of errors in the words or phrases that the Purist Greek (Katharevous(s)a) lends to the Native language (Dimotiki) is particularly high, due to the lack of knowledge of historical spelling by the Primary School students. Finally, the area of residence of the students seemed to have effect on the frequency of students' mistakes, as

shown by the results of the research, the students attending schools in rural areas have a higher performance compared to students attending schools in urban and semi-urban areas.

Going deeper into the qualitative analysis of spelling errors in dictation, as shown by the categorization of errors into the five major categories, the first place is occupied by grammatical and etymological errors. In second place are phonological errors, while the last positions are claimed by tonal errors and punctuation errors.

Key words: *Greek language, Purist Greek (Katharevous(s)a), Native language (Dimotiki), linguistic issue, linguistic course, linguistics, spelling mistakes.*

Πρόλογος

Η παρούσα μελέτη με θέμα *Ορθογραφικά λάθη των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου στη χρήση της ελληνικής γλώσσας: από την Καθαρεύουσα στη Δημοτική* είναι προϊόν μελέτης της ερευνήτριας στο πλαίσιο της εκπόνησης της διδακτορικής της διατριβής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Ειδικότερα, στην παρούσα διατριβή διερευνώνται τα συχνότερα λάθη σε ορθογραφικό επίπεδο, στα οποία προβαίνουν οι μαθητές/τριες της Ε΄και ΣΤ΄τάξης σε λέξεις, που κατάγονται από την Καθαρεύουσα και διατηρούνται ακόμα και σήμερα στον γραπτό και στον προφορικό λόγο με μεγάλη συχνότητα.

Η επικράτηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην καθημερινή ζωή του ανθρώπου και κυρίως στην παιδική και εφηβική ηλικία, σε συνδυασμό με τη χρησιμοποίηση των λεγόμενων *Greeklisch*, δηλαδή της ελληνικής γλώσσας γραμμένης με το λατινικό αλφάβητο, για τη διεκπεραίωση της επικοινωνίας, έχουν επιδράσει αρνητικά, καθώς τα παραπάνω απειλούν την ακεραιότητα της ελληνικής γλώσσας, αφού έτσι ατονεί το ορθογραφικό αίσθημα. Τα παιδιά επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από το φαινόμενο αυτό, μέσα από τα πρότυπα που παρέχουν οι γονείς, οι φίλοι και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Ως εκ τούτου παρατηρείται κατά τα τελευταία χρόνια μία ανησυχητική τάση προς την ανορθογραφία σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Αφορμή για τη διερεύνηση του θέματος της παρούσας διατριβής αποτέλεσε το ενδιαφέρον της ερευνήτριας να διαπιστώσει και να αξιολογήσει κατά πόσο οι μαθητές/τριες των δύο τελευταίων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου έχουν κατακτήσει την ορθογραφία λέξεων, που εμφανίζουν έναν σημαντικό βαθμό δυσκολίας και δεν χρησιμοποιούνται με μεγάλη συχνότητα.

Για την εργασία αυτή και την επιτυχή ολοκλήρωσή της είχα τη συνδρομή αρκετών ανθρώπων. Η συνολική προσπάθεια ήταν κοπιώδης και απαιτήθηκαν υπομονή και επιμονή. Κατά συνέπεια, από τη θέση αυτή, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμά όλους εκείνους, που συνέβαλαν, ο καθένας με τον δικό του τρόπο, στην ολοκλήρωση της μελέτης:

Την επιβλέπουσα καθηγήτρια της διδακτορικής μου διατριβής, κ. *Σμαράγδα Παπαδοπούλου*, η οποία ανέλαβε με προθυμία την επίβλεψη του εγχειρήματος αυτού. Η πνευματική της καθοδήγηση και οι καίριες επισημάνσεις της, ήταν αυτές που συνέβαλαν καθοριστικά στην επιτυχή ολοκλήρωση ενός σημαντικού κύκλου της ζωής μου.

Τον ομότιμο καθηγητή, κ. *Γεώργιο Δ. Καψάλη*, ο οποίος από τα πρώτα βήματά μου στο Παιδαγωγικό Τμήμα πίστεψε στις ικανότητές μου και με ενθάρρυνε να συνεχίσω τις

σπουδές μου. Τον ευχαριστώ γιατί έδειξε στο πρόσωπό μου αμέριστη εμπιστοσύνη, αλλά και για τον συνολικό χρόνο που διέθεσε για την εργασία μου.

Τον αναπληρωτή καθηγητή, κ. *Σταύρο Καμαρούδη*, ο οποίος μετά χαράς δέχτηκε να συμμετάσχει στη Συμβουλευτική μου Επιτροπή και με τις υποδείξεις και την εμπειρία του με βοήθησε σημαντικά στην εξέλιξη της εργασίας μου.

Θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω επίσης στα υπόλοιπα μέλη της Επταμελούς Εξεταστικής Επιτροπής, ενώπιον των οποίων πραγματοποιείται η υποστήριξη της διδακτορικής μου διατριβής.

Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω τη βαθιά ευγνωμοσύνη μου στους δύο ανθρώπους, στους οποίους αφιερώνω τη μελέτη μου: στον πατέρα μου *Κωνσταντίνο Κολιούση* ο οποίος έφυγε νωρίς από κοντά μας και στη μητέρα μου *Αγγελική Βασιλείου* που αποτελεί το στήριγμά μου όλα αυτά τα χρόνια.

Παναγιώτα Κ. Κολιούση

Ιωάννινα, Οκτώβριος 2022

Εισαγωγή

Οι σύγχρονες γλωσσολογικές θεωρήσεις εστιάζουν στην προσέγγιση της γλώσσας ως ενός δομημένου συστήματος επικοινωνίας για τη μετάδοση γνώσεων, σκέψεων, επιθυμιών και συναισθημάτων.¹ Παραβαίνοντας τα στενά όρια της γλωσσολογικής επιστήμης, η γλώσσα αποτελεί, επίσης, κοινωνικό και πολιτισμικό προϊόν, αλλά και μέσο για την καλλιέργεια της εθνικής ταυτότητας.² Ο πολυδιάστατος αυτός λειτουργικός ρόλος της γλώσσας, ενισχυμένος με τα επιστημονικά πορίσματα για την άρρηκτη σχέση της με τη γνωστική, κοινωνική και συναισθηματική εξέλιξη του ατόμου, συνέβαλε στο να αποτελέσει η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος τη βάση κάθε εκπαιδευτικού συστήματος. Το δεδομένο αυτό ερμηνεύει, επίσης, τη δυσαναλογία που παρατηρείται ανάμεσα στο πλήθος των ερευνών γύρω από τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος, έναντι οποιουδήποτε άλλου γνωστικού αντικείμενου, το οποίο εντάσσεται στα Αναλυτικά Προγράμματα του εκάστοτε εκπαιδευτικού συστήματος.

Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα, ήδη εκ της συστάσεώς του, αναγνώρισε τη σπουδαιότητα του γλωσσικού μαθήματος, θέτοντάς το στο επίκεντρο των ενδιαφερόντων του. Σήμερα, η διδασκαλία της γλώσσας έχει ως κύρια επιδίωξη να καταστήσει τον μαθητή/τρια ικανό ομιλητή, ακροατή, αναγνώστη και επαρκή χρήστη του γραπτού λόγου, ώστε να συμμετέχει αυτός ενεργά και αποτελεσματικά τόσο στο σχολικό περιβάλλον όσο και στην ευρύτερη κοινωνία.³ Ο στόχος αυτός, αν και φαντάζει προφανής, δεν ήταν πάντοτε απρόσκοπτος για το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα, το οποίο από το 1834 - έτος οργάνωσης της ελληνικής εκπαίδευσης - και για περισσότερο από έναν αιώνα αποτέλεσε πεδίο ιδεολογικών αντιπαραθέσεων και έντονων συγκρούσεων, που εκδηλώθηκαν εξαιτίας των διαφορετικών αντιλήψεων αναφορικά με τη μορφή της γλώσσας που θα έπρεπε να διδάσκονται οι Έλληνες μαθητές/τριες. Στην πραγματικότητα, το γλωσσικό μάθημα συμπαράσύρθηκε από τη δίνη του γλωσσικού διχασμού της ελληνικής γλώσσας, οι ρίζες του οποίου εντοπίζονται, στην ουσία, στον 1^ο αιώνα π. Χ. και συγκεκριμένα στο κίνημα του αττικισμού.

¹ Παπαϊωάννου, Δ. Γ. (1979). *Λεξικό της Δημοτικής : Ορθογραφικό – Ερμηνευτικό*. Αθήνα : Δωρικός, σ. 106.

² Αθανασίου, Α. ([1993] 2001³). *Γλώσσα – Γλωσσική επικοινωνία και διδασκαλία στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Ιωάννινα : Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, σ. 63.

³ Αργυροπούλου, Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατούνα, Α. (2010). *Πανελλαδική έρευνα για τη γλωσσική επάρκεια των μαθητών στο Γυμνάσιο και στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού*. Αθήνα : Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σ. 9-10.

Η τάση που σηματοδότησε ο αττικισμός ως προς τη μίμηση της γλώσσας των αττικών συγγραφέων της κλασικής περιόδου και η απόρριψη της Κοινής, προφορικής, ζωντανής γλώσσας, δημιούργησε μία τεχνητή διγλωσσία στην ελληνική γλώσσα. Από τη μία πλευρά, η γραπτή γλώσσα των λογίων, η αρχαϊζουσα, και από την άλλη, η προφορική γλώσσα, η γλώσσα του λαού. Με το πέρασμα των αιώνων, η αττικίζουσα λόγια γραπτή γλώσσα οδήγησε στη λεγόμενη Καθαρεύουσα, ένα γλωσσικό «κατασκεύασμα» του 19^{ου} αιώνα, το οποίο, όμως, ήταν εντελώς απομακρυσμένο από την απλή λαϊκή γλώσσα, τη Δημοτική. Οι συγκρούσεις που ξεσπούν ανάμεσα στους δημοτικιστές και στους υποστηρικτές της Καθαρεύουσας, αναφορικά με τη μορφή της γλώσσας, που θα καθιερωθεί ως η επίσημη γλώσσα του ελληνικού κράτους, θα μείνουν γνωστές ως «γλωσσικό ζήτημα». Το γλωσσικό ζήτημα επιλύεται οριστικά το έτος 1976, με την καθιέρωση πλέον της Δημοτικής ως επίσημης γλώσσας του ελληνικού κράτους.

Με την επίσημη καθιέρωση της Δημοτικής Γλώσσας τερματίζεται αντίστοιχα και μία μακρά περίοδος δεκάδων παλινδρομήσεων στη διδασκόμενη ελληνική γλώσσα στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος. Την περίοδο 1834-1976, οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις διαδέχονταν η μία την άλλη, επιφέροντας αλλεπάλληλες αλλαγές στη διδασκόμενη γλώσσα, προκρίνοντας πότε τη Δημοτική και πότε την Καθαρεύουσα. Η μακραίωνη διγλωσσία της ελληνικής γλώσσας είχε αρνητικές συνέπειες τόσο για την κοινωνική και πολιτική ζωή όσο και για την ίδια την ποιότητα του γλωσσικού μαθήματος. Ωστόσο, παρά το διαχρονικό ρήγμα ανάμεσα στην καλλιεργημένη, κοινωνικά ανώτερη, γραπτή μορφή και στην απλή προφορική μορφή της γλώσσας, η λόγια και η δημόδης παράδοση μάλλον συμπλήρωναν η μία την άλλη, συμβάλλοντας στην ουσία στην εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας.

Η Νέα Ελληνική Γλώσσα δεν αποτελεί τίποτε άλλο, παρά ένα κράμα μορφολογικών, συντακτικών, φωνητικών και λεξικολογικών στοιχείων, αποτέλεσμα της μακραίωνης παράλληλης πορείας της προφορικής και της γραπτής μορφής που εμφάνιζε η ελληνική γλώσσα.⁴ Το δεδομένο αυτό καθιστά την ελληνική γλώσσα μία πλούσια γλώσσα, που βασίζεται στη Δημοτική, αλλά με ενσωματωμένα πολλά λόγια στοιχεία, που αποτυπώνονται τόσο στον γραπτό όσο και στον προφορικό λόγο. Οι παράγοντες που ευνόησαν και εξακολουθούν να ευνοούν τη διατήρηση του λόγιου στοιχείου στον προφορικό λόγο, αποτελούν ένα ερώτημα, η απάντηση του οποίου πρέπει να αναζητηθεί τόσο στο γλωσσικό σύστημα όσο και στις λειτουργίες του στη γλωσσική επικοινωνία. Η μορφή του λόγιου

⁴Χατζησαββίδης, Σ. (1998). Η ελληνική γλώσσα ανάμεσα στο μυθολογικό και τον επιστημονικό λόγο. Επιστημονική Επετηρίδα της Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας, *Μακεδόν*, 5, σ. 41-52.

στοιχείου, το σημείο άρθρωσης, το κλιτικό σχήμα, ακόμη και η ύπαρξή του κάποιες φορές ως μοναδικής επιλογής αλλά και το κοινωνικό κύρος με το οποίο έχει διαχρονικά προσδιοριστεί η λόγια γραπτή μορφή του, είναι μερικοί μόνο από τους παράγοντες που μπορούν να ερμηνεύσουν τη διατήρησή του στον προφορικό και γραπτό λόγο.

Το λόγιο στοιχείο, επίσης, δεν συναντάται μόνο στο επίσημο επίπεδο του λόγου αλλά ενδέχεται να είναι και ουδέτερο υφολογικά, να χρησιμοποιείται και σε ανεπίσημα περιβάλλοντα ή να συναντάται ακόμη και σε μη αναμενόμενες συνθήκες. Για παράδειγμα, η λεξική μονάδα «θύρα» στη λέξη «θυροτηλέφωνο» δεν μπορεί να αντικατασταθεί από τη λέξη «πόρτα», ενώ στην καθημερινότητα όλων σχεδόν βρίσκονται ενταγμένες οι φράσεις «το μήνυμα εστάλη» ή «το μήνυμα ελήφθη» ή τα γυαλιά «ηλίου» και «οράσεως». Τα απλά αυτά παραδείγματα καθιστούν σαφές το γεγονός ότι το λόγιο στοιχείο εξακολουθεί - ακόμη και στις μέρες μας - να ενυπάρχει στη Νέα Ελληνική Γλώσσα και να την εμπλουτίζει. Άλλοτε λειτουργεί «διακοσμητικά», ως μέσο επίδειξης γνώσεων, ίσως κάποτε ειρωνικά ή απλώς για καθαρά προσωπικούς, αισθητικούς, ακόμη και ακουστικούς λόγους. Άλλοτε πάλι η έννοια της λόγιας παράδοσης αποτελεί απαραίτητο στοιχείο. Πράγματι, τα διαχρονικά στοιχεία της ελληνικής γλώσσας προσφέρουν πολλές δυνατότητες έκφρασης. Την ίδια στιγμή, όμως, αυτός ο γλωσσικός πλούτος συνιστά μία από τις βασικές αιτίες για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει κάποιος κατά τη χρήση της ελληνικής γλώσσας.⁵

Στο εκπαιδευτικό σύστημα, η διάκριση των λόγιων στοιχείων εισάγεται ως διδακτικός στόχος του γλωσσικού μαθήματος στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου. Η διάκριση αυτή στοχεύει αφενός στη σταδιακή συνειδητοποίηση της ποικιλομορφίας της ελληνικής γλώσσας και αφετέρου στην απόκτηση από τον μαθητή/τρια της ικανότητας να χρησιμοποιεί δημιουργικά τα διαχρονικά στοιχεία της.⁶ Σε επίπεδο επιστημονικής έρευνας, η γνώση και η χρήση των λόγιων στοιχείων από τους μαθητές/τριες του Δημοτικού αποτελούν ένα -εν πολλοίς - ανεξερεύνητο πεδίο. Επίσης, οι λιγιστές σχετικές έρευνες τείνουν να εστιάζουν το ενδιαφέρον τους κυρίως σε μαθητές/τριες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ή σε ενήλικες. Ακόμη μεγαλύτερο εμφανίζεται το ερευνητικό κενό όσον αφορά τη σχέση που ενδέχεται να υπάρχει ανάμεσα στα λάθη που κάνουν οι μαθητές/τριες και στις λόγιες επιβιώσεις της Νέας Ελληνικής Γλώσσας.

⁵ Αναγνωστοπούλου, Γ., Μπουσοίνη – Γκέσουρα, Λ. (2005). *Το λέμε σωστά ; Το γράφουμε σωστά ; Λάθη που γίνονται συχνά στο γραπτό και στον προφορικό λόγο*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σ. 13.

⁶ Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Δημοτικού – Γυμνασίου. (2011), ό.π., σ. 18.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση και η καταγραφή των συνηθέστερων λαθών που πραγματοποιούν οι μαθητές/τριες των δύο τελευταίων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου κατά τη χρήση της γλώσσας και τα οποία συνδέονται ενδεχομένως με την επιβίωση των λόγιων στοιχείων, όπως αυτά εισήχθησαν και επιβίωσαν στη Νέα Ελληνική Γλώσσα μέσω της Καθαρεύουσας. Η έρευνα στοχεύει στην αναγνώριση των προβλημάτων που δημιουργούν οι επιβιώσεις της Καθαρεύουσας κατά τη χρήση του λόγου από τους μαθητές/τριες της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου αλλά και στη διατύπωση προτάσεων για την ενίσχυση του γλωσσικού και λεξιλογικού επιπέδου τους.

Το Πρώτο Μέρος της παρούσας μελέτης προσεγγίζει το ζήτημα της γλώσσας στην προφορική και γραπτή μορφή της. Διασαφηνίζονται οι βασικές έννοιες της Καθαρεύουσας και της Δημοτικής Γλώσσας, ενώ γίνεται μία αναδρομή γενικότερα στην ιστορία της ελληνικής γλώσσας. Η εξελικτική πορεία της ελληνικής γλώσσας, καθώς και οι συνέπειες του γλωσσικού ζητήματος, συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση των λόγων που ευνόησαν τη διατήρηση των λόγιων στοιχείων στη Νέα Ελληνική Γλώσσα. Ενισχυτικά προς την κατεύθυνση αυτή λειτουργεί και η παρουσίαση της θέσης του γλωσσικού μαθήματος, ως διδακτικού αντικειμένου, στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η διαχρονική και συγχρονική προσέγγιση που επιχειρείται, στοχεύει στην αποτύπωση των αλληπάλληλων μεταρρυθμίσεων που υπέστη το γλωσσικό μάθημα, οι οποίες ήταν άμεσα συνυφασμένες με τις περιπέτειες που γνώρισε η ίδια η ελληνική γλώσσα, έως την καθιέρωση της Δημοτικής. Οι συνεχείς εναλλαγές Καθαρεύουσας και Δημοτικής Γλώσσας, εκτός από το γεγονός ότι επηρέασαν την ποιότητα του γλωσσικού μαθήματος, ερμηνεύουν, παράλληλα, τις επιβιώσεις των λόγιων στοιχείων στη Νέα Ελληνική Γλώσσα. Οι επιβιώσεις αυτές παρουσιάζονται με αναλυτικό τρόπο στην τελευταία ενότητα του Πρώτου Μέρους της συγκεκριμένης μελέτης.

Το Δεύτερο Μέρος περιλαμβάνει τα ερευνητικά αποτελέσματα της συγκεκριμένης μελέτης. Αναλύονται αρχικά η μεθοδολογία της έρευνας, ο πληθυσμός, το δείγμα και τα ερευνητικά «εργαλεία» τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για τη διεξαγωγή της έρευνας. Πρόκειται για μία ποιοτική έρευνα, η οποία αφορά τους μαθητές/τριες των δύο τελευταίων τάξεων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και με την οποία επιχειρείται να στοιχειοθετηθούν τα πιο κοινά ορθογραφικά λάθη σε λέξεις που αφορούν τα δάνεια από την Καθαρεύουσα στη Νέα Ελληνική Γλώσσα. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε εννέα σχολικές μονάδες, με το συνολικό αριθμό μαθητών/τριών να ανέρχεται σε διακόσιους σαράντα οκτώ, εκ των οποίων οι εκατόν είκοσι οκτώ φοιτούν στην Ε΄ τάξη και οι εκατόν είκοσι μαθητές/τριες στην ΣΤ΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Το δείγμα απαρτίζεται από μαθητές/τριες της Περιφέρειας Ηπείρου και

διαφοροποιείται αναφορικά με τα κοινωνικά κριτήρια ως προς την περιοχή διαμονής των μαθητών/τριών σε αστική, ημιαστική και αγροτική περιοχή.

ΜΕΡΟΣ Α΄
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ

1.1. Εννοιολογικές διευκρινίσεις

Αρχικά, θα παρουσιαστούν και θα διευκρινιστούν οι βασικοί όροι που αποτελούν τον άξονα γύρω από τον οποίο κινείται η συγκεκριμένη μελέτη. Οι όροι της Καθαρεύουσας και της Δημοτικής αποτελούν καθοριστικά στοιχεία στην πορεία της έρευνας και για το λόγο αυτό ο αναγνώστης πρέπει να διαχωρίζει την έννοια του ενός από την έννοια του άλλου. Ο Γ. Μπαμπινιώτης ορίζει την Καθαρεύουσα ως «*τη μορφή της ελληνικής γλώσσας, κυρίως της γραπτής, που χαρακτηρίζεται ιστορικά από την τάση για περιορισμό των ξένων και διαλεκτικών στοιχείων και κυριαρχία των λόγιων και αρχαιότερων στοιχείων της Ελληνικής. Η μορφή αυτή αντιδιαστέλλεται προς τη Δημοτική*».⁷ Η Καθαρεύουσα πρωτοεμφανίζεται την περίοδο της Τουρκοκρατίας του ελληνικού έθνους (1453-1821), ως μία προσπάθεια συμβιβασμού ανάμεσα στο βυζαντινό αρχαϊσμό και την ομιλούμενη γλώσσα.⁸ Κατά τον Α. Γεωργοπαπαδάκο, Καθαρεύουσα είναι το γλωσσικό νεοελληνικό ιδίωμα που διαπλάστηκε από τους λόγιους ως γραπτή γλώσσα με τύπους και λέξεις που δεν διαφέρουν και πολύ από τους αντίστοιχους της αρχαίας γλώσσας.⁹ Πράγματι, ως κατασκευάσμα των λογίων,¹⁰ η Καθαρεύουσα μπορεί να νεωτερίζει στη σύνταξη, αλλά αρχαίζει στο λεξιλόγιο, τη μορφολογία και τη φωνητική.¹¹ Επίσης, στην Καθαρεύουσα χρησιμοποιείται το πολυτονικό σύστημα, το οποίο είχε επινοηθεί από τους Αλεξανδρινούς Γραμματικούς.¹²

Άλλωστε, η εμφάνιση και η χρήση της Καθαρεύουσας είναι άμεσα συνδεδεμένες με το ρομαντικό ιδανικό της αναβίωσης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.¹³ Έτσι, αποκτά ιδιαίτερη σημασία η επισήμανση του Γ. Μπαμπινιώτη ότι η Καθαρεύουσα είναι εκείνη η

⁷Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002²). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας : Με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων*. Αθήνα : Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., σ. 800.

⁸Βλάχος, Γ. (2011). Το γλωσσικό ζήτημα. Ιστορική αναδρομή. Ο ρόλος και το έργο των Δ. Καταρτζή, Αδαμ. Κοραή, Νικ. Σοφιανού, Παν. Σούτσου, Γιαν. Ψυχάρη, Αλεξ. Πάλλη στο θέμα αυτό. Η επίλυση του προβλήματος. Στο *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά 6ου Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης* (σσ. 720 – 726). Αθήνα : Gutenberg, σ. 721.

⁹Γεωργοπαπαδάκος, Α. ([1984] 1993⁶). *Το Μεγάλο Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Μονοτονικό*. Θεσσαλονίκη : Μάλλιαρης Παιδεία, σ. 489.

¹⁰Θαβώρης, ΙΑ. (1983). *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας*. Ιωάννινα : Εκδόσεις Τσόλης, σ. 103.

¹¹Βλάχος, Γ. (2011), ό.π., σ. 721.

¹²Μπενίση, Λ. (2012). *Η γλώσσα μας αντίστροφα. Μια μικρή ιστορική αναδρομή*. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2017 από: http://dide-a-ath.att.sch.gr/gpolthem/images/%CE%B7%CE%B3%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BC%CE%B1%CF%82%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%B1_doc.doc σ. 2.

¹³Βλάχος, Γ. (2011), ό.π., σ. 721

μορφή της γλώσσας που προέρχεται από τη λόγια αττικίζουσα γραφή.¹⁴ Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, κεντρική πεποίθηση είναι ότι, μέσω της αναγέννησης της αρχαίας γλώσσας, θα επιτευχθεί η αναβίωση του ένδοξου παρελθόντος της κλασικής Ελλάδας και έτσι θα καταστεί εφικτή η εξύψωση του εθνικού αισθήματος και η ενίσχυση της εθνικής συνείδησης, που, με τη σειρά τους, θα οδηγήσουν στην έξοδο του έθνους από το πνευματικό σκοτάδι και την υποδούλωση.¹⁵ Στη συνέχεια, και με τη δημιουργία ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, θεωρήθηκε ότι «η επικράτηση της Καθαρεύουσας θα συνδράμει στον περαιτέρω 'εξελληνισμό' του έθνους και στην αποβολή των 'κληρονομηθέντων ελαττωμάτων' αιώνων σκλαβιάς».¹⁶

Έχοντας, λοιπόν, δανειστεί πολλά στοιχεία από την αρχαία ελληνική γλώσσα, η λόγια αυτή μορφή της ελληνικής γλώσσας χρησιμοποιείται εκτεταμένα από τον 18^ο αιώνα, όταν και προτείνεται, και για τους δύο επόμενους αιώνες, τόσο από συγγραφείς όσο και από το επίσημο κράτος.¹⁷ Ωστόσο, η Καθαρεύουσα ήταν μία γλωσσική μορφή που απευθυνόταν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, με αποτέλεσμα να υπάρχει δυσκολία εκμάθησής της από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, τα οποία χρησιμοποιούσαν στην προφορική τους επικοινωνία τη Δημοτική Γλώσσα. Με τον όρο Δημοτική προσδιορίζεται η κοινή, απλή γλώσσα του λαού, η γλώσσα χωρίς ιδιοματισμούς και ακρότητες.¹⁸ Ο συγκεκριμένος όρος χρησιμοποιείται από το 1818¹⁹ και σύμφωνα με τον Γ. Μπαμπινιώτη προσδιορίζει την απλή μορφή της ελληνικής γλώσσας, η οποία χρησιμοποιούνταν φυσικά και αβίαστα από τους περισσότερους ομιλητές κατά την προφορική τους επικοινωνία.²⁰

Σε αντίθεση με την τεχνητή μορφή της Καθαρεύουσας, η απλή προφορική γλώσσα, η Δημοτική, αποτελεί τη φυσική εξέλιξη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Πρόκειται, δηλαδή, για την ομιλούμενη γλώσσα, που αντιδιαστέλλεται προς την Καθαρεύουσα και για το λόγο αυτό υποτιμήθηκε από τους αρχαϊστές και τους οπαδούς της Καθαρεύουσας, οι οποίοι

¹⁴Μπενίση, Λ. (2012), ό.π., σ. 2.

¹⁵Κουντούρης, Α., Κουντούρη, Κ. (2008). *Η καθαρεύουσα στην εκπαίδευση : η εθνική και πολιτική σημασία στα ιταλοκρατούμενα Δωδεκάνησα (1912 – 1943)*. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2017 από: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/index.php?section=1119&language=el&page706=1&tmpvars%5B0%5D%5Baction%5D=getFile&tmpvars%5B0%5D%5Bfile%5D=file-1190-1030&tmpvars%5B0%5D%5Bmoduleid%5D=kemel&tmpvars%5B0%5D%5Bmodidforfile%5D=693&tmpvars%5B0%5D%5Brealfilename%5D=%CE%9A%CE%9F%CE%A5%CE%9D%CE%A4%CE%9F%CE%A5%CE%A1%CE%97%CE%A3.pdf> σ. 3.

¹⁶Κουντούρης, Α., Κουντούρη, Κ. (2008), ό.π., σ. 3.

¹⁷Μπενίση, Λ. (2012), ό.π., σ. 2.

¹⁸Γεωργοπαδάκος, Α. ([1984] 1993⁶), ό.π., σ. 285.

¹⁹Μπενίση, Λ. (2012), ό.π., σ. 2.

²⁰Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002²), ό.π., σ. 474.

χαρακτήριζαν τη Δημοτική Γλώσσα χυδαίο γλωσσικό ιδίωμα των αμόρφωτων.²¹ Ωστόσο, για τους υποστηρικτές της Δημοτικής Γλώσσας, αρκετά πριν τη δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, η ομιλούμενη γλώσσα ήταν το μόνο ζωντανό όργανο που θα μπορούσε να υπηρετήσει τις ανάγκες του κράτους που θα δημιουργούνταν.²²

Η διάκριση αυτή ανάμεσα στη Δημοτική και στην Καθαρεύουσα, που ουσιαστικά αφορά στο διχασμό ανάμεσα σε ομιλούμενη και γραπτή γλώσσα, ταλαιπώρησε την ελληνική κοινωνία για πολλούς αιώνες και έμεινε γνωστή ως «γλωσσικό ζήτημα». Το γλωσσικό ζήτημα αναφέρεται στον αγώνα για την καθιέρωση της προφορικής γλώσσας, της Δημοτικής, ως επίσημης γραπτής γλώσσας,²³ ένας αγώνας που ως βασική του αιτία είχε την επίμονη αναζήτηση ενός ενιαίου γλωσσικού οργάνου, προκειμένου να συγκροτηθεί μία εθνική παιδεία.²⁴ Με την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους (1834) καθιερώνεται η Καθαρεύουσα ως επίσημη εθνική γλώσσα. Με το πέρασμα των χρόνων και αφού η Δημοτική Γλώσσα αρχίζει να κερδίζει έδαφος στη λογοτεχνία,²⁵ όλο και μεγαλύτερη μερίδα του ελληνικού λαού συνειδητοποιεί ότι η Καθαρεύουσα δεν είναι πρακτική, καθώς αποτελεί μόνο τη γραπτή γλώσσα του έθνους. Έτσι, έρχεται στο προσκήνιο το ζήτημα της επικράτησης της Δημοτικής ως επίσημης γλώσσας του κράτους.

Οι αγώνες που θα δοθούν για την επικράτηση της μίας ή της άλλης μορφής της γλώσσας έχουν συνδεθεί με ιδεολογικά και πολιτικά ζητήματα και η οξύτητά τους λαμβάνει τη μορφή ενός «γλωσσικού εμφυλίου». Τελικά, ύστερα από πολλές περιπέτειες και πιασμοί, η Δημοτική Γλώσσα αναγνωρίζεται ως η επίσημη γλώσσα του ελληνικού κράτους το έτος 1976.²⁶ Ωστόσο, η Καθαρεύουσα εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ακόμη και σήμερα από ορισμένες εφημερίδες, αλλά και από την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος τόσο στη γραπτή όσο και στην προφορική μορφή της. Όσον αφορά ειδικότερα την εκπαίδευση, η χρήση της Δημοτικής Γλώσσας καθιερώνεται με το νόμο 309/30.04.1976 «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδεύσεως» του υπουργού Παιδείας Γ. Ράλλη. Μετά την καθιέρωση της Δημοτικής Γλώσσας στην εκπαίδευση, επήλθαν ριζικές αλλαγές στα σχολικά εγχειρίδια και στον τρόπο διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας. Η επιβίωση, όμως, λογίων λέξεων, εκφράσεων και κανόνων θεωρήθηκε μία από τις αιτίες που δημιούργησε δυσκολίες

²¹Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002²), ό.π., σ. 474.

²²Χριστίδης, Α. Φ. (2005). *Ιστορία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Αρχαιογλωσσία και Αρχαιογνωσία στη Μέση Εκπαίδευση Ι*. Θεσσαλονίκη : Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), σ. 202.

²³Μπενίση, Λ. (2012), ό.π., σ. 1.

²⁴Σταυρίδη – Πατρικίου, Ρ. (2001). Το γλωσσικό ζήτημα. Στο Φοίβος Α. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα* (σσ. 155 - 159). Θεσσαλονίκη : Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, σ. 155

²⁵Χριστίδης, Α. Φ. (2005), ό.π., σ. 202.

²⁶Μπενίση, Λ. (2012), ό.π., σ. 2.

κατά τη χρήση της Νέας Ελληνικής Γλώσσας.²⁷ Κάποια από τα προβλήματα αυτά εξακολουθούν να υφίστανται ακόμα και σήμερα στο χώρο της εκπαίδευσης, λόγω της άμεσης αλληλεξάρτησης της Αρχαίας, της Καθαρεύουσας και της Δημοτικής Γλώσσας στην ιστορία του ελληνισμού. Άλλωστε, η κατάληξη της «γλωσσικής περιπέτειας», η οποία συνδέεται με σημαντικά ιστορικά γεγονότα, είναι η σημερινή Νέα Ελληνική Γλώσσα, μία γλώσσα που προήλθε ουσιαστικά από την εξέλιξη της Καθαρεύουσας²⁸ και κατ' επέκταση της Δημόδους Βυζαντινής, της Βυζαντινής, αλλά και της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Μιλούμε δηλαδή για ένα γλωσσικό κράμα, ένα συνονθύλευμα, τη Νέα Ελληνική Γλώσσα, με αφετηρία μία κοινή γλωσσική ποικιλία, διανθισμένη με δάνεια, αντιδάνεια κλπ.

1.2. Η έννοια της γλώσσας: προφορική και γραπτή γλώσσα

Η γλώσσα, ως προϊόν της βιολογικής εξέλιξης του ανθρώπου,²⁹ είναι το βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο που τον διαχωρίζει από τα υπόλοιπα όντα του φυσικού περιβάλλοντος,³⁰ τα οποία είναι άλογα. Συνάμα αποτελεί το κυριότερο μέσο επικοινωνίας, με το οποίο ο άνθρωπος διεκπεραιώνει το μεγαλύτερο μέρος των δραστηριοτήτων του, ενώ στη βαθύτερη ουσία της, η γλώσσα αποτελεί τον κύριο φορέα σκέψεων,³¹ συναισθημάτων και επιθυμιών. Αποτελεί μάλιστα φορέα ιδεολογίας.³² Όπως συμβαίνει με όλες τις πολύπλοκες και πολυσήμαντες έννοιες, έτσι και για τη γλώσσα έχουν διατυπωθεί διάφοροι ορισμοί, χωρίς, ωστόσο, κάποιος από αυτούς να μπορεί να καλύψει από μόνος του το εύρος και το φάσμα της.³³

²⁷Αργυροπούλου, Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατούνα, Α. (2010). *Πανελλαδική έρευνα για τη γλωσσική επάρκεια των μαθητών στο Γυμνάσιο και στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού*. Αθήνα : Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σ. 31, 76.

²⁸Μπενίση, Λ. (2012), ό.π., σ. 2.

²⁹Παπαναστασίου, Γ. (2009). *Η ελληνική γλώσσα και η γραφή της*. Ανακτήθηκε 10 Οκτωβρίου 2017 από: <https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/LIT1910/%CE%92%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1/PAPANASTASIOU-Presentation.pdf> σ. 1.

³⁰Αθανασίου, Λ. ([1993] 2001³). *Γλώσσα – Γλωσσική επικοινωνία και διδασκαλία στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Ιωάννινα : Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, σ. 63.

³¹Τάτσης, Γ. (2001). *Το γλωσσικό μάθημα. Μεθοδολογικές προσεγγίσεις διδασκαλίας*. Αθήνα : Γ. Γεωργιάς Α.Ε., σ. 15, 21.

³²Αργυροπούλου, Χ. (2011). Γλώσσα και εξουσία μέσα από ποικίλα κείμενα στην καθαρεύουσα και τη δημοτική μορφή της ελληνικής γλώσσας. Στο *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης* (σσ. 705 – 719). Αθήνα: Gutenberg, σ. 705.

³³Αθανασίου, Λ. ([1993] 2001³), ό.π., σ. 63.

Για τον Π. Δορμπαράκη,³⁴ ως γλώσσα ορίζεται το σύνολο του λεξικολογικού υλικού ενός λαού ή μέρους αυτού (Καθαρεύουσα, Δημοτική, Κοινή, Ιδιωματική, Ομιλουμένη, Γραφομένη κ.λ.π.) και ο τρόπος έκφρασης, το ύφος. Για τη Μ. Μανδαλά,³⁵ γλώσσα είναι το σύνολο των λέξεων και των φράσεων που χρησιμοποιεί ένας λαός ή μία ομάδα ανθρώπων, για να συνεννοείται γραπτά ή προφορικά, δηλαδή ο λόγος και η ομιλία. Ο Γ. Παπαϊωάννου³⁶ ορίζει τη γλώσσα ως το σύνολο των λέξεων, των εκφράσεων και άλλων σημείων που μεταχειρίζονται όσοι ανήκουν σε ένα έθνος ή σε μία κατηγορία ανθρώπων, προκειμένου να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους και να συνεννοηθούν μεταξύ τους, ενώ ως γλώσσα νοείται, επίσης, κάθε επιμέρους διάλεκτος (επαγγελματική, κοινωνική, γεωγραφική) ή μορφή (παραδείγματος χάριν βάσει δεδομένης ιστορικής εξέλιξης) αυτού του κώδικα (της νομικής, της ιατρικής, της δημοσιογραφίας κ.τ.λ.).³⁷

Η γλώσσα είναι, επίσης, πολιτισμικό προϊόν και μορφωτικό αγαθό, φορέας υψηλών νοημάτων και μεγάλων ιδεών, βασικό μέσο για τη γνωστική, κοινωνική και συναισθηματική εξέλιξη του ατόμου,³⁸ αλλά πρωτίστως αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο. Δημιουργείται σε μία κοινωνία και, καθώς εξυπηρετεί τις ανάγκες των ατόμων, ζυμώνει και ζυμώνεται με το κοινωνικό γίνεσθαι, εξελίσσεται και ανατροφοδοτείται από αυτή.³⁹ Έτσι, έχει προσδιοριστεί και ως κοινωνικός θεσμός, εκφραστής μίας συγκεκριμένης φιλοσοφίας, καθώς στη γλώσσα έχουν εγγραφεί όλες οι εμπειρίες και οι αξίες της κοινότητας μέσα στο πέρασμα του χρόνου. Υπό αυτήν την έννοια, η γνώση της γλώσσας δεν συνίσταται απλά στην απόκτηση του γραμματικού μηχανισμού της, αλλά έγκειται και στην οικειοποίηση του αντίστοιχου πολιτισμού.⁴⁰ Επομένως, η γλώσσα δεν μπορεί να μελετηθεί ανεξάρτητα από την κοινωνία, στην οποία ανήκει. Παράλληλα δεν είναι λίγοι και εκείνοι που υποστηρίζουν ότι η γλώσσα εκφράζει κάθε φορά τη γλωσσική πολιτική,⁴¹ λειτουργεί ως όργανο αλλαγής και ως εργαλείο πίεσης,⁴² ενώ ασκεί και εξουσία: «η εξουσία ασκείται με τον λόγο περισσότερο από ό, τι με τη

³⁴ Δορμπαράκης, Χ. Π. ([1993] 1999³). *Λεξικό της Νεοελληνικής: Ετυμολογικό, Ερμηνευτικό κατά Ετυμολογικές Οικογένειες*. Αθήνα: Εκδόσεις Σπουδή, σ. 162.

³⁵ Μανδαλά, Μ. (1997). *Μείζον Ελληνικό Λεξικό : Ορθογραφικό, Ερμηνευτικό, Ετυμολογικό, Συνωνύμων, Αντιθέτων, Αρκτικόλεξων, Κύριων Ονομάτων*. Αθήνα : Τεγόπουλος - Φυτράκης, σ. 286.

³⁶ Παπαϊωάννου, Δ. Γ. (1979). *Λεξικό της Δημοτικής : Ορθογραφικό – Ερμηνευτικό*. Αθήνα : Δωρικός, σ. 106.

³⁷ Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002²), ό.π., σ. 427.

³⁸ Αθανασίου, Λ. ([1993] 2001³), ό.π., σ. 63.

³⁹ Αργυροπούλου, Χ. (2011), ό.π., σ. 705.

⁴⁰ Μήτσης, Ν. (2005 – 2006). *Πανεπιστημιακές σημειώσεις Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης*. Βόλος, σ. 93.

⁴¹ Αργυροπούλου, Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατώννα, Α. (2010), ό.π., σ. 13.

⁴² Αργυροπούλου, Χ. (2011), ό.π., σ. 706.

φυσική επιβολή και την τεχνική υπεροχή. Η εξουσία ασκείται σε μεγάλο βαθμό με τις ιδέες, άρα με την γλώσσα, με τις λέξεις».⁴³

Η επιστημονική προσέγγιση της γλώσσας, ωστόσο, δεν μπορεί παρά να αναζητηθεί στον κλάδο της Γλωσσολογίας. Ο R. J. Sternberg, επιχειρώντας μία συνολική αποτίμηση των γλωσσολογικών προσεγγίσεων, καταγράφει έξι βασικά σημεία σύγκλισής τους. Πρώτον, η γλώσσα είναι μέσο επικοινωνίας. Δεύτερον, η γλώσσα έχει συμβολικό και αυθαίρετο χαρακτήρα, καθώς βασίζεται στη χρήση συμβόλων, η σχέση των οποίων με την έννοια που αντιπροσωπεύουν έχει οριστεί με αυθαίρετο τρόπο. Τρίτον, τα σύμβολα της γλώσσας αποκτούν νόημα, όταν έχουν μία συστηματική δομή, άρα η γλώσσα παρουσιάζει μία δομική κανονικότητα. Τέταρτον, η γλώσσα είναι δομημένη σε πολλαπλά επίπεδα (φωνολογικό, σημασιολογικό, γραμματικό, συντακτικό επίπεδο). Πέμπτον, η γλώσσα έχει δημιουργικό χαρακτήρα και έκτον διαθέτει δυναμική, καθώς εξελίσσεται συνεχώς.⁴⁴

Ο A. Martinet, ιδρυτής της Λειτουργικής Γλωσσολογίας, κλάδου της σύγχρονης γλωσσολογίας, όρισε τη γλώσσα ως όργανο επικοινωνίας, με βάση το οποίο η ανθρώπινη εμπειρία αναλύεται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε κοινότητα. Η γλώσσα, για τον A. Martinet, αποτελείται από μονάδες με σημασιολογικό περιεχόμενο και με φωνητική έκφραση, τα μονήματα (ή μορφήματα). Η φωνητική έκφραση, με τη σειρά της, αρθρώνεται σε διακριτές και διαδοχικές μονάδες, τα φωνήματα. Σε κάθε γλώσσα τα φωνήματα έχουν καθορισμένο αριθμό και διαφέρουν ως προς τη φύση τους και ως προς την αμοιβαία σχέση τους από γλώσσα σε γλώσσα.⁴⁵ Υπό αυτή την έννοια, η γλώσσα νοείται ως ένα μέσο, με το οποίο επιτυγχάνεται η επικοινωνία μεταξύ των μελών μίας κοινότητας και επομένως λειτουργεί και ως ένας συνδεδετικός κρίκος, που ενώνει τα άτομα αυτά εντός της συγκεκριμένης κοινότητας αλλά και έξω από αυτή.⁴⁶ Ως εκ τούτου και επιπροσθέτως η γλώσσα εξετάζεται ως βασικό ενοποιητικό στοιχείο της κοινότητας⁴⁷ - κατ' επέκταση και της κοινωνίας - και ως παράγοντας καθορισμού της ταυτότητας του ατόμου (εθνικής, επαγγελματικής, μορφωτικής, κοινωνικής ταυτότητας).⁴⁸

⁴³Φραγκουδάκη, Α. (1993). *Γλώσσα και ιδεολογία. Κοινωνιολογική προσέγγιση της ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Οδυσσέας, σ. 151.

⁴⁴Sternberg, J. R. (2007). *Γνωστική Ψυχολογία* (Ιωάννα Βραχωρίτου, μτφρ.). Αθήνα: Ατραπός, σ. 382.

⁴⁵Martinet, A. ([1976] 1997³). *Στοιχεία Γενικής Γλωσσολογίας* (Αγαθοκλής Χαραλαμπίδης, μτφρ.). Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, σ. 18.

⁴⁶Βλάχος, Γ. (2011), ό.π., σ. 720.

⁴⁷Αθανασίου, Α. ([1993] 2001³), ό.π., σ. 63.

⁴⁸Τοκατλίδου, Β. (1999). *Εισαγωγή στη διδασκαλία των ζωντανών γλωσσών. Προβλήματα – Προτάσεις*. Αθήνα: Οδυσσέας, σ. 15.

Η κοινότητα, για την οποία κάνει λόγο ο A. Martinet, παραπέμπει ουσιαστικά στη λεγόμενη «γλωσσική κοινότητα». Η γλωσσική κοινότητα αναφέρεται στο σύνολο των ατόμων που έχουν την ίδια μητρική γλώσσα. Όπως διαφαίνεται και από τον ορισμό του A. Martinet, τα άτομα αυτά διαφέρουν από άλλα άτομα άλλων γλωσσικών κοινοτήτων. Τα άτομα που ανήκουν σε μία γλωσσική κοινότητα έχουν μάθει τη γλώσσα τους μέσα στα πλαίσια του οικογενειακού και κοινωνικού τους περιβάλλοντος. Αυτό σημαίνει ότι έχουν κατακτήσει βαθμιαία έναν συγκεκριμένο γλωσσικό κώδικα με τρόπο φυσικό. Στον γλωσσικό αυτό κώδικα εγγράφονται όλες οι ενδογλωσσικές και εξωγλωσσικές σχέσεις της γλώσσας, που αναφέρονται στη νοοτροπία, την ψυχοσύνθεση των μελών της γλωσσικής κοινότητας, στο πολιτικοκοινωνικό τους περιβάλλον, αλλά και στην πολιτιστική τους κατάσταση.⁴⁹

Από διαφορετική θεώρηση, την υπόσταση της γλώσσας ως σημειακού συστήματος ανέδειξε ο Ελβετός Γλωσσολόγος F. de Saussure, ο οποίος διαχρονικά διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της γλωσσολογικής επιστήμης, με το έργο που έμεινε στα χέρια μας από τις σημειώσεις των φοιτητών του στο επιστημονικό έργο με τίτλο: «*Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας*». Το βιβλίο αυτό εκδίδεται το 1916, τρία χρόνια μετά τον θάνατό του με βάση τις σημειώσεις των μαθητών του. Σε αυτό, ο Ελβετός γλωσσολόγος προχωρά στη διάκριση της γλώσσας σε λόγο και ομιλία, όπου λόγος (langue) είναι το γενικό εσωτερικό σύστημα που χαρακτηρίζει τη δομή της γλώσσας. Υπό αυτή την έννοια, η γλώσσα γίνεται αντιληπτή ως κοινωνικό προϊόν, ένα προϊόν του λόγου, ή διαφορετικά αναφέρεται στη γνώση που έχουν τα μέλη της γλωσσικής κοινότητας για τη μητρική τους γλώσσα. Από την άλλη, η ομιλία (parole) ορίζεται ως η συγκεκριμένη χρήση και εφαρμογή του συστήματος της γλώσσας από κάθε άτομο της κοινότητας στην επικοινωνία του με τα άλλα μέλη,⁵⁰ συνίσταται, δηλαδή, σε ατομική πράξη και παραπέμπει σε ατομικές διαφορές.⁵¹ Η διάκριση αυτή κρίνεται αναγκαία από τον F. de Saussure, προκειμένου να καταστεί σαφές ότι δυνατότητα επιστημονικής προσέγγισης έχει πρώτα ο λόγος, ως αυτοτελές και ομοιογενές σύστημα, και δευτερευόντως η ομιλία.⁵² Στην παρούσα μελέτη λαμβάνεται υπόψη η θεώρηση αυτή όπως και των μελετητών που προαναφέρθηκαν.

⁴⁹Μπαμπινιώτης, Γ. ([1980] 1988²). *Θεωρητική Γλωσσολογία. Εισαγωγή στη σύγχρονη γλωσσολογία*. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση, σ. 34.

⁵⁰Saussure, F. de. ([1916] 1979²). *Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας* (Φώτης, Δ. Αποστολόπουλος, μτφρ.), Αθήνα: Παπαζήσης, σ. 44 – 45.

⁵¹Παπαηλιού, Φ. Χ. (2005). *Η ανάπτυξη της γλώσσας. Θεωρητικές προσεγγίσεις και ερευνητικά δεδομένα από την τυπική και αποκλίνουσα γλωσσική συμπεριφορά*. Αθήνα: Παπαζήσης, σ. 18.

⁵²Μπαμπινιώτης, Γ. ([1980] 1988²), ό.π., σ. 20.

Για τον Ελβετό γλωσσολόγο, η γλώσσα (language) είναι κυρίως ένα σύστημα γλωσσικών σημείων (μονήματα, κατά τον ορισμό του A. Martinet, ή αλλιώς μορφήματα, λέξεις (forms, words). Προκειμένου να γίνει κατανοητή η έννοια των γλωσσικών σημείων, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι τα απαραίτητα συστατικά κάθε γλώσσας είναι οι φθόγγοι και οι σημασίες ή, με άλλα λόγια, η μορφή και το περιεχόμενο, το σημαίνον και το σημαινόμενον. Ως γλωσσικό σημείο ορίζεται ο μοναδικός συνδυασμός μίας ορισμένης σημασίας και μίας ορισμένης μορφής. Αυτό συνεπάγεται ότι στη γλώσσα δεν υπάρχουν φθόγγοι χωρίς σημασίες, ούτε σημασίες που να μην εκφράζονται μέσω των φθόγγων. Σε τελική ανάλυση, η γλώσσα είναι ο ορισμένος κατά γλώσσα συνδυασμός φθόγγων προς ορισμένες σημασίες και επομένως σε κάθε γλώσσα οι φθόγγοι και οι σημασίες έχουν μία ιδιαίτερη δομή.⁵³

Με τον όρο «δομή» (structure) νοούνται τα στοιχεία, οι λειτουργίες που αυτά επιτελούν και οι σχέσεις τους στο πλαίσιο ενός ενιαίου συνόλου.⁵⁴ Η δομή αυτή αποτελεί την εσωτερική πλευρά της γλώσσας, το σύστημά της, τον μηχανισμό, ο οποίος υπάρχει στα άτομα ως γνώση και καθορίζει τον τρόπο ομιλίας τους σε κάθε περίπτωση επικοινωνίας.⁵⁵ Στην πραγματικότητα, οι αναφορές στη δομή της γλώσσας είναι αναφορές στη φωνητική δομή της, τους φθόγγους (φωνητικό), στη φωνολογική δομή της, τα φωνήματα (φωνολογικό), στη μορφολογική δομή της, τα μορφήματα (μορφολογία), στις παθήσεις των φωνημάτων που αντιπροσωπεύουν τα μορφήματα (μορφοφωνολογικό), στη σύνταξη των λέξεων σε μεγαλύτερες ενότητες, στον μηχανισμό της σύνταξης αυτής και τις σχέσεις που προκύπτουν (συντακτικό) και στις φραστικές και προτασιακές σημασίες της (σημασιολογικό).⁵⁶

Η εφαρμογή του λόγου, η ομιλία, δηλώνεται κατά προφορικό ή γραπτό τρόπο, με τον προφορικό να αποτελεί την άμεση πλευρά της γλώσσας και τον γραπτό την έμμεση. Η γραπτή μορφή απεικονίζει, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, τη φωνητική κατάσταση της γλώσσας, την προφορά της, και η κωδικοποίηση της γλώσσας, η ορθογραφία της, είναι η συγκεκριμένη αποτύπωση της γλώσσας σε δεδομένο χρόνο και χώρο. Καθώς, όμως, η γλώσσα είναι ένα όργανο επικοινωνίας, βαθμιαία μεταβάλλεται στη ροή του χρόνου, δεδομένο που επηρεάζει και τη σχέση μεταξύ γραφής / ορθογραφίας και προφοράς. Ωστόσο, επειδή η φωνητική κατάσταση μίας γλώσσας βρίσκεται σε διαρκή μεταβολή, σε αντίθεση με την ορθογραφία της, η οποία παρακολουθεί ελάχιστα ή καθόλου τις μεταβολές της προφοράς, υπάρχει η τάση να δημιουργείται κάποια διάσταση ανάμεσα στη γραφή και την προφορά. Ο

⁵³Μπαμπινιώτης, Γ. ([1980] 1988²), ό.π., σ. 28, 89· Saussure, F. de. ([1916] 1979²), ό.π., σ. 44 – 45.

⁵⁴Μπαμπινιώτης, Γ. (1994). *Ελληνική γλώσσα. Παρελθόν, παρόν, μέλλον*. Αθήνα: Gutenberg, σ. 14.

⁵⁵Μπαμπινιώτης, Γ. ([1980] 1988²), ό.π., σ. 58 – 59.

⁵⁶Μπαμπινιώτης, Γ. ([1980] 1988²), ό.π., σ. 134.

F. de Saussure, λαμβάνοντας υπόψη του αυτό το δεδομένο, υποστηρίζει ότι αυτό που προέχει είναι η μελέτη του συστήματος της γλώσσας, όπως αυτό εμφανίζεται σε συγχρονικό επίπεδο, και αυτό γιατί, στην πραγματικότητα, οι μεταβολές της γλώσσας δεν θίγουν τη βασική μορφή της γλώσσας ως ενιαίου συνόλου.⁵⁷

Η θέση αυτή, σύμφωνα με την οποία δίνεται ουσιαστικά βαρύτητα στην ομιλία και δη στην προφορική της πραγμάτωση, δημιούργησε νέα δεδομένα για τη γλωσσική επιστήμη, η οποία, ως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ήταν προσανατολισμένη στη μελέτη της γραπτής πλευράς της γλώσσας.⁵⁸ Ωστόσο, ο F. de Saussure θεωρεί τη γραφή μία αναγκαία, αλλά και αναπόφευκτη κατάσταση, καθώς αποτελεί τη διαδικασία που παριστάνει την αδιάκοπη πορεία της γλώσσας. Άλλωστε, όλες οι γλώσσες είναι γνωστές λόγω της γραφής τους. Αν και υποστηρίζει ότι η γραφή προσφέρει μία πλαστή ενότητα της γλώσσας μέσα στο χρόνο, η γραπτή εικόνα των λέξεων δίνει την αίσθηση της σταθερότητας και της διάρκειας αυτής της ενότητας. Από την άλλη, τη σημασία της γραφής ενισχύει η φιλολογική γλώσσα (γραμματική, σύνταξη, λεξικά), η οποία παρουσιάζει τη γλώσσα ως έναν γραπτό κανόνα με αυστηρή χρήση, ως ορθογραφία, και σε περιπτώσεις όπου υπάρχει ασυμφωνία γλώσσας και ορθογραφίας, η τελευταία έχει το πλεονέκτημα.⁵⁹

Οι απόψεις του F. de Saussure, όπως ήταν φυσικό, οδήγησαν στην ανάπτυξη ενός έντονου προβληματισμού στο πλαίσιο της γλωσσολογικής επιστήμης περί ισοτιμίας προφορικής και γραπτής γλώσσας ή περί κυριαρχίας της μίας έναντι της άλλης. Το έτος 1946 ο D. Bolinger επιχειρεί να επαναπροσδιορίσει τα όρια και την κυριαρχία της γραπτής μορφής της γλώσσας, υποστηρίζοντας ότι η γραφή μπορεί να υπάρξει ανεξάρτητα από τα φωνητικά γραφήματα.⁶⁰ Στον αντίποδα της αντίληψης αυτής, αναπτύσσεται ο φωνοκεντρισμός (phonocentrism), προσέγγιση που επιχειρεί να θέσει τη γραπτή μορφή της γλώσσας στο περιθώριο της Γλωσσολογίας. Βαδίζοντας στα ίχνη του F. de Saussure, οι φωνοκεντριστές υποστηρίζουν ότι ο άμεσος κώδικας επικοινωνίας είναι η προφορική γλώσσα και ότι η γραφή είναι απλά το σημαίνον του σημαίνοντος της γλώσσας και επομένως ένα δευτερεύον σημείο. Μία ενδιάμεση θεώρηση διατυπώνουν οι φορμαλιστές, οι οποίοι θεωρούν ότι η γραφή είναι ένας από τους τρόπους πραγμάτωσης της γλώσσας και ως εκ τούτου θα πρέπει να τοποθετείται στο ίδιο επίπεδο με την προφορική μορφή, αν και τονίζουν ότι η γραφή ακολουθεί αυτόνομη πορεία. Τη συμβιβαστική οδό ακολουθεί και ο A. Lorch,

⁵⁷Μπαμπινιώτης, Γ. ([1980] 1988²), ό.π., σ. 40, 81- 82, 85 – 86.

⁵⁸Μπαμπινιώτης, Γ. ([1980] 1988²), ό.π., σ. 82.

⁵⁹Saussure, F. de. ([1916] 1979²), ό.π., σ. 55 – 57.

⁶⁰Bolinger, L. D. (1946). Visual Morphemes, *Language*, 22, 333 – 340, σ. 335.

υποστηρίζοντας ότι η γραφή, για να αποκτήσει σημασία, θα πρέπει να περάσει μέσα από την προφορική έκφραση.⁶¹

Ανεξάρτητα από το ποια γλωσσολογική προσέγγιση είναι τελικά ορθή, στη σύγχρονη γλωσσική πραγματικότητα και παρά την ολοένα ενισχυόμενη θέση ότι υπάρχει μία εγγενής ενότητα προφορικού και γραπτού λόγου,⁶² η γραπτή μορφή της γλώσσας έχει αποκτήσει μία ξεχωριστή θέση. Η γραφή, όπως άλλωστε και η ομιλία, διέπεται από τους δικούς της νόμους, από μία ιδιαίτερη «γραμματική», με την έννοια των κανόνων και των συμβάσεων που επιτρέπουν την επικοινωνία. Η επαρκής γνώση των κανόνων αυτών χαρακτηρίζει αντίστοιχα τον επαρκή χρήστη της γλώσσας και αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την παραγωγή «ορθών» κειμένων.⁶³ Απόρροια, όμως, των διαφορετικών επιστημονικών προσεγγίσεων της γλώσσας και της διαφορετικής βαρύτητας που δόθηκε κατά καιρούς στα στοιχεία της είναι και η ποικιλία όσον αφορά τους κανόνες και τις συμβάσεις της γλώσσας, το περιεχόμενο της γραμματικής και της ορθογραφίας της.

1.2.1. Είδη γραμματικής και ορθογραφίας

Σε άμεση συνάρτηση με τους στόχους που κατά καιρούς έθεσαν οι γραμματικοί, περιγράφοντας τις διάφορες γλώσσες, κρίνεται σημαντική για το θέμα της διδακτορικής αυτής διατριβής η αναφορά στη διάκριση της γραμματικής σε τρία είδη. Το πρώτο είδος, η ρυθμιστική γραμματική, αναφέρεται στη γραμματική εκείνη που προτάσσει την έννοια του κανόνα στην περιγραφή της δομής μίας γλώσσας. Σημασία εδώ αποκτά το «τι πρέπει να λέγεται», ενώ το «τι πραγματικά λέγεται» περιθωριοποιείται. Στη ρυθμιστική γραμματική προβάλλεται ένας ιδεατός τύπος γλώσσας, ο οποίος και ανάγεται σε κανόνα. Τα κριτήρια για τον ιδεατό αυτό τύπο γλώσσας είναι η γραπτή μορφή της γλώσσας και η μορφή εκείνη που θεωρείται δόκιμη και επίσημη. Ο καθορισμός μίας γλωσσικής μορφής ως δόκιμης συνδέεται στην πραγματικότητα με ένα ιδεατό πρότυπο, μία νόρμα, που κατ' ουσίαν, δεν περιέχει κάποια αντικειμενική βάση. Πρακτικά, μία ρυθμιστική γραμματική μπορεί να παραλείπει τύπους που κρίνονται από τον γραμματικό ως υποδεέστεροι και κάθε απόκλιση ή μεταβολή

⁶¹Βέργη, Σ. (1988). Αλφαβητική γραφή και γλωσσολογία. *Γλωσσολογία*, 7 – 8, 207 – 218, σ. 209 – 210.

⁶²Καραντζόλα, Ε. (1996). *Ευρωπαϊκός γλωσσικός σχεδιασμός και γραπτή μορφή της νέας ελληνικής*. Ανακτήθηκε 25 Μαρτίου 2019 από : http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/europe/B6/index.html

⁶³Αναγνωστοπούλου, Γ. Α. (2010). *Κατάκτηση και διδακτική της Ορθογραφίας. Το παράδειγμα της Νέας Ελληνικής* (Διδακτορική Διατριβή). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, σ. 62.

της πρότυπης γλώσσας, ακόμη και αν πρόκειται για στοιχείο φυσικής εξέλιξης της ίδιας της γλώσσας, είναι καταδικαστέα.⁶⁴

Το δεύτερο είδος είναι η περιγραφική γραμματική, κύριος στόχος της οποίας είναι η περιγραφή της δομής μίας γλώσσας, χωρίς να επιδιώκει ρύθμιση των γραμματικών φαινομένων. Αποδίδει πιστά τα σχήματα που συνθέτουν τη δομή της γλώσσας, έτσι όπως αυτά εμφανίζονται στο συγχρονικό προφορικό λόγο. Το τρίτο είδος είναι η ερμηνευτική γραμματική, η οποία, εκτός από την περιγραφή, στοχεύει και στην ερμηνεία της δομής μίας γλώσσας. Η ερμηνεία αυτή, είτε λαμβάνει τη μορφή της αναζήτησης της προέλευσης των τύπων και των σχημάτων έως την αναγωγή στην αρχική τους μορφή (ετυμολογία), είτε στρέφεται στον τρόπο που παράγονται συγχρονικά οι προτάσεις που συνθέτουν τη δομή μίας γλώσσας. Από τα τρία είδη της γραμματικής, αυτό που σήμερα χρησιμοποιείται ευρύτερα είναι αυτό της ρυθμιστικής.⁶⁵

Μία αντίστοιχη κατηγοριοποίηση έχει προκύψει και για την ορθογραφία. Το πρώτο είδος της ορθογραφίας αποτελεί η φωνητική, με την οποία αποδίδονται πιστά οι φθόγγοι της προφορικής μορφής μίας γλώσσας. Το δεύτερο είδος, η φωνολογική ορθογραφία, δεν στοχεύει στο να αποδώσει πιστά τους φθόγγους, αλλά τη λειτουργική τους πλευρά, δηλαδή τα φωνήματα. Ο στόχος αυτός προκύπτει από την πεποίθηση ότι σημασία δεν έχει η φυσική πραγματικότητα του κάθε φθόγγου αλλά ο ρόλος που διαδραματίζει στην επικοινωνία, δηλαδή ο τρόπος που αυτή λειτουργεί. Το τρίτο είδος ορθογραφίας είναι αυτό που ονομάζεται ιστορική ορθογραφία. Πρόκειται για μία αποτύπωση της αρχικής φωνητικής κατάστασης και της ετυμολογίας των λέξεων μίας γλώσσας και όχι τόσο για πιστή αναπαράσταση των φθόγγων της. Στην ουσία, η ιστορική ορθογραφία είναι η ορθή γραφή σύμφωνα με την ετυμολογία και τους γραμματικούς κανόνες,⁶⁶ αντικατοπτρίζει, δηλαδή, μία παλαιότερη κατάσταση και όχι τη σύγχρονη. Το είδος αυτό ορθογραφίας χρησιμοποιείται στις περισσότερες ευρωπαϊκές γλώσσες.⁶⁷

Εάν, όμως, η ρυθμιστική γραμματική και η ιστορική ορθογραφία αποτελούν τα είδη που αξιοποιούν οι περισσότερες γλώσσες, τότε εύλογα γεννώνται δύο ερωτήματα, άμεσα σχετιζόμενα με αυτό που ο F. de Saussure περιέγραψε ως διάσταση ανάμεσα στην προφορική και τη γραπτή μορφή της γλώσσας. Πώς μπορεί να συμβιβαστεί η σταθερή και αμετάβλητη

⁶⁴Μπαμπινιώτης, Γ. ([1980] 1988²), ό.π., σ. 129 – 130.

⁶⁵Μπαμπινιώτης, Γ. ([1980] 1988²), ό.π., σ. 130 – 132.

⁶⁶Κλαίρης, Χ., Μπαμπινιώτης, Γ. ([1996] 2005³). *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική – Επικοινωνιακή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ. 996 - 997.

⁶⁷Παπαναστασίου, Γ. (2001). Γλώσσα και ορθογραφία. Στο Φοίβος Α. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα* (σσ. 194 - 198). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, σ. 194.

φύση της γραφής της γλώσσας με τη διαρκώς εξελισσόμενη φύση της προφορικής γλώσσας; Αποτελεί άραγε κάθε εξέλιξη της προφορικής γλώσσας «λάθος» και καταδικαστέα απόκλιση από τους κανόνες; Είναι κοινή παραδοχή ότι κοινωνία χωρίς γλώσσα δεν μπορεί να υπάρξει, όπως, επίσης, δεν υπάρχει γλώσσα χωρίς κοινωνία,⁶⁸ μέσα στην οποία η πρώτη εξελίσσεται. Η γλώσσα βρίσκεται σε διαρκή ροή, αλλάζει και πλάθεται ανάλογα με τις μεταβολές (πολιτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές, οικονομικές) που συντελούνται στην εκάστοτε κοινωνία. Είναι οι ίδιοι οι φυσικοί ομιλητές μίας γλώσσας που οδηγούν σε μετασχηματισμούς ή σε νέους σχηματισμούς τύπων και μορφών αυτής της γλώσσας και, όπως αναφέρει ο R. Browning, ένα «λάθος» ή μία απόκλιση από τον κανόνα μπορεί να έχει και δομικές επιπτώσεις στην ίδια τη γλώσσα, έτσι ώστε η απόκλιση αυτή και το «λάθος» να γίνει, τελικά, ο κανόνας. Σε αυτήν την περίπτωση σημειώνεται μία γλωσσική αλλαγή.⁶⁹

Οι γλωσσικές αλλαγές πραγματοποιούνται συνήθως κατά τη διάρκεια μεγάλων περιόδων, όπου παλαιά και νέα στοιχεία συνυπάρχουν.⁷⁰ Η επικράτηση ή μη ενός μετασχηματισμού ή ενός νέου σχηματισμού της γλώσσας καθορίζεται από ιστορικούς, κυρίως, λόγους. Έτσι, μπορεί να ερμηνευτεί και το γεγονός ότι η γλώσσα μίας γενιάς ομιλητών δεν είναι ποτέ απόλυτα ίδια με τη γλώσσα της αμέσως προηγούμενης ή της αμέσως επόμενης γενιάς. Οι γλωσσικές αλλαγές, βέβαια, από γενιά σε γενιά είναι σχεδόν ανεπαίσθητες και ως εκ τούτου δεν είναι εύκολο να διαταραχτεί η επικοινωνία μεταξύ ομιλητών που ανήκουν σε διαδοχικές γενιές. Ωστόσο, οι συσσωρευμένες αλλαγές αιώνων στη γλώσσα είναι τόσο σημαντικές, ώστε έχουν ως αποτέλεσμα τη δυσκολία ή και την αδυναμία ακόμη και των ομιλητών να κατανοήσουν κείμενα παλαιότερων μορφών αυτής της γλώσσας.⁷¹ Το ζήτημα των γλωσσικών αλλαγών, επομένως, αποκτά μία ιδιαίτερη διάσταση στις περιπτώσεις γλωσσών με μακραίωνη ιστορία. Αν και θεωρητικά δεν συντρέχουν λόγοι που να εμποδίζουν την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη προσέγγιση γραπτής και προφορικής μορφής της γλώσσας, σε γλώσσες με μεγάλο παρελθόν, τα περιθώρια για αλλαγές, είτε σε γραμματικό είτε σε ορθογραφικό επίπεδο, είναι περιορισμένα.⁷² Σε αυτήν την κατηγορία γλωσσών ανήκει και η ελληνική γλώσσα.

⁶⁸Lenneberg, H. E. (1969). On Explaining Language. *Science*, 164 (3880), 635 – 645, σ. 643.

⁶⁹Browning, R. ([1969] 1983²). *Η Ελληνική Γλώσσα. Μεσαιωνική και Νέα* (Μαρία Κονομή, μτφρ.). Αθήνα: Παπαδήμας, σ. 83 – 84.

⁷⁰Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λίσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016). *Ελληνική γλώσσα III. Νέα ελληνική. Πανεπιστημιακές Παραδόσεις*. Θεσσαλονίκη, σ. 2.

⁷¹Παπαναστασίου, Γ. (2017). *Πώς φτάσαμε στα Νέα Ελληνικά. Πανεπιστημιακές παραδόσεις για το μάθημα ΓΛΩ 303 'Ελληνική Γλώσσα III : Νέα Ελληνικά'*. Θεσσαλονίκη, σ. 3.

⁷²Καραντζόλα, Ε. (1996), ό.π.

1.3. Η καταγωγή και η εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας

Πριν την εμφάνιση και την ανάπτυξη της γλωσσικής επιστήμης, επικρατούσε η θεωρία πως το γλωσσικό αίσθημα, όπως και το θρησκευτικό, είναι μία έμφυτη ικανότητα του ανθρώπου, ένα βιολογικό χαρακτηριστικό του ανθρώπινου είδους.⁷³ Στις ημέρες μας, όμως, η γλωσσική επιστήμη δεν ασπάζεται την παραπάνω άποψη. Χαρακτηριστικά, ο μεγάλος Έλληνας γλωσσολόγος Γ. Χατζιδάκις αναφέρει ότι η κοινωνία είναι το έδαφος, όπου αναπτύχθηκαν όλες οι τέχνες και οι επιστήμες του ανθρώπινου γένους. Έτσι και η γλώσσα είναι ένα έργο του ανθρώπου, το οποίο γεννήθηκε και αναπτύχθηκε σε κάθε κοινωνία και διατηρείται μέχρι σήμερα και μπορεί να νοηθεί μόνο ως προϊόν αυτής.⁷⁴ Σύμφωνα με τη γεωγραφία των γλωσσών, κλάδο της γλωσσολογίας που αναπτύχθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα με τη συμβολή του F. de Saussure, οι γλώσσες του κόσμου ανέρχονται σε περίπου τρεις χιλιάδες. Ωστόσο, αν ληφθούν υπόψη κριτήρια πέραν των γλωσσολογικών, όπως γεωγραφικά, πολιτιστικά ή κοινωνικά και ιστορικά, τότε ο αριθμός τους προσεγγίζει τις επτά χιλιάδες.⁷⁵ Κατά τον καθηγητή Γ. Μπαμπινιώτη, υπολογίζεται ότι παγκοσμίως υπάρχουν περίπου δύο χιλιάδες οκτακόσιες γλώσσες. Οι πιο γνωστές από αυτές αριθμούνται σε εκατό περίπου, εξαιτίας της ιστορικής, πολιτισμικής και οικονομικοπολιτικής επιρροής τους. Το πλήθος αυτό των γλωσσών ταξινομείται σε ευρύτερες συγγενικές ομάδες, οι οποίες ονομάζονται *οικογένειες*.

Μεταξύ αυτών των δύο χιλιάδων οκτακοσίων γλωσσών που υπάρχουν παγκοσμίως, η ιστορία επιφύλαξε μία ξεχωριστή θέση για την ελληνική γλώσσα. Με μία προφορική παράδοση τεσσάρων χιλιάδων ετών και μία γραπτή παράδοση τριάντισι χιλιάδων χρόνων, η ελληνική γλώσσα αποτελεί για τους γλωσσολόγους ένα μοναδικό παράδειγμα ζωντανής - στην εξέλιξή της - γλώσσας, με συνεχείς μεταβολές - πολλές φορές μέσα σε κλίμα διχασμού - αλλά με αδιάσπαστη συνέχεια, που μεταδόθηκε από γενιά σε γενιά. Μάλιστα, η δομική και λεξιλογική της συνοχή είναι τέτοια που μας επιτρέπει να κάνουμε λόγο για μία ενιαία ελληνική γλώσσα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.⁷⁶ Ειδικότερα, ο Γ. Χατζιδάκις, χρησιμοποιώντας την αυστηρή μέθοδο της ιστορικής γλωσσολογίας, ήταν αυτός που εδραίωσε την αίσθηση της συνέχειας της ελληνικής γλώσσας. Υποστήριξε ότι η Νέα

⁷³ Θεοδωροπούλου, Μ. (2001). Η γέννηση της γλώσσας. Στο Φοίβος Α. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα* (σσ. 22 – 26). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, σ. 22.

⁷⁴ Κορδάτος, Ι. ([1927] 1974⁴). *Δημοτικισμός και Λογιοτατισμός*. Αθήνα : Εκδόσεις Μπουκουμάνη, σ. 212.

⁷⁵ Καμαρούδης, Ε.Σ. (2015). *Γλωσσών περιήγησης. Οι γλώσσες του κόσμου και η ελληνική*. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Οίκος Αντ. Σταμούλη, σ. 24.

⁷⁶ Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002²), ό.π., σ. 16.

Ελληνική Γλώσσα είναι η φυσική εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας των Βυζαντινών Χρόνων, η οποία προέρχεται από την Αλεξανδρινή Κοινή, που και αυτή με τη σειρά της εξελίχθηκε από την Αρχαία Αττική διάλεκτο.⁷⁷

Ο Αυστριακός γλωσσολόγος P. Kretschmer σημειώνει ότι στη διαμόρφωση της Αλεξανδρινής Κοινής συνέβαλαν και άλλοι διάλεκτοι, εκτός της αττικής. Ο Γερμανός U. Wilamowitz και ο Γάλλος A. Meillet θεωρούσαν την Αλεξανδρινή Κοινή μία απλοποιημένη ιωνική διάλεκτο. Ο Γ. Μπαμπινιώτης εξέφρασε την άποψη ότι η Νέα Ελληνική Γλώσσα συνδέεται με την Αλεξανδρινή Κοινή, η οποία είχε μεν ως κορμό της την αττική διάλεκτο, αλλά δεν έλειψαν από την τελική της σύσταση και τα ιωνικά γλωσσικά στοιχεία και τα γλωσσικά στοιχεία από τη δωρική και τις αχαϊκές διαλέκτους. Τέλος, ο A. Scherer κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Αλεξανδρινή Κοινή είναι κατά βάθος η Αττική με ιωνικούς χρωματισμούς και μερικούς δωρισμούς.⁷⁸ Στο πλαίσιο αυτό, αποκτά ιδιαίτερη σημασία η ιστορική αναδρομή στην εξελικτική πορεία της ελληνικής γλώσσας.

1.3.1. Γενικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γλώσσας

Ενδεχομένως ακούγονται κοινά, αποτελούν όμως σημαντικά στοιχεία για την παρούσα έρευνα τα θέματα συνέχειας της Ελληνικής και των χαρακτηριστικών της, ώστε να αναλυθεί θεωρητικά, καταρχάς, για να εξηγηθεί στη συνέχεια η σημασία των χαρακτηριστικών αυτών όπως διαμορφώθηκαν στο ερωτηματολόγιο και τη γραπτή εκφορά του λόγου στην Ελληνική από παιδιά. Βασικός συνδετικός κρίκος και αποφασιστικός παράγοντας στη διαμόρφωση της ιστορικής πορείας του ελληνικού έθνους, ως συνόλου ατόμων και φυλών, υπήρξε η γλωσσική του ιδιομορφία, η οποία ήταν πολυποίκιλη. Η γλωσσική αυτή ιδιομορφία ήταν απόρροια της επαφής του ελληνικού πληθυσμού με πλήθος άλλων λαών και πολιτισμών στο πέρασμα των αιώνων. Όπως είναι φυσικό, οι Έλληνες δεν δημιούργησαν τη γλώσσα τους από το μηδέν αλλά την κληρονόμησαν από τους φυλετικούς προγόνους τους, γνωστούς ως Πρωτοέλληνες, οι οποίοι προήλθαν από τους ακόμη πιο μακρινούς προγόνους τους, τους Ινδοευρωπαίους. Το ινδοευρωπαϊκό τμήμα, μέσα στο οποίο διαμορφώθηκε η ελληνική φυλή και σε διάστημα δύομισι χιλιετηρίδων ονομάστηκε *Ελλάς*, συνετέλεσε στον καθορισμό της Πρωτοελληνικής

⁷⁷Μπενίση, Λ. (2012), ό.π., σ. 1.

⁷⁸Προμπονάς, Κ. Ι. (1993). *Η εξελικτική πορεία της ελληνικής γλώσσας*. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου 2017 από: <http://www.physics.ntua.gr/~driis/EXELELLGLOSSAS.pdf> σ. 9 - 10.

Γλώσσας και στη διαφοροποίησή της από τις υπόλοιπες ινδοευρωπαϊκές γλώσσες. Μάλιστα, η ιστορία της ελληνικής γλώσσας αποτελεί πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη θεωρήσεων γύρω από το ζήτημα αυτό. Η εξέταση του ζητήματος της ιστορικής εξέλιξης της ελληνικής γλώσσας μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο αφορά την εξέταση της γλώσσας συνδεδεμένης με τα πολιτικά γεγονότα, τις κοινωνικές ανακατατάξεις, τα κοινωνιογλωσσικά ζητήματα, τις διαλεκτικές διαφοροποιήσεις και τις επικρατούσες αντιλήψεις. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, η εξέταση της γλώσσας έχει να κάνει με την κατηγοριοποίηση των γλωσσικών φαινομένων, σύμφωνα με τον σχηματισμό και τον διαχωρισμό της γλώσσας σε επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης (φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη και σημασιολογία).

Η Ελληνική και η Κινεζική είναι οι μόνες γλώσσες με συνεχή ζώσα παρουσία από τους ίδιους τους λαούς και στον ίδιο χώρο για παραπάνω από τριάμισι χιλιάδες χρόνια, αλλά και αυτές που άσκησαν τη μεγαλύτερη επίδραση σε άλλες γλώσσες.⁷⁹ Αποτελεί κοινό τόπο το γεγονός ότι πολλές γλώσσες έχουν δανειστεί στοιχεία από την Ελληνική. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι η αγγλική γλώσσα, σύμφωνα με το βιβλίο Γκίνες, έχει τετρακόσιες ενενήντα χιλιάδες λέξεις, από τις οποίες οι σαράντα μία χιλιάδες εξακόσιες δεκαπέντε λέξεις ανήκουν στην ελληνική γλώσσα.

Η γλώσσα απαρτίζεται από το *σημαίνον* (τη λέξη) και το *σημαινόμενο* (την έννοια). Στην ελληνική γλώσσα αυτά τα δύο έχουν πρωτογενή σχέση. Κάθε λέξη αντιπροσωπεύει με τον πιο επεξηγηματικό τρόπο την έννοια που φέρει. Σύμφωνα, μάλιστα, με σπουδαίους φιλοσόφους και ερευνητές, στην ελληνική γλώσσα υπάρχει η πληρέστερη αντιστοιχία ανάμεσα στη λέξη και το εννοιολογικό της περιεχόμενο. Για παράδειγμα, η λέξη «βοηθός» σημαίνει αυτός που στο κάλεσμα τρέχει, καθώς προέρχεται από τη λέξη «βοή», που σημαίνει «φωνή» και τη λέξη «θέω», που σημαίνει «τρέχω». Στην Ελληνική, Αρχαία και Νέα, για τη γραπτή και προφορική γλωσσική επικοινωνία χρησιμοποιήθηκε η λέξη «λόγος» (προφορικός και γραπτός), που αποδεικνύει ότι εξαρχής οι Έλληνες αντιλήφθηκαν τον στενό σύνδεσμο νόησης και γλώσσας. Ο όρος «γλώσσα» της Ελληνικής συνδέεται ετυμολογικά με τις αρχαίες λέξεις «γλωχίν» και «γλώξ». Και οι δύο αυτές λέξεις έχουν τη σημασία του μυτερού, αιχμηρού («γλώξ» είναι το γένειο του στάχυος, η άκρη του σταχίου και «γλωχίν» σημαίνει αιχμή ή μυτερή απόληξη). Το σχήμα της γλώσσας, ως ανατομικού οργάνου του στόματος,

⁷⁹Adrados, R.F. (2003). *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας. Από τις απαρχές ως τις μέρες μας* (Alicia Villar Lecumberri, μπηρ.). Αθήνα: Παπαδήμα, σ. 21.

οδήγησε στη σύνδεση (μεταφορική ή εκφραστική) της γλώσσας με την έννοια της αιχμής και κατά συνέπεια στην ανάπτυξη της σημασίας «λόγος», ήδη από την εποχή του Ομήρου.⁸⁰

Η Ελληνική είναι μία γλώσσα εύηχη με γρήγορη και συνεχόμενη ροή. Η ακουστική της εντύπωση διαφοροποιείται ανάλογα με τις περιστάσεις της κοινωνικής ζωής του ατόμου και τα συναισθήματα που επιδιώκει να εκφράσει (θυμό, λύπη, χαρά, έκπληξη). Διαφοροποίηση υπάρχει, επίσης, ανάμεσα στους κατοίκους διαφορετικών περιοχών της Ελλάδας. Για παράδειγμα, οι κάτοικοι της Κέρκυρας μιλούν «τραγουδιστά», σε αντίθεση με τους Ηπειρώτες, των οποίων η ομιλία είναι πιο πεζή. Η ελληνική γλώσσα είναι μία γλώσσα με μακρά ιστορική παράδοση. Είναι γλώσσα ενιαία, με μία προφορική παράδοση που δεν γνώρισε την παραμικρή διακοπή. Ένας ζωντανός οργανισμός συνεχώς εξελισσόμενος και διαφοροποιούμενος, ο οποίος την ίδια στιγμή διατηρεί πανάρχαια στοιχεία.⁸¹ Όπως οι περισσότερες ευρωπαϊκές γλώσσες, η ελληνική γλώσσα ανήκει στην ινδοευρωπαϊκή οικογένεια, από τη διάρθρωση της οποίας διατηρεί ακόμη και σήμερα ορισμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Αναφερόμαστε σε μία γλώσσα, η οποία αναπτύχθηκε και εξελίχθηκε σε έναν γεωγραφικό χώρο, όπου συντελέστηκαν πολλά και σημαντικά ιστορικά γεγονότα. Η επιρροή της δεν περιορίστηκε στα σύνορα του ελληνικού έθνους, αλλά επεκτάθηκε από την πρώιμη έως την ύστερη εποχή της σε παγκόσμιο επίπεδο.

1.3.2. Συστήματα γραφής και τονισμός

Είναι σημαντικά τα λάθη τονισμού από τα παιδιά στην ελληνική γλώσσα. Η μελέτη της ιστορίας της γλώσσας αναφορικά με τα Ελληνικά εξηγεί τα περισσότερα από αυτά τα λάθη.

Τα συστήματα γραφής, που έχουν χρησιμοποιηθεί από τον άνθρωπο στο πέρασμα των αιώνων, προκειμένου να αποδώσει γραπτά τον προφορικό λόγο, διαχωρίζονται στις τρεις ακόλουθες κατηγορίες:

1. Την *ιδεογράμματη γραφή*, η οποία είναι η αρχαιότερη και κατά την οποία το κάθε σύμβολο απεικονίζει μία λέξη. Στην ιδεογράμματη γραφή κατατάσσεται η κινεζική γραφή.

⁸⁰Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002²), ό.π., σ. 427.

⁸¹Προμπονάς, Κ. Ι. (1993), ό.π., σ. 3.

2. Τη *συλλαβογραφική γραφή*, κατά την οποία κάθε σύμβολο απεικονίζει μία συλλαβή. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν η Γραμμική Β΄ και η ιαπωνική γραφή.
3. Την *αλφαβητική ή φωνητική γραφή*, η οποία αποτελεί επινόημα των Ελλήνων. Στη γραφή αυτή κάθε σύμβολο απεικονίζει έναν φθόγγο (φώνημα). Στην κατηγορία αυτήν εντάσσονται όλες οι ευρωπαϊκές γλώσσες.⁸²

Είναι γνωστό ότι οι αρχαίοι Έλληνες δεν διέθεταν στο αλφάβητό τους μικρά γράμματα, παρά μόνο κεφαλαία. Στην Αρχαία Αθήνα, χάρασσαν σε πινακίδες, τα λεγόμενα «πινάκια», διάφορες πληροφορίες, κυρίως ονόματα ανδρών που θα έπαιρναν μέρος σε κάποια μάχη, ονόματα θανόντων στο πεδίο του πολέμου, εξοστρακισμένων, μετοίκων, εξορίστων, δημόσιες ανακοινώσεις της πόλεως - κράτους, μηνυτήρια, κλητεύσεις σε δικαστήρια, καθώς και προσκλήσεις σε δημόσιες εκδηλώσεις και θεατρικές παραστάσεις, οι οποίες πάντα λάμβαναν χώρα με το πρώτο φως του ηλίου, σε αντίθεση με τα σημερινά δεδομένα. Οι αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς, ιστορικοί, πολιτικοί, φιλόσοφοι, καθώς και ρήτορες (πχ. Πλάτωνας, Αριστοτέλης, Ισοκράτης, Λυσίας, Περικλής κ.α.) επίσης χάρασσαν τα λόγια, τα έργα και τις σκέψεις τους σε πινακίδες. Εν συνεχεία, τα βιβλία και οι επιγραφές που συνετάσσονταν γράφονταν με μελάνι σε κεφαλαιογράμματη γραφή. Κατά συνέπεια, οι τόνοι και τα πνεύματα - πρόκειται για πολύ μεταγενέστερη προσθήκη των Αλεξανδρινών Φιλολόγων - απουσίαζαν και η προφορά των λέξεων διέφερε από τη σημερινή εποχή (ο αρχαίος ελληνικός τόνος ήτο μελωδικός, σε αντίθεση με τον νέο ελληνικό τόνο που είναι απόλυτα δυναμικός). Τα φωνήεντα διαχωρίζονταν σε βραχέα και μακρά, με αποτέλεσμα να αυξομειώνουν την προφορά του *α* ή του *η* ανάλογα με το είδος (ποιόν - ποσόν) του φωνήεντος. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Γ. Χατζιδάκις, τα πνεύματα και οι τόνοι εμφανίστηκαν, όταν καταργήθηκε το αίσθημα του μακρού και του βραχέος.⁸³ Οι τόνοι και τα πνεύματα επινοήθηκαν από αλεξανδρινούς γραμματικούς, ώστε να διευκολυνθεί η ανάγνωση των ποιητικών, κυρίως, κειμένων.⁸⁴ Έτσι, γύρω στο 200 π.Χ. άρχισαν να χρησιμοποιούνται στην ελληνική γραφή η οξεία (ανέβασμα της φωνής), η βαρεία (κατέβασμα της φωνής) και η περισπωμένη (ανέβασμα και κατέβασμα της φωνής στην ίδια συλλαβή), στοιχεία που δημιούργησαν ουσιαστικά μία αρκετά πολύπλοκη ορθογραφία. Ωστόσο, επισήμως οι τόνοι καθιερώνονται τον 9^ο αιώνα μ. Χ. σε συνδυασμό με τη μικρογράμματη γραφή.

⁸²Μπασιλής, Ν. Γ. (2006). *Εισαγωγή στη διδασκαλία της γλώσσας. Μία σύγχρονη ολιστική και επικοινωνιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Νεφέλη, σ. 131.

⁸³Κορδάτος, Ι. ([1927] 1974⁴), σ. 205 - 206.

⁸⁴Tonnet, H. (1995). *Ιστορία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Η διαμόρφωσή της* (Μαρίνα Καραμάνου, Πάνος Λιαλιάτσος, μπηρ.). Αθήνα: Παπαδήμα, σ. 119.

Ειδικότερα, η οξεία χρησιμοποιούνταν πάντα σε κάθε βραχεία συλλαβή (π.χ. *θέλω, πόνος*), όταν μία λέξη τονιζόταν στην προπαραλήγουσα (π.χ. *σήμερα, τράπεζα*) και όταν μία λέξη τονιζόταν στην παραλήγουσα και η λήγουσα ήταν μακρά (π.χ. *θήκη, βασιλεύω, κήπου*). Περαιτέρω, η βαρεία χρησιμοποιούνταν μόνο στη λήγουσα (π.χ. *αυτός, σοφή*) και συνήθως έκανε την εμφάνισή της με μεγαλύτερη συχνότητα στον γραπτό λόγο. Τέλος, η περισπωμένη χρησιμοποιούνταν στη μακρά παραλήγουσα των λέξεων, εφόσον η λήγουσα ήταν βραχεία (π.χ. *κῆπος, χῶρος, φεῦγε, κῶμαι*). Ωστόσο, στις άτονες λέξεις, που δεν επιδέχονταν κανέναν τονισμό ανήκαν τα τέσσερα άρθρα (*ο, η, οι, αι*), οι προθέσεις *εν, εις, εκ ή εξ*, οι σύνδεσμοι *ει (=εάν)* και *ως (=καθώς)* και το μόριο *ου(κ) (=όχι)*.⁸⁵

Το μονοτονικό σύστημα γραφής καθιερώνεται στον εκπαιδευτικό και δημόσιο βίο του ελληνικού κράτους, ύστερα από σχετική απόφαση της Βουλής των Ελλήνων στις 12 Ιανουαρίου του 1982. «*Όπως είναι γνωστό, ο ελληνικός τόνος είναι κινητικός και διαφοροποιητικός. Γι' αυτό και δύο λέξεις είναι δυνατό να διαφοροποιούνται σημασιολογικά μόνον από τον τόνο. Π.χ. γέρος - γερός, νόμος - νομός κ.τ.λ. ...*».⁸⁶

1.3.3. Η ελληνική γλώσσα ως τον 19^ο αιώνα μ. Χ.

Η ιστορία κάθε γλώσσας οριοθετείται από την εποχή που δημιουργούνται και ευρίσκονται τα πρώτα της γραπτά μνημεία, χωρίς αυτό βέβαια, να σημαίνει ότι μία γλώσσα γεννιέται ταυτόχρονα με τα πρώτα γραπτά της κείμενα.⁸⁷ Η προϊστορική περίοδος της ελληνικής γλώσσας χρονολογείται από τον 20^ο αιώνα π. Χ., τότε που τα πρώτα ελληνικά φύλλα κατεβαίνουν στον ελλαδικό χώρο.⁸⁸ Με την κάθοδο και το γεωγραφικό «άπλωμα» των ελληνικών φύλων στην Ελλάδα - με την ευρύτερη για τα τότε δεδομένα έννοια -, η ελληνική γλώσσα δέχεται την πρώτη καθοριστική επίδραση από τις γλώσσες των προκατόχων των Ελλήνων στη χώρα. Η επίδραση αυτή αφορά κυρίως στο λεξιλόγιο: τα αρχαία ελληνικά τοπωνύμια, ονόματα βουνών, ποταμών, πόλεων και νησιών φαίνεται να είναι προελληνικής καταγωγής (π.χ. *Μυκήνες, Κόρινθος, Ιλισσός, Υμητός, Ερύμανθος, Κάρπαθος, Μήθυμνα,*

⁸⁵ Παπασπύρου, Ν. (1947). *Γραμματική της απλής καθαρευούσης με πολλές πρακτικά ασκήσεις και γυμνάσματα*. Αθήνα: Τζάκας - Δελαγραμμάτικας, σ. 7 - 8.

⁸⁶ Μπασλής, Ν.Γ. (2006), *ό.π.*, σ. 78.

⁸⁷ Χριστίδης, Α. Φ. (2005), *ό.π.*, σ. 85.

⁸⁸ Βλάχος, Γ. (2011), *ό.π.*, σ. 720.

Νάζος, Σκύρος, Τένεδος, Χίος κ.τ.λ.).⁸⁹ Ωστόσο, η ιστορική περίοδος της ελληνικής γλώσσας έχει την αφετηρία της στον 14^ο ή 13^ο αιώνα π. Χ., εποχή χρονολόγησης των πινακίδων της Κνωσού της Κρήτης, γραμμένων στη Γραμμική Β'.⁹⁰ Πρόκειται για ένα σύστημα συλλαβικό και όχι αλφαβητικό, καθώς κάθε σημείο αντιστοιχούσε σε μία συλλαβή, και το οποίο προφανώς εξυπηρετούσε τις ανάγκες των μυκηναϊκών ανακτορικών κέντρων.⁹¹

Όπως προαναφέρθηκε, η μελέτη των γλωσσικών καταστάσεων που παρουσιάζει μία γλώσσα στηρίζεται στη συγχρονική, στην κατά περιόδους, δηλαδή, περιγραφή των γλωσσικών φαινομένων και στην παρουσίαση των αλλαγών, που αποτυπώνονται σε μία γλωσσική κατάσταση σε σχέση με την προηγούμενη της.⁹² Καθώς, όμως, τα γλωσσικά φαινόμενα δεν ορίζονται με απόλυτη ακρίβεια, αφού μία μεταβολή στη γλώσσα διαρκεί συνήθως ολόκληρους αιώνες, η διαίρεση της ιστορίας της ελληνικής γλώσσας σε περιόδους έχει κυρίως συμβατικό χαρακτήρα και επιβάλλεται από εκπαιδευτικές και μεθοδολογικές ανάγκες.⁹³ Η ιστορία, λοιπόν, της ελληνικής γλώσσας διακρίνεται συμβατικά στις εξής περιόδους: την Πρωτοελληνική, την Αρχαία Ελληνική, τη Μεταγενέστερη ή Αλεξανδρινή Κοινή, τη Βυζαντινή ή Μεσαιωνική Ελληνική και τη Νέα Ελληνική ή Νεοελληνική.⁹⁴

Η Πρωτοελληνική περίοδος καλύπτει το διάστημα από το 3000 π.Χ. ως το 2000 π.Χ., τότε δηλαδή που οριοθετείται το ξεκίνημα της ελληνικής γλώσσας, προτού αυτή διασπαστεί σε διαλέκτους. Ιστορικά, την περίοδο αυτή οι Έλληνες, πιθανότατα οι Ίωνες, αποσπώνται από τους λοιπούς Ινδοευρωπαίους και διαμορφώνουν την πρώτη ελληνική γλώσσα.⁹⁵ Αν και η γλώσσα αυτή παρουσιάζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά με τη μητέρα - γλώσσα, την ινδοευρωπαϊκή, όπως τον μουσικό τονισμό της, το φωνηεντικό της σύστημα, τα τρία γένη, τις εγκλίσεις, την ενεργητική, τη μέση και την παθητική φωνή, παράλληλα εμφανίζει και κάποιες καινοτομίες. Οι καινοτομίες αυτές εντοπίζονται στο φωνολογικό, μορφολογικό, σημασιολογικό και συντακτικό επίπεδο, με αποτέλεσμα να αρχίζει να διαφοροποιείται η πρωτοελληνική γλώσσα από την ινδοευρωπαϊκή.⁹⁶ Μία από τις καινοτομίες αυτές είναι η

⁸⁹ Ανδριώτης, Π. Ν. (1995). *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας : Τέσσερις μελέτες*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, σ. 14 - 15.

⁹⁰ Βλάχος, Γ. (2011), ό.π., σ. 721.

⁹¹ Χριστίδης, Α. Φ. (2001). Η νέα ελληνική γλώσσα και η ιστορία της. Στο Φοίβος Α. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα* (σσ. 149 – 154). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, σ. 149.

⁹² Γαβριηλίδου, Ζ. (1999). *Ιστορία και δομή της Ελληνικής. (Μέρος Α' : Ιστορία)*. Πανεπιστημιακές παραδόσεις. Αλεξανδρούπολη, σ. 3.

⁹³ Προμπονάς, Κ. Ι. (1993), ό.π., σ. 3.

⁹⁴ Θαβώρης, Ι. Α. (1983), ό.π., σ. 7.

⁹⁵ Προμπονάς, Κ. Ι. (1993), ό.π., σ. 4.

⁹⁶ Γαβριηλίδου, Ζ. (1999), ό.π., σ. 6.

μετατροπή των κλειστών ηχηρών δασέων [bh], [dh], [gh] της ινδοευρωπαϊκής σε άφωνα δασέα [ph], [th], [kh], (φ, θ, χ).⁹⁷

Η επόμενη περίοδος, η Αρχαία Ελληνική, χρονολογείται από το 2000 π.Χ. έως το 323 π.Χ. Στην περίοδο αυτή και συγκεκριμένα στον 8^ο αιώνα π.Χ. ανήκουν τα πρώτα γραπτά μνημεία της ελληνικής γλώσσας, μετά την κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού και την εξαφάνιση του συλλαβικού γραφικού συστήματος. Αυτή τη φορά, για το γραφικό σύστημα χρησιμοποιείται η αλφαβητική γραφή. Η αλφαβητική καταγραφή της ελληνικής γλώσσας χρησιμοποίησε το φοινικικό αλφάβητο, το οποίο, βέβαια, και προσαρμόστηκε στις ιδιαιτερότητες της Ελληνικής.⁹⁸ Το ερώτημα που τίθεται εδώ είναι ποιες ήταν αυτές οι ιδιαιτερότητες ή καλύτερα ποια ήταν η αιτία που ώθησε τους Έλληνες στην εισαγωγή του αλφαβητικού συστήματος γραφής; Την απάντηση τη δίνουν ερευνητές, όπως οι O. Andersen και B. B. Powell. Οι Έλληνες, προκειμένου να ταξινομήσουν και να αποθηκεύσουν υλικό σχετικό με τη διοίκηση και την επιστήμη, χρησιμοποιούσαν εικονογραφικό και λογογραφικό σύστημα γραφής. Από την άλλη, το μεγαλύτερο μέρος των πρώιμων γραπτών μαρτυριών της ελληνικής γλώσσας αποτελείται από μετρικές επιγραφές, γραμμένες αρχικά σε εξάμετρα και στη συνέχεια σε τρίμετρα ή δίστιχα.⁹⁹

Επομένως, σύμφωνα με τον καθηγητή H. Eideneier, η ελληνική γραφή ετέθη εξ' αρχής στην υπηρεσία της έντεχνης αναπαραγωγής του μετρικά ρυθμισμένου λόγου ή διαφορετικά επινοήθηκε για να αποτυπωθεί η ηρωική ποίηση και ειδικότερα τα ομηρικά έπη.¹⁰⁰ Έτσι, με το αλφάβητο των Ελλήνων αποδιδόταν η γλώσσα της λογοτεχνίας. Η ανάγκη να αποδοθεί ένα επικό εξάμετρο οδήγησε τόσο στη δημιουργία μεμονωμένων γραμμάτων, που θα αντιπροσώπευαν τον κάθε φθόγγο, όσο και στην ανάπτυξη διαφορετικών γραφημάτων για την απόδοση των φθόγγων ε και ο, οι οποίοι άλλοτε προφέρονταν ανοιχτότερα και άλλοτε κλειστότερα. Αν και τα γράμματα α, ι, υ, επίσης, προφέρονταν άλλοτε ως βραχέα και άλλοτε ως μακρά, - τα λεγόμενα δίχρονα φωνήεντα - την περίοδο αυτή δεν επιχειρήθηκε η γραφηματική τους αναπαράσταση, καθώς το α αντιπροσώπευε πάντα ανοικτό φθόγγο, ενώ τα ι, υ πάντα κλειστούς.¹⁰¹

Όσον αφορά, όμως, τη γλωσσική πραγματικότητα της περιόδου - ή με απλά λόγια, τί γλώσσα μιλούσαν οι Έλληνες - αυτή περιγράφεται με την ύπαρξη ενός μωσαϊκού διαλέκτων,

⁹⁷Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 31.

⁹⁸Χριστίδης, Α. Φ. (2001), ό.π., σ. 149.

⁹⁹Eideneier, H. (2004). *Όψεις της Ιστορίας της Ελληνικής Γλώσσας. Από τον Όμηρο έως σήμερα. Από τη Ραψωδία στο Ραπ* (Ευαγγελία Θωμαδάκη, μτφρ.). Αθήνα: Παπαδήμα, σ. 43.

¹⁰⁰Eideneier, H. (2004), σ. 42 – 43.

¹⁰¹Eideneier, H. (2004), ό.π., σ. 41.

χωρίς να υπάρχει μία κοινή γλωσσική μορφή.¹⁰² Κάθε περιοχή έχει την τοπική της διάλεκτο, η οποία επηρεάζει καθοριστικά και τον λογοτεχνικό λόγο.¹⁰³ Αν και δεν είναι απολύτως σαφές το τι προκάλεσε τη διαίρεση της ελληνικής γλώσσας σε διαλέκτους, εικάζεται ότι οι λόγοι σχετίζονται με γεωγραφικές και πολιτικοκοινωνικές παραμέτρους, όπως η γεωγραφική κατάτμηση του ελληνικού χώρου ή η πολιτική αυτοτέλεια, με την εμφάνιση, για παράδειγμα, της πόλης - κράτους.¹⁰⁴ Οι βασικές διάλεκτοι της αρχαίας ελληνικής γλώσσας συνήθως διακρίνονται σε τρεις ομάδες:¹⁰⁵

1. την ανατολική ομάδα, η οποία περιλαμβάνει την αττική διάλεκτο, την ιωνική, την αρκαδοκυπριακή και τη συγγενική αυτής, την παμφυλιακή. Η αττική διάλεκτος χρησιμοποιείται στην Αττική και τις αποικίες της Αθήνας, ενώ η ιωνική στις ακτές της Μικράς Ασίας, στα περισσότερα νησιά του Αιγαίου, στην Εύβοια, στην Προποντίδα, στην Κάτω Ιταλία και στη Σικελία. Η αρκαδοκυπριακή διάλεκτος συναντάται στην Αρκαδία και την Κύπρο και η παμφυλιακή στην Παμφυλία, βορειοδυτικά της Κύπρου.
2. τη δυτική ομάδα, που περιλαμβάνει τις δωρικές διαλέκτους, αυτές δηλαδή των Λακωνίας, Μεσσηνίας, Ηράκλειας, Μήλου, Θήρας, Δωδεκανήσων, Άργους, Κορίνθου, Μεγάρων και Κυρήνης και τις βορειοδυτικές διαλέκτους, της Ηπείρου, της Αιτωλίας και Ακαρνανίας, της Λωκρίδας και της Φωκίδας.
3. την αιολική ομάδα, με τις διαλέκτους της Λέσβου, της Βοιωτίας και της Θεσσαλίας. Η τελευταία υποδιαιρείται σε τρεις υποδιαλέκτους, της Πελασγιώτιδας, της Θεσσαλιώτιδας και της Ιστιαιώτιδας.

Σύμφωνα με τον H. Tonnet, οι βασικές διαφορές μεταξύ των αρχαίων ελληνικών διαλέκτων είναι οι εξής:¹⁰⁶

- στην αρκαδοκυπριακή και την αττική διάλεκτο η ονομαστική πληθυντικού του οριστικού άρθρου είναι *οι*, ενώ σε άλλες διαλέκτους είναι *τοι*

- στις περισσότερες διαλέκτους το [a] μακρό παραμένει *α*, αλλά στην ιωνική γίνεται παντού *η* και στην αττική παραμένει *α* μόνο μετά από *ρ* και φωνήεν (δωρ. *αμέρα*, ιων. *ημέρη*, αττ. *ημέρα*)

¹⁰²Χριστίδης, Α. Φ. (2005), ό.π., σ. 147.

¹⁰³Μπενίση, Λ. (2012), ό.π., σ. 3.

¹⁰⁴Προμπονάς, Κ. Ι. (1993), ό.π., σ. 4.

¹⁰⁵Θαβώρης, Ι. Α. (1983), ό.π., σ. 24· Χριστίδης, Α. Φ. (2005), ό.π., σ. 147 - 148.

¹⁰⁶Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 35.

- στην αρκαδοκυπριακή και στην αττική διάλεκτο η κατάληξη του α' πληθυντικού προσώπου των ρημάτων είναι – *μεν*, ενώ στις άλλες διαλέκτους – *μες*.

Όσον αφορά τη μακεδονική διάλεκτο, οφείλουμε να τονίσουμε ότι, αν και δεν υπάρχουν γραπτά μνημεία της, στοιχεία και αναφορές από λεξικογράφους μας επιτρέπουν να υποστηρίξουμε ότι είναι και αυτή μία εκ των αρχαίων ελληνικών διαλέκτων, η οποία συγγένευε με την αιολική και τη δωρική διάλεκτο, και μάλιστα διατηρούσε τα βασικά χαρακτηριστικά της πρωτοελληνικής.¹⁰⁷ Από τη σύντομη αυτή παρουσίαση των αρχαίων ελληνικών διαλέκτων γίνεται σαφές ότι οι Έλληνες, έως τον 4^ο αιώνα π.Χ., στερούνταν ουσιαστικά ενός κοινού γλωσσικού οργάνου. Η εκτίμηση του καθηγητή Γ. Παπαναστασίου είναι ότι οι κατά τόπους διάλεκτοι ήταν ικανές να δημιουργούν και προβλήματα αμοιβαίας κατανόησης,¹⁰⁸ μία άποψη, όμως, που δεν συμμερίζονται οι Α. Φ. Χριστίδης και Η. Tonnet, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι, μολονότι ο καθένας μιλούσε τη δική του διάλεκτο, οι Έλληνες καταλάβαιναν ο ένας τον άλλον.¹⁰⁹

Ωστόσο, μέσα στο προαναφερθέν μωσαϊκό των αρχαίων διαλέκτων, αρχίζει ήδη από τον 5^ο αιώνα π. Χ. να ξεχωρίζει η αττική διάλεκτος, η επικράτηση της οποίας συνδέεται με ιστορικούς λόγους, που δεν είναι άλλοι από την ανάπτυξη της Αθήνας και την ανάδειξή της σε πολιτικό και πολιτισμικό κέντρο, με πανελλήνιο κύρος.¹¹⁰ Η αυτοκρατορία της Αθήνας στο Αιγαίο έχει καταστήσει την αττική διάλεκτο γλώσσα του εμπορίου. Από την άλλη, η αττική διάλεκτος είναι η γλώσσα των τραγικών ποιητών και των φιλοσόφων.¹¹¹ Λόγω του αυξημένου γοήτρου της, λοιπόν, η αττική διάλεκτος, με τις καταλήξεις σε – *ρα*, – *ια*, – *οις*, – *αις*, αλλά και με μερικές ιωνικές και δωρικές μορφές (– *σσ*, – *ρρ*),¹¹² γίνεται η επίσημη διάλεκτος και του μακεδονικού βασιλείου, γεγονός που σηματοδοτεί το τέλος της Αρχαίας περιόδου και το πέρασμα στη Μεταγενέστερη περίοδο της ιστορίας της ελληνικής γλώσσας.¹¹³

Η Μεταγενέστερη περίοδος ή η Αλεξανδρινή Κοινή οριοθετείται από το 323 π. Χ. έως και το 330 μ. Χ. Κύρια πηγή πληροφόρησης για τη γλώσσα της περιόδου αυτής αποτελούν οι επιτύμβιες πλάκες και οι πάπυροι, όπου βρίσκει κανείς επιστολές στρατιωτικών, ναυτικών, εμπόρων, αναφορές και λογαριασμούς, οι Γραμματικοί και οι Λεξικογράφοι της εποχής¹¹⁴

¹⁰⁷Γαβριηλίδου, Ζ. (1999), ό.π., σ. 17· Προμπονάς, Κ. Ι. (1993), ό.π., σ. 4.

¹⁰⁸Παπαναστασίου, Γ. (2017), ό.π., σ. 8.

¹⁰⁹Χριστίδης, Α. Φ. (2001), ό.π., σ. 149· Tonnet, Η. (1995), ό.π., σ. 34.

¹¹⁰Βλάχος, Γ. (2011), ό.π., σ. 721.

¹¹¹Tonnet, Η. (1995), ό.π., σ. 36.

¹¹²Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 303.

¹¹³Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002²), ό.π., σ. 18.

¹¹⁴Θαβώρης, Ι. Α. (1983), ό.π., σ. 63 - 72.

αλλά και το έργο του Ξενοφώντα, του Πολύβιου και του Αριστοτέλη.¹¹⁵ Κατά την περίοδο αυτή, με τη μακεδονική κυριαρχία στις πόλεις της νότιας Ελλάδας και ιδίως με τις κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου ως την Αίγυπτο και την Ινδία, η αττική διάλεκτος εξαπλώνεται σε μία τεράστια γεωγραφική έκταση.¹¹⁶ Πληθυσμοί διαφορετικών φυλών και γλωσσών αρχίζουν να χρησιμοποιούν την αττική διάλεκτο και έτσι δημιουργείται από το ένα άκρο του ελληνιστικού κόσμου ως το άλλο μία ενιαία μορφή της ελληνικής γλώσσας, η (Αλεξανδρινή) Κοινή.¹¹⁷

Η Κοινή χρησιμοποιείται σε όλους τους τομείς της ζωής, από την καθημερινή επικοινωνία των ανθρώπων και τις καθημερινές συναλλαγές, έως τη διοίκηση, τη λογοτεχνία και την επιστήμη,¹¹⁸ ενώ υποστηρίζεται ότι η γλώσσα αυτή καθόρισε στην ουσία τη Βυζαντινή, αλλά και τη Νέα Ελληνική Γλώσσα.¹¹⁹ Η γενίκευση της χρήσης της Κοινής Γλώσσας οδηγεί τις υπόλοιπες αρχαίες ελληνικές διαλέκτους σε μαρασμό και σταδιακά σε κατάργηση, ενώ πολλά από τα χαρακτηριστικά της Αττικής Κοινής, πάνω στην οποία είχε στηριχθεί η Κοινή, περνούν στο περιθώριο και εξαφανίζονται (π.χ. εξάλειψη των αττικών στοιχείων – *ττ*, - *ρρ*, όπως *γλώττα* → *γλώσσα*). Για την ακρίβεια, η αττική κοινή, προκειμένου να γίνει αντικείμενο διδασκαλίας και εκμάθησης από τους λαούς της Ανατολής, έπρεπε να απλοποιηθεί και γι' αυτό υπέστη βαθιές μεταβολές.¹²⁰ Επίσης, πολλοί από τους Έλληνες που υιοθετούν την Αττική Διάλεκτο είναι ιωνικής καταγωγής, γεγονός που προσθέτει στην Κοινή και μία έντονη ιωνική χροιά (π.χ. η κλίση σε - *άς* / - *άδος*).¹²¹ Έτσι, την περίοδο αυτή η ελληνική γλώσσα μεταβάλλεται ριζικά σε φωνολογικό επίπεδο, στη μορφολογία, στη σύνταξη και στο λεξιλόγιο.

Ο μουσικός τονισμός μεταβάλλεται σε δυναμικό και η προσωδία καταργείται. Η μονοφθόγγηση των διφθόγγων επιταχύνεται (*ει* → *i*, *αι* → *e*) και τα φωνήεντα γίνονται ισόχρονα. Για παράδειγμα τα *i*, *ει*, *η*, *οι*, και *υ* αρχίζουν να προφέρονται ως *i*, με αποτέλεσμα να προκύψουν πολλές λέξεις με ίδια προφορά, αλλά με διαφορετικά νοήματα. Η γραφή εξακολουθεί να παραμένει φωνητική, αλλά η δυσαρμονία ανάμεσα στο γράφημα και το φώνημα έχει ως συνέπεια την πληθώρα ορθογραφικών λαθών (*λυπόν* αντί *λοιπόν* και *ώντος*

¹¹⁵Γαβριηλίδου, Ζ. (1999), ό.π., σ. 21.

¹¹⁶Χριστίδης, Α. Φ. (2005), ό.π., σ. 156.

¹¹⁷Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002²), ό.π., σ. 18.

¹¹⁸Κοτρώτσου– Λόντου, Τ. (2004). Το ελληνικό γλωσσικό ζήτημα. *Επιστημονικό Βήμα* (3), 40– 56, σ. 41.

¹¹⁹Βλάχος, Γ. (2011), ό.π., σ. 721.

¹²⁰Τζακώστα, Μ. (2011). Ιστορικές μεταρρυθμίσεις του ορθογραφικού συστήματος της ελληνικής : μια αναθεώρηση που επίκειται. Στο *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης* (σσ. 510 – 521). Αθήνα: Gutenberg, σ. 512.

¹²¹Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 36.

αντί όντως).¹²² Στην κυρίαρχη τάση για απλοποίηση εντάσσονται και η μεταβολή του τονισμού, η αποφυγή του δυϊκού αριθμού, η κατάργηση της αττικής κλίσης και η εξομάλυνση ανώμαλων τύπων (π.χ. *μείζων* → *μέγας*, *μειζώτερος*, *μεγαλώτερος*). Τα επιρρήματα σε – *ως* περιορίζονται από τα επιρρήματα σε – *α* και μονοσύλλαβοι τύποι, ιδιότροποι κλιτικά, αντικαθίστανται από δισύλλαβους και τρισύλλαβους (π.χ. *μυς* → *ποντικός*, *ναύς* → *πλοίον*, *οίς* → *πρόβατον*).

Η πολυτυπία των ρημάτων περιορίζεται και ορισμένα από τα ρήματα σε – *μι* προσχωρούν στα σε – *ω* (π.χ. *δίδωμι* → *δίδω*). Η σύνταξη γίνεται πιο αναλυτική, η γενική και η δοτική πτώση υποχωρούν έναντι της αιτιατικής, η ευκτική σχεδόν καταργείται, ενώ από τις κληρονομημένες λέξεις άλλες απορρίπτονται και άλλες αλλάζουν σημασία. Η γλώσσα, τέλος, εμπλουτίζεται με δανεισμό από την περσική και την εβραϊκή γλώσσα.¹²³ Χαρακτηριστικές λέξεις του περσικού πολιτισμού είναι οι: *χιτών*, *σάκκος*, *αγαρεία*, *παράδεισος*, ενώ ως εβραϊκής προέλευσης λέξεις, προσαρμοσμένες στην ελληνική γλώσσα, αναφέρονται οι: *σατανάς*, *Σάββατον*, *Πάσχα*, *Μεσσίας*.¹²⁴ Αξίζει, επίσης, να αναφερθεί και η επισήμανση των καθηγητών Γ. Καψωμένου και Α. Τσοπανάκη, οι οποίοι απέδειξαν τη συμβολή και των άλλων αρχαίων ελληνικών διαλέκτων στη διαμόρφωση της Κοινής. Η στρατιωτική και νομική ορολογία εμπλουτίστηκε από τη δωρική διάλεκτο (π.χ. *λοχαγός*, *ουραγός*, *ξεναγός*, *άγημα*), οι βορειοδυτικές διάλεκτοι πρόσφεραν την επέκταση της κατάληξης – *ες* από την ονομαστική των τριτόκλιτων στην αιτιατική (*οι πατέρες* → *τους πατέρες*), ενώ και η μακεδονική διάλεκτος πρόσθεσε στη διοικητική και στη στρατιωτική ορολογία (π.χ. *δεκανός*, *κοράσιον*, *υπασπισταί*).¹²⁵

Οι εξελίξεις και οι εσωτερικές διεργασίες στο επίπεδο της ελληνικής γλώσσας, ωστόσο, δεν γίνονται αποδεκτές από όλους, με αποτέλεσμα, η Μεταγενέστερη περίοδος να σηματοδοτήσει την εμφάνιση του γλωσσικού διχασμού της ελληνικής γλώσσας, ενός διχασμού που θα καταλήξει σε «γλωσσικό εμφύλιο», όπως θα δούμε στη συνέχεια. Από τα τέλη του 1^{ου} αιώνα π.Χ., λόγιοι, υπερασπιστές της «καθαρής» αττικής διαλέκτου, αρνούμενοι να δεχτούν την εξέλιξη της γλώσσας, αντιδρούν στον γλωσσικό – για αυτούς – εκφυλισμό.¹²⁶ Οι αλλαγές στη γλώσσα και η εισροή δανείων συνιστούν για αυτούς αλλοίωση και φθορά και

¹²²Κοπιδάκης, Ζ.Μ. ([1999] 2010⁴). Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας. Στο Μιχάλης Ζ. Κοπιδάκης (Επιμ.), *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας* (σσ. 88 – 93). Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, σ. 90.

¹²³Γαβριηλίδου, Ζ. (1999), ό.π., σ. 21 - 22· Κοπιδάκης, Ζ.Μ. ([1999] 2010⁴), ό.π., σ. 91· Προμπονάς, Κ. Ι. (1993), ό.π., σ. 5.

¹²⁴Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 21 - 52.

¹²⁵Κοπιδάκης, Ζ.Μ. ([1999] 2010⁴), ό.π., σ. 89.

¹²⁶Τζακώσω, Μ. (2011), ό.π., σ. 512.

ο μοναδικός τρόπος αντίδρασης σε αυτήν τη γλωσσική παρακμή είναι η επιστροφή στη γλώσσα των αττικών συγγραφέων της κλασικής εποχής.¹²⁷ Το κίνημα αυτό, γνωστό ως αττικισμός, υποστήριζε την επιστροφή στην αττική διάλεκτο του 5^{ου} και του 4^{ου} αιώνα π.Χ., προκειμένου να γραφούν εκ νέου έργα ισάξια των αρχαίων κλασικών.¹²⁸

Η αντίδραση αυτή, βέβαια, υποκρύπτει και μία ακόμη διάσταση. Μετά τον 3^ο αιώνα π. Χ. η Ελλάδα και τα ελληνιστικά βασίλεια έχουν κατακτηθεί από τη Ρώμη. Οι φορείς του ελληνικού πολιτισμού, σε μία προσπάθεια να προσδιορίσουν την ταυτότητά τους σε ένα περιβάλλον πολιτικά ανελεύθερο, στρέφονται προς την εποχή εκείνη, που μεταξύ άλλων χαρακτηριζόταν και από πολιτική ελευθερία. Επιπρόσθετα, η ρωμαϊκή κυριαρχία συνεπάγεται και την κυριαρχία της λατινικής γλώσσας. Ωστόσο, ακόμη και οι Ρωμαίοι αντιμετωπίζουν ως άξια μίμησης τα δημιουργήματα της κλασικής εποχής. Έτσι, δεν είναι τυχαία η αναφορά του Οράτιου: «η κατακτημένη Ελλάδα κατέκτησε τον θηριώδη νικητή».¹²⁹ Η ανάγκη για επιστροφή στη γλώσσα των ποιητών και των φιλοσόφων της κλασικής Αθήνας γίνεται εντονότερη στα πρώτα μεταχριστιανικά έτη, όταν και η ομιλούμενη γλώσσα απομακρύνεται ακόμη περισσότερο από ό, τι θύμιζε την αττική διάλεκτο.¹³⁰

Η μελέτη των δημοδών κειμένων της εποχής, κειμένων χωρίς λογοτεχνικές αξιώσεις, άρα και ενδεικτικών της ομιλούμενης γλώσσας, μαρτυρούν την εξαφάνιση της αντίθεσης μεταξύ μακρών και βραχέων φωνηέντων. Τα άηχα δασυνόμενα κλειστά γίνονται τριβόμενα, το ζ μετατρέπεται σε συριστικό, η δοτική και ο δυϊκός αριθμός εξαφανίζονται, υπάρχει επίδραση του Αορίστου στον Ενεστώτα (*κρύβω*), εμφανίζεται μία νέα κλίση του Αορίστου του τύπου *έβαλα*, - ες, ο Παρακείμενος, είτε εξαφανίζεται, είτε συνενώνεται με τον Αόριστο και επικρατεί μία γενικότερη σύγχυση με την αύξηση. Όσον αφορά το λεξιλόγιο, ενώ έως το 100 μ. Χ. οι διαφορές της γραπτής και της ομιλούμενης ήταν ελάχιστες, τώρα η εξαφάνιση των αττικών όρων, η αποδοχή πολλών ιονικών ή η εισαγωγή όρων λαϊκής προέλευσης δημιουργούν νέα δεδομένα.¹³¹

Για τους αττικιστές, οι ομιλητές της Κοινής είναι «αμαθείς» και «συρφετοί»¹³² και έτσι δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι από την περίοδο αυτή και έπειτα η κλασική αττική γλώσσα γίνεται σύμβολο και διακριτικό γνώρισμα της ελίτ, της ανώτερης μόρφωσης και

¹²⁷ Βλάχος, Γ. (2011), ό.π., σ. 721.

¹²⁸ Κοτρώτσου-Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 41.

¹²⁹ Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 350· Eideneier, H. (2004), σ. 66.

¹³⁰ Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 39.

¹³¹ Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 327 – 332.

¹³² Χριστίδης, Α. Φ. (2005), ό.π., σ. 191.

κοινωνικής τάξης.¹³³ Ο αττικισμός, αφαιρώντας από τη γλώσσα το δικαίωμα να εξελιχθεί, επικρατεί σχεδόν ολοκληρωτικά στον γραπτό λόγο, ο οποίος λαμβάνει συνεχώς περισσότερο λόγια και συντηρητική μορφή.¹³⁴ Χαρακτηριστικά του αττικισμού στα γραπτά κείμενα είναι η χρήση του *ττ* αντί του *σσ* (θάλαττα / θάλασσα), του *ρρ* αντί του *ρσ*, η χρήση της πρόθεσης *εσ* αντί της *εις* και της πρόθεσης *ζυν* αντί *συν*, η διατήρηση του δυϊκού αριθμού, της ευκτικής και των μονολεκτικών ρηματικών τύπων.¹³⁵

Στη διάρκεια αυτής της περιόδου, επίσης, ρυθμίζεται από τους Αλεξανδρινούς Φιλολόγους και η ορθογραφία της γλώσσας με πρότυπο την αττική διάλεκτο, δημιουργώντας έτσι αυτό που σήμερα ονομάζεται ιστορική ορθογραφία.¹³⁶ Η θεωρία τους έχει ρυθμιστικό χαρακτήρα, πράγμα που σημαίνει ότι δεν παρέχεται καμία ενημέρωση για τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στον προφορικό λόγο αλλά παρέχονται κανόνες για τη διευκόλυνση της κατανόησης και της παραγωγής κειμένων στην αρχαία ελληνική γλώσσα.¹³⁷ Παράλληλα, τον 2^ο και 3^ο αιώνα μ. Χ., λεξικά που προορίζονται για όσους επιθυμούν να γράψουν στην αττική γλώσσα ενημερώνουν τους αναγνώστες και για τις «καταδικαστέες» μορφές της προφορικής γλώσσας. Έτσι, στο *Εκκλογαί ρημάτων και ονομάτων αττικών* (2^ος αιώνας μ. Χ.) ο Φρύνιχος προτρέπει: «*νηρόν ύδωρ μη είπης αλλά πρόσφατον, ακραιφνές*» και «*αυθέντης μηδέποτε χρήσει επί του δεσπότης*».¹³⁸

Αν και ο αττικισμός αποτυγχάνει να ανακόψει την εξέλιξη και τη συνεχή ανανέωση του ζωντανού λόγου,¹³⁹ καταφέρνει, όμως, να δημιουργήσει μία τεχνητή διγλωσσία. Έτσι, μία νέα, άγνωστη ως τότε, κατάσταση δημιουργείται στο ελληνικό γλωσσικό τοπίο· η μέχρι τον 1^ο αιώνα π. Χ. ενιαία ελληνική γλώσσα διασπάται σε δύο διαφορετικές γλώσσες, η κάθε μία με ξεχωριστή εξέλιξη και με διαφορετικούς σκοπούς. Από τη μία, η γραπτή γλώσσα των λογίων, η αρχαΐζουσα ή αττικίζουσα, με την προσκόλληση στους αρχαίους τύπους της κλασικής λογοτεχνίας, και από την άλλη η προφορική γλώσσα του λαού, η Δημώδης, η οποία αναπτύσσεται ελεύθερα, εμπλουτίζεται με συνεχείς νεωτερισμούς και συνεχίζει να είναι η γλώσσα της καθημερινότητας και της διοίκησης.¹⁴⁰ Ο γλωσσικός αυτός διχασμός, που λαμβάνει και τη μορφή του κοινωνικού διχασμού, καθώς μεγαλώνει το γλωσσικό χάσμα

¹³³Κοτρώτσου– Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 41.

¹³⁴Ντίνας, Δ. Κ. (2011) *Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 12 Σεπτεμβρίου 2017 από: <http://www.pemptousia.gr/2015/08/to-glossiko-zitima-stin-ellada/> σ. 2.

¹³⁵Γαβριηλίδου, Ζ. (1999), ό.π., σ. 23.

¹³⁶Παπαναστασίου, Γ. (2009), ό.π., σ. 14.

¹³⁷Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 119.

¹³⁸Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 40.

¹³⁹Ντίνας, Δ. Κ. (2011), ό.π., σ. 2.

¹⁴⁰Κοτρώτσου– Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 41.

μεταξύ των λογίων και των απλών, «αμόρφωτων» ανθρώπων,¹⁴¹ θα διευρυνθεί και θα οριστικοποιηθεί την επόμενη περίοδο, αυτή του Βυζαντίου.

Η Βυζαντινή ή Μεσαιωνική εποχή χρονολογείται από το 330 μ. Χ. έως και το 1453 μ. Χ. Η διγλωσσία της προηγούμενης περιόδου, η διαφορά ανάμεσα στον προφορικό και τον γραπτό λόγο, τώρα επιτείνεται και παγιώνεται. Οι βυζαντινοί λόγιοι, παραμένοντας πιστοί στα διδάγματα του αττικισμού και περιφρονώντας τη ζωντανή γλώσσα, συνεχίζουν να συγγράφουν στην αττικίζουσα, η οποία, όμως, γίνεται όλο και πιο δυσνόητη.¹⁴² Έτσι, διευρύνεται το χάσμα μεταξύ των λογίων και των απλών, λαϊκών ανθρώπων, κάνοντας ακόμη πιο αισθητή τη δομική απόσταση της Δημόδους Γλώσσας και των «καθαρών» γλωσσικών προτύπων.¹⁴³

Ένας ακόμη παράγοντας που συμβάλλει πλέον στην καλλιέργεια της γλωσσικής διάσπασης είναι και η Εκκλησία, η οποία μέχρι τον 4^ο αιώνα μ. Χ. χρησιμοποιεί για τη συγγραφή των κειμένων της την Κοινή.¹⁴⁴ Αυτή η γλωσσική επιλογή δεν είναι καθόλου τυχαία, αφού εξυπηρετεί το στόχο της νέας θρησκείας· ο χριστιανισμός θέλει να περιορίσει και τελικά να εξαφανίσει την ειδωλολατρία και για να το επιτύχει αυτό χρησιμοποιεί ως γλωσσικό όργανο τη ζωντανή γλώσσα, τη γλώσσα του απλού λαού, αφού αυτή μπορεί να διαδοθεί και να επικρατήσει πιο εύκολα στις λαϊκές μάζες. Αλλά, από την εποχή αυτή - και κυρίως με την επιρροή των Τριών Ιεραρχών που σπούδασαν στις φιλοσοφικές και ρητορικές σχολές των Αθηνών - η ελληνική παιδεία κατακτά και τον χριστιανικό στοχασμό. Η Εκκλησία αρχίζει να χρησιμοποιεί την αττική διάλεκτο και να απομακρύνεται όλο και περισσότερο από το γλωσσικό αίσθημα του λαού.¹⁴⁵

Η επίσημη γλώσσα της βυζαντινής αυτοκρατορίας ήταν η Λατινική, αλλά με το πέρασμα των αιώνων η αυτοκρατορία γίνεται όλο και περισσότερο ελληνική και κυρίως χριστιανική. Έτσι, ο αγώνας για το ποια γλώσσα θα επικρατήσει στο ανατολικό τμήμα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας διεξάγεται ανάμεσα στη Λατινική και την Ελληνική.¹⁴⁶ Από τον 6^ο αιώνα μ. Χ., η Βυζαντινή Αυτοκρατορία θα ορίσει ως γλώσσα της διοίκησης και της νομοθεσίας την Ελληνική και δη την Αττικίζουσα.¹⁴⁷ Όλα αυτά, όμως, δεν εμποδίζουν τη Δημόδη Γλώσσα να συνεχίσει την εξελικτική της πορεία και μάλιστα να υποστηρίζεται ότι

¹⁴¹ Βλάχος, Γ. (2011), ό.π., σ. 721.

¹⁴² Κοτρώτσου- Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 42.

¹⁴³ Τζακώσση, Μ. (2011), ό.π., σ. 512.

¹⁴⁴ Κοτρώτσου- Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 41.

¹⁴⁵ Ντίνας, Δ. Κ. (2011), ό.π., σ. 2.

¹⁴⁶ Παπαναστασίου, Γ. (2015). *Το ελληνικό λεξιλόγιο από τον Όμηρο μέχρι σήμερα*. Ανακτήθηκε 13 Οκτωβρίου 2017 από: [http://www.lit.auth.gr/sites/default/files/documents/elliniko_leksilogio .pdf](http://www.lit.auth.gr/sites/default/files/documents/elliniko_leksilogio.pdf) σ. 6.

¹⁴⁷ Κοτρώτσου- Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 42.

αυτήν την περίοδο η ελληνική ομιλούμενη γλώσσα πλησιάζει τη μορφή της Νεοελληνικής Γλώσσας.¹⁴⁸ Η ομιλούμενη γλώσσα μεταβάλλεται φωνητικά και απλοποιείται περαιτέρω μορφοσυντακτικά.¹⁴⁹

Από τον 6^ο έως τον 10^ο αιώνα μ. Χ., οι πληροφορίες για τις μεταβολές που υφίσταται η λαϊκή, ομιλούμενη γλώσσα εντοπίζονται σε λίγα κείμενα, τα οποία βρίσκονται κατά κάποιον τρόπο πιο κοντά στην προφορική, καθώς περιέχουν και λαϊκές λέξεις. Τέτοια κείμενα είναι το *Χρονικόν* του Ι. Μαλάλα, το *Πασχάλιον Χρονικόν* (6^{ος} αιώνας μ. Χ.), ο *Πνευματικός Λείμων* του Ι. Μόσχου (7^{ος} αιώνας μ. Χ.), καθώς και οι *Βίοι των Αγίων* (7^{ος} και 9^{ος} αιώνας μ. Χ.).¹⁵⁰ Από τη μελέτη τους παρατηρείται ότι το φωνηεντικό σύστημα της Κοινής (έλλειψη διαφοράς μακρών και βραχέων, μονοφθογγισμός διφθόγγων, έξι φωνήεντα) παραμένει άθικτο έως τον 10^ο αιώνα μ. Χ., οπότε και το *υ* [u] αρχίζει να προφέρεται *ι*. Έτσι, από το σύστημα των έξι φωνηέντων, η ελληνική γλώσσα περνά στο σημερινό σύστημα των πέντε φωνηέντων. Τα αρχικά άτονα φωνήεντα χάνονται (π.χ. *οσπίτιον* / *σπίτι*), γενικεύεται η τριβοποίηση των ηχηρών και άηχων κλειστών συμφώνων, η δοτική καταργείται οριστικά, εκτός από τη χρήση της σε στερεότυπες εκφράσεις (π.χ. *δόξα τω Θεώ*), με την αιτιατική και τη γενική να καλύπτουν πια το κενό της (π.χ. *είπεν του αυτού*).

Τα διπλά σύμφωνα χάνονται (π.χ. *ψάλλω* / *ψέλνω*, *στέλλω* / *στέλνω*), οι κλίσεις αναδιαρθρώνονται (π.χ. *η πόλις* / *η πόλη*), ενώ στις αντωνυμίες, οι οποίες εξομαλύνονται, μαζί με τις παλαιές μορφές συναντώνται και υπερδιορθώσεις (π.χ. *εμέ*, *εμέν*, *εμένα*, *εμέναν*). Επίσης, δημιουργούνται οι τύποι *στον*, *στην*, *στο*, *στους*, το θέμα *τουτ* – γενικεύεται σε *ούτος* και το *όστις* αντικαθιστά σταδιακά το *ος*. Τα ρήματα σε – *μι* στον Ενεστώτα εξαφανίζονται και διαδίδονται ευρέως τα σε – *ίζω*, – *άζω*, – *εύω*, – *νω*, – *άρω*, το σύστημα της μέσης φωνής παρακμάζει και ενισχύεται η παθητική, το απαρέμφατο και οι παλαιές μετοχές χρησιμοποιούνται σπάνια. Το σύστημα των καταλήξεων καινοτομεί, αλλά με μία ανάμειξη με το προηγούμενο (π.χ. γ' πρόσωπο πληθ. ενεστ. – *ουν* / – *ουσι*, αόρ. – *αν* / – *ον*). Εμφανίζονται οι καταλήξεις σε – *νω* και – *ώνω*, ενώ και η σύνταξη γίνεται αναλυτική.¹⁵¹

Την ίδια στιγμή, το λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας επηρεάζεται από την επαφή με άλλες γλώσσες, μία επαφή που πραγματοποιείται τόσο στο πλαίσιο οικονομικών και εμπορικών συναλλαγών της Αυτοκρατορίας με άλλα κράτη όσο και στο πλαίσιο της

¹⁴⁸Χριστίδης, Α. Φ. (2005), ό.π., σ. 197.

¹⁴⁹Κοτρώτσου– Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 41.

¹⁵⁰Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 384 – 385.

¹⁵¹Γαβριηλίδου, Ζ. (1999), ό.π., σ. 27 - 28· Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 397 – 400.

σύγκρουσης και της κατοχής διαφόρων περιοχών.¹⁵² Ως το τέλος της Βυζαντινής Περιόδου, ιστορικές εξελίξεις θα έχουν φέρει την ελληνική γλώσσα σε επαφή, ασφαλώς με τη λατινική, την αραβική, τις σλαβικές, τις νεολατινικές γλώσσες και φυσικά με την τουρκική γλώσσα.¹⁵³ Η λατινική επίδραση στο λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας ήταν ήδη αισθητή από την περίοδο της ρωμαϊκής κυριαρχίας. Η επίδραση αυτή φαινόταν κυρίως σε όρους της διοίκησης και του στρατού (π.χ. *δηνάριον, λεγιών, κουστωδία, άρματα*) αλλά κατά τη Βυζαντινή Περίοδο επεκτείνεται σε όλους σχεδόν τους όρους της καθημερινότητας (π.χ. *πόρτα, κάμπος, στρατά, κούπα, σκούπα, σαπούνι, καμπάνα, κουβέντα*).¹⁵⁴ Όπως επισημαίνει και ο Σοφοκλής Ευαγγελινός Αποστολίδης, διαπρεπής Έλληνας λόγιος του 19^{ου} αιώνα, λεξικογράφος και από τους πρώτους Έλληνες καθηγητές του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ, η αντιστοιχία που υπάρχει ανάμεσα στα γράμματα του ελληνικού και του λατινικού αλφαβήτου είναι χαρακτηριστική της επίδρασης που ασκήθηκε στην ελληνική γλώσσα.¹⁵⁵

Την ίδια στιγμή, η σλαβική επίδραση αποτυπώνεται κυρίως στα τοπωνύμια (π.χ. *Ζαγόρι, Γρανίτσα, Αράχοβα, Γρεβενά*) και στο αγροτικό – ποιμενικό λεξιλόγιο (π.χ. *κοτέτσι, τσέλιγκας, σάνη, λόγγος, βάλτος*).¹⁵⁶ Η επόμενη περίοδος, αυτή μεταξύ του 11^{ου} και του 15^{ου} αιώνα μ. Χ, αποκτά ένα ξεχωριστό ενδιαφέρον για την εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας. Εκτός από τη διαμόρφωση νέων διαλέκτων, όπως της ποντιακής, της τσακόνικης και της κατωϊταλικής,¹⁵⁷ είναι η περίοδος κατά την οποία εμφανίζονται τα πρώτα λογοτεχνικά έργα στη Δημόδη Γλώσσα.¹⁵⁸ Ιστορικά γεγονότα και εξελίξεις της εποχής έχουν ως συνέπεια, εκτός από τη σταδιακή συρρίκνωση της Αυτοκρατορίας, τη σύσφιξη των σχέσεων του ελληνόφωνου κόσμου με τη δυτική Ευρώπη. Η τριβή αυτή επιφέρει - κυρίως στους μορφωμένους κύκλους των φραγκοκρατούμενων και ενετοκρατούμενων περιοχών - την υποχώρηση της λόγιας ελληνικής και τη χρήση ποικίλων τύπων της Δημόδους Γλώσσας σε λογοτεχνικά κείμενα.¹⁵⁹

Στην κατηγορία αυτήν ανήκουν κείμενα, όπως το «*Χρονικόν του Μορέως*» (από τη φραγκοκρατούμενη Πελοπόννησο), τα έργα του Σ. Σαχλίκη και του Λ. Δελλαπόρτα (από την

¹⁵²Τζακώστω, Μ. (2011), ό.π., σ. 512.

¹⁵³Χριστίδης, Α. Φ. (2005), ό.π., σ. 197.

¹⁵⁴Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 52, 67.

¹⁵⁵ Sophocles, E. A. (2008). *History of the Greek Alphabet and Pronunciation (1854)*. Nachdruck: Kessinger Pub Co, σ. 43-44.

¹⁵⁶Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 67 – 68.

¹⁵⁷Κοτρώτσου – Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 41.

¹⁵⁸Lassithiotakis, M. (2007). *Η Ελληνική γλώσσα από τον 12ο έως τον 17ο αιώνα : Πηγές και εξέλιξη*. Ανακτήθηκε 11 Σεπτεμβρίου 2017 από: http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_19/index.html σ. 1.

¹⁵⁹Κοτρώτσου – Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 42.

ενετοκρατούμενη Κρήτη) και ο *"Διγενής Ακρίτας"*.¹⁶⁰ Αλλά και κείμενα βυζαντινών, όπως το ποίημα του Μ. Γλυκά *«Στίχοι γραμματικού Μιχαήλ του Γλυκά ούς έγραψε καθ' όν κατεσχέθη καιρόν εκ προσαγγελίας χαιρεκάκου τινός»* ή τα Πτωχοδρομικά ποιήματα, που αποδίδονται – ίσως - στο βυζαντινό ποιητή Θεόδωρο Πρόδρομο, συμβάλλουν στη μελέτη της εξέλιξης της ελληνικής γλώσσας.¹⁶¹ Φαίνεται ότι, κατά την περίοδο αυτή, ο φωνηεντισμός διατηρείται ως είχε την προηγούμενη περίοδο, ενώ, όσον αφορά τα σύμφωνα, κυριαρχεί η εξέλιξη *κτ, χθ → χτ, πτ, φθ → φτ, σθ, σχ → σκ*, χωρίς, όμως, να καταργούνται οι παλαιές μορφές (π.χ. *άσχημος*). Το τελικό – ν χάνεται και έτσι οι τύποι της α' και β' κλίσης ταυτίζονται και τα – *έα, -ία* γίνονται – *ιά* (π.χ. *καρδιάν - καρδιά*). Στα ονόματα, η κατάργηση του τελικού – ν έχει ως συνέπεια την ταύτιση της ονομαστικής και της αιτιατικής πτώσης στα θηλυκά της α' κλίσης (π.χ. *η χώρα, την χώρα*) και την ταύτιση της αιτιατικής και της γενικής των αρσενικών (π.χ. *του κλέφτη, τον κλέφτη*). Κατάλοιπα, όμως, παλαιότερων κλίσεων σε – *ος – ους / μα – ματος / - ις - εως / παραμένουν* σε χρήση.¹⁶²

Στο ρήμα, η υποτακτική ταυτίζεται πια με την οριστική, η μετοχή γίνεται άκλιτη, σε – *οντα(ς)*, ο Μέλλοντας τείνει να σχηματίζεται με παραφράσεις και παρουσιάζεται μεγάλη ποικιλία προσωπικών καταλήξεων. Στο γ' πρόσωπο του πληθυντικού συναντάται Ενεστώτας σε – *ουν (ε)* και – *ουσι* και Παρακείμενος σε – *αν (ε)* και – *ασι, - σαν*. Στη μέση φωνή χρησιμοποιούνται τόσο μορφές σε – *ούμαι*, όσο και σε – *ίμαι*, ενώ παρατηρούνται και νέες μορφές, όπως – *ούμουν, - ούσουν, - όταν, - όμεστα, - έστε, - ούνταν*. Επίσης, στα ρήματα που τονίζονται στην τελευταία συλλαβή δημιουργείται ένας Παρατατικός – *ούσα, - άγα* και η κατάληξη του Παθητικού Αορίστου – *θην* αντικαθίσταται από την κατάληξη – *θηκα*. Οι αντωνυμίες καταλήγουν σε νέες μορφές (π.χ. *εμείς*) και από τις προθέσεις, άλλες εξαφανίζονται και άλλες παραμένουν ως λόγιες λέξεις (π.χ. *ανά, επί, κατά, περί, προ, υπέρ, υπό*). Το *μέσα εις* αντικαθιστά την πρόθεση *εν + δοτική*.¹⁶³

Όσον αφορά στο βυζαντινό λεξιλόγιο της περιόδου μεταξύ 12^{ου} και 15^{ου} αιώνα μ. Χ., αυτό χαρακτηρίζεται από τον πλούσιο συνθετικό του χαρακτήρα, ο οποίος έχει αποτυπωθεί στο *Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημόδους γραμματείας (1100 – 1669)*, (1969 – 1997), του καθηγητή Ε. Κριαρά.¹⁶⁴ Ο Ε. Κριαράς, στηριζόμενος στον εκφραστικό πλούτο της Μεσαιωνικής Δημόδους Γραμματείας, αποτύπωσε την περιφρονημένη ζωντανή γλώσσα του

¹⁶⁰Lassithiotakis, M. (2007), ό.π., σ. 2.

¹⁶¹Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 71, 75.

¹⁶²Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 403 – 404.

¹⁶³Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 404 – 406.

¹⁶⁴Κριαράς, Εμ. (1968). *Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημόδους γραμματείας: 1100-1669*. Θεσσαλονίκη: [χ. ό.].

λαού σε δεκατέσσερις τόμους. Σε αυτούς εντυπωσιάζει το πλήθος των συνθέτων (π.χ. *γλυπτοτεχνουργόμορφος, καλομορφοτύπαρος, κυπαρισσοβεργόλυγος, παγχρυσολουλουδάτος*), ενώ στα συνηθέστερα λαϊκά στοιχεία συγκαταλέγεται η χρήση του προθετικού *α* - (π.χ. *αβδέλλα / βδέλλα, αδέχουμαι, αδιότι, αθανάσιμος, αμοναχός, αχτυπώ*), του προθετικού *ε* - (π.χ. *εριζικόν, εδιδασκάλα, εστοχάστικα, εψηνώ*) και ενός είδους προθετικού *η* - (π.χ. *ηζανοίγω, ηζηριζώνω*).

Στο *Λεξικό* του Ε. Κριαρά συναντώνται τύποι, όπως *αίμας, αλάκερος, αλάφι, γρωνίζω* (γνωρίζω), *αγραμματής, άμαξος*, τους οποίους οι αρχαϊστές εξελάμβαναν ως «βιασμούς» της ελληνικής γλώσσας. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν και υπερδιορθώσεις, όπως *γαρβής / γαρμπής, ητοιμασία / ετοιμασία, ηχαριστώ / ευχαριστώ, ζαλκάδι / ζαρκάδι, αυθίκα / αυτίκα, ευχαιρία / ευκαιρία*. Επίσης, σε λαϊκά κείμενα εμφανίζονται πολλά υποκοριστικά, τα οποία δηλώνουν περισσότερο οικειότητα και τρυφερότητα, παρά φυσική σμίκρυνση του πρωτοτύπου. Έτσι, συναντώνται τα γραφικά μορφήματα – *άκι* (π.χ. *αγγελάκι, αλογάκιν, βαρκάκι, δενδρουλάκι, εγγονάκι, κρασάκι*), – *ίσα* (π.χ. *αυγίσα*), – *ούλα* (π.χ. *βροχούλα, γωνούλα*), – *ούτσικος* (π.χ. *αδελφούτσικος*), – *ούλι* (π.χ. *κηπούλι*), – *όπουλο* (π.χ. *αετόπουλον, βαρκόπουλον*).

Πολύ συχνή είναι και η χρήση του θηλυκού σε – *ισσα* (π.χ. *Αιγύπτισσα – Αιγύφτισσα, βόσκισσα, εγγόνισσα, ηγουμένισσα, κατοίκισσα, κληρονόμισσα, κτητόρισσα*). Εντυπωσιακός είναι και ο αριθμός των λέξεων που είχαν διαφορετική σημασία από αυτή που απέκτησαν στη συνέχεια. Το *απόβρασμα* σήμαινε αφένημα, ο *ανάρπαστος* ήταν αυτός που τον αρπάζουν με βία, το *ανάστημα* δήλωνε κάτι που υψώνεται, το *απόκομμα* δήλωνε και τον απόγονο, ενώ το *γραμμάτιον* ήταν η επιστολή και ο *κατεργάρης* αναφερόταν στον κωπηλάτη σε κάτεργο. Τέλος, και παρά τις αντιρρήσεις ορισμένων ερευνητών, πολλές λέξεις λόγιας προέλευσης λημματογραφούνται από τον Ε. Κριαρά, με το σκεπτικό ότι πρόκειται και για κοινές δημόδεις λέξεις. Αυτό, βέβαια, υποδηλώνει έμμεσα και μία κατάργηση της διαχωριστικής γραμμής μεταξύ λογίων και λαϊκών λέξεων. Παραδείγματα τέτοιων λέξεων είναι *η ευποιία, ο ορεινός, η πανοπλία*.¹⁶⁵ Το βυζαντινό λεξιλόγιο, ουσιαστικά, αντιπροσωπεύει μία βαθιά ανανέωση της λαϊκής γλώσσας, την ίδια στιγμή που ένα μεγάλο μέρος του παλαιού λεξιλογίου χάνεται και τα δάνεια από την Τουρκική, αλλά και από τις δυτικές γλώσσες συνεχίζουν να εμπλουτίζουν την ελληνική γλώσσα.¹⁶⁶

¹⁶⁵Χαραλαμπίκης, Χ. (2003). Το Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας του Εμμανουήλ Κριαρά και η Επιτομή του. Στο: *Η Ελληνική Γλώσσα και η Ιστορία της. La Langue Grecque et Son Histoire* (σσ. 59 – 70). Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, σ. 59 – 64, 66.

¹⁶⁶Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 406, 415.

Με την Άλωση της Κωνσταντινούπολης, το 1453 μ. Χ., ξεκινά η Νέα Ελληνική περίοδος της γλώσσας. Σε αυτή την περίοδο, η γλώσσα μας εισέρχεται στην τελική φάση διαμόρφωσής της, μία διαδικασία, ωστόσο, που δεν εξελίχθηκε με ομαλό τρόπο, αλλά σηματοδοτήθηκε από έντονες συγκρούσεις και αντιπαραθέσεις, με αποκορύφωμα το «γλωσσικό ζήτημα» στα τέλη του 18^{ου} αιώνα και στις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Το γλωσσικό ζήτημα έλαβε τη μορφή ενός «γλωσσικού εμφυλίου» με ιδεολογικοκοινωνικές διαστάσεις¹⁶⁷ και ως εκ τούτου χρήζει ιδιαίτερης αναφοράς, η οποία θα γίνει στη συνέχεια. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, η διγλωσσία των βυζαντινών χρόνων, η αντίθεση μεταξύ της ομιλούμενης γλώσσας και της γραπτής γλώσσας των λογίων και της Εκκλησίας, συνεχίζεται. Στις περιοχές που έχουν κατακτηθεί από τους Τούρκους, η πνευματική ζωή βρίσκεται στα χέρια των κληρικών, της μόνης καλλιεργημένης τάξης της τουρκοκρατούμενης Ελλάδας, τουλάχιστον έως τον 18^ο αιώνα.¹⁶⁸ Γλώσσα των κληρικών και της Εκκλησίας παραμένει η αττικίζουσα, ενώ, από την άλλη, η λαϊκή γλώσσα, η προφορική, δίνει την εντύπωση ότι είναι σταθεροποιημένη.¹⁶⁹

Την περίοδο αυτή, φιλελεύθεροι αστοί και νεωτεριστές ταξιδεύουν στη Δύση και έρχονται σε επαφή με τον ευρωπαϊκό Διαφωτισμό. Επηρεασμένοι από τις ιδέες περί έθνους και εθνικής γλώσσας, εκτιμούν ότι η πνευματική και πολιτική αναγέννηση του υπόδουλου λαού θα επιτευχθεί μόνο με όργανο την ομιλούμενη γλώσσα.¹⁷⁰ Στην Ανατολή, όμως, η ελληνική γλώσσα, και για την ακρίβεια η Αττικίζουσα, εξακολουθεί να διατηρεί το κύρος της. Μία μικρή ελίτ γύρω από το Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης θεωρεί ότι είναι απόγονος των ένδοξων εποχών, ενώ μία μικρή ελληνική αριστοκρατία, οι Φαναριώτες της Κωνσταντινούπολης, κατέχει σημαντικές διοικητικές και πολιτικές θέσεις στην οθωμανική αυτοκρατορία.¹⁷¹ Ανάμεσα σε αυτές τις δύο ομάδες θα μεταφερθεί τώρα η γλωσσική αντιπαράθεση. Η μία ομάδα, με επικεφαλής τον Ε. Βούλγαρη¹⁷² και απαρτιζόμενη από τους συντηρητικούς φεουδάρχες, την Εκκλησία και τους Φαναριώτες, αντιστέκεται σε κάθε αλλαγή και εξέλιξη της γλώσσας και καλλιεργεί την αττικίζουσα,¹⁷³ καθώς είναι μία γλώσσα ενοποιημένη και διαθέτει ένα πολύ πλούσιο και ακριβές λεξιλόγιο. Το αντίπαλον δέος συγκροτείται από τους υποστηρικτές της Δημώδους Γλώσσας, τους φιλελεύθερους αστούς

¹⁶⁷Κοτρώτσου – Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 40.

¹⁶⁸Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 99.

¹⁶⁹Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 394.

¹⁷⁰Ντίνας, Δ. Κ. (2011), ό.π., σ. 2.

¹⁷¹Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 486.

¹⁷²Ελληνας κληρικός, παιδαγωγός, μεταφραστής του Βολταίρου και διαπρεπής στοχαστής του Νεοελληνικού Διαφωτισμού (1736 - 1806).

¹⁷³Κοτρώτσου – Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 42.

και νεωτεριστές, με επικεφαλής τον Ι. Μοισιόδακα,¹⁷⁴ οι οποίοι επιθυμούν μία γλώσσα αυθεντικά ελληνική, μία γλώσσα για όλους. Παρά τις διαφορές τους, ωστόσο, και οι δύο ομάδες αντιλαμβάνονται ότι ούτε η Αρχαία Ελληνική, ούτε η ομιλούμενη γλώσσα μπορούν να χρησιμεύσουν ως εθνική γλώσσα. Έτσι, η αντιπαράθεση αυτή δεν επηρεάζει σε κάτι τη γλώσσα που ομιλείται στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα, η οποία, στην πραγματικότητα, είναι χωρισμένη σε διαλέκτους.¹⁷⁵

Εκτιμάται ότι μεταξύ των ελληνικών διαλέκτων που ομιλούνται τον 17^ο και 18^ο αιώνα μ. Χ. στην κυρίως Ελλάδα υπάρχει μία ενότητα και αυτό ερμηνεύεται από το γεγονός ότι η ελληνική γλώσσα, παρά τις παραλλαγές της, έχει φτάσει σε ένα κοινό σημείο εξέλιξης. Τα διαφοροποιητικά τους στοιχεία εντοπίζονται κυρίως στον τομέα της φωνητικής και του λεξιλογίου. Οι βόρειες διάλεκτοι πραγματοποιούν στένωση των άτονων φωνηέντων, που μπορεί να καταλήγει και στην εξαφάνιση αυτών και παρουσιάζουν συριστικούς ήχους αντί του σ και ζ. Ορισμένες διατηρούν φωνήεντα που προκαλούν χασμωδία, ενώ άλλες τα μετατρέπουν σε διφθόγγους. Σε κάποιες διαλέκτους οι άτονες χρονικές αυξήσεις εξαφανίζονται και σε άλλες διατηρούνται. Για παράδειγμα, στις διαλέκτους της Ηπείρου και της Λέσβου πραγματοποιείται στένωση άτονων φωνηέντων (π.χ. *έκσ αντί έξι, καθίσμε αντί καθίσουμε*), στην αντωνυμία *εκείνους* γίνεται καταβιβασμός του τόνου και προφέρεται *εκεινούς*, πριν μετατραπεί σε *εκνούς* με απώλεια του τόνου, ενώ το *δίνετε* γίνεται *δίντε*. Στη διάλεκτο της Χίου συναντώνται διπλά σύμφωνα, χωρίς ετυμολογική ερμηνεία (π.χ. *τόππος, επίσσω*) και το τελικό – ν διατηρείται (π.χ. *εφτωχύναμεν, είχαμεν*). Το λεξιλόγιο, επίσης, κατακλύζεται από τουρκικές λέξεις και μέσω αυτών από αραβικές και περσικές, όπως το *τέλι, το τσοράπι, ο λουλάς, το καβούκι*.¹⁷⁶

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όμως, για την εξέλιξη της γλώσσας παρουσιάζει και μία ακόμη πτυχή αυτής της σελίδας της ιστορίας. Ενώ ο βασικός χώρος του ελληνόφωνου κόσμου βρίσκεται υπό οθωμανική κατοχή, υπάρχουν άλλα τμήματα (Κρήτη, Ιόνια νησιά) που παραμένουν υπό δυτική κυριαρχία, κυρίως Φράγκων και Βενετών. Σε αυτά τα τμήματα ευνοείται η διαφοροποίηση νέων διαλέκτων και η καταφυγή σε τοπικά ιδιώματα, κάτι που αποτυπώνεται και στη λογοτεχνική παραγωγή. Αντιπροσωπευτικά έργα είναι ο «*Ερωτόκριτος*» του Β. Κορνάρου, τα μυθιστορήματα του Ι. Τριβώλη, αλλά και οι έμμετρες προσαρμογές σε δημώδη γλώσσα της «*Θησηΐδας*» του Βοκκάκιου.¹⁷⁷ Σε αυτά τα έργα

¹⁷⁴Ελληνας δάσκαλος του γένους, συγγραφέας και μεταφραστής (1725 - 1800).

¹⁷⁵Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 101, 148.

¹⁷⁶Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 147, 151 – 152, 157.

¹⁷⁷Lassithiotakis, M. (2007), ό.π., σ. 5.

συναντάται για πρώτη φορά, αν και με κάποια στοιχεία της λόγιας γλώσσας, μία μεταβυζαντινή ελληνική γλώσσα, που είναι σχεδόν νεοελληνική.¹⁷⁸ Παρόμοιες πρωτοβουλίες, βέβαια, προς την κατεύθυνση της γραφής της δημόδους γλώσσας πραγματοποιούνται και πέρα από τον χώρο της λογοτεχνίας. Έτσι, από τον 16^ο αιώνα μ. Χ. εμφανίζονται οι πρώτες γραμματικές της ομιλούμενης γλώσσας· η Γραμματική του Κερκυραίου Ν. Σοφιανού στις αρχές του 16^{ου} αιώνα, του Germano το 1622 και του Portius το 1632¹⁷⁹. Στις αρχές του 17^{ου} αιώνα μ. Χ., ο Μάξιμος Καλλιπολίτης μεταφράζει στη Δημόδη την Καινή Διαθήκη, ο Φ. Σκούφος γράφει την «*Τέχνη της Ρητορικής*» και ο Κοσμάς ο Αιτωλός τα κηρύγματά του.¹⁸⁰

Η αλήθεια είναι ότι έως τα τέλη του 18^{ου} αιώνα μ. Χ. δεν υπάρχει έκδηλο γλωσσικό ζήτημα. Επικρατεί γενικά μία ομοφωνία ως προς το ποια μορφή της γλώσσας είναι κατάλληλη για κάθε είδος λόγου. Η πραγματική διχογνωμία που κατέληξε στο «γλωσσικό ζήτημα» και τις σφοδρές αντιπαραθέσεις του 20^{ου} αιώνα αρχίζει στα τέλη του 18^{ου} αιώνα και τις αρχές του 19^{ου} αιώνα,¹⁸¹ λίγο πριν από την Επανάσταση, όταν και δημιουργείται η ανάγκη για μία εθνική γλώσσα, στο πλαίσιο της πολυπόθητης και διαφαινόμενης απελευθέρωσης.¹⁸² Είναι αυτή η περίοδος, κατά την οποία το ζήτημα της γλώσσας αρχίζει πλέον να συζητείται με μεγάλο πάθος.

1.4. Το γλωσσικό ζήτημα ως σταθμός στην εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας (19^{ος} -20^{ος} αιώνας)

Στο χρονικό διάστημα που προηγείται της Επανάστασης και αφού έχει πια ωριμάσει η ιδέα για την απελευθέρωση, το ερώτημα που τίθεται στους κύκλους των λογίων είναι το ποια γλώσσα πρέπει να καλλιεργηθεί ως κοινή γραπτή και προφορική, προκειμένου πρώτα να συμβάλλει στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας και στην εμπύχωση του λαού και στη συνέχεια, όπως επιτάσσει το δυτικό πρότυπο, αλλά και η κοινή λογική, να καθιερωθεί ως η επίσημη εθνική γλώσσα του νέου κράτους. Το ερώτημα αυτό αποτέλεσε στην ουσία και τη

¹⁷⁸Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 395.

¹⁷⁹Χριστίδης, Α. Φ. (2005), ό.π., σ. 197.

¹⁸⁰Ντίνας, Δ. Κ. (2011), ό.π., σ. 2.

¹⁸¹Mackridge, P. ([1990] 2009²). *Η νεοελληνική γλώσσα. Περιγραφική ανάλυση της νεοελληνικής κοινής*. Αθήνα: Πατάκη, σ. 47.

¹⁸²Ντίνας, Δ. Κ. (2011), ό.π., σ. 3.

δημιουργία του λεγόμενου «γλωσσικού ζητήματος».¹⁸³ Η πνευματική ηγεσία, που καλείται να απαντήσει στο ζήτημα, παρουσιάζεται και πάλι διχασμένη. Επιφανείς λόγιοι και ποιητές, όπως ο Ρήγας Φεραίος, υποστηρίζουν την καλλιέργεια και την εξέλιξη της απλής, δημόδους γλώσσας και κοντά σε αυτούς προστίθεται και μία ομάδα πνευματικών ανθρώπων, οι πρώτοι εκπρόσωποι του Δημοτικισμού. Ανάμεσά τους, οι ιερωμένοι Κωνσταντάς και Φιλίπιδης, ο φιλόσοφος Α. Ψαλίδας, οι ποιητές Α. Χριστόπουλος, Ι. Βηλαράς και αργότερα ο Δ. Σολωμός.¹⁸⁴ Η ομάδα αυτή υποστηρίζει ότι οι εκπρόσωποι του αρχαϊσμού, οι «λογιότατοι», εκφραστές του ολιγαρχικού κοινωνικού πνεύματος, θεωρούνται εμπόδιο για τη μόρφωση του λαού και ότι θα αποτελέσουν τον επόμενο δυνάστη που θα αντικαταστήσει τους Τούρκους.¹⁸⁵ Οι ίδιοι πιστεύουν ότι η γλώσσα του νέου έθνους είναι ήδη διαμορφωμένη και ότι η εθνική αναγέννηση θα στηριχτεί στη ζωντανή γλώσσα, τη γλώσσα του λαού, την οποία χρησιμοποιούν και οι ίδιοι στη συγγραφή των έργων τους.¹⁸⁶

Στο πρόγραμμα του Δημοτικισμού αντιδρούν φυσικά οι εκπρόσωποι του αρχαϊσμού. Οι Ε. Βούλγαρης, Α. Γαζής, Ν. Δούκας, Ν. Θεοτόκης και Π. Κοδρικάς καλλιεργούν την αρχαϊζουσα γλώσσα, με το επιχείρημα ότι αυτή είναι η γλώσσα που ταιριάζει στους Έλληνες και ότι η απώλειά της ευθύνεται για τον πνευματικό ξεπεσμό του ελληνισμού. Η απλή, δημόδης γλώσσα είναι - κατά την άποψή τους - χυδαία και βάρβαρη και δεν μπορεί να εκφράσει τις τέχνες και την επιστήμη. Αντιθέτως, για να αναγεννηθεί ο ελληνισμός και να αποκτήσει ξανά την προγονική του δόξα, θα πρέπει οι Έλληνες να μείνουν πιστοί στην αρχαία ελληνική γλώσσα.¹⁸⁷ Ανάμεσα στις δύο αυτές διαμετρικά αντίθετες απόψεις προβάλλει από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα μία τρίτη άποψη, η οποία έρχεται να λειτουργήσει συμβιβαστικά.

Είναι η μέση οδός που προτείνει ο Α. Κοραής, ο οποίος τάσσεται υπέρ της καλλιέργειας της ομιλούμενης γλώσσας, αφού όμως πρώτα αυτή περάσει από ένα φίλτρο εξωραϊσμού και καθαρισμού.¹⁸⁸ Η διαδικασία αυτή του «καθαισμού» δίνει και το όνομα στη νέα προτεινόμενη μορφή της γλώσσας. Με την Καθαρεύουσα, ο Α. Κοραής αντιτίθεται μεν στην αρχαιομανία, αλλά δεν μένει ανεπηρέαστος από την αρχαιομάθεια της εποχής του και προτείνει το γλωσσικό καλλωπισμό και την απόρριψη των τουρκικών δανείων.¹⁸⁹ Στην

¹⁸³Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), ό.π., σ. 7.

¹⁸⁴Ντίνας, Δ. Κ. (2011), ό.π., σ. 3.

¹⁸⁵Σκούρα, Λ. (2012). *Γλωσσικό ζήτημα και εκπαίδευση κατά το πρώτο μισό του 20ου αιώνα*. Ανακτήθηκε 12 Σεπτεμβρίου 2017 από: http://www.elliepek.gr/documents/60_synedrio_esigjseis/106_Skoura.pdf σ. 2.

¹⁸⁶Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), ό.π., σ. 7.

¹⁸⁷Ντίνας, Δ. Κ. (2011), ό.π., σ. 3.

¹⁸⁸Σκούρα, Λ. (2012), ό.π., σ. 2.

¹⁸⁹Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), ό.π., σ. 8.

πραγματικότητα, θεωρεί την ελληνική γλώσσα ως μία συνέχεια και τη Δημοτική ως την εξέλιξη της Αρχαίας Ελληνικής, την οποία πρέπει να την «καθαρίσει», προσθέτοντάς της στοιχεία της παλαιάς γλώσσας, προκειμένου να τη μετατρέψει σε γλώσσα της διοίκησης, της εκπαίδευσης και του πολιτισμού.¹⁹⁰ Επιχειρεί να ανακαλύψει στη λαϊκή γλώσσα κρυμμένα αρχαία ελληνικά στοιχεία και αναλαμβάνει να επαναφέρει τους τύπους αυτών.

Έτσι, θεωρώντας χυδαίες τις νέες προφορές, επαναφέρει φθόγγους που έχουν εξαφανιστεί από τις περισσότερες διαλέκτους, όπως το τελικό – ν (π.χ. *έχουμεν, την κοινήν, να γράφωμεν*), και επιστρέφει στα αρχαία σχήματα και τις αρχαίες μορφές (π.χ. *εις τους φωτισμένους, λέγω* αντί της συνηρημένης κλίσης *λέω*). Επίκεντρο, ωστόσο, της μεταρρύθμισής του αποτελεί ο εξαρχαϊσμός της μορφολογίας. Επαναφέρει την αρχαία μορφή *τας* στο θηλυκό άρθρο στην αιτιατική του πληθυντικού και το ουδέτερο αόριστο άρθρο *εν*. Τα ουσιαστικά της α' κλίσης κλίνονται πλέον με το κλιτικό σύστημα της Αρχαίας (π.χ. *της γλώσσης*) και στις αρχαίες λέξεις της γ' κλίσης επαναφέρει την αιτιατική του πληθυντικού σε – *ας*. Η μορφολογία του ρήματος εξαρχαϊάζεται, επίσης, καθώς ο Α. Κοραής τροποποιεί τις κατάληξεις της οριστικής. Στους παρελθοντικούς χρόνους επαναφέρει την κατάληξη – *ον* (π.χ. *έλεγον*), αντί της λαϊκής κατάληξης σε – *α*, και την κατάληξη – *μεν* στη θέση της – *με*. Η κατάληξη – *μεστα* αντικαθίσταται από την κατάληξη – *όμεθα*, αλλά σεβόμενος την προφορική γλώσσα, δεν επαναφέρει χρόνους και εγκλίσεις που έχουν καταργηθεί. Από την άλλη, τα δάνεια άλλων γλωσσών απομακρύνονται, καθώς ταυτίζονται με ένα είδος ξένης κατοχής αλλά, από την άλλη, εισάγονται αυτούσιες κάποιες αρχαίες λέξεις, όπως το *τις, όστις, πολλάκις, ούτως, ημών*.¹⁹¹

Η γλώσσα που προκύπτει, μετά τη διαδικασία του «καθαρισμού», νεωτερίζει στη σύνταξη αλλά αρχαϊζει ως προς το λεξιλόγιο, τη φωνητική και τη μορφολογία της.¹⁹² Η Καθαρεύουσα, ωστόσο, αναγνωρίζεται ως γλώσσα του ελληνικού έθνους κατά τη διάρκεια της Επανάστασης και το 1834 καθιερώνεται ως η επίσημη γλώσσα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Τις πρώτες δεκαετίες μετά την απελευθέρωση, για λόγους εθνικού γοήτρου, κυριαρχεί το ιδανικό της επιστροφής στην αρχαιότητα και έτσι η Καθαρεύουσα εξαρχαϊζεται όλο και πιο πολύ.¹⁹³ Ο εξαρχαϊσμός, όμως, αυτός γίνεται χωρίς μέτρο και η Καθαρεύουσα, ως ένα γλωσσικό κατασκεύασμα, δεν εμφανίζει λεξιλογική και γραμματική ενότητα, ενώ εισάγονται συνεχώς νέες λέξεις - κυρίως γαλλικές - για νέες έννοιες, που

¹⁹⁰ Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 486 – 487.

¹⁹¹ Tonnet, H. (1995), ό.π., σ. 171 – 175.

¹⁹² Βλάχος, Γ. (2011), ό.π., σ. 721.

¹⁹³ Βλάχος, Γ. (2011), ό.π., σ. 723.

προκύπτουν μέσα στις νέες συνθήκες.¹⁹⁴ Στην ουσία, επρόκειτο για μία απόπειρα να αποβληθούν από τη γλώσσα λαϊκές λέξεις που θεωρήθηκαν κατώτερου επιπέδου. Οι λέξεις αυτές ήταν είτε κληρονομημένες από το μακρινό παρελθόν, είτε δάνεια από γλώσσες που χαρακτηρίζονταν κατώτερες, όπως η τουρκική ή η αλβανική. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η λέξη *παιδί*, υποκοριστικό της λέξης *παις*, που συναντάται στον Όμηρο. Η λέξη αυτή, που θεωρήθηκε κατώτερη από τους οπαδούς της Καθαρεύουσας, καθώς χρησιμοποιούνταν από τον απλό λαό, αντικαταστάθηκε από τη λέξη *τέκνον*¹⁹⁵. Στο ίδιο πνεύμα, το *καπέλο* αντικαταστάθηκε από τη λέξη *πίλος*, το *χαμογελώ* από το *μειδιώ*, ενώ στη δίνη του εξαρχαϊσμού βρέθηκαν και αρκετά τοπωνύμια και ανθρωπωνύμια. Η *Καλαμάτα* έγινε *Καλάμαι*, ο *Παπλωματάς* έγινε *Εφαπλωματάς* και ο *Μπότσαρης* έγινε *Βόσσαρις*.¹⁹⁶

Το σημαντικότερο, ωστόσο, πρόβλημα που δημιουργήθηκε είναι ότι η Καθαρεύουσα ήταν μία γλώσσα εντελώς απομακρυσμένη από τη γλώσσα του απλού λαού. Όταν η Αθήνα γίνεται πρωτεύουσα του νέου κράτους (1834), η γλώσσα της καθημερινής επικοινωνίας, η γλώσσα των πολλών, είναι μία γλώσσα βασισμένη σε πελοποννησιακά ιδιώματα.¹⁹⁷ Είναι μία γλώσσα που εξυπηρετεί τους απλούς ανθρώπους, αφού δεν διαθέτει πολλούς νεωτερισμούς, όπως διαθέτουν για παράδειγμα τα βόρεια ιδιώματα, ούτε αρχαϊσμούς, όπως τα κυπριακά και τα κρητικά, και έτσι γίνεται κατανοητή στο πανελλήνιο. Άλλωστε, η πελοποννησιακή διάλεκτος είναι η διάλεκτος της περιοχής στην οποία ξεκίνησε η απελευθερωτική επανάσταση και οι Μωραΐτες είχαν διαδραματίσει ιδιαίτερο ρόλο στον Αγώνα.¹⁹⁸ Με αυτόν τον τρόπο, όμως, δημιουργείται μία νέα διγλωσσία, που παίρνει τη θέση της προηγούμενης μεταξύ αττικισμού και δημώδους. Τώρα πια, η διγλωσσία αφορά στην Καθαρεύουσα και στη Δημοτική¹⁹⁹ και με τον όρο «γλωσσικό ζήτημα» θα περιγράφεται ο αγώνας για την καθιέρωση της προφορικής γλώσσας, της Δημοτικής, ως επίσημης γραπτής γλώσσας.

Οδεύοντας προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα, υπάρχει μεγάλη κινητικότητα γύρω από το ζήτημα της γλώσσας. Με την Ένωση των Επτανήσων, η επτανησιακή λογοτεχνία βοηθά στο να γίνει ανεκτή η Δημοτική Γλώσσα στην ποίηση²⁰⁰ και ωθεί ποιητές, πεζογράφους και θεατρικούς συγγραφείς να εκδηλώσουν την αντίδρασή τους στον αυξανόμενο αρχαϊσμό της Καθαρεύουσας. Το πνευματικό κίνημα που δημιουργείται, γνωστό ως νέα Αθηναϊκή Σχολή,

¹⁹⁴ Ντίνας, Δ. Κ. (2011), ό.π., σ. 4.

¹⁹⁵ Παπαναστασίου, Γ. (2015), ό.π., σ. 11.

¹⁹⁶ Ντίνας, Δ. Κ. (2011), ό.π., σ. 4.

¹⁹⁷ Χριστίδης, Α. Φ. (2005), ό.π., σ. 144

¹⁹⁸ Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), ό.π., σ. 8.

¹⁹⁹ Κοτρώτσου – Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 44.

²⁰⁰ Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), ό.π., σ. 9.

χρησιμοποιεί ως εκφραστικό όργανο τη Δημοτική Γλώσσα. Στους κυριότερους εκπροσώπους του πνεύματος της ανανεωτικής αλλαγής συγκαταλέγονται και οι Κ. Παλαμάς, Γ. Δροσίνης, Α. Εφταλιώτης και Κ. Κρυστάλλης.²⁰¹ Οι δημοτικιστές αρχίζουν να απαιτούν την πλήρη κατάργηση της Καθαρεύουσας,²⁰² ενώ από την άλλη οι αρχαϊστικές τάσεις κορυφώνονται με κύριο εκφραστή τους τον Κ. Κόντο, καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών, ο οποίος υποστηρίζει τον περαιτέρω αρχαϊσμό της Καθαρεύουσας. Μάλιστα, στο βιβλίο του «Γλωσσικά παρατηρήσεις» (1882), επαναφέρει γραμματικούς τύπους της Αρχαίας που είχαν εξαφανιστεί.²⁰³ Μέσα σε αυτό το κλίμα κάνει την εμφάνισή της μία ηγετική μορφή του Δημοτικισμού, ο Γ. Ψυχάρης.

Με το μυθιστόρημά του «*Το ταξίδι μου*» (1888), ο Γ. Ψυχάρης προκαλεί θύελλα αντιδράσεων, καθώς διακηρύσσει την καθιέρωση της Δημοτικής ως επίσημης γλώσσας για όλες τις μορφές του λόγου.²⁰⁴ Ο ίδιος απορρίπτει όλες τις λέξεις που είχαν εισαχθεί στο ελληνικό λεξιλόγιο με την Καθαρεύουσα και δημιουργεί νέες, σύμφωνα με τους δικούς του κανόνες.²⁰⁵ Παρά το γεγονός ότι αποκτά θερμούς υποστηρικτές, στην προσπάθειά του να συστηματοποιήσει τη Δημοτική Γλώσσα, ο Γ. Ψυχάρης οδηγείται σε ακραίες λύσεις και ψευδοδημοτικισμούς,²⁰⁶ οι οποίοι έμειναν γνωστοί ως «ψυχαρισμοί» ή «μαλλιαρισμοί».²⁰⁷ Παραδείγματα του ψευδοδημοτικισμού είναι τα εξής: σε επίπεδο φωνητικής δημιουργεί τους τύπους *λεφτός* και *έχτατος*, σε επίπεδο κλιτικής μορφολογίας γράφει *συγγραφιάδες* και *φώσια*, σε επίπεδο παραγωγής λέξεων δημιουργεί τύπους, όπως *το κατιανό* και *η κλασικάδα*, ενώ σε επίπεδο λεξιλογίου προσθέτει λέξεις, όπως *οι χαβάδες της όπερας* (= οι άριες).²⁰⁸

Συνέπεια αυτού είναι να προκληθεί σφοδρή αντίδραση από τη μεριά του κατεστημένου και ιδίως από τους πανεπιστημιακούς καθηγητές, οι οποίοι στρέφονται προς την άκρα αρχαϊζούσα Καθαρεύουσα.²⁰⁹ Ανάμεσα στους καθηγητές αυτούς βρίσκεται και ο Γ. Χατζιδάκις, ο οποίος, αν και ανήκει στους σημαντικότερους μελετητές της Νεοελληνικής Γλώσσας²¹⁰ και παρόλο που υπερασπίζεται θεωρητικά τα δικαιώματα της Δημοτικής, αναδεικνύεται την περίοδο εκείνη σε κύριο επιστημονικό απολογητή της Καθαρεύουσας.

²⁰¹Καυκούλα, Ε. (2010). *Το γλωσσικό μάθημα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση κατά την περίοδο 1830 – 1976. Εκπαιδευτική πολιτική και παιδαγωγικές διαστάσεις*. (Διδακτορική διατριβή). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, σ. 141.

²⁰²Mackridge, P. ([1990] 2009²), ό.π., σ. 50.

²⁰³Καυκούλα, Ε. (2010), ό.π., σ. 141.

²⁰⁴Σκούρα, Λ. (2012), ό.π., σ. 3.

²⁰⁵Κοτρώτσου – Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 44 – 45.

²⁰⁶Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), ό.π., σ. 10.

²⁰⁷Σκούρα, Λ. (2012), ό.π., σ. 3.

²⁰⁸Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), ό.π., σ. 10.

²⁰⁹Κοτρώτσου – Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 45.

²¹⁰Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), ό.π., σ. 9.

Θεωρεί τη Δημοτική Γλώσσα ιδιαιτέρως φτωχή, «*ανίκανη να αναλάβει τα βαρύτερα και σπουδαιότερα καθήκοντα, οποία πάσα γλώσσα έχει να εκτελή*».²¹¹

Το τέλος του 19^{ου} αιώνα σημαδεύεται από την ήττα της χώρας στον ελληνοτουρκικό πόλεμο, το 1897. Στο πλαίσιο της εθνικής αυτοκριτικής, η προγονοπληξία και οι παλιές ιδέες, μεταξύ αυτών και η Καθαρεύουσα, μπαίνουν στο στόχαστρο και θεωρούνται υπεύθυνες για τον εθνικό ξεπεσμό.²¹² Έτσι, αναδύεται μία διάθεση για καινούργιες ιδέες, η οποία γίνεται πιο έντονη στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, με την είσοδο του Ε. Βενιζέλου στην πολιτική σκηνή και την επέκταση των ορίων του ελληνικού κράτους. Ο Δημοτικισμός φουντώνει και μαζί του αναθερμαίνεται και το «γλωσσικό ζήτημα». Η Καθαρεύουσα χάνει συνεχώς έδαφος και όλο και μεγαλύτερη μερίδα του κόσμου αξιώνει την καθιέρωση της Δημοτικής Γλώσσας.²¹³

Τη δεκαετία του 1910, με αφορμή δύο μεγάλα αντιδραστικά ρεύματα που εκδηλώνονται (τα Ευαγγελικά και τα Ορεσטיακά), οξύνεται η γλωσσική αντιπαράθεση και αποκτά πια ανοιχτά πολιτικές διαστάσεις. Συγκεκριμένα, το 1901 δημοσιεύεται η μετάφραση των Ευαγγελίων στη Δημοτική από τον Α. Πάλλη, γεγονός που καταλήγει σε βίαιες διαμαρτυρίες και αιματηρά επεισόδια από καθηγητές και φοιτητές του Πανεπιστημίου Αθηνών, που νιώθουν να απειλούνται από το δημοτικιστικό κίνημα. Η σφοδρή αντίδραση εδράζεται στην αντίληψη ότι το Ευαγγέλιο δεν επιτρέπεται να μεταφραστεί, γιατί τα νοήματά του χάνονται, αν δεν είναι αποτυπωμένα στη γλώσσα που γράφτηκαν.²¹⁴ Τα επεισόδια λήγουν με την επέμβαση του στρατού, με τραυματίες και νεκρούς.²¹⁵ Δύο χρόνια αργότερα, το 1903, η παράσταση της «Ορέστειας» του Αισχύλου, μεταφρασμένη στη Δημοτική γλώσσα, γίνεται αφορμή για νέα αιματηρά γεγονότα, στα οποία και πάλι πρωταγωνιστούν πανεπιστημιακοί καθηγητές και φοιτητές. Οι «γλωσσαμύνητες» ξαναθυμούνται τα Ευαγγελικά του 1901 και τα πυρά τους συγκεντρώνει και πάλι ο Α. Πάλλης, ο οποίος χαρακτηρίζεται «φρενοβλαβής», «μωρός», «ταπεινός» και «ανάξιος», που «*έθεσε χείρα βέβηλον επί του ιερωτέρου των κειμηλίων, της εθνικής γλώσσης*».²¹⁶ Στο πλαίσιο της όξυνσης της γλωσσικής αντιπαράθεσης εγγράφεται και η κλήση του Κ. Παλαμά σε απολογία για τη δημόσια δημοτικιστική του

²¹¹Σκούρα, Λ. (2012), *ό.π.*, σ. 2.

²¹²Βλάχος, Γ. (2011), *ό.π.*, σ. 724.

²¹³Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), *ό.π.*, σ. 10 - 11.

²¹⁴Σιδέρης, Γ. (1973a). Τα 'Ορεσטיακά'. Ταραχές για να μην παίζονται οι τραγωδίες σε μετάφραση ! *Θέατρο* (τ. 33), 51 – 61, σ. 52.

²¹⁵Φραγκουδάκη, Α. (2007). *Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις: Η μακρόχρονη σύγκρουση ανάμεσα σε δύο αντίπαλες εκδοχές του εθνικισμού*. Ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου 2017 από: http://www.archive.uoa.gr/fileadmin/archive.uoa.gr/uploads/IA.EKPA_conf_June2007_FRAGKOUDA.KI.pdf σ. 3.

²¹⁶Σιδέρης, Γ. (1973b). Τα 'Ορεσטיακά'. Ταραχές για να μην παίζονται οι τραγωδίες σε μετάφραση ! *Θέατρο* (τ. 34), 89 – 99, σ. 92.

τοποθέτηση το 1908, αλλά και η υποβολή πρότασης νόμου την ίδια χρονιά από τον βουλευτή Μ. Καβαλιεράτο για απόλυση των δημοσίων υπαλλήλων «*διαφθορέων της εθνικής γλώσσας*».²¹⁷

Το 1910 ιδρύονται οι πρώτοι δημοτικιστικοί σύλλογοι, με βασικό αίτημα την καθιέρωση της Δημοτικής Γλώσσας στην εκπαίδευση. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγεται και ο Εκπαιδευτικός Όμιλος, με βασικούς ιδρυτές τους Α. Δελμούζο, Μ. Τριανταφυλλίδη και Δ. Γληνό.²¹⁸ Όσο, όμως, οι δημοτικιστές οργανώνονται, τόσο κλιμακώνεται η αντίδραση του συντηρητικού κατεστημένου. Έτσι, ξεκινά μία εκστρατεία δυσφήμισης των δημοτικιστών, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως «μαλλιαροί», από τα μακριά μαλλιά των πρώτων δημοτικιστών ποιητών, ως «χυδαίοι», υποστηρικτές δηλαδή της χυδαίας (απλής Δημοτικής) γλώσσας και ως «αγελαίοι», από τη λέξη αγέλη, δηλαδή «κοπάδι».²¹⁹ Στο πλαίσιο, μάλιστα, της όξυνσης του «γλωσσικού ζητήματος», η γλώσσα αρχίζει να ταυτίζεται με πολιτικές ιδεολογίες και με την εξουσία. Έτσι, οι δημοτικιστές, εκτός των προαναφερθέντων, κερδίζουν και το χαρακτηρισμό των «άθεων», των «εχθρών της πατρίδας» και των «κομμουνιστών».²²⁰ Από την άλλη, οι δημοτικιστές αποκαλούν τους υπερασπιστές της Καθαρεύουσας «γλωσσαμύντορες», «σκοταδιστές», «αρχαιόπληκτους» και «συντηρητικούς».²²¹

Μέσα σε αυτό το εμφυλιοπολεμικό κλίμα, ο Ε. Βενιζέλος, είτε για να κατευνάσει τα πνεύματα,²²² είτε γιατί υποχωρεί στις πιέσεις των συντηρητικών, καθιερώνει το 1911 συνταγματικά την Καθαρεύουσα ως επίσημη γλώσσα του κράτους.²²³ Από την περίοδο αυτή έως και το 1977, οπότε και καταργείται η Καθαρεύουσα και καθιερώνεται η Δημοτική ως επίσημη γλώσσα, η κατάσταση γλωσσικής διμορφίας διατηρείται και μάλιστα είναι απόλυτα συνυφασμένη με ιδεολογικοπολιτικές αντιπαλότητες. Η γραπτή χρήση της Δημοτικής ταυτίζεται με τις αριστερές τάσεις, ενώ η χρήση της Καθαρεύουσας με τον συντηρητισμό και την υποστήριξη της άκρας δεξιάς.²²⁴ Στη διάρκεια όλης αυτής της περιόδου κυκλοφορεί πλήθος κειμένων, τα οποία υποστηρίζουν και επιχειρηματολογούν υπέρ της επικράτησης της Δημοτικής σε όλους τους τομείς του δημόσιου και ιδιωτικού βίου.²²⁵

²¹⁷Σκούρα, Λ. (2012), ό.π., σ. 3, 5.

²¹⁸Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), ό.π., σ. 11.

²¹⁹Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002²), ό.π., σ. 427 - 428.

²²⁰Αργυροπούλου, Χ. (2011), ό.π., σ. 706.

²²¹Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002²), ό.π., σ. 427 - 428.

²²²Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002²), ό.π., σ. 22.

²²³Κοτρώτσου – Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 47.

²²⁴Κοτρώτσου – Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 48.

²²⁵Τζακώσθα, Μ. (2011), ό.π., σ. 512.

Ωστόσο, το πεδίο στο οποίο μεταφέρεται και κορυφώνεται η σύγκρουση μεταξύ Δημοτικής και Καθαρεύουσας είναι αυτό της εκπαίδευσης. Μεταξύ του έτους 1834, οπότε και καθιερώνεται η Καθαρεύουσα στην εκπαίδευση, και του 1976, έτος καθιέρωσης της Δημοτικής στην εκπαίδευση, σημειώνονται δεκάδες παλινδρομήσεις στο ζήτημα της γλώσσας, κυρίως στη στοιχειώδη εκπαίδευση. Και ακριβώς εξαιτίας της φύσης του ζητήματος, οι αναθεωρήσεις αφορούν πρώτα και κύρια το γλωσσικό μάθημα. Οι αναθεωρήσεις και οι παλινδρομήσεις αυτές θα εξετασθούν στη συνέχεια, στο πλαίσιο της επισκόπησης του γλωσσικού μαθήματος στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

2. ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ - ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

2.1. Η θέση του γλωσσικού μαθήματος στο εκπαιδευτικό σύστημα

Όπως ήδη έχουμε τονίσει, η επικοινωνία του ανθρώπου με το περιβάλλον πραγματοποιείται με τη γλώσσα τόσο στην προφορική όσο και στη γραπτή της μορφή. Και παρά το γεγονός ότι κάθε άνθρωπος χαρακτηρίζεται από γενετικές γλωσσικές δυνατότητες απαιτείται ειδική εκπαίδευση προκειμένου αυτές οι γλωσσικές δυνατότητες να μετατραπούν σε γλωσσικές ικανότητες.²²⁶ Στο πλαίσιο αυτό, το εκπαιδευτικό σύστημα, κατανοώντας την πρωτεύουσα σημασία της γλώσσας για την ανάπτυξη του ανθρώπου, για την κοινωνική και για την επαγγελματική του εξέλιξη, καθώς και για την ομαλή κοινωνική συμβίωση, έθεσε εκ της συστάσεώς του στο επίκεντρο των ενδιαφερόντων του τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος.²²⁷ Έτσι, μαζί με το γνωστικό αντικείμενο των Μαθηματικών, η διδασκαλία της Γλώσσας συνιστούσε και συνιστά τη βάση για την εκπαίδευση των παιδιών.²²⁸

Στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα τόσο η Νέα και η Αρχαία Ελληνική Γλώσσα όσο και η Λογοτεχνία αποτέλεσαν αντικείμενο διδασκαλίας σε όλη τη διάρκεια της νεότερης ιστορίας του²²⁹ και οι λόγοι είναι ευνόητοι. Η γλώσσα είναι το κυριότερο μέσο διαπραγμάτευσης όλων των γνωστικών αντικειμένων, έχει τεράστια σημασία για τη νοητική ανάπτυξη του παιδιού, ενώ, χρησιμοποιώντας ως μέσο τη γλώσσα, ο μαθητής/τρια συγκροτεί και το εννοιολογικό του σύστημα.²³⁰ Τα ερευνητικά πορίσματα των νευροεπιστημών έχουν καταδείξει ότι η γλώσσα είναι ένας πολύ ισχυρός πλάστης του εγκεφάλου. Η ποιότητα και ο ρυθμός των λέξεων που ακούει το παιδί αναπτύσσουν τη νοημοσύνη του, καθώς ασκούν τα νευρωνικά δίκτυα, που ενέχονται στις λειτουργίες της νόησης.²³¹ Με το γλωσσικό μάθημα, ο περιορισμένος γλωσσικός κώδικας του παιδιού μετατρέπεται σε καλλιεργημένο γλωσσικό κώδικα και αυτό συνεπάγεται ότι το παιδί εμπειδώνει το ήδη κατακτημένο λεξιλόγιο αλλά και το εμπλουτίζει με άλλες λέξεις ή με διαφορετικές αποχρώσεις των σημασιών ήδη γνωστών

²²⁶ Δερβίσης, Ν. Σ. (1987). *Μεθοδολογία της διδακτικής και ειδική μεθοδολογία της διδασκαλίας – μάθησης με σύγχρονα διδακτικά μοντέλα και δείγματα εφαρμογών*. Θεσσαλονίκη: (χωρίς έκδοση) σ. 121 – 122.

²²⁷ Τάτσος, Γ. (2001), ό.π., σ. 9.

²²⁸ Αργυροπούλου, Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατούνα, Α. (2010), ό.π., σ. 12.

²²⁹ Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής γλώσσας και της Λογοτεχνίας στο Δημοτικό σχολείο. (2011). Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. σ. 3.

²³⁰ Τάτσος, Γ. (2001), ό.π., σ. 9 – 10.

²³¹ Κανκούλα, Ε. (2010). ό.π., σ. 10.

λέξεων,²³² αντιλαμβάνεται τη μορφή και τον τρόπο που δομείται η γλώσσα, αναπτύσσει την ικανότητα της επικοινωνίας, βελτιώνει τη γλωσσική του συμπεριφορά και ασκείται στην κατάλληλη χρήση του προφορικού και γραπτού λόγου σε ποικίλες περιστάσεις επικοινωνίας. Ως εκ τούτου, η διδακτική της γλώσσας συνδέεται άμεσα με τη διδασκαλία της γραμματικής, του συντακτικού, του λεξιλογίου αλλά και της Λογοτεχνίας.

Με τη γραμματική, ο μαθητής/τρια έρχεται σε επαφή με τους κατασκευαστικούς μηχανισμούς, που οικοδομούν τη γλώσσα. Για τον Θ. Γέρου, σκοπός της γραμματικής είναι η ακριβής και σαφής παρουσίαση όλων εκείνων των δεδομένων της γλώσσας που οι ομιλητές γνωρίζουν διαισθητικά.²³³ Εν ολίγοις, η γραμματική διδάσκει την ορθή διάρθρωση των λέξεων μέσα στη φράση, παρουσιάζει τον ορθό λόγο και γι' αυτό συμβάλλει στην ανάπτυξη της λογικής σκέψης και υποστηρίζει την καλλιέργεια της ικανότητας για την κατανόηση των ποικίλων μορφών των λέξεων.²³⁴ Το συντακτικό αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι λέξεις συνδυάζονται στον λόγο, προκειμένου να αποδοθεί νόημα, και στην τακτοποίηση, θα λέγαμε, των τυπικών στοιχείων του λόγου, ενώ με τον όρο «λεξιλόγιο» προσδιορίζεται το σύνολο των γλωσσικών μονάδων που ονομάζονται «λέξεις».

Η εμπέδωση και ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου συνίστανται στην ικανότητα σύλληψης της σημασίας των λέξεων με όλους τους δυνατούς τρόπους, όπως κυριολεκτική και μεταφορική σημασία, παραγωγή και σύνθεση λέξεων, σχήματα λόγου και συμφραζόμενα, συσχέτιση συνωνύμων και εντοπισμός αντιθέτων. Στην ουσία, το λεξιλόγιο διαμορφώνει το κοινωνικό και μορφωτικό υπόβαθρο του μαθητή/τριας, καθώς οι λέξεις που χρησιμοποιεί εκφράζουν και την ταυτότητά του.²³⁵ Η συγκρότηση του λεξιλογίου του μαθητή/τριας δεν παραβλέπει και την ορθογραφημένη γραφή των λέξεων. Η ορθογραφία αναφέρεται στη «σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην προφορική μορφή μιας γλώσσας και στη γραπτή της απόδοση, όπως αυτή έχει καθιερωθεί ιστορικά».²³⁶ Η γραφή μίας λέξης υπαγορεύεται τόσο από τους κανόνες του κλιτικού συστήματος όσο και από την ετυμολογία της και κάθε απόκλιση από αυτά συνιστά «λάθος».

Ως εκ τούτου, το γλωσσικό μάθημα αποβλέπει και στο να καταστεί ο μαθητής/τρια ικανός για παρατήρηση και ταξινόμηση λεξικολογικών και γραμματικών φαινομένων που διευκολύνουν τη σωστή ορθογραφημένη γραφή, ενώ η ετυμολογία δεν βοηθά μόνο στη

²³² Φιλίππου, Γ., Καϊλα, Μ. (1992). *Σχολική εμπειρία, θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ. 158.

²³³ Γέρου, Θ. (χ.χ.). *Ειδική Διδακτική* (τόμ. Β'). Αθήνα, σ. 9.

²³⁴ Κίτσος, Ι. Κ. (1992). *Ειδική Διδακτική*. Αθήνα: Δωδώνη, σ. 103.

²³⁵ Stahl, A.S., Nagy, E.W. (2006). *Teaching word meanings. Literacy teaching series*. Mahaw, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, σ. 3.

²³⁶ Παπαναστασίου, Γ. (2001), ό.π., σ. 194.

σωστή ορθογραφία των λέξεων αλλά φέρνει τον μαθητή/τρια και σε επαφή με τα διαχρονικά στοιχεία της γλώσσας. Η επαφή με τη διαχρονική διάσταση της γλώσσας συμβάλλει ιδιαίτερα στην παραγωγή και στη σύνθεση των λέξεων, αφού πολλές λέξεις μπορεί μεν να χρησιμοποιούνται σπάνια σε κείμενα Νεοελληνικής Γλώσσας, εντοπίζονται, όμως, ως συνθετικά (π.χ. η λέξη *ύδωρ* δε συναντάται συχνά σε γραπτά κείμενα, σε αντίθεση με τις λέξεις *υδραγωγείο*, *υδροφόρα*, *υδράργυρος*).²³⁷ Από την άλλη, η Λογοτεχνία, εκτός του ότι συμβάλλει στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου, βοηθά στη συνειδητοποίηση των σημασιακών αποχρώσεων λέξεων και εννοιών, γνωρίζοντας τον τρόπο που αυτές λειτουργούν στα λογοτεχνικά κείμενα.²³⁸

Παραδοσιακά, η γλωσσική διδασκαλία διακρίνεται σε τέσσερις επιμέρους περιοχές και οι ικανότητες ή δεξιότητες που αποκτούν οι μαθητές/τριες σε αυτές τις περιοχές πιστοποιούν και τη γνώση της γλώσσας. Η πρώτη περιοχή είναι η ομιλία, η οποία αναφέρεται στην ικανότητα χειρισμού του προφορικού λόγου σε ποικίλες επικοινωνιακές περιστάσεις και με ποικιλία γλωσσικών παραλλαγών. Η δεύτερη περιοχή αφορά στην ακρόαση, στην ικανότητα, δηλαδή, αποκωδικοποίησης του προφορικού ή γραπτού λόγου, ενώ η τρίτη έχει να κάνει με την ανάγνωση, που συνίσταται στην ικανότητα αποκωδικοποίησης του γραπτού λόγου. Τέλος, η περιοχή της γραπτής έκφρασης προϋποθέτει την απόκτηση των τριών προαναφερθεισών ικανοτήτων και αναφέρεται στην ικανότητα κωδικοποίησης σκέψεων, συναισθημάτων, ιδεών και στάσεων με λεκτικά σύμβολα, άμεσα κατανοητά από τους άλλους.²³⁹

Εν κατακλείδι, θα λέγαμε ότι η γλωσσική διδασκαλία έχει ως κύρια επιδίωξη να καταστήσει τον μαθητή/τρια ικανό ομιλητή, ακροατή, αναγνώστη και καλό χειριστή του γραπτού λόγου. Στην ουσία, ο μαθητής/τρια θα πρέπει να οδηγηθεί από τον προφορικό στον γραπτό λόγο, μέσα από την επαφή του με κείμενα που διερευνούν τη δομή του λόγου και την οργάνωσή του ως κειμένου, ακριβώς με κείμενα που βοηθούν τον μαθητή/τρια να συνειδητοποιήσει τις λεξιλογικές του επιλογές και τη διάκριση των διαφόρων υφολογικών επιπέδων του λόγου.²⁴⁰ Και μπορεί ανέκαθεν να υπήρχε μία γενική συμφωνία ως προς τη σπουδαιότητα του γλωσσικού μαθήματος, δεν ίσχυε το ίδιο, όμως, σε ό,τι αφορά το ζήτημα της μορφής της γλώσσας, στην οποία θα έπρεπε να διδάσκεται. Το γλωσσικό μάθημα πέρασε μέσα από πολλές φάσεις, γνώρισε πολλές περιπέτειες και υπέστη ριζικές αναθεωρήσεις,

²³⁷ Τάτσης, Γ. (2001), ό.π., σ. 116 - 118.

²³⁸ Αργυροπούλου, Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατούνα, Α. (2010), ό.π., σ. 34.

²³⁹ Αθανασίου, Λ. ([1993] 2001³), ό.π., σ. 75 - 76.

²⁴⁰ Αργυροπούλου Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατούνα, Α. (2010), ό.π., σ. 9 - 10.

άμεσα συνυφασμένες με την αναζήτηση της «σωστής» γλώσσας. Οι ιδεολογικές και πολιτικές συγκρούσεις, που εκδηλώθηκαν με τη μορφή του «γλωσσικού ζητήματος» ήδη από τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους, είχαν οδυνηρές συνέπειες και για την ποιότητα του γλωσσικού μαθήματος.

2. 2. Το γλωσσικό μάθημα και ο γλωσσικός διχασμός

Η ιστορία του γλωσσικού μαθήματος ξεκινά επίσημα το 1834, οπότε και οργανώνεται η ελληνική εκπαίδευση. Η γλώσσα διδασκαλίας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι τα Αρχαία Ελληνικά,²⁴¹ μία γλώσσα διαφορετική από την ομιλούμενη και κατά συνέπεια ξένη προς τα παιδιά. Τα αναγνωστικά βιβλία της περιόδου, ανάμεσα τους και το *Ψαλτήρι*, εκτός του ότι κυριαρχούνται από ηθικολογία και διδακτισμό, είναι γραμμένα σε αρχαϊκή μορφή, με αποτέλεσμα οι βασικές έννοιες να πρέπει να μεταφράζονται από τους αρχαϊκούς τύπους στη μητρική γλώσσα, προκειμένου να γίνονται κατανοητές. Αλλά και τα βιβλία της γραμματικής, όπως η γραμματική του Κ. Κούμα, του Ν. Βάμβα και του Γ. Χρυσοβέργη, διδάσκουν τη γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής, ενώ περιέχουν και στοιχεία της ομιλούμενης, για να γίνεται η σύγκριση των δύο γλωσσών, πράγμα που θεωρείται ότι συμβάλλει στην ευκολότερη εκμάθηση της Αρχαίας.²⁴²

Το 1878 για πρώτη φορά αναφέρεται σε νομοσχέδιο ο όρος «Νέα Ελληνική Γλώσσα» για τη στοιχειώδη εκπαίδευση, εννοώντας, όμως, απλά μία γλώσσα που δεν είναι αρχαϊζουσα.²⁴³ Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και ενώ το γλωσσικό ζήτημα βρίσκεται σε μεγάλη όξυνση, αρχίζουν να εκδηλώνονται όλο και περισσότερες κινήσεις για την καθιέρωση της Δημοτικής Γλώσσας στην εκπαίδευση.²⁴⁴ Ανάμεσα στις κινήσεις αυτές ανήκει η ίδρυση διάφορων πνευματικών συλλόγων, όπως η *Εθνική Γλώσσα*, με στόχο την εισαγωγή της Δημοτικής Γλώσσας στα Δημοτικά Σχολεία, ο *Εκπαιδευτικός Όμιλος* του Α. Δελμούζου, η ίδρυση του *Ανώτερου Δημοτικού Παρθεναγωγείου Βόλου*, όπου ο Α. Δελμούζος διδάσκει τη Δημοτική Γλώσσα,²⁴⁵ αλλά και η έκδοση του βιβλίου του Φ. Φωτιάδη «*Το γλωσσικό ζήτημα και η εκπαιδευτική μας αναγέννησις*», στο οποίο ο συγγραφέας υπερασπίζεται και θεμελιώνει

²⁴¹Ζαχαράκης, Ν. (2011). Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στο γλωσσικό μάθημα (1917 – 1931). Στο *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης* (σσ. 236 – 246). Αθήνα: Gutenberg, σ. 236.

²⁴²Καυκούλα, Ε. (2010), ό.π., σ. 26, 97, 107.

²⁴³Βουγιούκας, Α. (1994). *Το Γλωσσικό μάθημα στην πρώτη βαθμίδα της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών / Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, σ. 31.

²⁴⁴Σκούρα, Λ. (2012), ό.π., σ. 3.

²⁴⁵Κοτρώτσου – Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 47.

θεωρητικά την ανάγκη μίας παιδείας στη Δημοτική Γλώσσα, προκειμένου να επέλθει η πρόοδος.²⁴⁶

Παρόλα αυτά, το 1911 καθιερώνεται συνταγματικά η Καθαρεύουσα σε όλη την εκπαίδευση. Έτσι, η Καθαρεύουσα διδάσκεται από το Δημοτικό, ενώ στις ανώτερες τάξεις διδάσκεται η γραμματική της Αρχαίας.²⁴⁷ Το κίνημα του Δημοτικισμού, όμως, συνεχίζει τις πιέσεις και πετυχαίνει να εισαχθούν για πρώτη φορά την περίοδο 1913-1914, στα αναγνωστικά του Δημοτικού, κείμενα γραμμένα στη Δημοτική Γλώσσα.²⁴⁸ Η μεγάλη νίκη των δημοτικιστών, ωστόσο, σημειώνεται το 1917, μία χρονιά που αποτελεί σταθμό για την εκπαιδευτική ιστορία της χώρας μας. Τα ηγετικά στελέχη του *Εκπαιδευτικού Ομίλου*, Α. Δελμούζος, Δ. Γληνός και Μ. Τριανταφυλλίδης, διορίζονται από την κυβέρνηση του Ε. Βενιζέλου σε θέσεις – κλειδιά της εκπαίδευσης.²⁴⁹ Τα πρόσωπα αυτά προωθούν και πετυχαίνουν την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1917, με την οποία η Δημοτική Γλώσσα εισάγεται για πρώτη φορά στη στοιχειώδη εκπαίδευση. Στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού διδάσκεται πλέον η Δημοτική, ενώ στην Ε΄ και την ΣΤ΄ τάξη διατηρείται η Καθαρεύουσα.²⁵⁰

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας της Δημοτικής, περιορίζονται οι φωνητικές και μορφολογικές πολυτυπίες (παραδείγματος χάριν *αγαπούσα* και *όχι αγάπαγα*), ενώ αποκλείονται οι άγνωστες ιδιοματικές λέξεις. Παράλληλα, εισάγεται η Λογοτεχνία στο σχολείο, εμπλουτίζοντας τον εκφραστικό και λεξιλογικό πλούτο των μαθητών/τριών.²⁵¹ Μεταξύ των δώδεκα σχολικών αναγνωσμάτων που εκδίδονται την περίοδο αυτή, συγκαταλέγεται και το βιβλίο *«Τα Ψηλά Βουνά»* του Ζ. Παπαντωνίου, το οποίο, όμως, θα καεί στην Πλατεία Συντάγματος, από τους αντιπάλους του Δημοτικισμού.²⁵²

Η προοδευτική μεταρρυθμιστική προσπάθεια συνεχίζεται και το 1918, οπότε και με νέο νόμο ορίζεται η Δημοτική Γλώσσα ως γλώσσα όλων των τάξεων του Δημοτικού, προβλέποντας αποκλειστική διδασκαλία της Δημοτικής για τις τέσσερις πρώτες τάξεις και την παράλληλη διδασκαλία της Καθαρεύουσας για τις δύο τελευταίες. Το 1919 κυκλοφορεί στη Δημοτική Γλώσσα το *«Αλφαβητάρι με τον Ήλιο»*, που θα αποτελέσει κέντρο αναφοράς

²⁴⁶Καυκούλα, Ε. (2010). *ό.π.*, σ. 143.

²⁴⁷Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), *ό.π.*, σ. 12.

²⁴⁸Mackridge, P. ([1990] 2009²), *ό.π.*, σ. 50 – 51.

²⁴⁹Κοτρώτσου – Λόντου, Γ. (2004), *ό.π.*, σ. 47.

²⁵⁰Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), *ό.π.*, σ. 12.

²⁵¹Ντίνας, Δ. Κ. (2011), *ό.π.*, σ. 7.

²⁵²Καλλέργης, Η. (2011). Η λογοτεχνία ως μέσο γλωσσικής αγωγής – Μια ιστορική ανασκόπηση. Στο *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης* (σσ. 121 – 128). Αθήνα: Gutenberg, σ. 126.

για όλα τα επόμενα αλφαβητάρια.²⁵³ Όπως ήταν αναμενόμενο, τα σχολικά βιβλία της περιόδου αυτής γίνονται στόχος έντονης κριτικής από τις συντηρητικές δυνάμεις. Οι υποστηρικτές της Καθαρεύουσας, με επικεφαλής τον Γ. Χατζιδάκι, ισχυρίζονται ότι η Δημοτική Γλώσσα των σχολικών αναγνωσμάτων είναι ιδιωματική, ότι τα νέα σχολικά εγχειρίδια υποσκάπτουν τις κυρίαρχες αξίες της ελληνικής κοινωνίας, αφού προβάλλουν αρνητικά πρότυπα, και ότι κατευθύνουν τους μαθητές/τριες προς την ιδεολογία της Ρωσικής Επανάστασης.²⁵⁴ Χαρακτηριστική είναι η τοποθέτηση του Γ. Χατζιδάκι στο έργο του «Γεννηθήτω Φως – Ο Μαλλιαρισμός εις τα Δημοτικά Σχολεία», (1920), όπου - μεταξύ άλλων - αναφορικά με τα σχολικά εγχειρίδια γράφει: «διότι και κατά προφανή παράβασιν του νόμου εισήγαγον αντί της κοινής λαλουμένης την ιδιότευκτον αυτών δημοτικήν, και διότι πάση δυνάμει καταπολεμούν την επίσημον ημών γλώσσα, την Καθαρεύουσαν».²⁵⁵ Κριτική, όμως, ασκείται και από τους ίδιους τους οπαδούς του Δημοτικισμού, όπως η Π. Δέλτα και η Γ. Καζαντζάκη, οι οποίες στρέφονται κατά του περιεχομένου των αναγνωστικών, καθώς από αυτά απουσιάζει η συστηματική καλλιέργεια του τριπτύχου «πατρίς, θρησκεία, οικογένεια».²⁵⁶ Όπως και να έχει, όμως, η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1917 δεν πρόκειται να ολοκληρωθεί.

Το 1920, με την απώλεια της εξουσίας από τον Ε. Βενιζέλο, οι συντηρητικές δυνάμεις έρχονται στο προσκήνιο της πολιτικής ζωής και η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση ανατρέπεται. Τα αναγνωστικά της μεταρρύθμισης καίγονται - ως «έργα ψεύδους και κακοβούλου προθέσεως»²⁵⁷ - και αντικαθίστανται με όσα διδάσκονταν πριν το 1917, μέχρι να γραφτούν νέα αναγνωστικά στην Καθαρεύουσα.²⁵⁸ Με νόμο του 1921, η Καθαρεύουσα, η γλώσσα των μορφωμένων τάξεων, επανέρχεται στη Δημοτική Εκπαίδευση και ως το 1923 γίνεται η αποκλειστική σχολική γλώσσα, ενώ η Δημοτική διδάσκεται μόνο στις τρεις πρώτες τάξεις.²⁵⁹ Μαζί με την Καθαρεύουσα επανέρχονται και οι ξεπερασμένες παιδαγωγικές αρχές του παρελθόντος, ενώ οι προοδευτικοί παιδαγωγοί θα πρέπει να αναμένουν να γίνουν ευνοϊκές οι συνθήκες, προκειμένου να επιχειρήσουν μία νέα μεταρρυθμιστική προσπάθεια.²⁶⁰ Είναι,

²⁵³ Ζαχαράκης, Ν. (2011), ό.π., σ. 238 – 239.

²⁵⁴ Καψάλης, Γ. Α., Χαράλαμπος, Φ. Δ. (1995). *Σχολικά Εγχειρίδια. Θεσμική Εξέλιξη και Σύγχρονη Προβληματική*. Αθήνα: Έκφραση, σ. 57.

²⁵⁵ Δήμος, Χ. Η. (2002). Το Σχολικό Βιβλίο στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση κατά την Περίοδο 1917 – 1920. Στο Γεώργιος Δ. Καψάλης, Απόστολος Ν. Κατσίκης (Επιμ.), *Σχολική Γνώση και Διδασκαλία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Πανελλήνιο Συνέδριο* (Β' τόμ.) (σσ. 494 - 500). Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Σχολή Επιστημών Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, σ. 498.

²⁵⁶ Ζαχαράκης, Ν. (2011), ό.π., σ. 240.

²⁵⁷ Ντίνας, Δ. Κ. (2011), ό.π., σ. 7.

²⁵⁸ Κοτρώτσου – Λόντου, Τ. (2004), ό.π., σ. 47.

²⁵⁹ Ντίνας, Δ. Κ. (2011), ό.π., σ. 7.

²⁶⁰ Κανκούλα, Ε. (2010), ό.π., σ. 27.

λοιπόν, φανερό ότι όλες οι προσπάθειες και από τις δύο πλευρές επικεντρώνονται γύρω από τη γλώσσα και το περιεχόμενο των γλωσσικών εγχειριδίων.

Από το 1923, οπότε και ο Ε. Βενιζέλος σχηματίζει εκ νέου κυβέρνηση, μέχρι το 1926, όταν εγκαθιδρύεται η δικτατορία του Θ. Πάγκαλου, σημειώνεται μία ακόμη αλλαγή στο εκπαιδευτικό τοπίο και φυσικά στο γλωσσικό μάθημα, το κατεξοχήν «εργαλείο» επιβολής της γλωσσικής ομοιομορφίας. Τα ηγετικά στελέχη του Εκπαιδευτικού Ομίλου επανέρχονται σε θέσεις - κλειδιά και επαναφέρουν τις αρχές και τις διατάξεις του 1917.²⁶¹ Έτσι, η Δημοτική Γλώσσα γίνεται εκ νέου η γλώσσα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Ο επόμενος νόμος που ψηφίζεται σχετικά με το θέμα της γλώσσας στο σχολείο και στα σχολικά εγχειρίδια είναι ο νόμος 3438 / 1927 της κυβέρνησης Ζαΐμη, σύμφωνα με τον οποίο η Δημοτική Γλώσσα ορίζεται ως γλώσσα διδασκαλίας σε όλο το Δημοτικό, με την πρόβλεψη να διδάσκεται και η Καθαρεύουσα στις δύο τελευταίες τάξεις.²⁶² Το σκεπτικό της απόφασης αυτής, σύμφωνα με τον υπουργό παιδείας Θ. Νικολούδη, είναι ότι, εφόσον η Καθαρεύουσα είναι η γλώσσα του κράτους και του τύπου, δεν μπορεί ένας απόφοιτος στοιχειώδους εκπαίδευσης να μην την κατανοεί. Διαφορετικά, δεν θα καταλαβαίνει τους πολιτικούς, τους δικηγόρους, τις εφημερίδες και τους εκπροσώπους της Εκκλησίας.²⁶³

Επόμενος σταθμός στην ιστορία του γλωσσικού μαθήματος και συνολικά της εκπαίδευσης αποτελεί ο νόμος 5045 / 1931, με τον οποίο επιδιώκεται η δεύτερη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της νέας κυβέρνησης του Ε. Βενιζέλου. Ο νόμος αυτός, πόνημα του φιλελεύθερου δημοτικιστή Μ. Κουντουρά, επεκτείνει τη διδασκαλία της Δημοτικής σε όλες τις τάξεις της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης,²⁶⁴ θέτοντας – πρόσκαιρα - τέρμα στη διγλωσσία που επικρατούσε, και γίνονται τα πρώτα βήματα για την εισαγωγή της Δημοτικής και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.²⁶⁵ Καθιερώνεται, επίσης, η χρήση νεοελληνικών αναγνωσμάτων με κείμενα στη Δημοτική, ενώ για τις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού προβλέπονται και συλλογές αναγνωσμάτων στην Καθαρεύουσα, χωρίς όμως υποχρεωτική διδασκαλία.²⁶⁶ Την ίδια χρονιά, ο Γ. Παπανδρέου, ως υπουργός παιδείας, αναθέτει στον Μ. Τριανταφυλλίδη τη σύνταξη γραμματικής για το Δημοτικό, με σκοπό να απλοποιηθούν όλα εκείνα τα στοιχεία της γλώσσας που μπορούν να απλοποιηθούν.²⁶⁷ Παρά τις όποιες καινοτομίες, ωστόσο, η

²⁶¹Βεντούρα, Λ. (1992). Η νομοθεσία περί διδακτικών βιβλίων. Μια εστία συγκρούσεων εκπαιδευτικού δημοτικισμού και αντιμεταρρυθμιστών (1907 – 1937). *Μνήμων*, 14, 91 – 114, σ. 98.

²⁶²Ζαχαράκης, Ν. (2011), ό.π., σ. 242.

²⁶³Βεντούρα, Λ. (1992), ό.π., σ. 99.

²⁶⁴Βεντούρα, Λ. (1992), ό.π., σ. 102.

²⁶⁵Σκούρα, Λ. (2012), ό.π., σ. 7.

²⁶⁶Ζαχαράκης, Ν. (2011), ό.π., σ. 244.

²⁶⁷Σκούρα, Λ. (2012), ό.π., σ. 9.

ηθικολογία, η τυπολατρία και η προσκόλληση στη γραμματική και στο συντακτικό εξακολουθούν να αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά του γλωσσικού μαθήματος.²⁶⁸

Ο αγώνας για την εξάλειψη της διγλωσσίας θα συνεχιστεί, αφού το 1933 η κυβέρνηση του Π. Τσαλδάρη επαναφέρει την Καθαρεύουσα στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η «επιτεινομένην γλωσσικήν αναρχίαν και αποχαλίνωσιν».²⁶⁹ Παράλληλα, όμως, γίνεται και μία πρώτη προσπάθεια για την απλοποίηση της ορθογραφίας στο Δημοτικό και ιδιαίτερα για την απλοποίηση του τονικού συστήματος.²⁷⁰ Ειδικότερα, η Ακαδημία Αθηνών, που ιδρύεται τη χρονιά αυτή, επιχειρεί να απλοποιήσει το ορθογραφικό σύστημα, το οποίο δημιουργεί σύγχυση σε μαθητές/τριες και δασκάλους. Η αρμόδια επιτροπή αποτελείται από τους Κ. Άμαντο, Ι. Καλιτσουνάκη, Α. Αιγινήτη, Γ. Αναγνωστόπουλο και Α. Τζάρτζανο. Λόγω της σύντομης προθεσμίας στα χρονικά όρια της οποίας καλείται η επιτροπή να ανταποκριθεί, οι προσπάθειές της περιορίζονται τελικά στην εκπόνηση ενός πρόχειρου διαγράμματος της ορθογραφίας. Έτσι, συντάσσεται ο *Κανονισμός της Νεοελληνικής Ορθογραφίας*, όπου η επιτροπή προτείνει την κατάργηση της υπογεγραμμένης στα *αγαπάς, λάδι* κ.ά., την κατάργηση της δασείας του *ρ*, την κατάργηση των όμοιων διπλών συμφώνων σε λέξεις ξενικής προέλευσης (π.χ. *κωπέλλα, καπέλλο, πιάττο*), την κατάργηση της ποικιλίας των καταλήξεων στα αρσενικά ονόματα σε *-ις* (π.χ. *Γιάννις, Βασίλεις*), την αντικατάσταση των τονικών σημείων με μία στιγμή και την κατάργηση της ψιλής.²⁷¹

Στις προτάσεις της Ακαδημίας Αθηνών ασκεί έντονη κριτική ο Μ. Τριανταφυλλίδης, ο οποίος κάνει λόγο για την αναγκαιότητα ενός ορθογραφικού συστήματος που δεν θα βασανίζει τα παιδιά. Υποστηρίζει ότι η ορθογραφία της ελληνικής γλώσσας δεν πρέπει να προϋποθέτει τη γνώση της αρχαίας γραμματικής, αλλά για λόγους ουσιαστικούς και ψυχολογικούς αυτή η κληρονομιά θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Προτείνει, λοιπόν, την ιστορική ορθογραφία στις αρχαίες λέξεις και την απλοποίηση στις νεότερες και στις ξένες, όπως και στην απλοποίηση στις καταλήξεις και στο τονικό σύστημα.²⁷² Το 1935, βέβαια, με διάταγμα της κυβέρνησης Κονδύλη, η Δημοτική Γλώσσα θα περιοριστεί ακόμη περισσότερο, αφού προβλέπεται η διδασκαλία της μόνο στις τρεις πρώτες τάξεις του Δημοτικού.²⁷³

Τρία χρόνια αργότερα, το 1936, επιβάλλεται η δικτατορία του Ι. Μεταξά. Μέχρι την περίοδο αυτή, το γλωσσικό ζήτημα έχει ανοιχτά και απροκάλυπτα συνδεθεί με

²⁶⁸Καυκούλα, Ε. (2010), ό.π., σ. 28.

²⁶⁹Βεντούρα, Λ. (1992), ό.π., σ. 107.

²⁷⁰Σκούρα, Λ. (2012), ό.π., σ. 8.

²⁷¹Αναγνωστοπούλου, Α. (2010), ό.π., σ. 91 – 92.

²⁷²Αναγνωστοπούλου, Α. (2010), ό.π., σ. 92.

²⁷³Καυκούλα, Ε. (2010), ό.π., σ. 28.

ιδεολογικοπολιτικές διαφορές και ο Ι. Μεταξάς επιδιώκει να διαλύσει την ταύτιση του Δημοτικισμού με την αριστερά. Για μία ακόμη φορά, λοιπόν, η Δημοτική επανέρχεται στις τάξεις και τα βιβλία του Δημοτικού, ενώ το 1938 ανατίθεται στον Μ. Τριανταφυλλίδη η συγγραφή μιας «κρατικής» γραμματικής για το Δημοτικό.²⁷⁴ Αυτή η Γραμματική του Μ. Τριανταφυλλίδη, που εκδίδεται το 1941, θα αποτελέσει ορόσημο για τη γλωσσική ιστορία μας, αφού θεμελιώνεται σε μία ήπια μορφή της Δημοτικής, χωρίς ακρότητες, και είναι αυτή που συνέβαλε ουσιαστικά στη μετέπειτα καθιέρωση της Δημοτικής Γλώσσας.²⁷⁵

Ο Μ. Τριανταφυλλίδης εφαρμόζει ένα απλοποιημένο πολυτονικό σύστημα, κυρίως με απάλειψη της βαρείας και της φύσης των δίχρονων φωνηέντων στο εσωτερικό της λέξης και στις καταλήξεις.²⁷⁶ Επιλέγει, όπως ο ίδιος αναφέρει, ως γλωσσικό πρότυπο τη λογοτεχνική γλώσσα της εποχής, τη γλώσσα της πεζογραφίας. Η γλώσσα αυτή είναι η Δημοτική, χωρίς αναμειξίς με στοιχεία της Καθαρεύουσας, παρά μόνο εκεί που χρειάζεται. Τα κριτήρια για την αποδοχή λόγιων στοιχείων είναι η χρήση τους και η αξιοποίησή τους από την επιστημονική και λογοτεχνική παραγωγή (π.χ. επιρρήματα σε – *ως*, επιρρηματικά όπως *μάλλον*, *απευθείας*, *προπάντων*, *προθέσεις* όπως *ανά*, *προς*, *υπέρ*, *επί*, λέξεις όπως *μέρος* / *μέρους*, *ιερείς*, *στερούμαι*, *ειλικρινέστατος*, διατήρηση τύπων σε – *πτ* αντί – *φτ* σε λέξεις αρχαίας προέλευσης), η μη αντίθεσή τους με το γλωσσικό αίσθημα των ομιλητών της Δημοτικής Γλώσσας (π.χ. *προκύπτω*, *επιδιώκω*, *εισπράττω*) και η απουσία αντίστοιχων τύπων στη Δημοτική Γλώσσα (π.χ. *σύμπαν*, *γεγονός*, *καθήκον*, *καθεστώς*).²⁷⁷ Η Γραμματική του Μ. Τριανταφυλλίδη, ουσιαστικά, αποτελεί έναν συνδυασμό ρύθμισης και περιγραφής της γλωσσικής πραγματικότητας. Ο ίδιος υπογραμμίζει ότι ο στόχος του ήταν ο συγκερασμός της ρυθμιστικής τάσης των παραδοσιακών γραμματικών με την περιγραφική τάση της νεότερης γλωσσολογίας.²⁷⁸

Η επόμενη περίοδος, από το 1941 ως το 1964, σηματοδοτείται από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, την Κατοχή και τον Εμφύλιο και - όσον αφορά τα γλωσσικά ζητήματα - από την Καθαρεύουσα. Ήδη από το 1942, οι συντηρητικές δυνάμεις επαναφέρουν την Καθαρεύουσα, ενώ στα χρόνια του εμφύλιου σπαραγμού, η ταύτιση των δημοτικιστών με την αριστερά και

²⁷⁴ Κοτρώτσου – Λόντου, Γ. (2004), ό.π., σ. 48.

²⁷⁵ Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), ό.π., σ. 13.

²⁷⁶ Καραντζόλα, Ε. (1996), ό.π.

²⁷⁷ Τριανταφυλλίδης, Μ. (1938). *Απαντα. Νεοελληνική Γραμματική. Ιστορική Εισαγωγή* (3^{ος} τόμ). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης / Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), σ. 135, 147, 156 – 158· Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 489.

²⁷⁸ Μιχάλης, Α. (2012). *Η σχολική γραμματική Τριανταφυλλίδη και ο ρόλος της στη διδασκαλία της δημοτικής γλώσσας: κριτική αποτίμηση*. Ανακτήθηκε 26 Μαρτίου 2019 από: [file:///C:/Users/newuser/Downloads/%CE%9C%CE%B9%CF%87%CE%AC%CE%BB%CE%B7%CF%82%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/newuser/Downloads/%CE%9C%CE%B9%CF%87%CE%AC%CE%BB%CE%B7%CF%82%20(1).pdf) σ. 11.

των καθαρευουσιάνων με τη δεξιά γίνεται πιο έντονη και οξύνεται η μεταξύ τους σύγκρουση. Η Καθαρεύουσα συνεχίζει να είναι η γλώσσα του σχολείου και των σχολικών εγχειριδίων, κατάσταση που θα συνεχιστεί μέχρι το 1964, οπότε και πραγματοποιείται η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της κυβέρνησης του Γ. Παπανδρέου.²⁷⁹

Σύμφωνα με τα νέα δεδομένα, λοιπόν, η Δημοτική αναγνωρίζεται ως γλώσσα της εκπαίδευσης και ως γλωσσική μορφή ισότιμη με την Καθαρεύουσα,²⁸⁰ ενώ εισάγεται εκ νέου στα σχολεία η Γραμματική του Μ. Τριανταφυλλίδη και διατυπώνεται επίσημα ο ορισμός της Νεοελληνικής Γλώσσας στα σχολεία. Σύμφωνα με αυτόν, η Νεοελληνική Γλώσσα είναι «η συντεταγμένη και άνευ ιδιοματισμών δημοτική, ως έχει διαμορφωθεί εις πανελλήνιον εκφραστικόν όργανον υπό του ελληνικού λαού και των δοκίμων συγγραφέων του έθνους».²⁸¹ Το πνεύμα ανανέωσης εκτείνεται και στην ίδια τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος, καθώς στο νέο πρόγραμμα του 1964, το γλωσσικό μάθημα αρχίζει να προσαρμόζεται στις σύγχρονες ψυχολογικές και γλωσσολογικές θεωρίες για τη διδασκαλία και τη μάθηση.²⁸² Ο γλωσσικός διχασμός, βέβαια, δεν λαμβάνει τέλος, αφού στη μέση και ανωτάτη εκπαίδευση παραμένει η Καθαρεύουσα. Άλλωστε, η αναγνώριση της ισοτιμίας Δημοτικής και Καθαρεύουσας προκαλεί γλωσσική και πνευματική σύγχυση στους μαθητές/τριες, οι οποίοι καλούνται να επιλέξουν τους όποιους γλωσσικούς τύπους μέσα από ένα σύνολο λόγιων και δημοτικών λέξεων και κανόνων.²⁸³

Και αυτή, ωστόσο, η μεταρρύθμιση θα καταργηθεί με τον ερχομό της δικτατορίας, το 1967, οπότε και επιβάλλεται σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες η Καθαρεύουσα, ενώ η Δημοτική περιορίζεται στις τρεις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, σημειώνοντας μία ακόμη οπισθοδρόμηση.²⁸⁴ Μάλιστα, η Νεοελληνική Γλώσσα ταυτίζεται με την Καθαρεύουσα, όπως προκύπτει από τις σχετικές αναφορές στα τότε Αναλυτικά Προγράμματα του μαθήματος της Νέας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας,²⁸⁵ η Καθαρεύουσα ταυτίζεται με την πολιτική ανωτερότητα των συνταγματάρχων και των οπαδών τους²⁸⁶ και τα χαρακτηριστικά της προγονολατρείας και του ψευτοκλασικισμού επανέρχονται εκ νέου στη διδασκαλία του

²⁷⁹ Κοτρώτσου – Λόντου, Γ. (2004), ό.π., σ. 48 - 49.

²⁸⁰ Τζακώστα, Μ. (2011), ό.π., σ. 512.

²⁸¹ Βουγιούκας, Α. (1994), ό.π., σ. 31.

²⁸² Καυκούλα, Ε. (2010), ό.π., σ. 29.

²⁸³ Αλεξανδρόπουλος, Γ. (2011), Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964 και δημοτική γλώσσα. Μια ανασκόπηση της σχετικής επιχειρηματολογίας. Στο *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης* (σσ. 207 - 224). Αθήνα: Gutenberg, σ. 211.

²⁸⁴ Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), ό.π., σ. 13.

²⁸⁵ Βουγιούκας, Α. (1994), ό.π., σ. 31.

²⁸⁶ Βαρελά, Α. Κ. (2011). Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Γεωργίου Παπανδρέου και το γλωσσικό ζήτημα. Στο *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης* (σσ. 225 - 235). Αθήνα: Gutenberg, σ. 226.

γλωσσικού μαθήματος.²⁸⁷ Ενδεικτικές είναι οι αναφορές στα Αναλυτικά Προγράμματα του 1968, όπου προβλέπεται η συστηματική διδασκαλία των κυριότερων γραμματικών φαινομένων της απλής Καθαρεύουσας και η διδασκαλία των συντακτικών φαινομένων της σύνταξης της Καθαρεύουσας, προκειμένου οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν τη δομή του νεοελληνικού λόγου.²⁸⁸

Το ζήτημα της γλώσσας στο σχολείο θα επιλυθεί τελικά και οριστικά το 1976 από τη μεταδικτατορική κυβέρνηση του Κ. Καραμανλή. Με το νόμο 309 / 1976, η άλλοτε «χυδαία» Δημοτική γίνεται η Νεοελληνική Κοινή και καθιερώνεται σε όλες τις βαθμίδες της γενικής εκπαίδευσης. Η προσπάθεια επίλυσης του γλωσσικού ζητήματος στην εκπαίδευση, αφενός θα συμπληρωθεί με νέες απλοποιήσεις της σχολικής Γραμματικής, την αναπροσαρμογή δηλαδή της Γραμματικής του Μ. Τριανταφυλλίδη, η οποία αποτελεί την επίσημη, κρατικά θεσμοποιημένη, γραμματική κωδικοποίηση της Νεοελληνικής Γλώσσας,²⁸⁹ αφετέρου θα ολοκληρωθεί το 1982, με την υιοθέτηση του μονοτονικού συστήματος.²⁹⁰ Την ίδια χρονιά το γλωσσικό μάθημα στο Δημοτικό, από «Ελληνική Γλώσσα» γίνεται «Νεοελληνική Γλώσσα».²⁹¹ Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι από τη σχολική περίοδο 1975-1976 έως το έτος 1979, τρία, δηλαδή, έτη μετά την καθιέρωση της Δημοτικής Γλώσσας, στην ΣΤ' τάξη του Δημοτικού διδάσκεται το Αναγνωστικό του 1965.²⁹²

Αυτό που γίνεται άμεσα κατανοητό από όλα όσα προαναφέρθηκαν είναι ότι, μέχρι τη μεταρρύθμιση του 1976, η Δημοτική Γλώσσα, επί της ουσίας, δεν διδάχθηκε στα ελληνικά σχολεία. Οι συνεχείς εναλλαγές μεταξύ Καθαρεύουσας και Δημοτικής στα Δημοτικά Σχολεία είχαν ως συνέπεια την περιθωριακή διδασκαλία της Δημοτικής Γλώσσας, ενώ η Δημοτική Γλώσσα των σχολικών βιβλίων ήταν στην πραγματικότητα ένα υβρίδιο, οργανωμένο και προορισμένο να διευκολύνει τους μαθητές στην εκμάθηση της Καθαρεύουσας. Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργείται γλωσσική σύγχυση στους μαθητές/τριες, οι οποίοι στο τέλος δεν είχαν άρτια γνώση ούτε της Δημοτικής ούτε της Καθαρεύουσας. Μάλλον είχαν

²⁸⁷Καυκούλα, Ε. (2010), *ό.π.*, σ. 29.

²⁸⁸Βουγιούκας, Α. (1994), *ό.π.*, σ. 31.

²⁸⁹Ιορδανίδου, Α. (1999). *Οδηγός της Νεοελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα : Πατάκη, σ. 5.

²⁹⁰Ντίνας, Δ. Κ. (2011), *ό.π.*, σ. 7.

²⁹¹Βουγιούκας, Α. (1994), *ό.π.*, σ. 31.

²⁹²Κουμπούρη, Ε. (2002). Τα εθνικά πρότυπα όπως προβάλλονται μέσα από τα βιβλία Γλώσσας της Στ' Δημοτικού – Μια συγκριτική ανάλυση στα εγχειρίδια του 1976 και του 1998. Στο Γεώργιος Δ. Καψάλης, Απόστολος Ν. Κατσίκης (Επιμ.), *Σχολική Γνώση και Διδασκαλία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Πανελλήνιο Συνέδριο* (Β' τόμ.) (σσ. 480 - 493). Ιωάννινα : Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Σχολή Επιστημών Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, σ. 483

εξοικειωθεί με μία γλωσσική μορφή που περιείχε στοιχεία και από τους δύο γλωσσικούς τύπους.²⁹³

Τη γλωσσική σύγχυση επέτεινε και η ίδια η δόμηση και η διδακτική προσέγγιση του γλωσσικού μαθήματος, η οποία ήταν αγκιστρωμένη σε σχολαστικές νοοτροπίες και στο πνεύμα του λογιολατρισμού.²⁹⁴ Το μάθημα στηριζόταν στη διδασκαλία της αρχαίας γραμματικής ως αυτόνομου μαθήματος, με έμφαση στην εκμάθηση του συστήματος της γλώσσας και των κανόνων που τη διέπουν, στη γραφή, στην ανάγνωση και στη νοηματική και αισθητική ανάλυση του κειμένου, το οποίο χαρακτηριζόταν και από ηθικοπλαστικούς στόχους (με βάση το τρίπτυχο πατρὶς – θρησκεία – οικογένεια), και στη σύνταξη της έκθεσης.²⁹⁵ Οι τρεις αυτοί τομείς, γραμματική, ανάγνωση και παραγωγή γραπτού λόγου, δεν είχαν καμία ουσιαστική σύνδεση μεταξύ τους. Ιδιαίτερη έμφαση δινόταν στη διδασκαλία των γραμματικών φαινομένων, η οποία γινόταν ανεξάρτητα από τα αναγνωστικά κείμενα. Η έμφαση στη διδασκαλία της γραμματικής εδραζόταν στην αντίληψη ότι η βάση της γλωσσικής διδασκαλίας είναι η λέξη και όχι η πρόταση ή το κείμενο. Από την άλλη, η έκθεση διδασκόταν, επίσης, χωρίς να έχει καμία σύνδεση με το υπόλοιπο γλωσσικό μάθημα, ως μία τυποποιημένη εργασία που αγνοούσε τις επικοινωνιακές ανάγκες του παιδιού.²⁹⁶

Το αποτέλεσμα ήταν να γίνεται λόγος για χρεοκοπία της γλωσσικής διδασκαλίας, με άμεσο αντίκτυπο στη γλωσσική κατάρτιση των μαθητών/τριών, η οποία χαρακτηριζόταν από περιορισμένο λεξιλόγιο και γλωσσική αλλοτρίωση.²⁹⁷ Χαρακτηριστικό ως προς αυτήν την κατάσταση είναι το ακόλουθο παράδειγμα: ο δάσκαλος, διαβάζοντας το βιβλίο, είπε στους μαθητές/τριές του ότι οι Πυθαγόρειοι *«απέφευγαν την κρεοφαγία, ησχολούντο δε με τας μελέτας»*. Ένας, λοιπόν, μαθητής/τρια, θέλοντας να χρησιμοποιήσει αυτήν τη φράση, έγραψε στις εξετάσεις ότι οι Πυθαγόρειοι *«δεν ήθελαν το κρέας, αλλά έτρωγαν άφθονη ομελέτα»*.²⁹⁸ Το όλο πρόβλημα, βέβαια, δεν πήγαζε μόνο από τη διδασκαλία ενός διγλωσσικού αντικειμένου στο σχολείο αλλά και από τη διγλωσσία που επικράτησε για αρκετά χρόνια στο Ελληνικό Κράτος σε όλους τους τομείς του.

Συγκεκριμένα, μέχρι το 1983, η Δημοτική Γλώσσα χρησιμοποιούνταν σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος και τη διοίκηση, σε πολλές εφημερίδες και περιοδικά και σε όλο το ραδιοτηλεοπτικό σύστημα. Από την άλλη, η Καθαρεύουσα,

²⁹³ Mackridge, P. ([1990] 2009²), ό.π., σ. 53.

²⁹⁴ Βουγιούκας, Α. (1994), ό.π., σ. 33.

²⁹⁵ Αργυροπούλου, Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατούνα, Α. (2010), ό.π., σ. 12.

²⁹⁶ Καυκούλα, Ε. (2010), ό.π., σ. 17.

²⁹⁷ Βουγιούκας, Α. (1994), ό.π., σ. 33.

²⁹⁸ Τάτσης, Γ. (2001), ό.π., σ. 46.

απελευθερωμένη πλέον από ακραία φαινόμενα, εξακολουθούσε να χρησιμοποιείται σε κάποια μέσα του Τύπου, στη Δικαιοσύνη, στον Στρατό και στην Εκκλησία.²⁹⁹ Το ίδιο το Σύνταγμα και οι νόμοι ήταν γραμμένοι στην Καθαρεύουσα, τα έγγραφα της Εκκλησίας εκδίδονταν στην Καθαρεύουσα, ενώ επιστημονικά, ιατρικά και νομικά δημοσιεύματα γράφονταν επίσης στην Καθαρεύουσα. Τα περισσότερα, μάλιστα, από αυτά διατηρούσαν και το σύστημα της απλοποιημένης ιστορικής ορθογραφίας, με τους τόνους και τα πνεύματα.³⁰⁰ Η αλήθεια πάντως είναι ότι με την οριστική υιοθέτηση της Δημοτικής Γλώσσας στην εκπαίδευση και με την επικράτηση του μονοτονικού συστήματος άρχισε να διαμορφώνεται ένα κοινό πια γλωσσικό αίσθημα. Όπως ήταν φυσικό, υπό τις νέες αυτές συνθήκες, δημιουργήθηκε η ανάγκη για την ανανέωση της γλωσσικής διδασκαλίας, με την υιοθέτηση μίας νέας προσέγγισης, αλλά και η ανάγκη για νέα σχολικά εγχειρίδια γραμμένα στη Νεοελληνική πλέον Γλώσσα.

2.3. Το γλωσσικό μάθημα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Στο πλαίσιο της ανανέωσης της γλωσσικής μας παιδείας, ήδη από την περίοδο 1982-1985, συντάσσονται νέα Αναλυτικά Προγράμματα και εκδίδονται νέα σχολικά εγχειρίδια, αξιοποιώντας τόσο την πρότερη εμπειρία όσο και τα νέα επιστημονικά δεδομένα από τον διεθνή χώρο. Η προσπάθεια ανανέωσης συνεχίστηκε και έτσι, το έτος 1996, εκπονείται το Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών, το 2003 συντάσσεται το Διαθεματικό Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών και θεσμοθετείται το νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα. Παράλληλα, συγγράφεται καινούργιο εκπαιδευτικό υλικό για το γλωσσικό μάθημα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, το οποίο εισάγεται στα Δημοτικά Σχολεία την περίοδο 2006-2007.

Μία από τις βασικές αρχές, στις οποίες στηρίχθηκε η νέα προσέγγιση διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος, είναι ότι ο σκοπός του μαθήματος είναι γλωσσικός και όχι φρονηματιστικός ή γνωστικός, όπως ίσχυε παλαιότερα. Το γλωσσικό υλικό θα πρέπει να υπηρετεί τη χρήση της γλώσσας σε διάφορες περιστάσεις επικοινωνίας και να είναι αυθεντικό.³⁰¹ Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην επικοινωνιακή λειτουργία του γλωσσικού κώδικα και στην καλλιέργεια της ικανότητας του μαθητή/τριας να χειρίζεται τη γλώσσα σε διάφορες περιστάσεις επικοινωνίας. Να χρησιμοποιεί, δηλαδή, το αντίστοιχο ύφος

²⁹⁹ Adrados, R.F. (2003), ό.π., σ. 490.

³⁰⁰ Mackridge, P. ([1990] 2009²), ό.π., σ. 52 - 53.

³⁰¹ Βουγιούκας, Α. (1994), ό.π., σ. 38 - 39.

επικοινωνίας, ανάλογα με αυτό που επιδιώκει.³⁰² Επίσης, δίνεται προτεραιότητα στην καθημερινή επικοινωνία και τις ανάγκες της, ενώ βασικά χαρακτηριστικά της γλώσσας θεωρούνται η πολυμορφία της, η ποικιλία και η διαφοροποίηση της.³⁰³ Τα γλωσσικά αντικείμενα ιεραρχούνται πια με βάση τη λειτουργική τους αξία και δυσκολία, ενώ τα βασικότερα από αυτά επανέρχονται πιο διευρυμένα από τάξη σε τάξη. Οι μαθητές/τριες συμμετέχουν σε όλες τις φάσεις του μαθήματος και προβλέπεται και η αυτοαξιολόγησή τους.³⁰⁴

Βασική αρχή που διαπνέει, επίσης, τη νέα προσέγγιση του γλωσσικού μαθήματος είναι και αυτή της ενιαιοποίησης. Η αρχή της ενιαιοποίησης βρίσκεται σε απόλυτη αντιστοιχία με τη σύγχρονη γλωσσολογική θεωρία, σύμφωνα με την οποία η γλώσσα διδάσκεται μέσα από τα κείμενα και τη λειτουργία τους σε αυτή. Η γραμματική αντιμετωπίζεται ως μία ενότητα που συμπεριλαμβάνει τη φωνητική, τη μορφολογία, τη σύνταξη και την κειμενολογία και οφείλει να διδάσκεται όχι παραγωγικά - από τον κανόνα στο κείμενο - αλλά επαγωγικά, από το κείμενο στην πρόταση και τη λέξη.³⁰⁵ Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι ακρόαση, ανάγνωση, προφορική και γραπτή έκφραση, λεξιλόγιο και γραμματική, τομείς που μέχρι το 1982 διδάσκονταν σαν να επρόκειτο για διαφορετικά αντικείμενα, τώρα αξιοποιούνται στο πλαίσιο μίας αμφίδρομης σχέσης. Ο προφορικός λόγος αξιοποιείται παράλληλα με τη νοηματική και εκφραστική διερεύνηση του κειμένου, το λεξιλόγιο και η γραμματική συνδέονται με το κείμενο της ημέρας, η ορθογραφία ενσωματώνει τις λέξεις του λεξιλογίου και τα γραμματικά φαινόμενα της καθημερινής διδασκαλίας, όπως και το θέμα της γραπτής έκφρασης.³⁰⁶ Έτσι, λοιπόν, τα σχολικά γλωσσικά βιβλία δεν εστιάζουν στη διδασκαλία της γραμματικής, του συντακτικού και του λεξιλογίου ως αυτόνομων γνωστικών αντικειμένων αλλά στην επικοινωνιακή τους διάσταση.

Τα γλωσσικά βιβλία του Δημοτικού διαρθρώνονται σε θεματικές ενότητες, κάθε μία από τις οποίες αποτελείται από κείμενα και εργασίες σχετικές με την παρατήρηση των βασικών χαρακτηριστικών των κειμένων, τη συνειδητοποίηση των γραμματικών μέσων και τη μελέτη του σχετικού λεξικού, απ' όπου προκύπτει και η ορθογραφία. Τα κείμενα ανήκουν σε διάφορα κειμενικά είδη, που περιλαμβάνουν διάφορους κειμενικούς τύπους και

³⁰² Τάτσης, Γ. (2001), ό.π., σ. 37.

³⁰³ Φτερνιάτη, Α. (2011). Η Διδακτική της Γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση τις τρεις τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα. Ένα σύντομο ιστορικό μεταρρυθμιστικών προσπαθειών. Στο *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης* (σσ. 913 - 925). Αθήνα: Gutenberg, σ. 916.

³⁰⁴ Βουγιούκας, Α. (1994), ό.π., σ. 43 - 44.

³⁰⁵ Αργυροπούλου, Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατούνα, Α. (2010), ό.π., σ. 15 - 16.

³⁰⁶ Βουγιούκας, Α. (1994), ό.π., σ. 40 - 41.

εξυπηρετούν διάφορες γλωσσικές λειτουργίες. Στην ουσία λειτουργούν ως αφορμήσεις για τη διδασκαλία και ως πόροι άντλησης από τους μαθητές/τριες δεξιοτήτων σχετικών με την καλλιέργεια της γλώσσας. Τα κείμενα που περιλαμβάνονται στα εγχειρίδια της γραμματικής και του λεξικού υποβοηθούν τη διερεύνηση του συστήματος της γλώσσας και αποτελούν προϋπόθεση για την κατανόηση στοιχείων που αφορούν τα υπόλοιπα κείμενα.³⁰⁷

Η επιλογή των κειμένων των σχολικών εγχειριδίων για το γλωσσικό μάθημα φαίνεται να έγινε στη βάση της πολυμορφίας που χαρακτηρίζει τη γλώσσα μας. Ποικίλα είδη αυθεντικών κειμένων παρουσιάζουν διαφορετικά είδη λόγου, το καθένα από τα οποία έχει ιδιαίτερα γλωσσικά χαρακτηριστικά. Με το ίδιο πνεύμα προτείνεται και η αξιοποίηση κειμένων από το Ανθολόγιο, τα οποία ανήκουν σε διάφορες χρονικές περιόδους. Και αυτά τα κείμενα συμβάλλουν στην επαφή των μαθητών/τριών με πολλαπλές γλωσσικές εμπειρίες, στην εξοικείωσή τους με τις λεπτές σημασιολογικές αποχρώσεις του λόγου αλλά και στη συνειδητοποίηση της μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας.³⁰⁸ Το σχολικό, άλλωστε, πρόγραμμα για το Δημοτικό έχει διαμορφωθεί, λαμβάνοντας υπόψη του τη διαχρονική και τη συγχρονική διάσταση της ελληνικής γλώσσας,³⁰⁹ αφού αναγνωρίζει ότι η γλώσσα μας είναι μία ζωντανή γλώσσα που συνεχώς εξελίσσεται, αντλώντας, όμως, και στοιχεία από το παρελθόν. Ένα τέτοιο στοιχείο αποτελεί και η Καθαρεύουσα.

Τα επίσημα σχολικά εγχειρίδια αναγνωρίζουν και τονίζουν τη σχέση της Νεοελληνικής Γλώσσας με την Καθαρεύουσα. Η πλέον ξεκάθαρη διατύπωση υπάρχει στη Γραμματική του Γυμνασίου : *«Η νέα ελληνική γλώσσα συνδυάζει στοιχεία από τη γλωσσική μορφή που χρησιμοποιούσαν οι ελληνόγλωσσοι λόγιοι (Καθαρεύουσα ή Αρχαϊζουσα) και τη γλωσσική μορφή της ελληνικής που χρησιμοποιούσε το μεγαλύτερο μέρος του ελληνόγλωσσου πληθυσμού, το οποίο δεν διέθετε κάποια σχολική εκπαίδευση (δημοτική)»*³¹⁰, ενώ σε άλλο σημείο αναφέρεται ότι *«ο γραπτός λόγος έχει αποκτήσει σήμερα μία αυτονομία, ενσωματώνοντας στο τυπικό του μορφολογικούς τύπους και λεξιλόγιο από τη δημοτική και από την Καθαρεύουσα»*.³¹¹

³⁰⁷ Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής γλώσσας και της Λογοτεχνίας στο Δημοτικό σχολείο. (2011), ό.π., σ. 12.

³⁰⁸ Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής γλώσσας και της Λογοτεχνίας στο Δημοτικό σχολείο. (2011), ό.π., σ. 22.

³⁰⁹ Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Δημοτικού – Γυμνασίου. (2011). Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σ. 14.

³¹⁰ Χατζησαββίδης, Σ., Χατζησαββίδου, Α. (2011). *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Α', Β', Γ', Γυμνασίου*. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος», σ. 15.

³¹¹ Χατζησαββίδης, Σ., Χατζησαββίδου, Α. (2011), ό.π., σ. 16.

Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, η διάκριση των λόγιων στοιχείων της Νεοελληνικής Γλώσσας εισάγεται ως στόχος στις δύο τελευταίες τάξεις, αφού τα λόγια στοιχεία που συναντάμε στη Νέα Ελληνική Γλώσσα δεν είναι τελικά και τόσο σπάνιο φαινόμενο ή εντοπισμένο μόνο σε ορισμένα είδη λόγου.³¹² Οι ειδικοί σκοποί αυτής της διάκρισης αφορούν στην απόκτηση από τον μαθητή/τρια γνώσεων σχετικά με την προέλευση της γλώσσας μας, στην απόκτηση των γνώσεων και της αίσθησης της γλωσσικής μας παράδοσης, στη συνειδητοποίηση της κοινωνικής και γεωγραφικής ποικιλομορφίας της ελληνικής γλώσσας και στην απόκτηση της ικανότητας δημιουργικής χρήσης των διαχρονικών στοιχείων που λειτουργούν στη ζωντανή γλώσσα.³¹³

Μέσω των γλωσσικών βιβλίων, κατά συνέπεια, οι μαθητές/τριες του Δημοτικού έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν και τα λόγια στοιχεία της γλώσσας μας, αφού μπορεί η διγλωσσία να έπαψε να υπάρχει, η Δημοτική Γλώσσα, ωστόσο, σε κάθε καινούργιο τομέα που κυριεύει στο πέρασμά της, υιοθετούσε γνωρίσματα της Καθαρεύουσας, όπως στερεότυπες εκφράσεις, λεξιλογικά στοιχεία, αλλά και φωνολογικά, μορφολογικά, συντακτικά και ορθογραφικά παρεπόμενά της.³¹⁴ Χάρη, βέβαια, σε αυτή τη διπλή παράδοση, τη Λόγια και τη Δημοτική, η Νέα Ελληνική Γλώσσα είναι ιδιαίτερος πλούσια και προσφέρει τη δυνατότητα για ποικίλους τρόπους έκφρασης. Εντούτοις, είναι ο ίδιος ο λεκτικός της πλούτος που αναδεικνύεται και ως βασική αιτία για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο ομιλητής στη χρήση της.³¹⁵

³¹²Αργυροπούλου, Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατούνα, Α. (2010), ό.π., σ. 87.

³¹³Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Δημοτικού – Γυμνασίου. (2011), ό.π., σ. 18.

³¹⁴Mackridge, P. ([1990] 2009²), ό.π., σ. 55.

³¹⁵Αναγνωστοπούλου, Ι., Μπουσούνη – Γκέσουρα, Α. (2005). *Το λέμε σωστά ; Το γράφουμε σωστά ; Λάθη που γίνονται συχνά στο γραπτό και στον προφορικό λόγο*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σ. 13.

3. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ

3.1. Η Καθαρεύουσα στη Νέα Ελληνική Γλώσσα

3.1.1. Τα κύρια γνωρίσματα της Καθαρεύουσας

Επιχειρώντας μία συνοπτική παρουσίαση των κύριων γνωρισμάτων της Καθαρεύουσας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτά είναι:³¹⁶

- η χρήση των συμπλεγμάτων **κτ, πτ, χθ, φθ, αυθ / ευθ, αυχ / ευχ, αυς / ευς, σθ, σχ**.
- τα τονικά και διακριτικά της σημάδια αποτελούν η οξεία, η βαρεία, η περισπωμένη, τα πνεύματα (ψιλή και δασεία) η υποδιαστολή.
- οι πτώσεις των κλιτών μερών του λόγου είναι η οριστική, η γενική, η αιτιατική, η δοτική και η κλητική.
- τα ουσιαστικά, τα επίθετα και τα ρήματα ακολουθούν τις αρχαιοπρεπείς κλίσεις (*ο πολίτης → του πολίτου, η μέλισσα → της μελίσης, είμεθα*).
- διατήρηση του τελικού - **ν** των λέξεων (*η μετοχήν, το γυμνάσιον*).
- οι εγκλίσεις των ρημάτων είναι οι οριστική, υποτακτική, προστακτική, δυνητική.
- ευρεία χρήση συλλαβικής και χρονικής αύξησης (*λύομαι → ελύθην, αισθάνομαι → ησθάνομην ή ησθάνθην*).
- αρχαιοπρεπείς καταλήξεις σε - **ις** (*δύναμις*) και - **ας** (*χώρας*).
- χρησιμοποιείται η γενική πληθυντικού εγκλιτικών σε - **των** (*των οικιών των*).
- μετακίνηση τόνου με βάση τους αρχαιοελληνικούς κανόνες (*ο νεώτερος → η νεωτέρα*).
- αρχαιοπρεπείς προθέσεις, που συντάσσονται κυρίως με γενική (*άνευ, περί, από, αντί*).
- σχηματισμός επιρρημάτων σε - **ως** (*καλώς, ματαίως, ουδόλως*) και αρχαιοπρεπή παράγωγά τους (*δεξιόθεν, έξωθεν*).
- αυστηρή σύνταξη (κυρίως υποτακτική με μεγάλες περιόδους).
- ιδιαίτερη έμφαση στο λεξιλόγιο. Πολλοί όροι της Καθαρεύουσας αποτελούν αυτούσια δάνεια από τα Αρχαία (*οισοφάγος < αρχ. οισοφάγος*) και από διαλεκτικούς τύπους

³¹⁶Τα στοιχεία που παρατίθενται έχουν αντληθεί από: Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μ., Κυριαζής, Δ., Λιόσης, Ν., Παπαναστασίου, Γ. (2016), ό.π. και Τζάρτζανος, Α. (1930). *Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (της απλής καθαρευούσης)*. Αθήνα: Δημητράκου Α.Ε.

(γλώσσα < ιων. γλώσσα). Επίσης, υπάρχουν εξαρχαϊσμένα γλωσσικά δάνεια. Τα γλωσσικά αυτά δάνεια μπορεί να είναι λεξικά, οπότε έχουμε δανεισμό μορφής και περιεχομένου (γκάζι < gaz), μπορεί να είναι σημασιολογικά, οπότε δανείζεται η σημασία μίας ξένης λέξης και εκφέρεται με μία λέξη που ήδη υπάρχει (ανεβάζω παράσταση) ή μπορεί να είναι μεταφραστικά δάνεια. Σε αυτήν την περίπτωση έχουμε δανεισμό της σχέσης μορφής - περιεχομένου, με τη δημιουργία μίας λέξης ως αποτέλεσμα μετάφρασης ενός ξένου προτύπου (εν πλήρει μεσημβρίαν < en plein midi).

3.1.2. Οι επιβιώσεις της Καθαρεύουσας στη Νέα Ελληνική Γλώσσα

Έχουμε ήδη επισημάνει ότι η γλώσσα που χρησιμοποιούμε σήμερα είναι μία γλώσσα που συνεχώς εξελίσσεται, αντλώντας στοιχεία από πολλές πηγές. Στην πραγματικότητα αποτελείται από στοιχεία της γλωσσικής μορφής που χρησιμοποιούσαν οι λόγιοι (Αρχαϊζουσα – Καθαρεύουσα) και από στοιχεία της γλωσσικής μορφής που χρησιμοποιούσε το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού (Δημοτική). Για το λόγο αυτό, εμφανίζει ένα μεγάλο αριθμό διαφορετικών ειδών λόγου, με ιδιαίτερα γλωσσικά χαρακτηριστικά το καθένα. Στη Νέα Ελληνική Γλώσσα, η προαιώνια διαφορά γραπτής και προφορικής έκφρασης, εξακολουθεί να υπάρχει. Ο προφορικός λόγος είναι πιο ευέλικτος, περιλαμβάνει και ατελείς συντακτικά προτάσεις, χρησιμοποιεί την ασύνδετη συμπάρθεση προτάσεων, προτιμά την ενεργητική σύνταξη αντί της παθητικής, χαρακτηρίζεται από αφθονία λέξεων μη σαφούς σημασίας, εμπλουτίζεται πιο εύκολα, επιτρέπει τη χρήση ιδιωματικών εκφράσεων, αλλά και λέξεων διαφορετικής προέλευσης. Αντίθετα, ο γραπτός λόγος είναι περισσότερο συντηρητικός, περιλαμβάνει μεγάλη ποικιλία υποτακτικών συνδέσμων, προτιμά την παθητική σύνταξη, υπακούει σε μία σειρά κανόνων και είναι δύσκολο να μεταβληθεί.³¹⁷

Έτσι, ο γραπτός λόγος στη Νέα Ελληνική Γλώσσα κατά κανόνα έχει πιο τυπικό ύφος σε σχέση με τον καθημερινό προφορικό λόγο, ενώ έχει ενσωματώσει στο τυπικό του μορφολογικούς τύπους και λεξιλόγιο τόσο από τη Δημοτική όσο και από την Καθαρεύουσα. Σύμφωνα με τους Φλιάτουρα και Αναστασιάδη - Συμεωνίδη «το λόγιο επίπεδο στη σύγχρονη νέα ελληνική είναι το σύνολο των στοιχείων που αφενός είναι κληρονομημένα από προγενέστερες φάσεις της ελληνικής γλώσσας και αισθητά ως αποκλίνοντα/περιφερειακά και

³¹⁷Πολίτης, Π. (2001). Προφορικός και γραπτός λόγος. Στο Φοίβος Α. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα* (σσ. 58 - 62). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, σ. 60.

αφετέρου χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον στο τυπικό/επίσημο επίπεδο». ³¹⁸ Τα στοιχεία αυτά που αποτελούν τις επιβιώσεις της Καθαρεύουσας στη Νέα Ελληνική Γλώσσα, κυρίως στον γραπτό της λόγο - αλλά με εμφανή την επίδραση της λόγιας γλωσσικής μορφής και στον προφορικό λόγο - μπορούμε να τα εντοπίσουμε σε όλα τα επίπεδα της γλωσσικής ανάλυσης. ³¹⁹

ι. Λεξιλόγιο

- στη Νέα Ελληνική Γλώσσα περιλαμβάνονται λέξεις που είτε δημιουργήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν από πολύ παλιά από τους Έλληνες είτε δημιουργήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν αργότερα, σε διάφορες περιόδους της πορείας της ελληνικής γλώσσας, είτε αποτελούν δάνεια από ξένες γλώσσες. Ένα αρκετά μεγάλο μέρος των λέξεων που χρησιμοποιούνται σήμερα είναι οι λόγιες λέξεις που εισήγαγαν - μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους - οι λόγιοι συγγραφείς. Πρόκειται κυρίως για επαναφορά στον γραπτό καταρχήν λόγο λέξεων της Αρχαίας Ελληνικής (*καθηγητής, συμβόλαιο*) και για δημιουργία νέων λέξεων, με βάση όμως στοιχεία (ρίζες, καταλήξεις κ.τ.λ.) από αρχαίες ελληνικές λέξεις (*γραμματολογία, πυροσβέστης*).
- στον γραπτό αλλά και προφορικό λόγο βρίσκονται σε χρήση πολλές αρχαίες ή ψευδοαρχαίες φθογγικές ακολουθίες που ανέδειξε η Καθαρεύουσα (*ανοικτές*).
- πολλές λέξεις που προέρχονται από την Καθαρεύουσα χρησιμοποιούνται και σήμερα (*πρόοδος, ποιητής, εχθρός, λεπτά, φθίνω, πένθος, τάγμα*).
- στη Νέα Ελληνική χρησιμοποιούνται και λέξεις δημοτικής προέλευσης αλλά με φωνολογία Καθαρεύουσας (*φθάνω, χθες*).
- λόγω της προέλευσης πολλών λέξεων τόσο από τη Δημοτική όσο και από την Καθαρεύουσα συναντάμε πλήθος συνωνυμίων. Ορισμένες λέξεις που προέρχονται από τα «δύο στρατόπεδα» εμφανίζουν πλήρη συνωνυμία (*αλέτρι ≈ άροτρο*) αλλά κάποιες φορές υπάρχει υφολογική διαφορά μεταξύ τους (*άρματα ≈ όπλα, κόκαλα ≈ οστά*). Πολλές φορές, επίσης, από τις λέξεις που αρχικά ήταν συνώνυμες, οι λέξεις της Καθαρεύουσας έλαβαν μεταφορική σημασία ή χρησιμοποιούνται πια σε ορισμένες παραφράσεις (*σπίτι ≈ οίκος : εμπορικός οίκος, Λευκός Οίκος*). Τέλος, στην περίπτωση

³¹⁸Φλιάτουρας, Α. & Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (Επιμ.). (2019). *Το λόγιο επίπεδο στη σύγχρονη Νέα Ελληνική: Θεωρία, ιστορία, εφαρμογή. Από τον οίκο στο σπίτι και ταπάλιν*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, σ. 248.

³¹⁹Τα στοιχεία που παρατίθενται έχουν αντληθεί από: Mackridge, P. ([1990] 2009²), όπ. και Χατζησαββίδης, Σ., Χατζησαββίδου, Α. (2011), ό.π.

συνωνυμίας δύο λέξεων από τη Δημοτική και την Καθαρεύουσα, η μία λέξη μπορεί να αντικαθιστά την άλλη, ανάλογα με το λεκτικό περιβάλλον και το επίπεδο έκφρασης (*καθ. στοιχίζει* \approx *δημ. κοστίζει*, *καθ. άσπρος* \approx *δημ. λευκός*, *καθ. ιερέας* \approx *δημ. παπάς*, *καθ. πατέρας* \approx *δημ. μπαμπάς*, *καθ. χρήματα* \approx *δημ. λεφτά*). Στον επίσημο γραπτό λόγο κατά κανόνα θα συναντήσουμε τη λόγια εκδοχή της λέξης.

- σήμερα διατηρούνται τύποι και εκφράσεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας που πέρασαν στη γλώσσα υπό την επίδραση της Καθαρεύουσας: *το μεν σώμα πρόθυμο η δε σαρκ' ασθενής, ψυχή τε και σώματι, κόρη οφθαλμού, επ' ουδενί λόγω, δόξα τω θεώ, η εν λόγω, παρά τω πρωθυπουργώ, εν απουσία μου, εν συνεχεία, πάση θυσία, εν ανάγκη, επί λέξει, εν γνώσει, εν πάση περιπτώσει, εντάξει, εντέλει, πράγματι, από καρδιάς, αληθώς ανέστη, αληθείς πληροφορίες, προπάντων, εξάλλου, εξαιτίας, επικεφαλής, είναι δυνατόν, μήλον της Έριδος, επειγόντως, και ούτω καθεξής, λόγου χάρη, προ μεσημβρίας, μετά μεσημβρίας, γυαλιά ηλίου*. Πρόκειται κυρίως για στερεότυπες εκφράσεις, οι οποίες εμφανίζουν, όμως, και μορφολογικές και συντακτικές κατηγορίες που δεν ανήκουν στη γραμματική της Νέας Ελληνικής (για παράδειγμα η δοτική πτώση).
- στον επιστημονικό χώρο συχνά προτιμώνται οι τύποι της Καθαρεύουσας, γιατί οι τύποι της Δημοτικής δίνουν την αίσθηση του οικείου και της απλότητας. Έτσι, θα συναντήσουμε τη λέξη *όνος*, αντί *γάιδαρος*, *ήπαρ* αντί *συκώτι*.
- κάτι αντίστοιχο παρατηρείται και στο δημοσιογραφικό λόγο, όπου οι συντάκτες κάνουν συχνή χρήση παραφράσεων από την Καθαρεύουσα (*Θέμις* αντί *δικαιοσύνη*) ή χρήση πολυχρησιμοποιημένων μεταφορικών εκφράσεων (*το υγρό στοιχείο* αντί για *νερό*, *μαύρος χρυσός* αντί για *πετρέλαιο*).
- αν και στη Νέα Ελληνική υπάρχει η τάση να διατηρείται η ακέραιη μορφή κάθε συνθετικού μέρους (*παραοικονομία, αντιαισθητικός, υποανάπτυκτος*), ωστόσο εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται τύποι από την Καθαρεύουσα, στην οποία ίσχυε η έκθλιψη (*καθ' όλη τη διάρκεια*). Πρόκειται και σε αυτή την περίπτωση κυρίως για στερεότυπες εκφράσεις.

ii. Μορφολογία

- ξεκινώντας από τα ουσιαστικά μπορούμε να εντοπίσουμε περιπτώσεις καταλήξεων λόγιας προέλευσης που χρησιμοποιούνται για υφολογικούς λόγους. Κυρίως πρόκειται για θηλυκά ουσιαστικά, αλλά και για λίγα αρσενικά.

- έτσι, στα αρσενικά ουσιαστικά σε - **ας** (γεν. - **α**), παρατηρούμε ότι ορισμένα παρουσιάζουν σε περιπτώσεις τυπικού ή ακόμη και χιουμοριστικού ύφους και την κατάληξη - **ος** στη γενική ενικού (*πρίγκιπος, μηνός, κηδεμόνος, μάρτυρος*).
- εξαιτίας της Καθαρεύουσας, έχουν διατηρηθεί ορισμένοι τύποι της Αρχαίας Ελληνικής, όπως συμβαίνει με τα ισοσύλλαβα αρσενικά ουσιαστικά σε - **εας** (γεν. πληθ. - **έων**) (*ο δεκανέας → του δεκανέα, (πληθ.) οι δεκανείς, τους δεκανείς, των δεκανέων*. Παρόμοια: *εισαγγελέας, κουρέας, γραμματέας, συγγραφέας, αρχιερέας*).
- στα προπαροξύτονα αρσενικά ουσιαστικά σε - **ος** (γεν. - **ου**), παρουσιάζεται μεγάλη ποικιλία όσον αφορά τον τονισμό ορισμένων πτώσεων και των δύο αριθμών. Μερικά κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα στη γενική ενικού, τη γενική πληθυντικού και την αιτιατική πληθυντικού. Άλλες φορές, όμως, διατηρούν στην προπαραλήγουσα τον τόνο και αυτό γίνεται για λόγους ύφους (*δήμαρχος → δήμαρχου και δημάρχου. Πονοκέφαλος → πονοκέφαλου και πονοκεφάλου*). Έτσι, όταν επιδιώκουμε να χρησιμοποιήσουμε πιο τυπικό ύφος, έχουμε μετακίνηση τόνου στην παραλήγουσα της γενικής ενικού.
- ομοίως και στη γενική και αιτιατική πληθυντικού σημειώνεται μετακίνηση τόνου στην παραλήγουσα, όταν επιθυμούμε πιο τυπικό ύφος (*τους δημάρχους*).
- λόγια στοιχεία συναντάμε και σε ορισμένα αρσενικά ουσιαστικά σε - **ης** (γεν. - **η**). Αυτά μπορεί να σχηματίζουν και γενική ενικού σε - **τού**, ονομαστική πληθυντικού σε - **ταί** και αιτιατική πληθυντικού σε - **τάς** (*του εφοπλιστού, οι τραγουδισταί*). Μάλιστα, αυτά που δηλώνουν επάγγελμα ή δημόσια λειτουργήματα παρουσιάζουν στην κλητική ενικού και μία κατάληξη σε - **α**, ως ένα ιδιαίτερο τύπο ευγενείας που παραπέμπει στην Καθαρεύουσα (*κύριε διευθυντά, κύριε δικαστά*).
- στα θηλυκά ουσιαστικά συναντάμε πολλούς τύπους που προέρχονται από παλιότερες μορφές της ελληνικής γλώσσας. Για παράδειγμα, τα ουσιαστικά σε - **η** (γεν. ενικ. - **ης**, πληθυντικό σε - **εις**) σχηματίζουν εναλλακτικούς τύπους ονομαστικής και γενικής ενικού σε - **ις** και - **έως**, συνήθως σε τυπικό ύφος ή σε στερεότυπες εκφράσεις λόγιας προέλευσης (*η κυβέρνηση → η κυβέρνησις, της κυβερνήσεως, η άποψη → η άποψις, της απόψεως, η πόλη → η πόλις, της πόλεως, της γνώσεως, της αιτήσεως, εξ αποστάσεως*).
- επίσης, τα θηλυκά ουσιαστικά σε - **α** (γεν. - **ας**), που ιστορικά ανάγονται στα τριτόκλιτα της αρχαιοελληνικής, μπορεί να εμφανίζονται και με τον αρχαιοκλιτο ενικό τους σε στερεότυπες εκφράσεις λόγιας προέλευσης. Παρουσιάζουν, δηλαδή, τον

τύπο της γενικής ενικού σε - **ος** (*εθνική Ελλάδα, δελτίο ταυτότητας*). Σε παρόμοιο περιβάλλον, υπάρχουν και ορισμένα τέτοια ουσιαστικά που σχηματίζουν την ονομαστική του ενικού σύμφωνα με την αρχαία κλίση (*Ελλάς, βαρύτης*).

- ορισμένα ουσιαστικά της κατηγορίας αυτής, που στη γενική πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο στη λήγουσα, παρουσιάζουν σε στερεότυπες εκφράσεις λόγιας προέλευσης έναν τύπο γενικής ενικού σε - **ης** με παράλληλη μετακίνηση του τόνου στην παραλήγουσα (*αμάξης, άκουσε τα εξ αμάξης, υπάλληλος τραπέζης, σταθμός Λαρίσης, ο υπουργός Εθνικής Αμύνης*).
- όσα προπαροξύτονα ουσιαστικά της ίδιας κατηγορίας έχουν θέμα που λήγει σε φωνήεν ή - **ρ** παρουσιάζουν σε ανάλογες εκφράσεις και έναν τύπο της γενικής ενικού με τόνο στην παραλήγουσα (*Επικρατείας, Ευβοίας, οικογενείας*).
- ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι οι ονομασίες δρόμων είναι σχεδόν όλες στην Καθαρεύουσα (*οδός Κονίτσης, λεωφόρος Κηφισίας*).
- η τάση για χρήση της Καθαρεύουσας υπάρχει ιδιαίτερα στις γενικές πολλών τοπωνυμίων, ακόμη και στον προφορικό λόγο (*πέρασε το λεωφορείο της Κονίτσης, τα φιστίκια είναι Αιγίνης*). Τα τοπωνύμια *Αθήνα, Θήβα και Πάτρα* σε τυπικό ύφος και σε στερεότυπες εκφράσεις σχηματίζουν στη γενική πληθυντικού τους τύπους *Αθηνών, Θηβών και Πατρών* (στη *Θηβών, Πανεπιστήμιο Αθηνών*).
- η Καθαρεύουσα κάνει έντονη την παρουσία της και στα ουσιαστικά σε - **ω**. Εδώ διακρίνουμε δύο κατηγορίες ουσιαστικών, αυτά που σχηματίζουν τη γενική ενικού σε - **ώς** και - **ούς** (*πειθώς ≈ πειθούς, ηχώς ≈ ηχούς, Καλυψώς ≈ Καλυπούς, Λητώς ≈ Λητούς, φειδώς ≈ φειδούς*) και αυτά που τη σχηματίζουν σε - **ως** (*Μάρω → Μάρως, Αργυρώ → Αργυρώς, Ηρώ → Ηρώς*). Ο τύπος σε - **ούς** χρησιμοποιείται σε πολύ τυπικό ύφος, ενώ ο - **ώς** σε πιο οικείο.
- λόγια είναι και η κλίση των θηλυκών ουσιαστικών σε - **ος**. Τα ουσιαστικά αυτά έχουν τις ίδιες καταλήξεις με τα αρσενικά σε - **ος** (*η διάμετρος → της διαμέτρου, των διαμέτρων, η διάλεκτος → της διαλέκτου, των διαλέκτων, η μέθοδος → της μεθόδου, των μεθόδων*).
- επιβιώσεις της Καθαρεύουσας συναντάμε και στα ουδέτερα ουσιαστικά, όπως στα ισοσύλλαβα σε - **ο**. Ορισμένα προπαροξύτονα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας παρουσιάζουν δύο τύπους στη γενική ενικού και πληθυντικού. Έναν με τόνο στην παραλήγουσα, που χρησιμοποιείται σε τυπικό ύφος (*αμυγδάλου, βουτύρου*) και έναν με τόνο στην προπαραλήγουσα, σε ουδέτερο και οικείο ύφος (*βούτυρου, αμύδαλων*).

- παλαιότερες μορφές της ελληνικής γλώσσας που διατηρήθηκαν με την Καθαρεύουσα εντοπίζουμε και στα επίθετα. Η γενική τάση που υπάρχει στον τονισμό των επιθέτων είναι να παραμένει ο τόνος στην ίδια συλλαβή (*ο άγριος* → *του άγριου*). Μερικές φορές, όμως, συνήθως σε τυπικό ύφος, ο τόνος των επιθέτων που τονίζονται στην προπαραλήγουσα μετακινείται (*το βιβλίο των αγρίων ζώων*).
- μεγάλη ποικιλομορφία υπάρχει και σε αυτά τα επίθετα που το θέμα τους λήγει σε φωνήεν (*βέβαιος* → *βέβαιη* αλλά και *βεβαία*).
- στα επίθετα που λήγουν σε **-ος, -η, -ο**, ο τόνος παραμένει σχεδόν πάντα στην ίδια συλλαβή. Όμως, σε ορισμένες περιπτώσεις, στη γενική του ενικού και του πληθυντικού και στην αιτιατική του πληθυντικού αριθμού των προπαροξύτων επιθέτων, κυρίως σε στερεότυπες εκφράσεις λόγιας προέλευσης ή σε τυπικό ύφος, ο τόνος μετακινείται στην παραλήγουσα (*επίλυση διαφόρων προβλημάτων, εξαιτίας του προτέρου εντίμου βίου*).
- η μετακίνηση του τόνου στη γενική ενικού και στη γενική και αιτιατική πληθυντικού θεωρείται κανονική, όταν το επίθετο χρησιμοποιείται ως ουσιαστικό (*κάλεσε όλους τους αθανάτους **αντί** αθάνατους, της υγείας του αρρώστου **αντί** άρρωστου*).
- επίσης, στα επίθετα που το θέμα τους λήγει σε **-ρ** και σε μερικά επίθετα των οποίων το θέμα λήγει σε φωνήεν σχηματίζεται σε ορισμένες περιπτώσεις, συνήθως σε στερεότυπες εκφράσεις λόγιας προέλευσης, το θηλυκό με κατάληξη **-α**, (π.χ. *οι βουλευτές της αριστεράς **αντί** αριστερής*).
- και στα επίθετα σε **-ος, -α, -ο** συμβαίνει στον τονισμό ό,τι και στα επίθετα σε **-ος, -η, -ο**. Ο τόνος παραμένει σε όλες τις πτώσεις στην ίδια συλλαβή, αλλά στη γενική του ενικού και πληθυντικού και στην αιτιατική του πληθυντικού, στα προπαροξύτονα επίθετα, ο τόνος μετακινείται στην παραλήγουσα, όταν χρησιμοποιούμε τυπικό ύφος (*πλουσίων **αντί** πλούσιων, μετρίου **αντί** μέτριου*).
- η μετακίνηση του τόνου θεωρείται κι εδώ κανονική, όταν το επίθετο χρησιμοποιείται ως ουσιαστικό (*δέκα θέσεις ορθίων, υπάλληλος του δημοσίου*).
- ορισμένα, επίσης, επίθετα της κατηγορίας αυτής, όπως *βόρειος, έγγειος, ειδιοποιός, νότιος*, χρησιμοποιούνται στο λόγο και ως δικατάληκτα, με τους τύπους του θηλυκού να συμπίπτουν με τους τύπους του αρσενικού (*Βόρειος Αμερική ≈ Βόρεια Αμερική, έγγειος ιδιοκτησία ≈ έγγεια ιδιοκτησία*).
- στην κατηγορία των επιθέτων σε **-ύς, -ιά, -ύ** (*βαρύς*) σε **-ύς, -εία, -ύ** (*βραχύς*) - **ής, -ιά, -ί** (*χρυσσαφής*), η γενική του ενικού τους και του πληθυντικού τους, ενώ σπάνια

χρησιμοποιείται στο λόγο, παρουσιάζει ποικιλία τύπων που καθορίζονται είτε από το ύφος του λόγου μέσα στον οποίο εντάσσονται, είτε από την έκφραση στην οποία χρησιμοποιούνται. Έτσι, λοιπόν, σε πολύ τυπικό ύφος και στερεότυπες εκφράσεις λόγια προέλευσης εμφανίζονται και οι τύποι σε - **έος** και - **έων** (*οζέος, βαρέων βαρών*).

- στη Νέα Ελληνική Γλώσσα συναντάμε και επίθετα που προέρχονται από μετοχές της Αρχαίας Ελληνικής, τα οποία επίσης διασώθηκαν με την Καθαρεύουσα. Αυτά είναι τα σε - **ων**, - **ούσα**, - **ον** και σε - **ων / όνας**, - **ον** (*ο ενδιαφέρων → η ενδιαφέρουσα → το ενδιαφέρον, πρωτεύων, δευτερεύων, μέλλον, εποπτεύων, υπάρχων, φλέγων, επείγων*).
- τα επίθετα σε - **ης**, - **ης** σχηματίζουν τη γενική ενικού αρσενικού σε - **η** (*του διεθνή*) στον καθημερινό λόγο. Όμως, σχηματίζονται όπως και στα Αρχαία Ελληνικά, όταν τα χρησιμοποιούμε σε ορισμένες εκφράσεις (*ο, η ακριβής → του, της ακριβούς, ευγενούς, ασθενούς, δημοφιλούς, συνεχούς, επιεικούς, επιμελούς, διεθνούς, αυτάρκους, υγιούς*).
- μορφικούς τύπους παλαιότερων χρόνων εντοπίζουμε και στα παραθετικά των επιθέτων και των επιρρημάτων. Πολλές φορές, υπό την επίδραση της Καθαρεύουσας, σχηματίζονται εκφράσεις με το οριστικό άρθρο + το συγκριτικό ενός επιθέτου στον ενικό του ουδετέρου (*το ταχύτερο, το συντομότερο, αντί για όσο το δυνατόν πιο γρήγορα*).
- υπό λόγια επίδραση, ορισμένοι τύποι απόλυτων υπερθετικών χρησιμοποιούνται πολλές φορές και σαν σχετικά υπερθετικά στον γραπτό λόγο. Έτσι, μαζί με τη φράση με το απόλυτο υπερθετικό *έχει μέγιστη σημασία*, συναντάμε και την φράση *ο μέγιστος κοινός διαιρέτης*. Η λέμε *το μέγιστο του ελληνικού λαού* αντί να πούμε *το μεγαλύτερο μέρος, τμήμα του λαού*.
- και στα ρήματα εντοπίζουμε στοιχεία επιβίωσης παλαιότερων τύπων της γλώσσας μας. Για παράδειγμα, τα ρήματα που σχηματίζονται με βάση τα αρχαία ρήματα *άγω* και *βάλλω* (*προάγω, διάγω, παράγω, διεξάγω, εισάγω, περιβάλλω, διαβάλλω, καταβάλλω, υποβάλλω, επιβάλλω, αμφιβάλλω, προσβάλλω*).
- στα ρήματα της α' συζυγίας της ενεργητικής φωνής, στο β' πρόσωπο πληθυντικού της προστακτικής του Αορίστου, ορισμένα ρήματα, των οποίων το οριστικό θέμα λήγει σε **λ**, **ρ**, **σ**, **ξ**, **ψ**, παρουσιάζουν διπλούς τύπους σε - **ετε** και - **τε**. Οι τύποι σε - **ετε** εξυπηρετούν πιο τυπικό ύφος (*γράψετε, λύσετε*).
- στα ρήματα της α' συζυγίας της ενεργητικής φωνής, στο β' πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής του Ενεστώτα παρουσιάζεται, εκτός του τύπου σε - **έστε** και ο τύπος της

Καθαρεύουσας σε - **εσθε** (λύνεσθε).

- για τον Αόριστο της οριστικής και της μετοχής ορισμένων ρημάτων, μερικές φορές, χρησιμοποιούνται σε επίσημο ύφος τύποι που προέρχονται από την Αρχαία Ελληνική (ελύθη αντί για λύθηκε, ανερωτήθη αντί για αναρωτήθηκε, ανεκοινώθη αντί για ανακοινώθηκε, εγκαταλελειμμένος αντί για εγκαταλειμμένος, πεπεισμένος αντί για πεισμένος).
- στην Καθαρεύουσα, το μοναδικό είδος χρονικής έκτασης αρχικού φωνήεντος του θέματος των ρημάτων παρωχημένων χρόνων της Κλασικής Ελληνικής που λειτουργούσε ήταν η τροπή του **e** - και του **a** - σε **i** - (γραφόταν **η** -). Το φαινόμενο αυτό διατηρείται και σε περιορισμένο αριθμό ρημάτων της Νέας Ελληνικής και μάλιστα μόνο όταν τονίζεται το αρχικό φωνήεν του θέματος (ελπίζω → ήλπιστα, ελέγχω → ήλεγχα).
- όπως ήδη έχουμε αναφέρει, στην Καθαρεύουσα η αύξηση ήταν υποχρεωτική. Στη Νέα Ελληνική, στα ρήματα της β' συζυγίας σε - **ώ**, - **ούμαι** υπάρχει και ο τύπος με ή χωρίς την προσθήκη αύξησης, σε - **ίτο**, - **undo** ([ε]θεωρείτο ≈ [ε]θεωρούντο), επιδεικτικό καταλήξεων της Καθαρεύουσας.
- ορισμένα ρήματα της β' συζυγίας της παθητικής σχηματίζουν πολύ συχνά την οριστική και την υποτακτική του Ενεστώτα με τύπους των ρημάτων της Αρχαίας Ελληνικής. Τέτοια ρήματα είναι τα: *απατώμαι, αποπειρώμαι, διασπώμαι, διερωτώμαι, εγγυώμαι, εξαρτώμαι, ηπτώμαι, καταχρώμαι, περιπλανώμαι, τιμώμαι* (εγγυώμαι, εγγυάσαι, εγγυάται, εγγυόμεθα ή εγγυόμαστε, εγγυάσθε / άστε, εγγυώνται).
- επίσης, στο β' πληθυντικό του Ενεστώτα της οριστικής και υποτακτικής και του Εξακολουθητικού Μέλλοντα της οριστικής παρουσιάζεται και ο τύπος - **είσθε** μαζί με τον τύπο - **είστε** (θεωρείστε ≈ θεωρείσθε). Ο δεύτερος τύπος αναμφίβολα οφείλεται στην Καθαρεύουσα.
- στα ρήματα της Νέας Ελληνικής, η εκφορά του άμεσου αντικειμένου και η σύνταξη ορισμένων προθέσεων γίνεται σε πτώση αιτιατική. Υπό την επίδραση, όμως, της Καθαρεύουσας, μπορεί σε κάποια ρήματα να γίνεται και με γενική (έχει ύψος δέκα μέτρων **αντί** για έχει δέκα μέτρα ύψος).
- γενικότερα, η Καθαρεύουσα έχει συμβάλει στο να επανέλθει σε χρήση η γενική με ρήματα (της δεξιόσεως προηγήθηκε). Αντίστοιχα, υπάρχουν σήμερα ορισμένες εκφράσεις με ρίζα στην Καθαρεύουσα, όπου το **είμαι** ακολουθείται από ουσιαστικό σε γενική (δεν είναι της δικαιοδοσίας μου, δεν είναι της ώρας).

- ακόμη, σε περιπτώσεις εκφράσεων υπηρεσιακού χαρακτήρα ή στο δημοσιογραφικό ύφος, συναντάμε εκφράσεις, όπου το ρήμα παθητικής φωνής χρησιμοποιείται με ποιητικό αίτιο σε ενικό αριθμό, στοιχείο που οφείλεται και αυτό στην Καθαρεύουσα (το δέντρο κόπηκε από το Γιάννη **αντί** το δέντρο το έκοψε ο Γιάννης).
- στη Νέα Ελληνική υπάρχουν κατά βάση δύο μετοχές ενεργητικού και παθητικού τύπου. Η μετοχή του Ενεστώτα ενεργητικής φωνής σε – **ο (ώ)ντας** και η μετοχή του Παρακειμένου της παθητικής φωνής σε – **μένος, - μένη, - μένο**. Η Καθαρεύουσα, όμως, μας κληροδότησε ακόμα έναν τύπο μετοχής, τη μετοχή του Ενεστώτα της παθητικής φωνής σε – **μενος, - μενη, - μενο**. Η μετοχή του παθητικού Ενεστώτα έχει την τάση να σχηματίζεται μόνο σε ρήματα που θα μπορούσε να χρησιμοποιεί η Καθαρεύουσα και ίχνη της βρίσκονται στο δημοσιογραφικό, κυρίως, λόγο (τρεμάμενος).
- επίσης, σε λόγιο ύφος χρησιμοποιούνται και οι λόγιες μετοχές του παθητικού Παρακειμένου, (*εκτείνω* → *εκτεταμένος, ενδεικνύω* → *ενδεδειγμένος*).
- σε λόγιο ύφος, επίσης, και πολύ σπάνια χρησιμοποιούνται και ορισμένοι τύποι μετοχών που προέρχονται από την Καθαρεύουσα και κλίνονται σύμφωνα με τα αντίστοιχα επίθετα της Αρχαίας Ελληνικής. Τέτοιοι τύποι παρουσιάζονται α) στη μετοχή του Ενεστώτα ενεργητικής φωνής σε – **ων, - ουσα, - ον** (*ελπίζων*) ή σε – **ών, - ούσα, - όν / ούν** (*αναιρών*) β) στη μετοχή του Αορίστου της ενεργητικής φωνής σε – **ας, - ασα, - αν** (*αμαρτήσας, ποθήσας*) και γ) στη μετοχή του Αορίστου της παθητικής φωνής σε – **είς, - είσα, - έν** (*υποσχεθείς, δανεισθείς*). Αυτούς τους τύπους τους συναντάμε κατά κανόνα σε κείμενα θεολογικού περιεχομένου και στον δημοσιογραφικό λόγο.
- στοιχεία από την Καθαρεύουσα εντοπίζουμε και στους συνδέσμους. Σε ευρεία χρήση συναντάμε τους εξής: *ούτε, μήτε, ουδέ, μηδέ, είτε, καίτοι, ειδημή, εντούτοις, μολονότι, λοιπόν, ώστε, επομένως, άμα, εφόσον, μέχρις ότου, έως ότου, ενόσω, επειδή, διότι, καθότι*.
- ο σύνδεσμος *δε* προέρχεται από την Καθαρεύουσα και χρησιμοποιείται συχνά και στον προφορικό και στον γραπτό λόγο.
- το αρνητικό μόριο *μη* προέρχεται από την Καθαρεύουσα, επίσης, και χρησιμοποιείται και σε στερεότυπες εκφράσεις (*τα παρκκαρισμένα και μη αυτοκίνητα, αν μη τι άλλο*).
- εκτός του υποθετικού συνδέσμου *αν*, πολλοί χρησιμοποιούν και το *εάν*, δάνειο της Καθαρεύουσας.

- σε ευρεία χρήση σήμερα είναι και οι σύνδεσμοι *εφόσον* και *άπαξ*, κοινόλεκτοι στην Καθαρεύουσα.
- στοιχεία Καθαρεύουσας υπάρχουν και στις αντωνυμίες. Η αναφορική αντωνυμία **ο οποίος, η οποία, το οποίο** χρησιμοποιείται στον λόγο αντί για το **που** και στην περίπτωση πολύ τυπικού ύφους, κατά την παράδοση της Καθαρεύουσας.
- σε χρήση εξακολουθούν να είναι και οι αόριστες αντωνυμίες **ο τάδε, ο δείνα**.
- οι τύποι **τίνος - τίνων** χρησιμοποιούνται συχνά σε τυπικό ύφος, αντικαθιστώντας τις ερωτηματικές ανωνυμίες **ποιος, ποια, ποιο** στη γενική ενικού και πληθυντικού.
- η Καθαρεύουσα άσκησε επίδραση και στη χρήση των άρθρων της Νέας Ελληνικής. Το οριστικό άρθρο στη Νέα Ελληνική δεν διαθέτει κλητική. Ωστόσο, όταν κάποιος καλεί ένα οικείο πρόσωπο από μακριά, σε πολύ τυπικό ύφος, στη Λογοτεχνία ή ακόμη και σε καθημερινό οικείο ύφος - με σκοπό περιπαικτικό ή για λόγους θαυμασμού - χρησιμοποιείται η αρχαιοελληνική κλητική **ω** (*Ω πατέρα, ω ύψος δυσθεώρητο*).
- η Νέα Ελληνική διαθέτει και αόριστο άρθρο (**ένας, μία, ένα**). Για το λόγο ότι η αρχαιοελληνική γλώσσα δεν είχε αόριστο άρθρο, η Καθαρεύουσα δεν το χρησιμοποιούσε. Ομοίως, σήμερα, το αόριστο άρθρο συναντάται σπάνια στον επίσημο γραπτό λόγο. Στο δημοσιογραφικό ειδικά και γενικότερα στον επίσημο γραπτό λόγο, το αόριστο άρθρο συνήθως παραλείπεται, εκεί όπου αυτό θα εμφανιζόταν στον καθημερινό προφορικό λόγο (*άγνωστος μπήκε στο σπίτι του κ. Χ.*). Αντίστοιχα, σε μεγάλο αριθμό περιφράσεων λόγιας προέλευσης δεν υπάρχει άρθρο πριν από το εξαρτημένο ουσιαστικό (*δηλώνω συμμετοχή*).
- ένα ακόμη ενδιαφέρον στοιχείο που μας κληροδότησε η Καθαρεύουσα είναι ότι το άρθρο παραλείπεται και σε πολλές επίσημα καθιερωμένες φράσεις, οι οποίες περιέχουν κύρια ονόματα (*οδός Ευρυπίδου, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Δήμος Καισαριανής*). Επίσης, σε κοινόλεκτες εκφράσεις γίνεται χρήση τοπωνυμίου με παράλειψη του οριστικού άρθρου (*μένουμε Ψυχικό*).
- στα αριθμητικά, η Καθαρεύουσα μας παρέδωσε τους μορφολογικούς τύπους **μία, μίαν, δύο**, οι οποίοι χρησιμοποιούνται κυρίως στο επίσημο ύφος του γραπτού λόγου.
- οι αριθμοί *εφτά, οχτώ* και τα παράγωγά τους, καθώς και τα σύνθετα αριθμητικά που περιέχουν αυτούς τους αριθμούς, παρουσιάζουν και τύπους με τα συμφωνικά συμπλέγματα της Καθαρεύουσας **πτ** και **κτ** (*οι επτά σοφοί της αρχαιότητας*), που σηματοδοτούν διαφορετικό ύφος. Αντίστοιχη υφολογική διαφορά υφίσταται μεταξύ του *εννέα και εννιά, ένδεκα και έντεκα, δεκαέξι και δεκάξι*.

- στα προπαροξύτονα τακτικά αριθμητικά παρουσιάζεται σε πολλές περιπτώσεις διπλός τονισμός, στην προπαραλήγουσα και στην παραλήγουσα (*έβδομης και εβδόμης*). Οι τύποι με τον τόνο στην παραλήγουσα προσδίδουν επισημότητα και τυπικότητα (*είναι απόφοιτος του δευτέρου λυκείου*).
- σήμερα χρησιμοποιούμε πολλές φορές στο λόγο μας προθέσεις και προθετικές φράσεις που προέρχονται από παλιότερες μορφές της γλώσσας μας. Η χρήση τους γίνεται τόσο στον γραπτό όσο και στον προφορικό λόγο. Οι προθέσεις αυτές στη Νέα Ελληνική ονομάζονται λόγιες προθέσεις και είναι οι εξής: *δια, εκ, επί, εν, περί, προ, υπέρ, υπό, ανά, άνευ, εις, ένεκα, εντός, επί, κατόπιν, λόγω, μείον, μέσω, πλην, συν, χάριν*.
- στη Δημοτική και τη Νέα Ελληνική, τα ουσιαστικά, τα επίθετα, οι αντωνυμίες και τα αριθμητικά που ακολουθούν τις προθέσεις βρίσκονται κατά κανόνα στην αιτιατική. Εξαιρέση, όμως, αποτελεί η γενική πτώση μετά από τις περισσότερες λόγιες προθέσεις (*εξ ουρανού, ένεκα αμφιβολιών, χάριν αστεϊσμού, περί αυτών, μέσω αυτού*), αλλά και η δοτική (*εν λευκώ, επί πιστώσει, συν τω χρόνω*).
- επίσης, οι προθετικές φράσεις που μας παρέδωσε η Καθαρεύουσα χρησιμοποιούνται συχνά τόσο στον γραπτό λόγο όσο και στον προφορικό και έχουν συγκεκριμένες και ειδικές σημασίες (*άνευ διδασκάλου, άλλα αντ' άλλων, από πάσης απόψεως, δια πυρός και σιδήρου, εκ των ων ουκ άνευ, εκτός τόπου και χρόνου, εν ριπή οφθαλμού, απ' αυτοφώρω, παρά τω πρωθυπουργώ, εκ περιτροπής, άνευ αποδοχών, επί ίσοις όροις, δια της βίας, δια ροπάλου*).
- επιρρήματα όπως τα ακόλουθα: *ουδέποτε, χθες, εντός, καλώς, κακώς, ακριβώς, ειλικρινώς, ευχαρίστως, πεζή, βαθμηδόν, ελληνιστί, πλαγίως, λιανικώς, ευθέως, λίαν, άπαξ, τάχα, δήθεν, ίσως, ποσώς, βεβαίως, σπανίως, τελευταίως*, οφείλουν τη σημερινή τους χρήση στην Καθαρεύουσα. Η χρήση του τύπου των επιρρημάτων αυτών προσδιορίζεται επίσης από υφολογικά κριτήρια (*καλά / καλώς, ειλικρινά / ειλικρινώς*).
- επιφωνήματα και επιφωνηματικές εκφράσεις που έχουν τη ρίζα τους στην αρχαία ελληνική γλώσσα και στην Καθαρεύουσα και χρησιμοποιούνται και σήμερα είναι τα εξής: *είθε, εύγε, αχ, αλίμονο, ω, εύγε, ζήτω, είθε, ήμαρτον*.

iii. Σύνταξη

- όσον αφορά τη σύνταξη, μπορούμε να εντοπίσουμε κάποιες επιδράσεις της Καθαρεύουσας, κυρίως σε ορισμένα είδη δημοσιογραφικού λόγου ή στον

επιστημονικό λόγο. Για παράδειγμα, όταν μεταξύ άρθρου και ουσιαστικού παρεμβάλλεται μια ή περισσότερες φράσεις (μια διαμορφωμένη όπως αρμόζει νέα ελληνική γραπτή γλώσσα).

- σύμφωνα με τον Μ. Τριανταφυλλίδη, από τις ελάχιστες επιδράσεις της Καθαρεύουσας στο επίπεδο της σύνταξης είναι και οι εξής: η χρήση της γενικής πτώσης αντί εμπρόθετου προσδιορισμού (π.χ. *είπα του Γιάννη*, αντί *είπα στον Γιάννη*), δομές στις οποίες το αναφορικό δεν έλκεται από την προηγούμενη λέξη (π.χ. *μιλώ για όλους όσοι αναφέρθηκαν στο θέμα*, αντί *μιλώ για όλους όσους αναφέρθηκαν στο θέμα*), καθώς και η χρήση προθέσεων που συντάσσονται με γενική (π.χ. *προ τριών ημερών*, αντί *πριν τρεις ημέρες*).³²⁰

iv. Ορθογραφία

Έχουμε ήδη αναφέρει ότι σήμερα διατηρούνται τύποι και εκφράσεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας που πέρασαν στη Νεοελληνική Γλώσσα υπό την επίδραση της Καθαρεύουσας. Ωστόσο, η επιβίωση ορισμένων από αυτούς στη γλώσσα συνοδεύεται από ερωτήματα που προκύπτουν κατά την ορθογράφησή τους. Το δίλημμα που τίθεται αφορά στο εάν θα πρέπει να γράφονται με μία ή με δύο (ή και με περισσότερες) λέξεις. Τέτοιοι τύποι, κατά κανόνα, αποτελούνται από μία πρόθεση και ένα όνομα (ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία ή αριθμητικό) (π.χ. *εν αγνοία*, *με μιας*) ή αποτελούνται από παρεμφερούς λειτουργίας στοιχεία (π.χ. *έως ότου*, *απ' έζω*). Ο Γ. Μπαμπινιώτης χαρακτηρίζει τις λέξεις με διαφορούμενη ορθογραφία «προβληματικές» λέξεις της Ελληνικής. Στην πραγματικότητα, το αν μία έκφραση ή ένας τύπος θα γραφτεί με μία ή με δύο λέξεις ή και με τους δύο τρόπους, είναι ένα ζήτημα που συνδέεται και με την ορθογραφική συνήθεια, με το πώς, δηλαδή, έχει καθιερωθεί η γραφή τους. Από την άλλη, η επιλογή της γραφής τους με δύο λέξεις ενίοτε θεωρείται αρχαϊστική τάση.³²¹ Έτσι, συναντάμε δεκάδες περιπτώσεις τύπων και εκφράσεων που άλλοι τις γράφουν ως μία λέξη και άλλοι ως δύο (π.χ. *απευθείας / απ' ευθείας*, *επιμέρους / επί μέρους*, *κατεξοχήν / κατ' εξοχήν*).

Σχετικά με το ερώτημα της ορθής γραφής των λέξεων αυτών, οι Γ. Μπαμπινιώτης και Ν. Σαραντάκος απαντούν με τρία γενικά κριτήρια, σύμφωνα με τα οποία προτιμάται η μία ή η

³²⁰Τριανταφυλλίδης, Μ. (1948). *Γλωσσικές παρατηρήσεις: η δυναμικότητα των ασυμμόρφωτων λόγων τύπων*. (ανάτυπο εκ του Σ' τόμου της επετηρίδος της Φιλοσοφικής Σχολής, Μνημόσυνο Ν.Γ. Παππαδάκι). Θεσσαλονίκη: Τύποις Μ. Τριανταφυλλίου, σ. 5.

³²¹Μπαμπινιώτης, Γ. (2008). *Μία ή δύο λέξεις; Ιδού το δίλημμα*. Ανακτήθηκε 17 Οκτωβρίου 2017 από: <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/mia-i-dyo-lekseis-idoy-to-dilimma/>

άλλη γραφή. Το πρώτο κριτήριο είναι το φωνητικό ή γλωσσολογικό· για να γραφούν δύο λέξεις ως μία, θα πρέπει να αποτελούν μία τονική ενότητα, να συμπεριφέρονται δηλαδή σαν να ήταν μία λέξη (*αφενός, εφόσον, επιτέλους*). Η γραφή με δύο λέξεις προτιμάται, όταν ακούγονται σαφώς δύο τόνοι (*εν μέρει, εν πολλοίς*). Το δεύτερο κριτήριο είναι το λεξικολογικό ή σημασιολογικό· η γραφή με μία λέξη προτιμάται όταν το ένα από τα στοιχεία της δεν απαντά μεμονωμένο (*ειδιάλλως*) ή όταν και τα δύο στοιχεία της δηλώνουν από κοινού μία σημασία, πέρα από τη σημασία των μερών της φράσης (*προπάντων, ωστόσο*). Το τρίτο κριτήριο είναι το κριτήριο γραφής, σύμφωνα με το οποίο η γραφή με δύο λέξεις προτιμάται, όταν η μονολεκτική γραφή θα δημιουργούσε μη αποδεκτή ακολουθία γραμμάτων (*εν γένει, εν γνώσει, εν συνεχεία*).³²²

Πέρα, όμως, από τα γενικά αυτά κριτήρια, το δεδομένο είναι ότι δεν υπάρχει ένας ορθογραφικός κανονισμός που να εξασφαλίζει μία ομοιογενή ρύθμιση για την περίπτωση των λόγιων αυτών τύπων και εκφράσεων. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει απόλυτη συνέπεια στη γραφή τους ούτε σταθερά κριτήρια για να προτιμηθεί η μία ή η άλλη ορθογραφία. Αν και για κάποιες περιπτώσεις παρατηρείται γενική ομοφωνία ως προς την ενδεδειγμένη ορθογραφία, σε πολλά σημεία εκφράζονται διαφοροποιήσεις, οι οποίες προκαλούν αμφιβολίες για τον τρόπο γραφής των λεκτικών αυτών συνόλων.³²³ Πιο συγκεκριμένα, στη *Γραμματική* του Μ. Τριανταφυλλίδη, στη *Νεοελληνική ορθογραφία* του Γ. Παπαναστασίου και στο *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* του Γ. Μπαμπινιώτη αναφέρονται τα εξής:³²⁴

- ως μία λέξη γράφονται τα απόλυτα αριθμητικά ως το 19 (*δεκατέσσερα, δεκαοκτώ*). Από το 21 ως το 99 γράφονται με δύο λέξεις (*είκοσι ένα, τριάντα πέντε*), αλλά σύμφωνα με τον Γ. Παπαναστασίου, επειδή αυτά φέρουν έναν τόνο, μπορούν να γράφονται και ως μία λέξη (*εικοσιένα, τριανταπέντε*).
- ως μία λέξη γράφονται οι αντωνυμίες *καθένας, καθεμιά, καθένα, καθετί, κατιτί, οποιοσδήποτε, οσοσδήποτε, οτιδήποτε, οποιοσδήποτε, οποιαδήποτε, οποιοδήποτε, οσοσδήποτε, οσηδήποτε*. Ωστόσο, ο Γ. Παπαναστασίου προτείνει και τη γραφή *κάθε ένας, κάθε μία, κάθε ένα, κάθε τι*, για να δηλωθεί η ύπαρξη δύο τόνων, ενώ ο Γ. Μπαμπινιώτης διττογραφεί το *καθεαυτόν* (και *καθ' εαυτόν*).
- ως μία λέξη γράφεται το ουσιαστικό *καθέκαστα*.
- ως μία λέξη γράφεται η πρόθεση **σε (σ')** με τη γενική ή αιτιατική του άρθρου (*στου*

³²²Μπαμπινιώτης, Γ. (2008), ό.π. · Σαραντάκος, Ν. (2014). *Αφενός ή εξ' αδιαίρετου*; Ανακτήθηκε 17 Οκτωβρίου 2017 από: <https://sarantakos.wordpress.com/2014/10/02/miadyvolekseis/>

³²³Μπαμπινιώτης, Γ. (2008), ό.π.

³²⁴Τα στοιχεία που παρατίθενται έχουν αντληθεί από: Ιορδανίδου, Α. (1999), ό.π., Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002²), ό.π. και Σαραντάκος, Ν. (2014), ό.π.

φίλου, στον αφρό της θάλασσας). Αλλά η προσωπική αντωνυμία **σου** γράφεται χωριστά από τον αδύνατο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας γ' προσώπου, όταν υφίσταται έκθλιψη (*σ' το λέω, σ' τα έφερα*).

- ως μία λέξη γράφονται ρηματικές φράσεις στις οποίες δεν υπάρχει η αίσθηση ότι αποτελούνται από χωριστές λέξεις (*δώστου να κλαίει, αλλά δώσ' του ένα ποτήρι, σούπα μούπες, αλλά σου' πα να φέρεις, πηγαινέλα, πανάθεμά σε*).
- ως μία λέξη γράφονται ορισμένα τοπωνύμια που είναι σύνθετες λέξεις (*Αϊλιάς, Αγιονόρος*).
- ως μία λέξη γράφονται σύνθετες λέξεις που άλλοτε γράφονταν με ενωτικό (*γεροβασιλιάς, παλιόπαιδο, προπροπάππους*).
- σύμφωνα με τους Μ. Τριανταφυλλίδη και Γ. Παπαναστασίου, ως μία λέξη γράφονται τα σύνθετα με το επιτακτικό **πάρα** (*παρακάτω, παραπέρα, παραέξω, παραδίπλα, παραπίσω*). Αλλά, αν φέρουν δύο τόνους, τότε γράφονται με δύο λέξεις (*πάρα κάτω, πάρα πέρα, πάρα έξω*). Για τον Γ. Μπαμπινιώτη αντίθετα, το **πάρα** θεωρείται επίρρημα μόνο όταν βρίσκεται σε συνδυασμό με το **πολύς**, ενώ σε όλες τις άλλες περιπτώσεις θεωρείται πρώτο συνθετικό και άρα πάντα σχηματίζει μονολεκτική γραφή.
- ως μία λέξη γράφονται δύο λέξεις σε περιπτώσεις κράσης (*που' χουν, αλλά πόχουν*).
- ως μία λέξη γράφονται οι τύποι που σχηματίζονται με την πρόθεση **από** και ένα τοπικό επίρρημα (*οι αποκάτω*).
- ομοίως οι εκφράσεις του τύπου *απέξω κι ανακατωτά, κι αποπάνω*.
- όταν, όμως, το επίρρημα διατηρεί την αυτονομία του, η γραφή γίνεται με δύο λέξεις (*από πάνω από το τραπέζι, από κάτω από το σπίτι*).
- ως μία λέξη γράφονται τα άκλιτα: *απεναντίας, δηλαδή, διαμιάς, ειδαίλλως, ειδημή, ενόσω, εντάξει, εντούτοις, εξαιτίας, εξάλλου, εξαρχής, εξίσου, επιτέλους, εφάπαξ, εφεξής, εφόσον, καθεξής, καθώς, καλημέρα, καληνύχτα, καταγής, καταπρόσωπο, καταπώς, καταμεσής, καταπόδας, κιόλας, μεμιάς, μολαταύτα, μολονότι, ολημέρα, οληνύχτα, οποτεδήποτε, οπουδήποτε, οπωσδήποτε, προπαντός, προπάντων, τωόντι, ωστόσο, ωστόσο*.
- ως μία λέξη γράφουν οι Μ. Τριανταφυλλίδης και Γ. Παπαναστασίου τους τύπους *απαρχής, απευθείας, αφενός, αφετέρου, αφότου*, ενώ ο Γ. Μπαμπινιώτης προτείνει και τους τύπους *απ' αρχής, απ' ευθείας, αφ' ενός, αφ' ετέρου, αφ' ότου*.
- οι Μ. Τριανταφυλλίδης και Γ. Παπαναστασίου προτείνουν τη γραφή *διαμέσου*,

διαπαντός. Αντίθετα, ο Γ. Μπαμπινιώτης προτείνει τη γραφή *διά μέσου, διά παντός*.

- ως μία λέξη γράφουν οι Μ. Τριανταφυλλίδης και Γ. Παπαναστασίου τους τύπους *ενόψει, εντάχει, εντέλει*. Ο Γ. Μπαμπινιώτης προτείνει τη γραφή με δύο λέξεις, δηλαδή *εν όψει, εν τάχει, εν τέλει*.
- ο Μ. Τριανταφυλλίδης προτείνει τη γραφή *εντωμεταξύ*, ο Γ. Παπαναστασίου διττογραφεί (*εντωμεταξύ και εν τω μεταξύ*), ενώ ο Γ. Μπαμπινιώτης προτείνει *εν τω μεταξύ*.
- Οι Μ. Τριανταφυλλίδης και Γ. Παπαναστασίου προτείνουν τη γραφή *εξολοκλήρου*, ενώ ο Γ. Μπαμπινιώτης τη γραφή *εξ ολοκλήρου*.
- οι Μ. Τριανταφυλλίδης και Γ. Παπαναστασίου προτείνουν τη γραφή *επικεφαλής, επιτόπου*. Ο Γ. Μπαμπινιώτης γράφει *επί κεφαλής* και διττογραφεί *το επιτόπου* (και *επί τόπου*).
- οι Μ. Τριανταφυλλίδης και Γ. Παπαναστασίου προτείνουν τη γραφή *καθόσον, καθότι, κατεξοχήν, κατευθείαν, καθωσπρέπει, καλησπέρα*, ενώ ο Γ. Μπαμπινιώτης διττογραφεί (και *καθ' όσον, καθ' ότι, κατ' εξοχήν, κατ' ευθείαν, καθώς πρέπει, καλήν εσπέρα*).
- επίσης, σε αντίθεση με τους Μ. Τριανταφυλλίδη και Γ. Παπαναστασίου, ο Γ. Μπαμπινιώτης γράφει *καλή ώρα* και όχι *καληώρα*.
- οι Μ. Τριανταφυλλίδης και Γ. Παπαναστασίου προτείνουν τη γραφή *ολωσδιόλου*, ενώ ο Γ. Μπαμπινιώτης γράφει *όλως διόλου*.
- οι Μ. Τριανταφυλλίδης και Γ. Παπαναστασίου γράφουν *υπόψη*, ενώ ο Γ. Μπαμπινιώτης διττογραφεί (και *υπ' όψη / υπ' όψιν*).
- η λέξη *καταρχήν* (με την έννοια του αρχικά) στον Γ. Παπαναστασίου και τον Γ. Μπαμπινιώτη διττογραφείται (και *κατ' αρχήν*).
- ως δύο λέξεις συναντάμε στον Μ. Τριανταφυλλίδη τον τύπο *καλώς όρισες*, ενώ ως μία λέξη το ρήμα *καλωσορίζω*. Ο Γ. Μπαμπινιώτης και ο Γ. Παπαναστασίου, ωστόσο, διττογραφούν το *καλώς όρισες* (και *καλωσόρισες*).
- ως δύο λέξεις γράφονται οι τύποι: *εν αγνοία, εν αναμονή, εν αντιθέσει, εν γένει, εν είδει, εν ενεργεία, εν κατακλείδι, εν λόγω, εν μέρει, εν πολλοίς, εν ολίγοις, εν ανάγκη, εν σχέσει*³²⁵, *εξ αδιαιρέτου, εξ αίματος, εξ αφορμής, εξ ορισμού, εξ όψεως, επ' αυτοφώρω, επ' άπειρον, επί ίσοις όροις, επί λέξει, επί μακρόν, επί τη ευκαιρία, επί του παρόντος, επ' ουδενί, καλώς τον, καθ' οδόν, καθ' υπερβολή, κατά γράμμα, κατά μέρος, κατά*

³²⁵Υπάρχει και η άποψη ότι η πρόθεση *εν* δε χρησιμοποιείται μόνη της στη Δημοτική και ως εκ τούτου γράφουμε *ενγένει, ενμέρει*. βλ. Αντωνίου – Κρητικού, Ι. (2007). *Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Ορθογραφία*. Αθήνα: Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου, σ. 120.

βάθος, κατά κανόνα, κατά λάθος, κατ' αναλογία, κατ' αρχάς, κατά προσέγγιση, κατά τύχη, λόγου χάρη, μετά θάνατον, μετά φόβου, μετά χαράς, παρά ταύτα, παρ' ελπίδα, παρ' όλο, προ ολίγου, προς αποφυγήν, προς στιγμήν, προς τιμήν, υπέρ πίστεως, υπ' ατμόν, υπό σκέψη.

- Οι Μ. Τριανταφυλλίδης και Γ. Παπαναστασίου προτείνουν τη γραφή *καθ' όλα*, ενώ ο Γ. Μπαμπινιώτης προτείνει και τη μονολεκτική γραφή *καθόλα*.
- Ο Μ. Τριανταφυλλίδης γράφει ως δύο λέξεις τον τύπο *παρά λίγο*, ενώ οι Γ. Μπαμπινιώτης και Γ. Παπαναστασίου διττογραφούν (και *παραλίγο*).
- ο Γ. Παπαναστασίου προτείνει τη γραφή με μία ή δύο λέξεις, αναλόγως αν υπερισχύει το κριτήριο της προφοράς ή της ετυμολογίας στους τύπους *κατά πάνω (καταπάνω)*, *παρά κάτι (παρακάτι)*, *τέλος πάντων (τελοσπάντων)*, *τόσος δα (τοσοσδά)*.

Μία άλλη εκτεταμένη κατηγορία διττογραφήσεων προέρχεται από την ετυμολογική αδιαφάνεια ορισμένων λέξεων. Η κατηγορία αυτή αναδείχτηκε κυρίως με την παράλληλη δημοσίευση το 1998 του *Λεξικού της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* του καθηγητή Γ. Μπαμπινιώτη και του *Λεξικού της κοινής νεοελληνικής* του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη και σχετίζεται με την επιλογή της καθιερωμένης γραφής ή της ετυμολογικά ορθής γραφής της λέξης. Ενδεικτικές λέξεις που εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία προβληματικής ορθογράφησης είναι:³²⁶

- *αβγό / αυγό, αφτί / αυτί*. Ο Γ. Μπαμπινιώτης παραμένει πιστός στην ορθογραφία που επιβάλλει η ορθή ετυμολογία (*αβγό, αφτί*), σε αντίθεση με το *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής* που προτιμά τη γραφή που επέβαλε η λόγια παράδοση (*αυγό, αυτί*).
- *ατόφιος / ατόφους*. Η ετυμολογία της λέξης (*αυτό - φυής*) δικαιολογεί τη γραφή *ατόφους* αλλά έχει επικρατήσει η γραφή *ατόφιος*. Στο *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσας* του Δ. Δημητράκου η λέξη εμφανίζεται με την επικρατούσα γραφή (*ατόφιος*)³²⁷.
- *καινούργιος / καινούριος*. Σύμφωνα με τον Γ. Μπαμπινιώτη η ετυμολογική προέλευση της λέξης επιβάλλει τη γραφή *καινούργιος*, ωστόσο στο *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής* προτείνεται η γραφή *χωρίς - γ*.

³²⁶Τα στοιχεία που παρατίθενται έχουν αντληθεί από: Μπαμπινιώτης, Γ. ([1998] 2002³), ό.π., *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής*. (1998). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης / Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) και Χαραλαμπίσκης, Χ. (2001). Ορθογραφικά προβλήματα της Νεοελληνικής. *Μέντορας*, (4), 185 – 202.

³²⁷Δημητράκος, Δ. (1964). *Μέγα Λεξικόν όλης της Ελληνικής Γλώσσας: Δημοτική, Κθαρευούσα, Μεσαιωνική, Μεταγενεστέρα, Αρχαία* (Τόμ. Α). Αθήνα: Εκδόσεις Δομή, σ. 1151.

- *κτίριο / κτήριο*. Ετυμολογικά δικαιολογημένη θεωρείται η γραφή *κτήριο*, ωστόσο τείνει να καθιερωθεί η γραφή *κτίριο*, η οποία ως απλούστερη είναι και προτιμητέα.
- *φτώχεια / φτώχια*. Στο *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής* συναντάται ο τύπος *φτώχεια*, ενώ ο Γ. Μπαμπινιώτης προκρίνει τη γραφή *φτώχια*, παρόλο που και τα δύο λεξικά δέχονται την ίδια ετυμολογία της λέξης.

Οι ενδεικτικές αυτές λέξεις αναδεικνύουν τη σχετική ρευστότητα του ορίου μεταξύ καθιερωμένου τύπου και ετυμολογικά ορθού τύπου, την οποία ο ίδιος ο Μ. Τριανταφυλλίδης επιχείρησε να αντιμετωπίσει, προτείνοντας μία απλοποιημένη ιστορική ορθογραφία, προκειμένου η εκμάθησή της να καταστεί ευκολότερη.³²⁸ Παράλληλα, πρότεινε την καθιέρωση της απλούστερης γραφής έναντι της ιστορικής και για άλλες περιπτώσεις. Χαρακτηριστικά αναφέρει ότι οι νεότερες λέξεις που προέρχονται από τα Αρχαία Ελληνικά αλλά που μεταμορφώθηκαν κατά τους Μεσαιωνικούς ή Νεότερους Χρόνους (π.χ. *αγόρι* → μσν. *άωρος* → αρχ. *άωρος*), μπορούν να γράφονται με απλούστερο τρόπο. Ωστόσο, δεν μπορεί να ορίσει με ακρίβεια ποιοι τύποι ανήκουν σε αυτή την κατηγορία, εντείνοντας ως εκ τούτου την ασάφεια.³²⁹

3.1.3. Η χρήση της Καθαρεύουσας - Κατηγορίες

Σήμερα, η χρήση της Καθαρεύουσας υπακούει σε δύο μεγάλες κατηγορίες: στην *ασυνείδητη* χρήση και τη *συνειδητή*. Η ασυνείδητη χρήση της Καθαρεύουσας υποδιαιρείται στις εξής κατηγορίες:

1. στην αναγκαστική χρήση ορισμένων τύπων της Καθαρεύουσας, λόγω έλλειψης τύπων της Δημοτικής με αντίστοιχη λειτουργία. Ως προς την αναγκαστική χρήση τύπων της Καθαρεύουσας, αυτή προέρχεται από τις εξής περιοχές: α) επιστημονική περιοχή: *το ον, το είναι, το γίνεσθαι, το καλόν, λοιμώδης νόσος, ουροδόχος κύστη, προμήκης μυελός* β) διοικητική (υπηρεσίες του κράτους): *τρέχον έτος, δεδομένου ότι, δυνάμει, ανωτέρα βία, ενάγων, το εφάπαξ, φρονώ τα εναντία, κυρία επί των τιμών, σεσημασμένος, ο αιτών, υπέχω λόγον, σημαίνουν πρόσωπο* γ) στρατιωτική - ναυτική κ.τ.λ.: *άνευ όρων, ανταλλαγή πυρών, εν ενεργεία, ανάκρουση πρύμνης* δ) τεχνική: *προϊόν, σήμα κατατεθέν* ε) αθλητισμού: *βαρέων*

³²⁸Τριανταφυλλίδης, Μ. (1965). *Απαντα. Γλωσσικό ζήτημα και γλωσσολογικά. Ορθογραφικά – Παιδαγωγικά* (7^{ος} τόμ.). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης / Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), σ. 374.

³²⁹Τριανταφυλλίδης, Μ. (1965), *ό.π.*, σ. 35.

βαρών.

2. στη χρήση τύπων της Καθαρεύουσας, καθώς διαφοροποιούνται σημασιολογικά από αντίστοιχους της Δημοτικής. Τέτοιοι τύποι είναι: *πλαγίως - πλάγια, εκτάκτως - έκτακτα, Καθαρά Δευτέρα, ιερά ακολουθία.*

3. στη χρήση τύπων της Καθαρεύουσας, λόγω έλλειψης επικράτησης τύπων της Δημοτικής. Η αντικατάσταση των εκφράσεων της Καθαρεύουσας με αντίστοιχες της Δημοτικής έχει ως αποτέλεσμα μερικές φορές να χάνεται η μεγαλοπρέπεια και η αίγλη που έχει μία έκφραση στην Καθαρεύουσα. Αντιπροσωπευτικά παραδείγματα συνιστούν τα εξής: *πάση θυσία - με κάθε θυσία, άνευ όρων - χωρίς όρους, μεταλλικόν ύδωρ - μεταλλικό νερό, μίαν ωραίαν πρωίαν - ένα ωραίο πρωινό, φύλλον συκής - φύλλο συκιάς.*

4. στη χρήση της Καθαρεύουσας η οποία απορρέει από την επίδραση του περιβάλλοντος (τύπος, εκκλησία, διοίκηση κ.τ.λ.). Το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν και δραστηριοποιούνται τα άτομα επιδρά καθοριστικά στη γλωσσική διαμόρφωσή τους και αντιπροσωπεύει τη γλωσσική πραγματικότητα στις διαφορετικές της εκδηλώσεις.

Αντίθετα, η συνειδητή χρήση της Καθαρεύουσας, η οποία ακολουθείται με συνέπεια από μικρό αριθμό ατόμων, υποδιαιρείται στις δύο παρακάτω κατηγορίες:

1. στη χρήση τύπων της Καθαρεύουσας, λόγω πεποιθήσεων και επιδίωξης ενός γλωσσικού ιδανικού.

2. στη χρήση τύπων της Καθαρεύουσας, ώστε να εκφραστούν ορισμένες συναισθηματικές αξίες ή διαθέσεις. Οι σπουδαιότερες συναισθηματικές καταστάσεις και διαθέσεις που εξωτερικεύονται με τη χρήση της Καθαρεύουσας είναι η ειρωνεία (*λευκή περιστερά*), η εύθυμη διάθεση (*εις τας διαταγάς σας, η εμή μετριότης, έτερον ήμισυ*) και η επίκριση (*αθλία κατάστασις, γλοιώδες υποκείμενον*).³³⁰

Επίσης, οι παροιμιακές εκφράσεις της Καθαρεύουσας, που διατηρούνται από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα και προέρχονται από την αρχαία γραμματεία (*άγομαι και φέρομαι, άκουσον άκουσον, ο νοών νοείτω, το μη χείρον βέλτιστον*), την εκκλησιαστική γλώσσα (*νυν και αεί, αδελφοί εν Χριστώ, αποδημώ εις Κύριον, φωνή βοώντος εν τη ερήμω, διά τον φόβον των Ιουδαίων, εις τους αιώνας των αιώνων*) και τη νεότερη γραμματεία και γλώσσα (*ο αρνηθείς δε μετανοεί, χωρίς περίσκεψιν, χωρίς αιδώ, ο γαλανός αιγιαλός, ο γέρων*

³³⁰Βέλτσος, Γ., Δεσποτόπουλος, Κ., Κριαράς, Ε., Μπαμπινιώτης, Γ., Πάνου, Σ., Σετάτος, Μ., Τσοπανάκης, Α. (1979). *Για τη Δημοτική Γλώσσα*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη, σ. 51 - 58.

φθονερός), χρησιμοποιούνται στον καθημερινό και γραπτό λόγο, για να τονίσουν τη σημασία του περιεχομένου τους με μεγαλύτερη έμφαση.³³¹

Οι ζωντανές γλώσσες διαφοροποιούνται αναπόφευκτα μέσα στο πέρασμα του χρόνου, επηρεασμένες από τις διάφορες ιστορικές και πολιτιστικές μεταβολές, που υφίσταται κάθε κοινωνία. Τα αίτια, τα είδη και τα αποτελέσματα των αλλαγών αυτών ποικίλουν στις διάφορες γλώσσες και τις κοινωνικές περιστάσεις. Οι αιτίες και τα κίνητρα για τη χρησιμοποίηση της Καθαρεύουσας είναι, επίσης, ποικίλα. Οι όροι της Καθαρεύουσας εμπλουτίζουν το λεξιλόγιο του ατόμου και συμβάλλουν σε μία ευρύτερη επικοινωνία. Η περαιτέρω χρήση τύπων που προέρχονται από την Καθαρεύουσα προσδίδουν στο λόγο μία σοβαρότητα και μία επισημότητα, οι οποίες είναι αναγκαίες σε ορισμένες περιστάσεις στις διάφορες εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής. Ειδικότερα, ο τύπος, η τηλεόραση και το ραδιόφωνο, αντανακλώντας τη γλώσσα της πολιτικής και της διοίκησης του κράτους, επιδρούν άμεσα στη διαμόρφωση της γλωσσικής ταυτότητας. Τέλος, και η επαγγελματική γλώσσα και συνείδηση μίας κοινωνικής ομάδας αποτελούν το κίνητρο για τη χρησιμοποίηση όρων της Καθαρεύουσας.³³²

3.2. Γνωρίσματα της Νεοελληνικής Γλώσσας

Με την τελική αποδοχή της Δημοτικής ως επίσημης (γραπτής και προφορικής) γλώσσας του Ελληνικού Κράτους και με την καθιέρωση του μονοτονικού συστήματος το 1982, η Καθαρεύουσα κλονίζεται τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη. Οι μεταβολές που σημειώνονται αφορούν σε όλα τα επίπεδα του λόγου, στη φωνολογία, τη μορφολογία, τη σύνταξη, αλλά και στη σημασιολογία. Οι μεταβολές αυτές προσδιορίζουν σιγά - σιγά και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της Νεοελληνικής Κοινής και συνοψίζονται στις εξής:

- σημειώνονται οι ακόλουθες φθογγικές μεταβολές:

κτ ή χθ → χτ,

πτ ή φθ → φτ,

³³¹Βέλτσος, Γ., Δεσποτόπουλος, Κ., Κριαράς, Ε., Μπαμπινιώτης, Γ., Πάνου, Σ., Σετάτος, Μ., Τσοπανάκης, Α. (1979), ό.π., σ. 55 - 57.

³³²Βέλτσος, Γ., Δεσποτόπουλος, Κ., Κριαράς, Ε., Μπαμπινιώτης, Γ., Πάνου, Σ., Σετάτος, Μ., Τσοπανάκης, Α. (1979), ό.π., σ. 59 - 64.

αυθ / ευθ → αφτ / εφτ,

αυχ ή ευχ → αυκ ή ευκ,

αυσ ή ευσ → αυψ ή ευψ,

σθ → στ,

σχ → σκ

(νύμφη - > νύφη, νύκτα - > νύχτα, σαγμάριον - > σαμάρι)

- καταργείται το τελικό – ν στο τέλος των λέξεων (ξύλον - > ξύλο)
- χρησιμοποιούνται νέοι δίφθογγοι (κελαηδώ, κοροϊδεύω)
- διατηρείται η γ' κλίση της Αρχαίας Ελληνικής
- περιορίζεται η γενική πτώση και ιδιαίτερα στον πληθυντικό αριθμό
- καταργείται η γενική πληθυντικού - των
- καταργείται η δοτική πτώση και αντικαθίσταται με άλλο τρόπο εκφοράς
- η αιτιατική πτώση προσδιορίζει τις υπόλοιπες πτώσεις και ιδιαίτερα στον τονισμό
- τα ρήματα αποκτούν νέο χαρακτήρα με την κατάργηση της ευκτικής και της άτονης συλλαβικής αύξησης.³³³

Η Νέα Ελληνική Γλώσσα, ως μία γλώσσα ζωντανή που συνεχώς εξελίσσεται, έχει αποκτήσει πλέον τα ακόλουθα γνωρίσματα:³³⁴

- για τη γραπτή της απόδοση, χρησιμοποιεί το αρχαίο αλφάβητο, το οποίο αποτελείται από είκοσι τέσσερα γράμματα: Αα, Ββ, Γγ, Δδ, Εε, Ζζ, Ηη, Θθ, Ιι, Κκ, Λλ, Μμ, Νν, Ξξ, Οο, Ππ, Ρρ, Σσ, Ττ, Υυ, Φφ, Χχ, Ψψ, Ωω.
- η γραφή της είναι ιστορική. Αυτό σημαίνει ότι διατηρεί στοιχεία και ιδιαιτερότητες της γραφής που παρουσίαζε η ελληνική γλώσσα τόσο στην κλασική περίοδο της αρχαιότητας αλλά και σε κατοπινές περιόδους.
- τα τονικά και διακριτικά της σημάδια αποτελούν ο τόνος, τα διαλυτικά και η απόστροφος.
- το τελικό - ν διατηρείται στην αιτιατική ενικού του θηλυκού γένους του οριστικού άρθρου (την, στην) και της προσωπικής αντωνυμίας (αυτήν, την), όπως επίσης και

³³³Θαβώρης, Ι. Α., (1983), ό.π., σ. 124.

³³⁴Τα στοιχεία που παρατίθενται έχουν αντληθεί από: Mackridge, P. ([1990] 2009²), ό.π. και Χατζησαββίδης, Σ., Χατζησαββίδου, Α. (2011), ό.π.

στα αρνητικά επιρρήματα (*δεν, μην*), μόνο όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από *κ, π, τ, γκ, μπ, ντ, τσ, τζ, ζ, ψ, χ*. Αντίθετα, διατηρείται πάντα στον γραπτό λόγο το τελικό *-ν* της αιτιατικής ενικού του αρσενικού γένους του οριστικού και του αόριστου άρθρου (*τον, στον, έναν*) και της προσωπικής αντωνυμίας (*αυτόν, τον*).

- οι εγκλίσεις των ρημάτων είναι οι οριστική, υποτακτική, προστακτική.
- στα ρήματα η οριστική έγκλιση εν μέρει συγχωνεύεται με την υποτακτική.
- χρησιμοποιείται ο περιφραστικός σχηματισμός κάποιων χρόνων (Υπερσυντέλικου, Συντελεσμένου Μέλλοντα) αλλά και διατηρούνται παλαιότερα στοιχεία, όπως οι συζυγίες, οι αριθμοί (με εξαίρεση τον δυϊκό), οι χρόνοι και μερικώς οι εγκλίσεις.
- στα ρήματα που έχουν ως πρώτο συνθετικό τους μία πρόθεση χρησιμοποιείται η αύξηση ανάμεσα στην πρόθεση και το ρήμα (*επιλέγω → επέλεγα, προβάλλω → προέβαλλα*). Αλλά η χρονική αύξηση χρησιμοποιείται μόνο όταν υπάρχει τονισμός (*έτρωγα → τρώγαμε, έπαιζαν → παίζανε*).
- τα ρήματα διακρίνονται σε δύο συζυγίες. Στην α' συζυγία ανήκουν τα ρήματα με κατάληξη **-ω** και **-ομαι**, ενώ στη β' συζυγία τα ρήματα με κατάληξη **-ώ** και **-ιέμαι** ή **-ούμαι**. Αρχαιοελληνικά ρήματα σε **-μι** είναι πλέον προσαρμοσμένα μορφολογικά (*δείκνυμι = δείχνω, ίσταμαι = στήνω, στέκω, παριστάνω*).
- όταν μέσα σε μία λέξη δύο φωνήεντα συναντιούνται, το λιγότερο ισχυρό από τα δύο απαλείφεται (*παραέφαγα → παράφαγα, Νικόλαος → Νικόλας*) αλλά η απαλοιφή δεν είναι υποχρεωτική και μερικές φορές δεν συμβαίνει καθόλου (*δεκαεφτά*).
- η Νέα Ελληνική διαθέτει κατά βάση δύο τύπους μετοχής. Πρόκειται για τη μετοχή του Ενεστώτα της ενεργητικής φωνής (**-οντας / ώντας**) και για τη μετοχή του Παρακειμένου της παθητικής φωνής (**-μένος, -μένη, -μένο**).
- οι πτώσεις των ουσιαστικών είναι η ονομαστική, η γενική, η αιτιατική και η κλητική, ενώ ενίοτε χρησιμοποιούνται και κάποιοι λόγιοι τύποι δοτικής (*τοις μετρητοίς*).
- θηλυκά ουσιαστικά που προέρχονται από αρχαιοελληνικά θηλυκά σε **-ις** σχηματίζουν πληθυντικό σε **-εις** και όχι σε **-ες** (*πόλις → πόλη, πόλεις*).
- σε ορισμένα αρσενικά ουσιαστικά σε **-ης**, εκτός της κατάληξης **-ες** στην ονομαστική πληθυντικού, σχηματίζεται και μία εναλλακτική ονομαστική πληθυντικού σε **-άδες**, με γενική σε **-άδων** (*διευθυντής → διευθυντές, αλλά και διευθυντάδες, βουλευτάδων*). Ο τύπος αυτός είναι λαϊκής προέλευσης και χρησιμοποιείται σε ορισμένες περιπτώσεις επικοινωνίας.

- σε τριτόκλιτα επίθετα υπάρχει η τάση της απλοποιημένης κλίσης (*ο διεθνής* → *του διεθνή*).
- η γενική τάση που υπάρχει στον τονισμό των επιθέτων είναι να παραμένει ο τόνος στην ίδια συλλαβή (*ο άγριος* → *του άγριου*).
- τα επιρρήματα συνήθως σχηματίζονται με την κατάληξη – **α**.
- η σύνταξη χαρακτηρίζεται ελαστική όσον αφορά στη θέση των όρων της ρηματικής φράσης.
- η Νέα Ελληνική Γλώσσα διαθέτει υφολογική ποικιλία. Αυτό σημαίνει ότι το γλωσσικό ύφος μεταβάλλεται ή προσαρμόζεται ανάλογα με τη σχέση των επικοινωνούντων, με το θέμα και γενικότερα με την κατάσταση επικοινωνίας (*σπίτι* αλλά και *οικία*, *μπαίνω* αλλά και *εισέρχομαι*, *ψάχνω* αλλά και *αναζητώ*).
- δάνειες λέξεις, κυρίως ανατολικής, τουρκικής προέλευσης, είναι ουσιαστικά, που προσαρμόστηκαν στην ελληνική γλώσσα ως ουδέτερα σε – *ι* ή – *ές* για τα άψυχα αντικείμενα και ως αρσενικά σε – *άς* και – *ής* για ονόματα προσώπων. Παρακάτω ακολουθεί ένας ενδεικτικός κατάλογος με τούρκικες δάνειες λέξεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται μέχρι και σήμερα:

1. Κατηγορία : σπίτι

- κονάκι
- σεντούκι
- σοφράς
- φιτίλι
- τέντζερης
- τουλούμι

2. Κατηγορία : ρούχα

- φέσι
- γελέκι
- γιακάς παπούτσια

3. Κατηγορία : φαγητό και ποτό

- πιλάφι
- γιαούρτι
- γιαχνί
- καπαμάς

- καφές
- ναργιλές
- χαλβάς

4. Κατηγορία : στρατός

- τουφέκι
- μπαρούτη
- γιαταγάνι
- παράς
- χατζής

5. Κατηγορία : άνθρωπος

- μπόι
- νάζι
- κέφι
- λεβέντης
- αφέντης

6. Κατηγορία : τέχνες

- γλέντι
- τέλι
- αμανές
- λαβούτο³³⁵.

3.2.1. Η χρήση των λόγιων στοιχείων της Νέας Ελληνικής Γλώσσας από τους μαθητές/τριες

Τόσο η γνώση της μορφολογικής και ορθογραφικής ποικιλίας της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, όσο και η χρήση αυτής της πολυτυπίας από ομιλητές διαφορετικών ηλικιών, έχουν αποτελέσει αντικείμενο περιορισμένου αριθμού ερευνητικών μελετών.³³⁶ Σε αυτές τις περιπτώσεις, η έρευνα στρέφεται κυρίως στη διερεύνηση της μορφολογικής ποικιλίας με κριτήρια ιδεολογικά ή κοινωνικά. Ενδεικτικά θα μπορούσε να αναφερθεί η έρευνα της Ι. Tsamadou το έτος 1984 σχετικά με την ποικιλία της γενικής πτώσης στα Νέα Ελληνικά. Για

³³⁵ Αργυριάδης, Π. Γ. (1990), ό.π., σ. 177 – 178.

³³⁶ Παπαδοπούλου – Μανταδάκη, Σ. (2003). *Η μάθηση της ορθογραφίας. Τρεις μελέτες*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σ. 17.

την έρευνά της στηρίχθηκε σε απομαγνητοφωνήσεις προφορικού λόγου ομιλητών από διαφορετικές ηλικίες και σε αποδελτίωση γραπτών κειμένων, όπως εφημερίδες. Σύμφωνα με τα ευρήματα της μελέτης, η μορφολογική ποικιλία της γενικής πτώσης σχετιζόταν άμεσα με τη διδασκαλία της Καθαρεύουσας ή της Δημοτικής στο σχολείο, ενώ και ο ρόλος της πολιτικής τοποθέτησης κρίθηκε σημαντικός παράγοντας για την επιλογή του τύπου της γενικής.³³⁷ Το έτος 1992 η Ά. Ιορδανίδου διερεύνησε την κλίση των ρημάτων σε - άω / - ώ, επεξεργαζόμενη υλικό που άντλησε από τον προφορικό λόγο μορφωμένων και μη μορφωμένων ομιλητών, από επιστολές σε εφημερίδες και από λογοτεχνικά και επιστημονικά κείμενα. Η έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η κλίση σε - άω κυριαρχεί στον προφορικό λόγο, ανεξάρτητα από το μορφωτικό επίπεδο του ομιλητή, ενώ η κλίση σε - ώ υπερισχύει στα επιστημονικά και δημοσιογραφικά κείμενα αλλά και στις επιστολές μορφωμένων αναγνωστών σε εφημερίδες.³³⁸

Την περίοδο 1997-1998 ο Σ. Χατζησαββίδης πραγματοποίησε έρευνα με σκοπό τη διερεύνηση της μορφολογικής και ορθογραφικής ποικιλίας που παρουσιάζουν το άρθρο, το ουσιαστικό, το επίθετο και το επίρρημα της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στον ελληνικό γραπτό δημοσιογραφικό λόγο. Η αποδελτίωση εκατόν οκτώ κειμένων από δώδεκα εφημερίδες της εποχής κατέδειξε ότι οι μορφολογικοί τύποι που βρίσκονται πιο κοντά στη Δημοτική Γλώσσα συναντώνται κατά κανόνα σε εφημερίδες με προοδευτικό πρόσημο, ενώ οι εφημερίδες του συντηρητικού χώρου προτιμούν μορφολογικούς τύπους της Καθαρεύουσας. Η μελέτη του Σ. Χατζησαββίδη κατέγραψε ουσιαστικά την ιδεολογική τοποθέτηση απέναντι στη σύγχρονη μορφή της ελληνικής γλώσσας.³³⁹ Αν, όμως, οι έρευνες, που έχουν πραγματοποιηθεί σχετικά με τη γνώση και τη χρήση της μορφολογικής και ορθογραφικής πολυτυπίας της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στο γενικό πληθυσμό είναι περιορισμένες, τότε οι αντίστοιχες έρευνες στο σχολικό πληθυσμό είναι εξαιρετικά ελάχιστες.

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι, έως την καθιέρωση της Δημοτικής Γλώσσας σε όλες τις βαθμίδες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, οι συνεχείς εναλλαγές Δημοτικής και Καθαρεύουσας αποτελούσαν πηγή γλωσσικής και πνευματικής σύγχυσης για

³³⁷Ιορδανίδου, Α. (2007). *Η μορφολογική ποικιλία στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*. Ανακτήθηκε 21 Μαρτίου 2019 από: <https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/PDE1444/%CE%99%CE%9F%CE%A1%CE%94%CE%91%CE%9D%CE%99%CE%94%CE%9F%CE%A5%CE%94%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CF%83%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1%20%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82.pdf> σ. 20.

³³⁸Ιορδανίδου, Α. (2007), ό.π., σ. 22.

³³⁹Χατζησαββίδης, Σ. (1999). *Ελληνική Γλώσσα και Δημοσιογραφικός Λόγος. Θεωρητικές και Ερευνητικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Gutenberg, σ. 136 – 148.

τους μαθητές/τριες.³⁴⁰ Το έτος 1972 ο καθηγητής Χ. Φράγκος πραγματοποίησε μία μελέτη, που θεωρείται ότι συνέβαλε αποφασιστικά στην καθιέρωση της Δημοτικής Γλώσσας τέσσερα χρόνια αργότερα. Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση της επίδρασης της γλωσσικής μορφής του κειμένου - γραμμένου είτε σε Καθαρεύουσα, είτε σε Δημοτική - στην ποιότητα της κατανόησης και στην ταχύτητα της ανάγνωσης των μαθητών/τριών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές/τριες σημείωναν καλύτερες επιδόσεις, όταν μελετούσαν κείμενα στη Δημοτική γλώσσα.³⁴¹

Στις περιορισμένες σε αριθμό μελέτες που διερεύνησαν τη γνώση ή και τη χρήση των λόγιων στοιχείων της Νεοελληνικής Γλώσσας σε σχολικό πληθυσμό συμπεριλαμβάνεται και η έρευνα της Δ. Χειλά – Μαρκοπούλου, η οποία - το έτος 1984 - μελέτησε τη μορφολογική ποικιλία του Παρατατικού της παθητικής φωνής ρημάτων με κατάληξη – *ούμαι* σε δείγμα μαθητών/τριών ηλικίας 16-18 ετών και ενήλικων 30-45 ετών. Το κριτήριο επιλογής για το συγκεκριμένο δείγμα ήταν ότι τα νεαρότερα άτομα διδάσκονταν τη γραμματική της Δημοτικής, ενώ τα μεγαλύτερα είχαν διδαχτεί τη γραμματική της Καθαρεύουσας. Η έρευνα διεξήχθη με χρήση ερωτηματολογίων, στα οποία έπρεπε να συμπληρωθούν με τύπους του Παρατατικού διαμορφωμένες προτάσεις με ενδιάμεσα κενά. Από τα πορίσματα της έρευνας διεξήχθη το συμπέρασμα ότι η κλίση του Παρατατικού για τα συγκεκριμένα ρήματα ακολουθούσε μία τάση προς την επικράτηση της κλίσης σε – *ίμων* (π.χ. *ασχολιόμων*), ενώ για τα λογιότερα ρήματα (π.χ. *θεωρούμαι*), η κατάσταση χαρακτηρίστηκε ρευστή.³⁴²

Η Α. Ιορδανίδου, το έτος 1993, διερεύνησε τη συμπεριφορά μαθητών/τριών της Ε΄τάξης του Δημοτικού απέναντι στη μορφολογική ποικιλία των ρημάτων σε – *άω* / - *ώ*. Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια και σχολικές εκθέσεις, ενώ το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν διακόσιοι τριάντα δύο (232) μαθητές/τριες. Από την ανάλυση τόσο των ερωτηματολογίων, όσο και των σχολικών εκθέσεων, προέκυψε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών/τριών επέλεγε τον τύπο – *άω*. Η ερευνήτρια κατέληξε στη διαπίστωση ότι, παρά το γεγονός πως η σχολική γραμματική προέβαλε την κλίση σε – *ώ*, οι μαθητές/τριες επέλεξαν τον τύπο – *άω* και μάλιστα σχεδόν σε απόλυτο βαθμό στο γ' ενικό (- *άει*) και στο α' πληθυντικό (- *άμε*).³⁴³ Σε μία ευρείας κλίμακας έρευνα, που διήρκεσε από το 2003 έως το

³⁴⁰ Αργυροπούλου, Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατούνα, Α. (2010), ό.π., σ. 14.

³⁴¹ Αργυροπούλου, Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατούνα, Α. (2010), ό.π., σ. 15.

³⁴² Χειλά – Μαρκοπούλου, Δ. (1984). Μορφοφωνολογικά προβλήματα του Ν.Ε. ρήματος : η περίπτωση του μεσοπαθητικού παρατατικού. Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά 4^{ης} Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.* (σσ. 45 - 59). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, σ. 45 – 57.

³⁴³ Ιορδανίδου, Α. (2007), ό.π., σ. 30 – 31.

2006, οι Χ. Αργυροπούλου και Α. Πατούνα μελέτησαν τη γλωσσική επάρκεια των μαθητών/τριών των δύο τελευταίων τάξεων του Δημοτικού στη χρήση της μητρικής γλώσσας. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγια, που συμπλήρωσαν τρεις χιλιάδες διακόσιοι ενενήντα οκτώ (3.298) εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης από όλους τους νομούς της χώρας. Στην ερώτηση, εάν οι μαθητές/τριες γνωρίζουν και εάν χρησιμοποιούν διάφορα λόγια στοιχεία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (π.χ. ουσιαστικά όπως *παρόν*, ρήματα με λόγια πρόθεση, επίθετα σε -ης, -ες και -ών, -όν, επιρρήματα σε -ως), το 56% των εκπαιδευτικών απάντησε αρνητικά, ενώ το 38% απάντησε πως η γνώση και η χρήση των λόγων στοιχείων από τους μαθητές/τριες της Ε΄ και της ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού είναι αρκετά ικανοποιητικές.³⁴⁴

Την ίδια χρονική περίοδο (2003-2006) μία αντίστοιχη έρευνα πραγματοποιήθηκε από τους Χ. Αργυροπούλου και Φ. Καβουκόπουλο. Στόχος της έρευνας ήταν η διερεύνηση της γλωσσικής επάρκειας σε μαθητές/τριες της Α΄ και Γ΄ τάξης του Γυμνασίου. Για τους ερευνητές, τα συμπεράσματα της έρευνας θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν και για την ανίχνευση των διδακτικών αναγκών στις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ερωτηματολογίων, τα οποία διανεμήθηκαν σε τρεις χιλιάδες εξήντα εννέα (3.069) φιλολόγους εκπαιδευτικούς σε μεγάλο αριθμό αντιπροσωπευτικών σχολείων όλης της χώρας. Στην ερώτηση, εάν οι μαθητές γνωρίζουν και εάν χρησιμοποιούν λόγια στοιχεία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, οι εκπαιδευτικοί απάντησαν αρνητικά. Ειδικότερα, για τους μαθητές/τριες της Α΄ Γυμνασίου, το 67,9% των φιλολόγων απάντησε «λίγο» και το 20,5% «καθόλου», ενώ για τους μαθητές/τριες της Γ΄ Γυμνασίου, τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 65,3% και 11,4%.³⁴⁵

Οι προαναφερόμενες έρευνες, βέβαια, εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στη γνώση και τη χρήση των λόγων στοιχείων της Νέας Ελληνικής Γλώσσας από τους μαθητές/τριες και όχι στη σχέση που ενδέχεται να υπάρχει ανάμεσα στις λόγιες επιβιώσεις και τα παραγόμενα λάθη των μαθητών/τριών. Είναι αλήθεια ότι, από την καθιέρωση της Δημοτικής Γλώσσας και έπειτα, η σχετική ερευνητική δραστηριότητα στράφηκε περισσότερο στα παραγόμενα λάθη των μαθητών/τριών κατά τη γραφή της Νέας Ελληνικής Γλώσσας και ελάχιστα στη διερεύνηση της σύνδεσης των λαθών κατά τη χρήση της γλώσσας με τις επιβιώσεις των λόγων στοιχείων της. Χαρακτηριστική ως προς την τελευταία αυτή διάσταση είναι η μελέτη

³⁴⁴ Αργυροπούλου, Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατούνα, Α. (2010), ό.π., σ. 36 – 37, 50.

³⁴⁵ Αργυροπούλου, Χ., Καβουκόπουλος, Φ., Πατούνα, Α. (2010), ό.π., σ. 93 - 94, 97, 109 – 110.

των Σ. Γκαρμπούνη και Β. Συμεωνίδη, το έτος 2009.³⁴⁶ Στόχος της έρευνάς τους ήταν να ελεγχθεί ο βαθμός αποδοχής και χρήσης λόγιων τύπων από τους μαθητές/τριες. Ειδικότερα, διερευνήθηκε ο βαθμός αποδοχής και χρήσης της άτονης αύξησης και των λόγιων καταλήξεων των παθητικών ρημάτων *εγγνώμαι* και *θυμούμαι*, τα οποία διδάσκονται ισότιμα με τους τύπους της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στα σχολικά βιβλία της Γλώσσας της Ε΄ και ΣΤ΄τάξης του Δημοτικού και όλων των τάξεων του Γυμνασίου και του Λυκείου. Για την έρευνα χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια και δειγματοληπτικές ασκήσεις, ενώ συμμετείχαν σε αυτή τριακόσιοι σαράντα τρεις (343) μαθητές/τριες του νομού Δράμας και από τις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης.

Στο βιβλίο της Γλώσσας της Ε΄τάξης του Δημοτικού, τα δύο ρήματα, που αποτέλεσαν την αφορμή για τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας, σχηματίζουν με ιδιαίτερο τρόπο τον Ενεστώτα και τον Παρατατικό. Πιο συγκεκριμένα, για τον Παρατατικό του *θεωρούμαι* στο γ΄ ενικό πρόσωπο αναγράφονται οι τύποι: *θεωρούνταν* / *εθεωρείτο*, ενώ για το α΄ πληθυντικό του Ενεστώτα του *εγγνώμαι* παρουσιάζονται οι τύποι : *εγγνώμαστε* / *εγγνώμεθα* και για το β΄ πληθυντικό οι τύποι: *εγγνάστε* / *εγγνάσθε*. Έτσι, στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των ερευνητών τέθηκαν η χρήση της άτονης αύξησης και των λόγιων καταλήξεων – *είτο*, - *ούντο*, - *ώμεθα*, - *άσθε*. Τα πορίσματα της έρευνας έδειξαν ότι τόσο η άτονη αύξηση όσο και η λόγια κατάληξη δεν χρησιμοποιούνται σχεδόν ποτέ από τους μαθητές/τριες, οι οποίοι, στην πλειονότητα των περιπτώσεων εφαρμόζουν τους προσαρμοσμένους τύπους της Νέας Ελληνικής Γλώσσας.

Ιδιαίτερο εύρημα και με ξεχωριστή σημασία, ωστόσο, ήταν αυτό του μεγάλου αριθμού λανθασμένων τύπων που δόθηκαν από τους μαθητές/τριες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα των λαθών αυτών είναι τα εξής: *θεωρόταν*, *θεωρήταν*, *εγγνούστε*, *εγγνώστε*, *εγγνήσθε*, *εγγνούσθε*, *εγγνήστο*. Οι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η χρήση της άτονης αύξησης και των λόγιων καταλήξεων είναι άγνωστη στους μαθητές/τριες και εκτιμούν ότι οι μαθητές/τριες ουσιαστικά εγκλωβίζονται στην παραγωγή λανθασμένων τύπων, πολλοί από τους οποίους είναι μεικτοί μορφολογικά τύποι ή τύποι που μοιάζουν μορφολογικά με αυτό που αποκαλείται υβριδική γλωσσική ποικιλία της Καθαρεύουσας.³⁴⁷

Το 2010, η Α. Αναγνωστοπούλου, στο πλαίσιο της διδακτορικής της διατριβής, παρουσίασε τα πορίσματα της έρευνάς της σχετικά με την ορθογραφική επάρκεια και τη

³⁴⁶Γκαρμπούνης, Σ., Συμεωνίδη, Β. (2011). Η επιβίωση τύπων του παρελθόντος στη γλωσσική διδασκαλία και το χάσμα με τη γλωσσική πραγματικότητα. Η περίπτωση των ρημάτων δεύτερης συζυγίας στην παθητική φωνή. Στο *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά 6ου Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης* (σσ. 437 - 445). Αθήνα: Gutenberg, σ. 437 - 443.

³⁴⁷Γκαρμπούνης, Σ., Συμεωνίδη, Β. (2011), ό.π., σ. 437, 442.

βελτίωση αυτής εκατόν πενήντα (150) μαθητών/τριών από τέσσερα σχολεία της Αττικής. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις αξιολόγησης, με τη χρήση υπαγορευμένων προτάσεων. Η πρώτη φάση αξιολόγησης πραγματοποιήθηκε το 1998, όταν οι μαθητές/τριες φοιτούσαν στην Α΄ τάξη του Γυμνασίου, και η δεύτερη φάση το 2003, όταν οι ίδιοι οι μαθητές/τριες φοιτούσαν στη Γ΄ τάξη του Λυκείου. Στις υπαγορευμένες προτάσεις, το 62% των λέξεων ήταν λόγιας προέλευσης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, στη Γ΄ Λυκείου παρατηρήθηκε σημαντική βελτίωση στη γραφή των λόγιων λέξεων, ωστόσο τα λάθη των μαθητών/τριών κατά τη γραφή των λόγιων τύπων (π.χ. *ευρέως, πλήττει, χάρασαν, πρόβαλε, επήρεια, αποβάλλουν*), τόσο κατά την πρώτη φάση της αξιολόγησης, όσο και κατά τη δεύτερη, συγκέντρωσαν το μεγαλύτερο αριθμό στο σύνολο των λανθασμένων απαντήσεων, επιβεβαιώνοντας την ερευνητική υπόθεση της ερευνήτριας σχετικά με τη δυσκολία στη χρήση της γλώσσας εξαιτίας της μεγάλης ιστορικής παράδοσης.³⁴⁸ Αυτό που απομένει πλέον είναι να διερευνηθεί περαιτέρω η σχέση των παραγόμενων μαθητικών λαθών κατά τη χρήση της Νέας Ελληνικής Γλώσσας με τις επιβιώσεις των λόγιων στοιχείων που της έχει κληροδοτήσει η Καθαρεύουσα, ένα ερευνητικό πεδίο που εν πολλοίς είναι αγνοημένο και ως εκ τούτου εξαιρετικά πρόσφορο. Άλλωστε, όπως παρατηρεί ο C. Read, τα λάθη των παιδιών δεν είναι τυχαία, αλλά πρέπει να μελετώνται συστηματικά, προκειμένου να οργανώνεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η διδασκαλία.³⁴⁹

³⁴⁸ Αναγνωστοπούλου, Α. (2010), ό.π., σ. 274 – 275, 280, 286, 289.

³⁴⁹ Παπαδοπούλου – Μανταδάκη, Σ. (2003), ό.π., σ. 20.

4. Η ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

4.1. Ο ορισμός και τα είδη της ορθογραφίας

Σύμφωνα με τον Α. Γκότοβο,³⁵⁰ η ορθογραφία θα μπορούσε να οριστεί ως «η ικανότητα του μαθητή να προβαίνει σε μία ορθή γραφηματική επιλογή για την αναπαράσταση ενός φωνήματος, όταν οι επιλογές είναι περισσότερες από μία», ενώ για τον Γ. Παπαναστασίου,³⁵¹ η ορθογραφία αποτελεί την «γενικώς αποδεκτή και κωδικοποιημένη με κανόνες σχέση, που έχει καθιερωθεί μεταξύ της προφορικής μορφής της γλώσσας και του συστήματος γραφής, το οποίο την αποδίδει». Από την άλλη, τόσο ο Α. Βουγιούκας³⁵² όσο και η Σ. Παντελιάδου³⁵³ κάνουν λόγο για «συγκεκριμένους κανόνες» και για ένα «συμφωνημένο συμβατικό πρότυπο γραπτών συμβόλων και γραφημάτων». Για την Α. Μελίστα,³⁵⁴ η ορθογραφία συνίσταται σε μία αρκετά σύνθετη διαδικασία, σχετιζόμενη «με τη γραφή των σκέψεων ενός παιδιού με ορθό τρόπο, σε σχέση με μία σειρά φωνηματικών, μορφολογικών και γραμματικών κανόνων, που έχει ως απώτερο σκοπό την επικοινωνία των ανθρώπων».

Δεν είναι λίγοι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι, εάν κάθε γράφημα αναπαριστούσε ένα μόνο φώνημα, τότε η ορθογραφία θα μπορούσε να συσχετιστεί αποκλειστικά με την εκμάθηση συγκεκριμένων γραμματικών κανόνων.³⁵⁵ Ωστόσο, σε μία γλώσσα που διακρίνεται για την έντονη πολυπλοκότητά της, όπως η ελληνική, κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει, αφού δεν υφίσταται κανένα φώνημα με μία μόνο ορθογραφική πραγμάτωση. Άλλωστε, το ελληνικό αλφάβητο διακρίνεται από κεφαλαία και από μικρά γράμματα. Έτσι, όπως υποστηρίζει και ο Α. Γκότοβος,³⁵⁶ η εκμάθηση της γραφής είναι αλληλένδετη με την εκμάθηση της ορθογραφίας. Αυτό που αξίζει, επίσης, να αναφερθεί είναι ότι στην Ελλάδα, εξαιτίας του γλωσσικού ζητήματος - που ταλάνισε για χρόνια τη χώρα - η διπλή γλωσσική παρουσία της Καθαρεύουσας και της Δημοτικής δημιούργησε ακόμη περισσότερες δυσκολίες στο θέμα της ορθογραφίας, καθώς και οι δυο γλωσσικές μορφές, αν και χρησιμοποιούσαν τον ίδιο γραπτό

³⁵⁰Γκότοβος, Ε. Α. (1992). *Ορθογραφική Μάθηση στο Δημοτικό. Μία Εμπειρική Έρευνα*. Αθήνα: Gutenberg, σ. 22.

³⁵¹Παπαναστασίου, Γ. (2008). *Νεοελληνική ορθογραφία : Ιστορία, θεωρία, εφαρμογή*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών / Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, σ. 75.

³⁵²Βουγιούκας, Α. (1994), ό.π., σ. 32.

³⁵³Παντελιάδου, Σ. (2011). *Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη: Τι και γιατί*. Αθήνα: Πεδίο, σ. 45.

³⁵⁴Μελίστα Α. (1990). Η διδασκαλία της γραφής και της ορθογραφίας στο δημοτικό σχολείο. *Τα Εκπαιδευτικά*, 18 - 19, σ. 50.

³⁵⁵Παντελιάδου, Σ. (2011), ό.π., σ. 48.

³⁵⁶Γκότοβος, Ε. Α. (1992), ό.π., σ. 30.

κώδικα, παρουσίαζαν σημαντικές φωνητικές και φωνολογικές διαφορές, γεγονός που οδήγησε στην ιστορική ορθογραφία.³⁵⁷

Γενικότερα, η ορθογραφία διακρίνεται στην ιστορική ορθογραφία, τη φωνητική ορθογραφία και τη θεματική ορθογραφία. Ως ιστορική ορθογραφία ορίζεται η ορθογραφία που προέρχεται από την ετυμολογία και την ιστορία της γλώσσας και η οποία, τις περισσότερες φορές, είναι απομακρυσμένη από την προφορά της γλώσσας.³⁵⁸ Όταν για κάθε φώνημα υπάρχει μόνο ένα γράμμα και παράλληλα το κάθε γράμμα αντιστοιχεί σε ένα μονάχα φώνημα, τότε γίνεται λόγος για φωνητική ορθογραφία,³⁵⁹ ενώ στη θεματική ορθογραφία «οι μαθητές/τριες μαθαίνουν να γράφουν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο ένα θεματικό μόρφημα σε όλες τις λέξεις της οικογένειας».³⁶⁰

4.2. Κατηγοριοποίηση ορθογραφικών λαθών

Είθισται, όταν γίνεται λόγος για ορθογραφικά λάθη, να αναφερόμαστε στο γεγονός ότι ο συντάκτης ενός κειμένου «είτε γράφει μία λέξη με λανθασμένο τρόπο, δηλαδή δεν τηρεί την ορθή ακολουθία στο να επιλέξει το κατάλληλο γράφημα ώστε ν' αποδώσει σωστά ένα φώνημα, είτε χρησιμοποιεί στη θέση του κάποιο άλλο που, ωστόσο, δεν έχει την ίδια ορθογραφική αξία».³⁶¹ Στην περίπτωση που ένα ορθογραφικό λάθος δεν πραγματοποιείται λόγω απροσεξίας ή κούρασης του συντάκτη, τότε τα γενεσιουργά του αίτια θα μπορούσαν να αναζητηθούν τόσο στις ιδιαιτερότητες των λέξεων όσο και στις ιδιαιτερότητες του ατόμου. Με άλλα λόγια, το είδος ενός ορθογραφικού λάθους μπορεί να παράσχει ορισμένες σημαντικές πληροφορίες, σχετικές με τις δυστοκίες των νοητικών μετασχηματισμών του ατόμου που προβαίνει σε αυτό. Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Ι. Σπαντιδάκης,³⁶² μέσω της ανάλυσης των ειδών των ορθογραφικών λαθών είμαστε σε θέση να διακρίνουμε αφενός τους νοητικούς μηχανισμούς της ορθογραφημένης γραφής και αφετέρου τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει το κάθε άτομο σε προσωπικό επίπεδο.

³⁵⁷Βουγιούκας, Α. (1994), ό.π., σ. 40.

³⁵⁸Κριαράς, Ε. (1995). *Νέο Ελληνικό Λεξικό. Λεξικό της Σύγχρονης Ελληνικής Δημοτικής Γλώσσας*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, σ. 1012.

³⁵⁹Κριαράς, Ε. (1995). ό.π., σ. 976.

³⁶⁰Μαυρομμάτη, Δ. Δ. (1995). *Η κατάρτιση του προγράμματος αντιμετώπισης της δυσλεξίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ. 197.

³⁶¹Παπαναστασίου, Γ.(2008), ό.π., σ. 81.

³⁶²Σπαντιδάκης, Ι. Ι. (2004). *Προβλήματα Παραγωγής Γραπτού Λόγου Παιδιών Σχολικής Ηλικίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ. 49.

Μάλιστα, ο ρόλος του λάθους στην πορεία της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας χαρακτηρίζεται από πολλές διαστάσεις, αφού αποτελεί κριτήριο του τρόπου σκέψης και μάθησης των μαθητών/τριών, λειτουργεί ανατροφοδοτικά για τους τελευταίους και τον εκπαιδευτικό και συμβάλλει καθοριστικά στην προσαρμογή της διδακτικής μεθοδολογίας, ώστε αυτή να προσαρμόζεται στις ανάγκες του κάθε μαθητή/τριας.³⁶³ Για το λόγο αυτό, ο τρόπος διαχείρισης των λαθών των μαθητών/τριών θα πρέπει να διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος τους. Θα πρέπει, δηλαδή, να αξιοποιηθεί κάθε λάθος στο έπακρο στη μαθησιακή διαδικασία προς όφελος του μαθητή/τριας.³⁶⁴

Όσον αφορά την κατηγοριοποίηση των ορθογραφικών λαθών, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι σχετικές δημοσιευμένες εργασίες είναι ελάχιστες, όπως ελάχιστες χαρακτηρίζονται και οι συστηματικές προσεγγίσεις. Στο σημείο αυτό, η έλλειψη αναφοράς στις Μάνιου - Βακάλη και Ζακεστίδου θα αποτελούσε σημαντική παράλειψη. Οι εν λόγω ερευνήτριες, ήδη από το 1987, επιχείρησαν να κατηγοριοποιήσουν τα ορθογραφικά λάθη, στηριζόμενες στις παραβιάσεις του ορθογραφικού κανόνα, μία πρακτική, ωστόσο, που αποδείχτηκε ελλειμματική και εν τέλει ανεπαρκής.³⁶⁵ Μία από τις πιο έγκυρες και επαρκείς ταξινομήσεις των ορθογραφικών λαθών είναι αυτή των Πρωτόπαππα και Σκαλούμπακα,³⁶⁶ οι οποίοι διαμόρφωσαν δυο σχετικές κατηγορίες ορθογραφικών λαθών, τις γενικές και τις επιμέρους. Όσον αφορά στις γενικές κατηγορίες, οι δυο ερευνητές προχώρησαν στη διάκριση των εξής τριών επιπέδων:

1) *Φωνογραφική αντιστοίχιση*: στην ουσία, πρόκειται για το πρώτο σημαντικό ορθογραφικό κριτήριο, σύμφωνα με το οποίο, όταν διαβάζουμε μία γραμμένη λέξη θα πρέπει να έχει και την ορθή ηχητική ακολουθία. Τα λάθη τα οποία δεν διατηρούν τη φωνολογική ταυτότητα των λέξεων ονομάζονται «φωνολογικά».

2) *Γραμματική*: εδώ αναφέρεται το δεύτερο μείζον κριτήριο ορθογραφίας, κατά το οποίο μία γραμμένη λέξη θα πρέπει να απεικονίζει ορθά τον γραμματικό της τύπο, δηλαδή το τι μέρος του λόγου είναι και την κλίση. Τα λάθη στις γραπτές λέξεις που δεν διατηρούν τη γραμματική ορθότητα ονομάζονται «γραμματικά».

³⁶³Papadopoulou, Smaragda (2018). Teaching approaches of Greek as a foreign language at the Greek Language Center of the University of Ioannina: Dynamics of the Greek Language regarding foreign scholars of IKY (State Scholarships Foundation), as well as free students. *European Journal of Foreign Language Teaching*, 3 (2), 1-17. Doi: 10.5281/zenodo.1213277

³⁶⁴Παπαδοπούλου, Σμαράγδα (2019). Ερευνητικές και πρακτικές προσεγγίσεις του γλωσσικού λάθους στη διάδοση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας: Η διδακτική αξιοποίηση του λάθους στη μάθηση. Στο: *ΕΛΛΗΝΙΚΟ VLEMMMA*, Πρακτικά σε ανάτυπο του *A Lingua Grega viaja para o Rio de Janeiro – Ταξιδεύοντας την Ελληνική Γλώσσα στο Ρίο ντε Ζανέιρο*, Εκδόσεις Letras e Versos & Instituto de Letras.

³⁶⁵Παπαναστασίου, Γ. (2008), ό.π., σ. 58.

³⁶⁶Παπαναστασίου, Γ. (2008), ό.π., σ. 187 – 195.

3) *Ετυμολογία*: αποτελεί το τρίτο και τελευταίο κριτήριο της ορθογραφίας, σύμφωνα με το οποίο η γραπτή λέξη θα πρέπει να απεικονίζει ορθώς την προέλευσή της στο θέμα της. Τα λάθη στις γραπτές λέξεις που δεν διατηρούν την οπτική ταυτότητα των λέξεων ονομάζονται «οπτικά» ή «λάθη ιστορικής ορθογραφίας».

Όσον αφορά στις επιμέρους κατηγορίες των ορθογραφικών λαθών, αυτές - σύμφωνα πάντα με τους Πρωτόπαππα και Σκαλούμπακα³⁶⁷ - διακρίνονται ως εξής:

1) *Φωνολογικά λάθη*: εδώ περιλαμβάνονται - μεταξύ άλλων - λάθη, όπως η αντικατάσταση γραφήματος, η παράλειψη γραφήματος, η προσθήκη γραφήματος, η αντιμετάθεση διπλανών φωνημάτων, η αντιστροφή δίψηφου συμφώνου, η απλοποίηση δίψηφου συμφώνου, η αντιστροφή δίψηφου φωνήεντος, η απλοποίηση δίψηφου φωνήεντος, η παράλειψη διαλυτικών, η παράλειψη συλλαβής κ.α.

2) *Γραμματικά λάθη*: εδώ περιλαμβάνονται γραμματικά λάθη, όπως σε μία κλιτή λέξη, σε μία άκλιτη κατάληξη και σε ένα κλιτικό πρόθημα.

3) *Ετυμολογικά λάθη*: σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται ετυμολογικά λάθη σε φωνήεν και σε σύμφωνο, καθώς και θεματικά λάθη σε περίπτωση κανόνα και παραβίαση ουρανικοποίησης.

4) *Τονικά λάθη*: εδώ ανήκουν λάθη, όπως η παράλειψη κύριου τόνου, η λανθασμένη θέση τόνου, ο τόνος σε μονοσύλλαβη λέξη και η παράλειψη εγκλιτικού τόνου.

5) *Λάθη στίξης*: σε αυτή την κατηγορία ανήκουν η παράλειψη βασικού σημείου στίξης, η προσθήκη βασικού σημείου στίξης, η αντικατάσταση βασικού σημείου στίξης, η προσθήκη δευτερεύοντος σημείου στίξης και η αντικατάσταση δευτερεύοντος σημείου στίξης.

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχει και μία άλλη κατηγορία λαθών, που είναι τελείως γενικευμένη και η οποία συγκεντρώνει όλες τις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες δεν υφίσταται ούτε μορφολογική, ούτε φωνολογική, ούτε οπτική παραβίαση της λέξης. Ειδικότερα, σε αυτή τη γενική κατηγορία ανήκουν η παράλειψη και η προσθήκη μίας λέξης, η αντικατάσταση του κεφαλαίου με πεζό, αλλά και ο λανθασμένος χωρισμός μίας λέξης.

³⁶⁷ Παπαναστασίου, Γ. (2008), ό.π., σ. 187 – 195.

4.3. Τα στάδια της ορθογραφικής ανάπτυξης

Υποστηρίζεται ότι η απόκτηση της ορθογραφικής δεξιότητας ακολουθεί μία συγκεκριμένη αναπτυξιακή πορεία. Σε μία πρώτη φάση, όπως αναφέρουν οι Treiman & Bourassa,³⁶⁸ «η προσέγγιση του παιδιού γίνεται μέσα από μία συνεχή έκθεση στον γραπτό λόγο, ενώ σε δεύτερο επίπεδο πραγματοποιείται μέσα από τη διαδικασία της καλλιέργειας των γραμματικών, συντακτικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων». Αυτό που θα πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί είναι οι διαφορετικές απόψεις των μελετητών αναφορικά με τα στάδια της ορθογραφικής ανάπτυξης.³⁶⁹ Συγκεκριμένα, έχουν διατυπωθεί έως τώρα τρία εξελικτικά μοντέλα: αυτά της Ehri (1987),³⁷⁰ της Frith (1985)³⁷¹ και της Bailet (1991),³⁷² στα οποία γίνεται μία αξιολογική προσπάθεια να προσδιοριστούν οι ποιοτικά διαφορετικές γνωστικές διαδικασίες και στρατηγικές που αξιοποιούνται στα διάφορα στάδια της ανάπτυξης.³⁷³

Από τα τρία προαναφερόμενα εξελικτικά μοντέλα της ορθογραφικής δεξιότητας, εκείνο που θεωρείται περισσότερο εκτενές και ακριβές είναι της Bailet (1991). Το εν λόγω μοντέλο αναπτύσσεται σε πέντε στάδια.³⁷⁴ Το πρώτο στάδιο είναι αυτό της *προφωνημικής ορθογραφίας*. Σε αυτό, τα παιδιά είναι σε θέση να αντιληφθούν ότι τα σύμβολα και τα γράμματα μεταφέρουν ένα μήνυμα που μπορεί να διαβαστεί, ωστόσο, δεν είναι σε θέση ακόμη να γνωρίζουν ότι υπάρχει μία άρρηκτη σχέση ανάμεσα στην ορθογραφία της λέξης και στην προφορά. Η γραφή, επομένως, εκφράζεται κατά βάση μέσα από ζωγραφίες, γράμματα και αριθμούς, χωρίς κάποιο συγκεκριμένο νόημα. Το δεύτερο στάδιο είναι η *πρώιμη φωνημική ορθογραφία*. Τα παιδιά αρχίζουν να έχουν μία επαφή με την κατανόηση των γραπτών συμβόλων, με τα γράμματα να αρχίζουν να έχουν πλέον πιο συγκεκριμένους ήχους μέσα στις λέξεις. Με άλλα λόγια, σε αυτό το στάδιο τα παιδιά μπορούν πλέον να γράφουν με

³⁶⁸Treiman, R., Bourassa, C. D. (2000). Children's Written and Oral Spelling. *Applied psycholinguistics*, 21(2), 183 - 204, σ. 102.

³⁶⁹Παντελιάδου, Σ. (2011). ό.π., σ. 89.

³⁷⁰Ehri, C. L. (1987). Learning to Read and Spell Words. *Journal of Reading Behavior*, 19 (1), 5-31. p. 135-137.

³⁷¹Frith, U. (1985). Beneath the surface of developmental dyslexia. In Karalyn Patterson, John, C. Marshall, Max, Coltheart (Eds.), *Surface dyslexia: Neuropsychological and cognitive studies of phonological reading* (pp. 301 - 330). Hove, UK: Erlbaum, p. 102-106.

³⁷²Bailet L. L. (1991). Development and disorders of spelling in the beginning school years. In Anna, M. Bain, Laura, L. Bailet, Louisa, C. Moats (Eds.), *Written Language disorders: Theory into practice* (pp. 1 - 21). Austin: TX : Pro-ed, p. 26-30.

³⁷³Αϊδίνης, Α., Δαλακλή, Χ. (2006). Από τη γραφή στην ορθογραφημένη γραφή: Η επίδραση της φωνολογικής και μορφοσυντακτικής επίγνωσης. Στο Παναγιώτα Παπούλια - Τζελέτη, Άννα Φτερνιάτη, Κωνσταντίνος Θηβαίος (Επιμ.), *Έρευνα και πρακτική του γραμματισμού στην ελληνική κοινωνία: Ανάγκες και προοπτικές* (σσ. 41 - 64). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ. 102.

³⁷⁴Παντελιάδου, Σ. (2011), ό.π., σ. 105.

ορθό τρόπο το πρώτο γράμμα από μία λέξη και κάποιες φορές ενδέχεται να γράφουν σωστά έως και τέσσερα γράμματα σε σωστή ή λανθασμένη σειρά μέσα στη λέξη.

Στο τρίτο στάδιο, που ονομάζεται *ονομασία γραμμάτων*, τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν ένα πιο σταθερό οπτικό λεξιλόγιο και να αναγνωρίζουν μία λέξη ως όλον και τα γράμματα ως σύμβολα ήχων. Επίσης, διαθέτουν την ικανότητα να γράφουν με σωστό τρόπο τις πιο οικείες σε αυτά λέξεις, ενώ παράλληλα προσπαθούν να γράφουν και πιο απαιτητικές λέξεις, με τη χρήση απλών γραφοφωνηματικών αντιστοιχιών. Το τέταρτο στάδιο ονομάζεται *μεταβατική ορθογραφία* και σε αυτό τα παιδιά έχουν πια την ικανότητα να χειρίζονται με άρτιο τρόπο την πλειονότητα των γραμμάτων και παράλληλα να κατανοούν και βασικούς ορθογραφικούς κανόνες. Επιπλέον, είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται ποιο σημείο του γραπτού τους κειμένου είναι ορθώς γραμμένο και ποιο όχι. Το πέμπτο και τελευταίο στάδιο είναι αυτό της *παραγωγικής ορθογραφίας*. Σε αυτό το στάδιο, τα παιδιά μπορούν να χειρίζονται με σωστό τρόπο τους ορθογραφικούς κανόνες και προσπαθούν περισσότερο έτσι ώστε να χειρίζονται και πιο σύνθετους ορθογραφικούς κανόνες. Τα γραπτά τους κείμενα διαθέτουν ορθογραφήμενη γραφή, ενώ όσα λάθη κάνουν τείνουν να σχετίζονται περισσότερο με το είδος της ιστορικής ορθογραφίας, με την οποία, όμως, δεν έχουν αποκτήσει μεγάλη εξοικείωση.

Σε ένα γενικότερο επίπεδο, θα πρέπει να τονιστεί ότι τα προαναφερόμενα εξελικτικά μοντέλα είναι καίριοι παράγοντες, οι οποίοι βοηθούν στην κατανόηση της ορθογραφικής και της αναγνωστικής δεξιότητας. Επίσης, από τη στιγμή που υπάρχει μία διαδοχική πορεία από το ένα στάδιο στο άλλο, η κατάκτηση ενός σταδίου από την πλευρά του παιδιού συνεπάγεται αυτόματα και την εγκατάλειψη του προηγούμενου σταδίου.³⁷⁵

4.4. Ο τρόπος κατάκτησης της ορθογραφίας από τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου

Αναντίρρητα, ο τρόπος κατάκτησης της ορθογραφίας από τους μαθητές/τριες του Δημοτικού Σχολείου σχετίζεται άμεσα με τη διδακτική της ορθογραφίας, η οποία θα πρέπει απαραίτητα να διέπεται από συγκεκριμένες αρχές, όπως είναι η παροχή κινήτρων και η ανατροφοδότηση στους μαθητές/τριες, η παρακίνηση της αυθόρμητης ορθογραφίας, η διεκπεραίωση δραστηριοτήτων γραφής με νόημα και η οριοθέτηση ενός σωστού μοντέλου εύρεσης της

³⁷⁵Καρατζάς, Δ. Α. (2005). *Μάθηση της ορθογραφικής δεξιότητας : Γνωστικό - ψυχολογική προσέγγιση*. Αθήνα : Γρηγόρη, σ. 36.

ορθής ορθογραφίας των λέξεων από τον εκπαιδευτικό.³⁷⁶ Κατά καιρούς έχουν δημιουργηθεί διάφορες μέθοδοι και τεχνικές για την κατάκτηση της ορθογραφίας από τα παιδιά του Δημοτικού, οι οποίες εΐθισται να κατηγοριοποιούνται σε παραδοσιακές, διορθωτικές και εξειδικευμένες, όπως επισημαΐνει και η Σ. Παντελιάδου.³⁷⁷

Οι παραδοσιακές μέθοδοι έχουν την αρχή και τη βάση τους στην κλασική και παραδοσιακή ανάπτυξη της γραφής και της ανάγνωσης του μαθητή/τριας. Συγκεκριμένα, αρχΐζουν από τη σύνδεση των ήχων με τα γράμματα και δΐνουν προτεραιότητα στην εκπαΐδευση των μαθητών/τριών στη φωνολογία και τη μορφολογία. Αυτές οι μέθοδοι ταυτΐζονται με την τυπική διδασκαλία της ορθογραφίας στο σχολείο. Οι διορθωτικές μέθοδοι χρησιμοποιούνται κατά βάση ως ένα μέτρο αντιμετώπισης των δυσκολιών που, ενδεχομένως, να αντιμετωπΐζει ο μαθητής/τριας του Δημοτικού Σχολείου στην ορθογραφία. Εδώ ανήκουν οι τεχνικές και οι πολυαισθητηριακές προσεγγΐσεις, η μέθοδος Horn, οι εικονογραφικές μέθοδοι, καθώς και η φωνο - οπτική μέθοδος.³⁷⁸ Οι μέθοδοι αυτές διαθέτουν εξαιρετικά αποτελεσματικές δραστηριότητες, που έχουν ως στόχο τόσο την κατάκτηση της ορθογραφίας όσο και τη βελτίωση της ορθογραφικής ικανότητας. Επιπροσθέτως, όπως αναφέρει ο Φ. Αντωνΐου, φέρουν ορισμένα κοινά στοιχεία, όπως είναι «η διδασκαλία της σημασίας και της εκφοράς μΐας λέξης και η οπτικοποίηση μΐας λέξης, κατά την οποία οι μαθητές/τριες φαντάζονται τη λέξη γραμμένη, την προφέρουν ολόκληρη, στη συνέχεια την προφέρουν συλλαβιστά και τέλος τη γράφουν νοερά με το δάχτυλο στον αέρα».³⁷⁹

Στις πιο εξειδικευμένες μεθόδους, τέλος, εντάσσεται μΐα ποικιλία πρακτικών. Ενδεικτικά, μπορούμε να αναφέρουμε τη μέθοδο Orton - Gillingham, η οποία ΐναι μΐα μέθοδος προφορικής ορθογραφίας που βασΐζεται στην αξιοποίηση ενός αλφαβητικού συστήματος που επικεντρώνεται στην άσκηση και στην επανάληψη, στην εκμάθηση του λεξικού, αλλά και στην ανάπτυξη του γραπτού λόγου που ξεκινάει με τα εικονΐδια, περνάει στα ιδεογράμματα και τελειώνει με το αλφάβητο.³⁸⁰ Επίσης, υπάρχει η εικονογραφική

³⁷⁶ Μουζάκη, Α. (2010). Ανάπτυξη της ορθογραφικής δεξΐότητας. Στο Αγγελική Μουζάκη, Αθανάσιος Πρωτόπαπας (Επιμ.), *Ορθογραφία: Μάθηση και διαταραχές* (σσ. 29 – 52). Αθήνα: Gutenberg, σελ. 37.

³⁷⁷ Παντελιάδου, Σ. (2011). *Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη: Τι και γιατί*. Αθήνα: Πεδΐο, σ. 126.

³⁷⁸ Οκαλΐδου, Α. (2007). Διεθνή πρότυπα για τον καθορισμό του ρόλου του λογοπεδικού στην αποκατάσταση των δυσκολιών γραπτού λόγου. Στο Μαρία Βλασσοπούλου, Αγγελΐνα Γιαννετοπούλου, Μαρία Διαμαντή, Λιουντμΐλα Κιρπΐτιν, Ειρήνη Λεβαντή, Κατερίνα Λευθέρη, Γιολάντα Σακελλαρίου (Επιμ.), *Γλωσσικές Δυσκολίες και Γραπτός Λόγος στο Πλαΐσιο της Σχολικής Μάθησης* (σσ. 34 – 38). Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη, σ. 36.

³⁷⁹ Αντωνΐου, Φ. (2008). Ενΐσχυση γραπτού λόγου. Στο Σουζάνα Παντελιάδου, Φαΐη Αντωνΐου (Επιμ.), *Διδακτικές προσεγγΐσεις και πρακτικές για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες* (σσ. 49 – 56). Βόλος: Γράφημα, σ. 33.

³⁸⁰ Reid, G. (2003). *Δυσλεξΐα: Εγχειρίδιο για Ειδικούς* (Αλέξανδρος – Σταμάτιος Αντωνΐου). Αθήνα: Παρισΐανος, σ. 56.

μέθοδος, η οποία αναπτύχθηκε από τη Δ. Μαυρομμάτη και μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για τη διδασκαλία παιδιών και ενηλίκων με δυσλεξία.³⁸¹ Σε αυτή την περίπτωση, η διδασκαλία της ορθογραφίας στηρίζεται κυρίως σε εικονογραφήματα και σκοπεύει στη δημιουργία μίας ισχυρής μνημονικής σχέσης ανάμεσα στην εικόνα και στη μορφή της λέξης, προκειμένου η μορφή των γραπτών λέξεων να μετατρέπεται σε εικόνα, η οποία ανακαλεί τη σημασία και την ορθογραφία τους.³⁸²

Η μέθοδος Fernald είναι μία ακόμη εξειδικευμένη μέθοδος, καθαρά πολυαισθητηριακή, που συνδυάζει οπτική, ακουστική, αισθητική και απτική αίσθηση. Βασίζεται περισσότερο στην απτική αίσθηση των γραμμάτων από διάφορα υλικά, όπως είναι το ύφασμα και το χαρτί, και μπορεί να φέρει άμεσα αποτελέσματα στα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου, που δυσκολεύονται να κατακτήσουν την ορθογραφία με τις παραδοσιακές μεθόδους.³⁸³ Τέλος, η φωνο - οπτική μέθοδος έχει ως σκοπό να παρουσιάσει στον μαθητή/τρια απομονωμένα φωνήματα μέσω της χρήσης εικόνων. Ο μαθητής/τρια, έτσι, προσπαθεί να συνδέσει ένα πιο δύσκολο φώνημα με την εικόνα ενός αντικειμένου, του οποίου η ονομασία αρχίζει με το εν λόγω φώνημα.³⁸⁴

4.5. Λόγοι ανορθογραφίας των παιδιών σήμερα

Ένα μείζον ζήτημα που φαίνεται να απασχολεί σήμερα μεγάλη μερίδα των ερευνητών και των εκπαιδευτικών είναι το γεγονός ότι τα νέα παιδιά παρουσιάζουν τρομερά ελλείμματα στην ορθογραφία τους. Παρατηρούνται συχνά λάθη, ακόμη και στις πιο απλές λέξεις, με αποτέλεσμα να έχει δημιουργηθεί μία αρνητική εικόνα γύρω από το συγκεκριμένο ζήτημα. Η κατάσταση μοιάζει ακόμη πιο «ζοφερή», όταν τα παιδιά καλούνται να αντιμετωπίσουν ένα πιο απαιτητικό λεξιλόγιο με ακόμη πιο δύσκολες λέξεις. Θα έλεγε κανείς ότι η λεξιπενία, δηλαδή το φτωχό λεξιλόγιο, η αδυναμία σωστής ορθογραφίας και τα γλωσσο - συντακτικά λάθη είναι ένα φαινόμενο που παρατηρείται συλλήβδην στους περισσότερους Έλληνες. Δυστυχώς, αυτό το φαινόμενο είναι ακόμα πιο έντονο στα παιδιά, τα οποία εμφανίζουν έλλειμμα στην ορθογραφική τους ικανότητα.

³⁸¹Μαυρομμάτη, Δ. Δ. (1995), ό.π., σ. 90.

³⁸²Μαυρομμάτη, Δ. Δ. (1995), ό.π., σ. 90.

³⁸³Παντελιάδου, Σ. (2000). *Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη: Τι και γιατί*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ. 89.

³⁸⁴Παντελιάδου, Σ. (2000), ό.π., σ. 93.

Αδιαμφισβήτητα, η λαίλαπα των Greeklish, της γραφής δηλαδή της ελληνικής γλώσσας με το λατινικό αλφάβητο, η οποία έχει, μάλλον, κατευναστεί τα τελευταία χρόνια, άφησε τα σημάδια της, καθώς, όχι μόνο εμφανιζόταν ως η επίσημη γλώσσα του διαδικτύου, αλλά υπήρχε και με έντονη παρουσία στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Μάλιστα, σύμφωνα με επίσημες έρευνες, έξι στα δέκα παιδιά είχαν υιοθετήσει αυτόν τον ανορθόδοξο τρόπο γραφής, ιδίως στη διαδικτυακή τους ζωή, με αποτέλεσμα, όχι μόνο να παραλλάσσεται η σωστή ορθογραφία, αλλά να εκμηδενίζεται.³⁸⁵ Με τον καιρό, οι νέοι συνήθισαν τη γραφή με λατινικούς χαρακτήρες, χωρίς να τους απασχολεί η ορθογραφία των λέξεων, καθώς η διαδικτυακή μόδα είχε καθιερώσει τα Greeklish. Ευτυχώς, τα τελευταία χρόνια το παροδικό αυτό φαινόμενο, που οφείλεται στην τεχνολογική πρόοδο, μοιάζει να έχει εγκαταλειφθεί, δίνοντας τη θέση του στο συνθηματικό λόγο και στη σύντμηση των λέξεων χάριν της ταχύτητας.

Η ευρεία χρήση των Greeklish σε συνδυασμό με τις τάσεις παγκοσμιοποίησης των τελευταίων ετών, δεν έχουν μόνον ως απόρροια την ανορθογραφία των παιδιών και τη χρήση λατινικών χαρακτήρων στον γραπτό τους λόγο, αριθμών και πάσης φύσεως συμβόλων, ανάμεικτων σε ένα κράμα μιας ιδιόμορφης γραφής, αλλά και την κατάργηση του (δυναμικού) τόνου της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Πολύ συχνά παρατηρείται το φαινόμενο τα κείμενα των μαθητών/τριών, να μην έχουν κανέναν ή στην καλύτερη των περιπτώσεων ελάχιστων τόνων. Τα Greeklish από κοινού με το «κόψιμο» των λέξεων, που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, σε συνδυασμό με την έλειψη τόνων, οδηγεί στον κατακερματισμό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, καθώς απειλεί την ακεραιότητά της, λόγω της άναρχης ορθογραφίας και της ατονικότητας. Πολλοί - ανάμεσά τους και εκπαιδευτικοί - θεωρούν πως πρόκειται για μία κωδικοποιημένη γλώσσα της προεφηβείας/εφηβείας, με σκοπό τα παιδιά να διαφοροποιηθούν από τους γονείς και τους δασκάλους τους, κάνοντας λόγο για μία «επανάσταση», που μάλλον μεγενθύνει το χάσμα των γενεών παρά το γεφυρώνει.

Αποτελεί κοινό τόπο η διαπίστωση ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ασκούν σημαντική επίδραση στη γλώσσα των αποδεκτών. Ένα πολύ συνηθισμένο φαινόμενο, που τείνει να γίνει μονιμότητα στον γραπτό λόγο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, είναι τα ορθογραφικά λάθη, η ελλιπής γνώση των συντακτικών και γραμματικών κανόνων και η υιοθέτηση φτωχού λεξιλογίου. Πλέον σε εφημερίδες, δελτία ειδήσεων και πολύ περισσότερο στο διαδίκτυο εντοπίζεται σωρεία ορθογραφικών λαθών, τα οποία δεν μπορεί παρά να

³⁸⁵ Ανδρουτσόπουλος, Γ. (2000). *Λατινο-ελληνική ορθογραφία στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: χρήση και στάσεις. Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, 20. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, σ. 75-86.

επιηρεάζουν τα παιδιά, ως αποδέκτες.³⁸⁶ Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι, κυρίως, στο διαδίκτυο, κάτι τέτοιο μπορεί να είναι εν μέρει «δικαιολογημένο», καθώς αυτό που προέχει είναι η ταχύτητα στην ανάρτηση των ειδήσεων. Ωστόσο, επ' ουδενί δεν θα πρέπει προς χάρη της ταχύτητας να κατακρεουργείται η ελληνική γλώσσα και να μην υπάρχει η ορθή αποτύπωση του γραπτού λόγου. Όπως γνωρίζουμε, η ελληνική γλώσσα, όπως και κάθε άλλη γλώσσα, είναι ένας ζωντανός οργανισμός που διαρκώς εξελίσσεται. Όταν, λοιπόν, υπάρχει ένα γλωσσικό λάθος, που στην περίπτωση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι συνήθως ορθογραφικό, τότε δημιουργείται η απόκλιση από τη γλωσσική νόρμα που είναι το ορθό πρότυπο. Προφανώς, μέσα στον καθημερινό λόγο και δη στον προφορικό, ενδεχομένως, εν τη ρύμη του λόγου να καταγράφονται ορισμένα λάθη. Όταν, όμως, αυτά τα λάθη «μεταφέρονται» στους τίτλους δελτίων ειδήσεων, σε ένα άρθρο μίας εφημερίδας ή ενός περιοδικού ευρείας αποδοχής ή σε μία ανάρτηση ενός ειδησεογραφικού ιστοτόπου, τότε αυτά έχουν επίπτωση και στους αναγνώστες, καθώς ασυναίσθητα μπορεί να υιοθετηθούν από τους τελευταίους.

Υποστηρίζεται πως το μεγαλύτερο ποσοστό υιοθέτησης και «καταχώρησης» των ορθογραφικών αυτών λαθών στον γλωσσικό κώδικα των παιδιών παρατηρείται, κυρίως, σε παιδιά που είναι περισσότερο μιμητικά και που διαθέτουν μία ισχυρή επαφή με την τεχνολογία και κατ' επέκταση με το διαδίκτυο.³⁸⁷ Τα ορθογραφικά αυτά λάθη, μάλιστα, τείνουν να μεταφέρονται και στην εκπαιδευτική διαδικασία. Όπως ήδη προαναφέρθηκε, η κατάκτηση της ορθογραφίας απαιτεί μελέτη και προετοιμασία κι επομένως τα ορθογραφικά λάθη που παρατηρούνται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, είτε προκύπτουν λόγω ταχύτητας, είτε λόγω άγνοιας χειρισμού της ελληνικής γλώσσας, μπορεί να αποβούν μοιραία. Αυτό, λοιπόν, που απαιτείται από τους συντάκτες και τους αρθρογράφους των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, οι οποίοι ασκούν ιδιαίτερα μεγάλη επιρροή στο κοινό, είναι πρωτίστως η προσοχή και η συνέπεια στη διατήρηση της σωστής ορθογραφίας, έτσι ώστε να διαφυλάσσεται στο έπακρον η αξία της γλώσσας και να μην μεταφέρονται λανθασμένες γραφές στο κοινό, είτε πρόκειται για ενήλικες είτε για παιδιά.

³⁸⁶Τσιτσανοΰδη-Μαλλίδη, Νικολέττα (2015). Η Ελληνική Γλώσσα στο διαδίκτυο: Μελέτη περίπτωσης μιας γλωσσικής στήλης σε ενημερωτική ιστοσελίδα. Στο Γ. Ανδρουλάκης (επιμ.), *Γλωσσική παιδεία. 35 μελέτες αφιερωμένες στον Καθηγητή Ναπολέοντα Μήτση*. Εργαστήριο Μελέτης, Διδασκαλίας, Διάδοσης της Ελληνικής Γλώσσας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Αθήνα: Gutenberg, σ. 501-515.

³⁸⁷Miller, George (1995). *Γλώσσα και ομιλία* (Ιωάννα Ετμεκτσόγλου, μτφρ.). Αθήνα: Gutenberg, σ. 173-175.

Ορθογραφικά λάθη, πέρα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τις πάσης φύσεως φυλλάδες και περιοδικά που κυκλοφορούν, τις ιστοσελίδες του κυβερνοχώρου, παρατηρούνται ακόμη και στα ίδια τα σχολικά εγχειρίδια. Παρά τις δεκάδες αναδιατυπώσεις που αυτά έχουν υποστεί, τα ίδια ορθογραφικά, συντακτικά και εκφραστικά λάθη συνεχίζουν να υφίστανται και να διαιωνίζονται. Τα λάθη αυτά είναι επιτακτική ανάγκη να διορθωθούν, ενώ θα μπορούσαν να αλλάξουν και τα ίδια τα σχολικά βιβλία, ώστε να ανανεώνονται και να εμπλουτίζονται ακολουθώντας τη γλωσσική εξέλιξη, η οποία αντικατοπτρίζει την κοινωνική πραγματικότητα. Είναι ζωτικής σημασίας η γνώση της προελεύσεως της καθομιλουμένης και γραπτής μας γλώσσας, εντούτοις, η με παρωπίδες αποκρυσταλλωμένη διδασκαλία, οδηγεί σε αντίθετα και τις περισσότερες των περιπτώσεων σε ολέθρια αποτελέσματα αναφορικά με την ορθογραφική επίδοση των παιδιών. Η διαδικασία της μάθησης θα πρέπει να είναι μια ευχάριστη διαδικασία, ένας κόσμος ανεξερεύνητος, με τον οποίο η καθημερινή επαφή και τριβή φέρνει τους μαθητές/τριες αντιμέτωπους με «κρυμμένους» και «πολύτιμους θησαυρούς».

Ένας ακόμη λόγος για τον οποίο τα σημερινά παιδιά φαίνεται να συναντούν δυσκολίες στην ορθογραφία είναι γιατί έχουν ελάχιστη ή και καμία επαφή με την ανάγνωση βιβλίων και με τη Λογοτεχνία. Ο υπολογιστής και το κινητό έχουν παραγκωνίσει αυτό το τόσο σημαντικό εργαλείο, το οποίο, δεν διευρύνει απλά τους πνευματικούς ορίζοντες, αλλά συνεισφέρει τα μέγιστα και στη γλωσσική καλλιέργεια. Η καλή σχέση με το βιβλίο οξύνει τη φαντασία, το πνεύμα, το νου και τις επιδόσεις των μαθητών/τριών στις ορθογραφικές τους ικανότητες, στους διαλόγους τους, στις λέξεις που επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν τόσο στον γραπτό, όσο και στον προφορικό λόγο. Όπως επισημαίνει και η Σ. Παπαδοπούλου - Μανταδάκη «όσο μεγαλώνουν τα παιδιά και αποκτούν περισσότερη εμπειρία στην ανάγνωση και την οπτική αναπαράσταση λέξεων, κάνουν λιγότερα ορθογραφικά λάθη».³⁸⁸ Αντιθέτως, η εξοστράκιση του βιβλίου από την καθημερινότητα των παιδιών, έχει αποτέλεσμα τη στροφή στο ίντερνετ, στα βιντεοπαιχνίδια και σε κάθε είδους τεχνολογικού μέσου αμφιβόλου ποιότητας και περιεχομένου. Το γεγονός αυτό όχι μόνο μετριάξει τις ορθογραφικές τους ικανότητες και μαθησιακές τους επιδόσεις αλλά επιπρόσθετα τα αποξενώνει από το γύρω κόσμο, τα κάνει να «κλείνονται» στον εαυτό τους και τους στερεί τη θέληση για μάθηση και εξερεύνηση.

³⁸⁸ Παπαδοπούλου – Μανταδάκη, Σμαράγδα (2003). *Η μάθηση της ορθογραφίας. Τρεις μελέτες*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σ. 47.

Εν κατακλείδι, ο περιορισμός της ανορθογραφίας των παιδιών είναι επιτακτική ανάγκη της σημερινής κοινωνίας, ώστε να αποφευχθεί ο κατακερματισμός της ελληνικής γλώσσας και η αλλοίωσή της στο πέρας των χρόνων. Τα παιδιά διδάσκονται την ορθογραφία, κυρίως, στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, με αποτέλεσμα στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο να θεωρείται ως κάτι δεδομένο, ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι. Η εξάσκηση στην ορθογραφική ικανότητα θα πρέπει να είναι συνεχής σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και να δίνεται από τους εκπαιδευτικούς η ανάλογη βαρύτητα στην ορθή αποτύπωση του γραπτού λόγου από τους μαθητές/τριες.

ΜΕΡΟΣ Β΄
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1.1. Το είδος της έρευνας

Η επιστήμη αποτελεί το κύριο μέσο για την ανακάλυψη της γνώσης, η οποία - με τη σειρά της - συμβάλλει στη διεύρυνση των πνευματικών δυνατοτήτων του ανθρώπου, στην ανακάλυψη τρόπων και μεθόδων βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και στην προαγωγή γενικότερα των ανθρώπινων κοινωνιών. Η ιδιαίτερη σημασία της επιστημονικής έρευνας, καθώς και της Μεθοδολογίας της Έρευνας, είναι συνυφασμένη με τους κύριους σκοπούς της, που συνίστανται στην αναζήτηση και στην αποκάλυψη της αλήθειας και της γνώσης, καθώς και της απάντησης σε σημαντικά ερωτήματα με την εφαρμογή επιστημονικών μεθόδων. Η Μεθοδολογία της Έρευνας αφορά σε όλους τους κλάδους των επιστημών, τόσο των κοινωνικών (οικονομικών, κοινωνιολογικών, ανθρωπολογικών και διοίκησης) όσο και των θετικών, αφού η αποκάλυψη της αλήθειας και η παραγωγή πρωτότυπης γνώσης αποτελούν τον κοινό επιδιωκόμενο σκοπό της έρευνας κάθε επιστημονικού κλάδου.

Η επιστημονική έρευνα στον κλάδο της εκπαίδευσης άρχισε να συντελείται τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα και πιο εντατικά στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Σε αντίθεση με τις θετικές επιστήμες, η έρευνα στις θεωρητικές επιστήμες κινείται με πιο αργούς ρυθμούς. Η επιστημονική μελέτη και έρευνα στην εκπαίδευση και γενικότερα στην παιδαγωγική επιστήμη συμβάλλει θετικά στη βελτίωση των κατευθύνσεων που θα ακολουθηθούν από τις τελευταίες, καθώς αποσκοπεί στη συστηματική διερεύνηση και μελέτη του υπό εξέταση θέματος ή προβλήματος.³⁸⁹

Η επιστημονική έρευνα διαχωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: τις ποσοτικές έρευνες και τις ποιοτικές. Στις ποσοτικές έρευνες τα δεδομένα παρουσιάζονται ποσοτικοποιημένα και συνοδεύονται από πίνακες συχνοτήτων και στατιστικά δεδομένα. Τέτοιες έρευνες είναι οι δημογραφικές, οι έρευνες στάσεων, οι έρευνες συσχετίσεων και οι περιγραφικές έρευνες. Αντιθέτως, στις ποιοτικές έρευνες τα δεδομένα παρουσιάζονται λεκτικά, είτε με συνεχή λόγο είτε με πίνακες. Η ιστορική έρευνα, η έρευνα δράσης, η μελέτη

³⁸⁹ Αθανασίου, Λεωνίδα (2007). *Μέθοδοι και Τεχνικές Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής: Ποσοτικές και Ποιοτικές Προσεγγίσεις*. Ιωάννινα: Εκδόσεις Εφύρα, σελ. 20-24.

περιεχομένου και οι βιογραφικές έρευνες είναι κάποια τέτοια είδη ποιοτικών ερευνών.³⁹⁰ Κάθε ερευνητής, προκειμένου να εξετάσει το ζήτημα που αποτελεί το αντικείμενο της έρευνάς του, ακολουθεί - με βάση τις ανάγκες και τον επιδιωκόμενο στόχο του - ένα από τα είδη της επιστημονικής έρευνας (προκαταρκτική έρευνα, έρευνα δράσης, δημοσκοπική έρευνα, ατομικής περίπτωσης έρευνα, βιβλιογραφική έρευνα, πειραματική έρευνα, επαγωγική - απαγωγική έρευνα κ.τ.λ.). Σε συνάρτηση με τον χαρακτήρα των ερευνητικών ερωτημάτων και της μεθόδου έρευνάς τους, η παρούσα μελέτη ανήκει στο είδος της ποιοτικής έρευνας και ειδικότερα στις έρευνες δράσης. Η έρευνα δράσης στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας και της μάθησης και στην αντιμετώπιση προκλήσεων και προβλημάτων της εκπαιδευτικής πράξης.³⁹¹

Στην παρούσα μελέτη επιδιώκεται να διερευνηθούν και να καταγραφούν τα πιο κοινά ορθογραφικά λάθη που συνδέονται με τα κατάλοιπα της Καθαρεύουσας στη Δημοτική Γλώσσα και τα οποία πραγματοποιούνται με τη μεγαλύτερη συχνότητα από τους μαθητές/τριες του Δημοτικού Σχολείου. Κατά συνέπεια, απώτερος σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διεύρυνση των οριζόντων των εκπαιδευτικών, καθώς γνωρίζοντας τα ορθογραφικά και συντακτικά λάθη στα οποία προβαίνουν οι μαθητές/τριές τους, θα μπορούν να τα επισημάνουν σε αυτούς, βελτιώνοντας την απόδοση των τελευταίων.

1.2. Γενικές παραδοχές- στόχοι-ερευνητικές υποθέσεις

Η σπουδαιότητα της ορθογραφίας και της σύνταξης για την κατάκτηση της κάθε γλώσσας είναι αδιαμφισβήτητη. Η παρούσα ερευνητική προσπάθεια επικεντρώνεται στα συνηθέστερα ορθογραφικά λάθη, τα οποία πραγματοποιούνται από τους μαθητές/τριες της Δημοτικής Εκπαίδευσης στη χρήση της γλώσσας. Κεντρικός άξονας της στοχοθεσίας της έρευνάς μας είναι να μελετηθούν τα συχνότερα λάθη των μαθητών/τριών της Ε΄και ΣΤ΄τάξης του Δημοτικού Σχολείου σε λέξεις ή φράσεις, που προέρχονται από την Καθαρεύουσα και διατηρούνται στη Δημοτική Γλώσσα. Συγκεκριμένα, οι στόχοι της παρούσας μελέτης διαμορφώνονται ως εξής:

³⁹⁰ Αθανασίου, Λεωνίδας (2007). *Μέθοδοι και Τεχνικές Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής: Ποσοτικές και Ποιοτικές Προσεγγίσεις*. Ιωάννινα: Εκδόσεις Εφύρα, σελ. 50.

³⁹¹ Altrichter, Herbert, Posch, Peter, Somekh, Bridget (2001). *Οι εκπαιδευτικοί ερευνούν το έργο τους* (Μαρία Δεληγιάννη μπρ.). Αθήνα: Μεταίχμιο, σελ. 22.

1. Να αναζητηθούν και να καταγραφούν τα πιο κοινά ορθογραφικά λάθη που πραγματοποιούνται από τους μαθητές/τριες των δύο τελευταίων τάξεων της Δημοτικής Εκπαίδευσης.

2. Να διερευνηθεί το κατά πόσο η περιοχή διαμονής των μαθητών/τριών επιδρά στη σχολική τους επίδοση στην ορθογραφία που σχετίζεται με το θέμα και κατ' επέκταση στην ορθογραφική τους ικανότητα.

3. Να διερευνηθούν οι μέθοδοι και στρατηγικές ανάπτυξης των γλωσσικών δεξιοτήτων του γραπτού λόγου με τις οποίες ο εκπαιδευτικός μπορεί να βελτιώσει την απόδοση των μαθητών/τριών στην ορθογραφία, με κανόνα τη διδασκαλία της ελληνικής ως μητρικής γλώσσας.

Για την υλοποίηση των βασικών στόχων, διαμορφώθηκαν οι παρακάτω ερευνητικές υποθέσεις:

1. Τα αναμενόμενα λάθη των μαθητών/τριών των δύο τελευταίων τάξεων του Δημοτικού αναφορικά με τα δάνεια της Καθαρεύουσας στη Νέα Ελληνική Γλώσσα υπάγονται στις κατηγορίες των ορθογραφικών λαθών, όπως έχουν αναλυθεί και οριοθετηθεί από τους Πρωτόπαππα και Σκαλούμπακα.³⁹²

2. Η συχνότητα των λαθών στα δάνεια της Καθαρεύουσας στη Νέα Ελληνική Γλώσσα στους μαθητές/τριες των δύο τελευταίων τάξεων του Δημοτικού αναμένεται να είναι υψηλή, διότι πρόκειται για λέξεις ή φράσεις που απαιτούν τη γνώση της ιστορικής ορθογραφίας από τους μαθητές/τριες, προκειμένου να αποδοθούν ορθογραφικά σωστά.

3. Η περιοχή διαμονής των μαθητών/τριών αναμένεται να ασκεί επίδραση στη συχνότητα των λαθών των μαθητών/τριών των δύο τελευταίων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου στα δάνεια της Καθαρεύουσας στη Νέα Ελληνική Γλώσσα.

1.2.1. Πληθυσμός και δείγμα της έρευνας

Τον πληθυσμό της παρούσας έρευνας, δηλαδή την ευρύτερη ομάδα των υποκειμένων από την οποία επιλέχθηκε το δείγμα, αποτελούν οι μαθητές/τριες της Δημοτικής Εκπαίδευσης όλης της χώρας. Λόγω του ότι δεν είναι εφικτό να εξετασθεί ολόκληρος ο μαθητικός πληθυσμός

³⁹²Παπαναστασίου, Γ. (2008), ό.π., σ. 187 – 195.

της χώρας, επιλέξαμε ένα δείγμα, το οποίο είναι αντιπροσωπευτικό και αξιόπιστο, ώστε να εξαχθεί ένα έγκυρο αποτέλεσμα. Με βάση το γεγονός ότι ο πληθυσμός της έρευνας αφορά το σύνολο των μαθητών/τριών που φοιτούν στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου, το δείγμα ορίστηκε αξιοποιώντας μία περιοχή της Ελλάδας, στην οποία ήταν δυνατό να εντοπιστούν αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, αποτελώντας, έτσι, μία περιοχή αντιπροσωπευτική του εκπαιδευτικού συστήματος της Ελλάδας.

Οι μαθητές/τριες από τις τρεις ζώνες περιοχών προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικά και οικονομικά περιβάλλοντα, τα οποία ύστερα από διερεύνηση προσδιορίζονται από τη διαφορετική - κατά κύριο λόγο - επαγγελματική απασχόληση των γονέων. Ειδικότερα, στα σχολεία της αστικής περιοχής, τα επαγγέλματα των γονέων είναι στην πλειονότητα δημόσιοι υπάλληλοι, γιατροί, δικηγόροι και ελεύθεροι επαγγελματίες. Στα σχολεία της ημιαστικής περιοχής, τα επαγγέλματα των γονέων είναι στην πλειονότητα ιδιωτικοί υπάλληλοι, αγρότες και αυτοαπασχολούμενοι. Στα σχολεία της αγροτικής περιοχής, τα επαγγέλματα των γονέων αφορούν κατά κύριο λόγο την αγροτική ζωή και την κτηνοτροφία.

Συγκεκριμένα, επιλέχθηκε η περιφέρεια Ηπείρου και από το σύνολο των Δημοτικών Σχολείων επιλέχθηκαν με τυχαίο τρόπο τα παρακάτω εννιά (9) σχολεία από τρεις διαφορετικές περιοχές ως προς τον πληθυσμό που τις απαρτίζουν:

❖ ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ :

1. 26^ο Δημοτικό Σχολείο Ιωαννίνων
2. 1^ο Δημοτικό Σχολείο Ανατολής Ιωαννίνων
3. 1^ο Δημοτικό Σχολείο Σταυρακίου Ιωαννίνων

❖ ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ :

4. Δημοτικό Σχολείο Πλαταριάς Θεσπρωτίας
5. 2ο Δημοτικό Σχολείο Φιλιππιάδας

❖ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ :

6. Δημοτικό Σχολείο Βουτσαρά Ιωαννίνων
7. Δημοτικό Σχολείο Ανηλίου Ιωαννίνων
8. Δημοτικό Σχολείο Καλπακίου Ιωαννίνων
9. Δημοτικό Σχολείο Μεταμόρφωσης Ιωαννίνων

Το δείγμα της παρούσας έρευνας αποτελούν αποκλειστικά παιδιά της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου, μαθητές/τριες τυπικής ανάπτυξης. Αναφορικά με τα αριθμητικά δεδομένα του δείγματος, οι μαθητές/τριες που συμμετείχαν στην ερευνητική διαδικασία ήταν συνολικά διακόσιοι σαράντα οκτώ (248), εκ των οποίων οι εκατόν είκοσι οκτώ (128) ήταν μαθητές/τριες της Ε΄ τάξης και οι εκατόν είκοσι (120) μαθητές/τριες της ΣΤ΄ τάξης. Από το συνολικό δείγμα, τα αγόρια ανέρχονται σε εκατόν είκοσι επτά (127) και τα κορίτσια σε εκατόν είκοσι ένα (121).

Οι μαθητές/τριες, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, υπήρξαν δεκτικοί, ευγενικοί και παρουσίασαν περίσσια προθυμία να συμμετάσχουν στη διαδικασία της έρευνας. Το στοιχείο που χρήζει αναφοράς είναι το άγχος και η αγωνία που επέδειξαν ορισμένοι από τους μαθητές/τριες, καθώς θεώρησαν ότι το τεστ που τους δόθηκε αφορά διαγώνισμα, το οποίο θα βαθμολογηθεί από την ερευνήτρια.

1.2.2. Ερευνητική στρατηγική

Στην παρούσα διατριβή, το είδος της έρευνας που επιλέχθηκε από την ερευνήτρια είναι η ποιοτική έρευνα. Ειδικότερα, επιλέχθηκε η μέθοδος των ομάδων εστίασης, καθώς η έρευνα εστιάζει σε δύο συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες μαθητών/τριών του Δημοτικού. Μετά το πέρας της απαραίτητης δειγματοληψίας, η ερευνήτρια ανέλυσε το κάθε γραπτό του συμμετέχοντα στην έρευνα ξεχωριστά και ενδελεχώς, ώστε να διασφαλιστεί η ορθότητα και η εγκυρότητα της εξαγωγής των αποτελεσμάτων της έρευνας. Μάλιστα, ζητήθηκε η βοήθεια δύο ακόμα ατόμων, που υπηρετούν τον κλάδο της γλωσσολογίας, για να αποκλειστεί κάθε ενδεχόμενο σφάλματος. Το συγκεκριμένο είδος έρευνας επιλέχθηκε διότι η ορθογραφική επίδοση των μαθητών/τριών, την οποία πραγματεύεται η συγκεκριμένη μελέτη, μπορεί να διερευνηθεί με τη δημιουργία ενός ειδικού εργαλείου με τη μορφή τεστ, το οποίο δόθηκε σε όλους τους μαθητές/τριες του δείγματος.

Για την ανάλυση των δεδομένων έγινε χρήση της περιγραφικής στατιστικής, με βάση την οποία πραγματοποιήθηκε ποιοτική ανάλυση των δεδομένων και κατ' επέκταση ποιοτική ανάλυση των ορθογραφικών λαθών. Επίσης, πραγματοποιήθηκε και ποσοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων, βασισμένη στη μέθοδο ανάλυσης στατιστικών δεδομένων SPSS.

1.2.3. Υλικό της έρευνας

Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε στις ασκήσεις που δόθηκαν στους μαθητές/τριες αντλήθηκε από τα σχολικά εγχειρίδια. Για την εγκυρότητα της απομόνωσης των δανείων της Καθαρεύουσας που συγκεντρώθηκαν από τα σχολικά εγχειρίδια, η ερευνήτρια αναζήτησε τη συμβολή άλλων δύο κριτών, ειδικών επιστημόνων στη διδακτική της γλώσσας, ώστε να εξασφαλιστεί η ορθότητα των αποτελεσμάτων. Για τη σταχυολόγηση του υλικού που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων, πραγματοποιήθηκε μία εκτενής αναζήτηση στα κείμενα που διδάσκονται οι μαθητές/τριες στο γνωστικό αντικείμενο της Γλώσσας στην αντίστοιχη τάξη, για την εύρεση δανείων της Καθαρεύουσας. Στη συνέχεια, αναζητήθηκε η συχνότητα των δανείων, βάσει της οποίας εξήχθη το συμπέρασμα ότι υπάρχουν κάποιες λέξεις και φράσεις, οι οποίες απαντώνται με μεγαλύτερη συχνότητα. Από αυτές επιλέχθηκαν τα δάνεια με τη μεγαλύτερη συχνότητα στα εγχειρίδια της Γλώσσας της Ε΄ και της ΣΤ΄ Δημοτικού.

Η ορθογραφική ικανότητα των μαθητών/τριών των δύο τελευταίων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου αξιολογήθηκε με δύο διακριτές δοκιμασίες (Παράρτημα II). Στην πρώτη δοκιμασία, που αφορούσε σε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, αξιοποιήθηκε η μέθοδος της *ελεγχόμενης έκφρασης*, σύμφωνα με την οποία οι μαθητές/τριες κλήθηκαν να επιλέξουν τη σωστή απάντηση με βάση τις εναλλακτικές που τους δίνονταν. Στη δεύτερη δοκιμασία, που αφορούσε την υπαγόρευση κειμένου από την ερευνήτρια προς τους μαθητές/τριες, οι τελευταίοι καλούνταν να αποδώσουν ένα κείμενο δέκα (10) περίπου σειρών, με στόχο η ερευνήτρια να ανιχνεύσει τα συνηθέστερα ορθογραφικά λάθη που πραγματοποιούνται στα δάνεια της Καθαρεύουσας στη Δημοτική Γλώσσα. Η συγκεκριμένη μέθοδος είναι γνωστή ως μέθοδος της *ελεύθερης έκφρασης*.

Η πρώτη δοκιμασία αφορούσε στην επιλογή *Σωστού* ή *Λάθους* ανάμεσα σε σαράντα (40) επιλογές που δίνονταν στους μαθητές/τριες και των δύο τάξεων. Οι επιλογές ήταν διαφοροποιημένες για τις δύο τάξεις. Η δεύτερη δοκιμασία περιελάμβανε γραφή κειμένου καθ΄ υπαγόρευση. Το κείμενο της Ε΄τάξης απαρτιζόταν από εβδομήντα οκτώ (78) λέξεις, ενώ το κείμενο της ΣΤ΄τάξης από εβδομήντα εννέα (79) λέξεις. Και τα δύο κείμενα ήταν δομημένα σε παράγραφο και πληρούσαν τα κατάλληλα κριτήρια για την ηλικία των μαθητών/τριών της Ε΄ και ΣΤ΄τάξης, αντιστοίχως. Ειδικότερα, το τεστ περιελάμβανε δύο τύπους δοκιμασιών. Στην πρώτη δοκιμασία δίνονταν στους μαθητές/τριες και των δύο τάξεων σαράντα λέξεις (40) και φράσεις και δίπλα από την καθεμία η επιλογή «Σ», αν η λέξη ή φράση ήταν αποτυπωμένη με σωστή ορθογραφία, και η επιλογή «Λ», αντιστοίχως, για τις

αποτυπωμένες με λάθος ορθογραφία λέξεις ή φράσεις. Οι μαθητές/τριες καλούνταν να επιλέξουν μία από τις δύο επιλογές, ανακαλώντας τις γνωστικές τους δεξιότητες στο γλωσσικό μάθημα.

Στη δεύτερη δοκιμασία, η οποία αφορούσε στην υπαγόρευση ενός κειμένου δομημένου σε μία παράγραφο, οι συμμετέχοντες καλούνταν να γράψουν το κείμενο που τους υπαγόρευε η ερευνήτρια. Η ερευνήτρια υπαγόρευε ανάλογα με την τάξη δύο διαφορετικά κείμενα και οι μαθητές/τριες όφειλαν να αποτυπώσουν με σωστή ορθογραφία το κείμενο. Κατά την υπαγόρευση, η ερευνήτρια επαναλάμβανε διαρκώς το κείμενο, για να γίνει απόλυτα κατανοητό από τους μαθητές/τριες και να το αποδώσουν όπως ακριβώς τους υπαγορεύθηκε. Στο τέλος της υπαγόρευσης του κειμένου, η ερευνήτρια εκφώνουσε εκ νέου το κείμενο, ώστε οι μαθητές/τριες να ελέγξουν την ορθότητα των γραπτών τους.

1.2.4. Διαδικασία της έρευνας

Η διαδικασία χορήγησης των δύο δοκιμασιών στους μαθητές/τριες της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης έλαβε χώρα στις σχολικές αίθουσες του εκάστοτε σχολείου, εντός του σχολικού ωραρίου, σε μία συνεδρία ανά τμήμα, διάρκειας σαράντα πέντε (45) λεπτών συνολικά (μίας διδακτικής ώρας), ώστε να μην υπάρχει περιορισμός χρόνου και να μην επηρεαστεί η επίδοση των μαθητών/τριών. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη διεξαγωγή της έρευνας υπήρξε η σχετική συνεννόηση με το διευθυντή του κάθε σχολείου, καθώς και με τον εκπαιδευτικό του κάθε τμήματος, στο οποίο θα διεξαγόταν η έρευνα. Η διαδικασία της έρευνας διεξήχθη με το μέγιστο βαθμό συνεργασίας μεταξύ της ερευνήτριας και των μαθητών/τριών. Στη δοκιμασία γραφής κειμένου καθ' υπαγόρευση, το κείμενο υπαγορευόταν με ρυθμό που προσαρμοζόταν στην ταχύτητα γραφής των μαθητών/τριών. Στη δοκιμασία επιλογής Σωστού - Λάθους δόθηκαν σύντομες εξηγήσεις στους μαθητές/τριες σε σχετικές με το αντικείμενο ερωτήσεις. Τέλος, επιβάλλεται να αναφερθεί ότι εξασφαλίστηκε πλήρως η ανωνυμία των συμμετεχόντων στην ερευνητική διαδικασία.

1.2.5. Περιορισμοί της έρευνας

Η έρευνα επιλέχθηκε να πραγματοποιηθεί στα γεωγραφικά όρια της Περιφέρειας Ηπείρου, προκειμένου η ερευνήτρια να είναι σε θέση να συλλέξει η ίδια τα αποτελέσματα της έρευνας δια ζώσης, ώστε να αποφευχθούν λάθη κατά τη συλλογή των δεδομένων ή χρήση μη

ορθόδοξων μέσων από τους συναδέλφους εκπαιδευτικούς. Ωστόσο, παρ' όλο που η έρευνα ξεκίνησε με την προσδοκία της απρόσκοπτης ολοκλήρωσής της από την ερευνήτρια μέσα στα χρονικά πλαίσια που είχαν οριστεί από την ίδια, στην πορεία εμφανίστηκαν ορισμένες δυσκολίες.

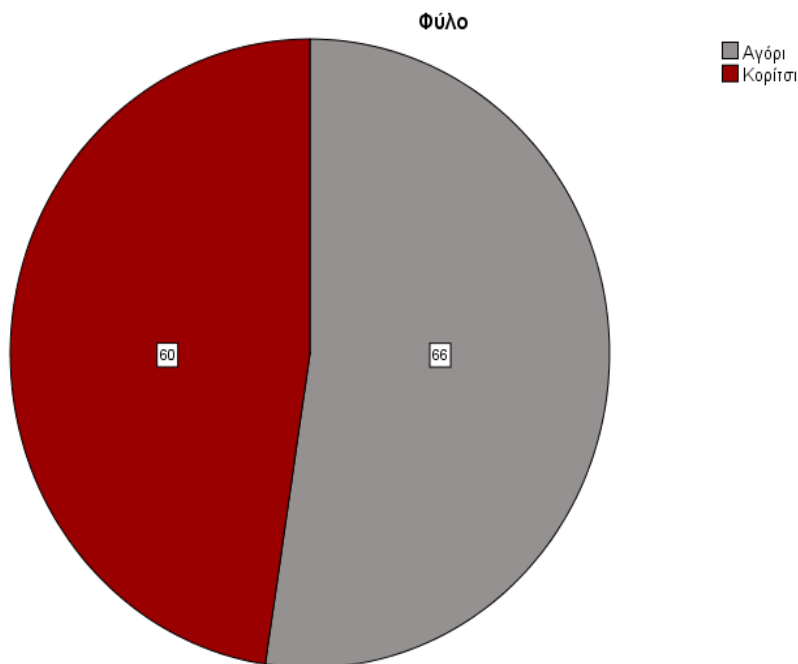
Η πρώτη δυσκολία αφορά στη μειωμένη διάθεση για συνεργασία πολλών δασκάλων με την ερευνήτρια στη συλλογή των δεδομένων της έρευνας, καθώς η μεγάλη πλειοψηφία εξ αυτών δεν έδειξε προθυμία να αφιερώσει χρόνο από κάποια διδακτική ώρα του σχολικού προγράμματος για τη διεξαγωγή της έρευνας, με το πρόσχημα της επιτακτικής ανάγκης της κάλυψης της ύλης της τάξης τους. Επιπλέον, κάποιες σχολικές μονάδες αρνήθηκαν εξ ολοκλήρου να συμμετάσχουν στην έρευνα. Η δεύτερη δυσκολία έγκειται στη δυσμενή επιδημιολογική κατάσταση που βιώνει η χώρα τα δύο τελευταία διδακτικά έτη. Η παρατεταμένη αναστολή λειτουργίας των σχολικών μονάδων σε όλη την επικράτεια για το μεγαλύτερο μέρος των δύο τελευταίων σχολικών χρόνων αποτέλεσε για την ερευνήτρια ένα σημαντικό παράγοντα δυσκολίας για την έγκαιρη ολοκλήρωση της έρευνάς της.

2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

2.1. Ανάλυση ευρημάτων της Ε΄ τάξης

Ο αριθμός των μαθητών/τριών που φοιτούν στην Ε΄τάξη του Δημοτικού Σχολείου και αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας ανέρχεται σε εκατόν είκοσι οκτώ (128). Από το συνολικό αριθμό των μαθητών/τριών της Ε΄τάξης, εξήντα επτά (67) είναι αγόρια και εξήντα ένα (61) κορίτσια. Τα σχολεία, από όπου πάρθηκε το δείγμα ανέρχονται σε εννέα (9) και διαχωρίζονται ως προς την περιοχή σε αστική, ημιαστική και αγροτική. Τρία σχολεία ανήκουν σε αστικές περιοχές, δύο σχολεία σε ημιαστικές περιοχές και τέσσερα σχολεία σε αγροτικές περιοχές. Τα σχολεία των αγροτικών περιοχών είναι περισσότερα διότι σε αυτά φοιτούν μικρότερος αριθμός μαθητών/τριών (μονοθέσια, διθέσια, τριθέσια σχολεία) και το δείγμα οφείλει να είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού.

Το παρακάτω γράφημα δείχνει αναλυτικά το ποσοστό των αγοριών και των κοριτσιών, που έλαβαν μέρος στην έρευνα για την Ε΄τάξη. Η διαφοροποίηση των δύο ατόμων από τον αρχικό αριθμό μαθητών/τριών έγκειται στο γεγονός ότι δύο γραπτά κρίθηκαν άκυρα λόγω ελλιπούς συμπλήρωσης.

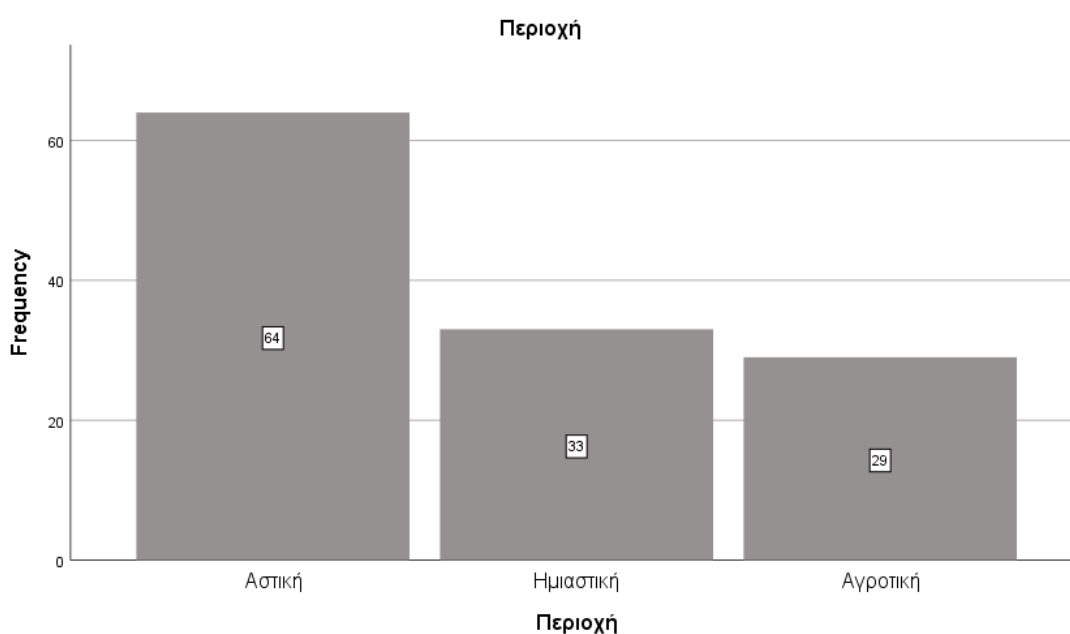

Γράφημα 1

Ποσοστό αγοριών ίσο με 52.4%

Ποσοστό κοριτσιών ίσο με 47.6%

Όσον αφορά τις περιοχές του δείγματος και τον αντίστοιχο αριθμό μαθητών/τριών της Ε΄ τάξης που φοιτούν σε αυτές παρουσιάζονται στο παρακάτω γράφημα. Οι μαθητές/τριες που φοιτούν σε αστικές περιοχές είναι ίσος με εξήντα τέσσερις (50,8%), σε ημιαστικές περιοχές τριάντα τρεις (26,2%) και σε αγροτικές περιοχές είκοσι εννέα (23%).

Γράφημα 2

Ποσοστό μαθητών/τριών σε σχολεία αστικών περιοχών ίσο με 50.8%

Ποσοστό μαθητών/τριών σε σχολεία ημιαστικών περιοχών ίσο με 26.2%

Ποσοστό μαθητών/τριών σε σχολεία αγροτικών περιοχών ίσο με 23%

1^η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

Η πρώτη δοκιμασία απαρτιζόταν από σαράντα ερωτήσεις με επιλογή *Σωστού* ή *Λάθους*. Κάποιες από τις λέξεις ή φράσεις δίνονταν στους μαθητές/τριες γραμμένες με σωστή ορθογραφία και κάποιες με λανθασμένη (λέξεις/φράσεις πάνω αριστερά με έντονο χρώμα στους παρακάτω πίνακες). Τα αποτελέσματα των απαντήσεων παρουσιάζονται παρακάτω:

Πολιτεία	N	%
Σωστό	116	92.1
Λάθος	10	7.9
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 92.1%

Πλατιά	N	%
Σωστό	29	23.0
Λάθος	97	77.0
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 77%

Αλήθεια	N	%
Σωστό	23	18.3
Λάθος	102	81.0
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 81%

Κοινωνία	N	%
Σωστό	70	55.6

Λάθος	55	43.7
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 43.7%

Βραδεία	N	%
Σωστό	29	23.0
Λάθος	97	77.0
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 77%

Εγεννήθη	N	%
Σωστό	74	58.7
Λάθος	49	38.9
Δεν γνωρίζω	3	2.4
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 58.7%

Οικογενειακός (επίρρημα)	N	%
Σωστό	84	66.7
Λάθος	41	32.5

Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 32.5%

Εν κινήση	N	%
Σωστό	85	67.5
Λάθος	40	31.7
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 31.7%

Συν το χρόνο	N	%
Σωστό	61	48.4
Λάθος	63	50.0
Δεν γνωρίζω	2	1.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.4%

Οι επικεφαλής	N	%
Σωστό	49	38.9
Λάθος	73	57.9
Δεν γνωρίζω	4	3.2

Σύνολο	126	100.0
---------------	-----	-------

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 38.9%

Συνέβει	N	%
Σωστό	87	69.0
Λάθος	38	30.2
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 30.2%

Ο παρόν	N	%
Σωστό	71	56.3
Λάθος	53	42.1
Δεν γνωρίζω	2	1.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.1%

Ο επιτυχών	N	%
Σωστό	78	67.9
Λάθος	47	37.3
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 67.9%

Πυρετώδεις προσπάθειες	N	%
Σωστό	98	77.8
Λάθος	27	21.4
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 77.8%

Οι διεθνείς σχέσεις	N	%
Σωστό	32	25.4
Λάθος	92	73.0
Δεν γνωρίζω	2	1.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 73%

Λόγο του χιονιού	N	%
Σωστό	92	73.0
Λάθος	33	26.2
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 26.2%

Περί εμφάνισης	N	%
Σωστό	105	83.3
Λάθος	20	15.9
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 83.3%

Μεταδείδω	N	%
Σωστό	59	46.8
Λάθος	66	52.4
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 52.4%

Τηλέφωνο	N	%
Σωστό	12	9.5
Λάθος	114	90.5
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 90.5%

Υποβάλω	N	%
----------------	----------	----------

Σωστό	87	69.0
Λάθος	39	31.0
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 31%

Λαθροθιρία	N	%
Σωστό	96	76.2
Λάθος	29	23.0
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 23%

Κυνοκομείο	N	%
Σωστό	92	73.0
Λάθος	32	25.4
Δεν γνωρίζω	2	1.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 73%

Συνενόηση	N	%
Σωστό	68	54.0
Λάθος	56	44.4

Δεν γνωρίζω	2	1.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.4%

Διχόνοια	N	%
Σωστό	63	50.0
Λάθος	60	47.6
Δεν γνωρίζω	3	2.4
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50%

Ευτειχία	N	%
Σωστό	32	25.4
Λάθος	93	73.8
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 73.8%

Αλληλοκατηγορία	N	%
Σωστό	102	81.0
Λάθος	23	18.3
Δεν γνωρίζω	1	0.8

Σύνολο	126	100.0
---------------	-----	-------

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 81%

Αμφιβάλω	N	%
Σωστό	90	71.4
Λάθος	36	28.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 28.6%

Αληθός Ανέστη	N	%
Σωστό	86	68.3
Λάθος	39	31.0
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 31%

Εγγυόμαι	N	%
Σωστό	69	54.8
Λάθος	55	43.7
Δεν γνωρίζω	2	1.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 43.7%

Παρήγαγα	N	%
Σωστό	75	59.5
Λάθος	51	40.5
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 59.5%

Διάχητος	N	%
Σωστό	78	61.9
Λάθος	46	36.5
Δεν γνωρίζω	2	1.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 36.5%

Εισδύω	N	%
Σωστό	51	40.5
Λάθος	73	57.9
Δεν γνωρίζω	2	1.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 40.5%

Εξ αρχής	N	%
-----------------	----------	----------

Σωστό	105	83.3
Λάθος	21	16.7
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 83.3%

Καλώς όρισες	N	%
Σωστό	98	77.8
Λάθος	27	21.4
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 77.8%

Τέλοσπάντων	N	%
Σωστό	62	49.2
Λάθος	64	50.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50.8%

Κατά γης	N	%
Σωστό	106	84.1
Λάθος	19	15.1
Δεν γνωρίζω	1	0.8

Σύνολο	126	100.0
---------------	-----	-------

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 15.1%

Αποστέλω	N	%
Σωστό	83	65.9
Λάθος	43	34.1
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 34.1%

Συμετέχω	N	%
Σωστό	64	50.8
Λάθος	61	48.4
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.4%

Προ πάντων	N	%
Σωστό	74	58.7
Λάθος	50	39.7
Δεν γνωρίζω	2	1.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 39,7%

Υποβάλλω	N	%
Σωστό	97	77.0
Λάθος	29	23.0
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 77%

Πίνακας 1

Από τα παραπάνω αποτελέσματα προκύπτει ότι οι λέξεις ή φράσεις στις οποίες επέδειξαν τη χαμηλότερη επίδοση οι μαθητές/τριες είναι λέξεις και φράσεις, οι οποίες απαιτούν την γνώση κανόνων ορθογραφίας, ιστορικής ή μη, για να αποδοθούν σωστά. Μάλιστα, οι περισσότερες από αυτές είναι σύνθετες λέξεις. Άρα, διαφαίνεται η αδυναμία των μαθητών/τριών στην πρόσθεση αχώριστου μορίου ή προθήματος ή την ένωση δύο ή περισσότερων λέξεων. Οι λέξεις και φράσεις είναι:

- Κοινωνία
- Οικογενειακός
- Εν κινήσει
- Συν τω χρόνω
- Οι επικεφαλής
- Συνέβη
- Ο παρών
- Λόγω του χιονιού
- Υποβάλλω
- Λαθροθηρία
- Συνεννόηση
- Αμφιβάλλω
- Αληθώς Ανέστη
- Εγγυώμαι
- Διάχυτος
- Εισδύω
- Καταγής
- Αποστέλλω
- Συμμετέχω
- Προπάντων

Ποιοτική ανάλυση ορθογραφικών λαθών:

Κοινωνία: η λέξη προέρχεται από την αρχαία ελληνική και διατηρείται μέσα στο πέρασμα των χρόνων μέχρι σήμερα στη Δημοτική. Η εν λόγω λέξη, ωστόσο, δυσκόλεψε τους μαθητές/τριες όπως ήταν αποτυπωμένη στη δοκιμασία (*κοινωνεία*) και το λάθος εντοπίστηκε από το 43,7% των μαθητών/τριών.

Οικογενειακός: η λέξη *οικογενειακός* κατατάσσεται στα επιρρήματα σε αντίθεση με τη λέξη *οικογενειακός*, η οποία είναι επίθετο: *ο οικογενειακός, η οικογενειακή, το οικογενειακό*. Στην άσκηση δόθηκε αποτυπωμένο ως *οικογενειακός (επίρρημα)*, ώστε να διευκρινιστεί η διαφορά ανάμεσα στο επίρρημα και το επίθετο. Μολονότι διευκρινίστηκε η ειδοποιός διαφορά, εντούτοις το μεγαλύτερο μέρος των απαντήσεων ήταν λανθασμένες (ποσοστό σωστών απαντήσεων 32,5%).

Εν κινήσει: η φράση συντίθεται από την αρχαία πρόθεση *εν* και τη λέξη *κίνησις* (*κινήσει -> δοτική ενικού του κίνησις*). Προκειμένου να αποδοθεί σωστά η φράση, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η γνώση της σύνταξης της πρόθεσης *εν* με δοτική πτώση. Οι περισσότεροι μαθητές/τριες δεν ήταν σε θέση να γνωρίζουν τη σωστή σύνταξη και το ποσοστό που απάντησε σωστά ανέρχεται σε 31,7%.

Συν τω χρόνω: η φράση αποτελείται από την πρόθεση της Καθαρεύουσας *συν* και τη δοτική ενικού του ουσιαστικού *ο χρόνος*. Η φράση δόθηκε στους μαθητές/τριες ορθογραφημένη και οι σωστές απαντήσεις συγκέντρωσαν το 48,4%. Όπως και η φράση *εν κινήσει*, έτσι και η φράση *συν τω χρόνω* δυσκόλεψε τους μαθητές/τριες, οι οποίοι στη μεγαλύτερη μερίδα τους δεν γνωρίζουν τη σύνταξη των προθέσεων με δοτική.

Οι επικεφαλής: η λέξη *επικεφαλής* εντάσσεται στις άκλιτες λέξεις. Πρόκειται για επίρρημα το οποίο χρησιμοποιείται συνήθως ως ουσιαστικό ή επίθετο και προέρχεται από τον εμπρόθετο προσδιορισμό της Αρχαίας Ελληνικής *επί* και του ουσιαστικού *η κεφαλή*. Η πληροφορία αυτή είναι άγνωστη στο μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών/τριες και για το λόγο αυτό οι σωστές απαντήσεις στον ορθό τύπο της λέξης που δόθηκε στη δοκιμασία συγκέντρωσε το ποσοστό 38,9%.

Συνέβη: το ρήμα συνέβη είναι γ' πρόσωπο ενικού οριστικής Αορίστου του ρήματος *συμβαίνει*. Κατά τη γραφή του διατηρεί την κατάληξη σε -η. Ωστόσο, δόθηκε στους μαθητές/τριες με τη συνήθη ρηματική μορφή (*συνέβει*) και οι σωστές απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν είναι 30,2%.

Ο παρών: η λέξη παρών προέρχεται από τη μετοχή Ενεστώτα του ρήματος *πάρειμι*. Το επίθετο διαμορφώνεται στα τρία γένη ως *ο παρών, η παρούσα, το παρόν*. Στη δοκιμασία Σωστού/Λάθους αποτυπώθηκε ως *ο παρόν* και το ποσοστό που αναγνώρισε την ανακολουθία άρθρου και γένους είναι 42,1%.

Λόγω του χιονιού: η λέξη *λόγω* προέρχεται από την Αρχαία Ελληνική και μάλιστα από τη δοτική του ουσιαστικού *λόγος*, για το λόγο αυτό γράφεται με –ω στην κατάληξη, καθώς χρησιμοποιείται ως επίρρημα. Η φράση δόθηκε στους μαθητές/τριες *λόγω του χιονιού* και το ποσοστό των σωστών απαντήσεων που συγκέντρωσε ήταν ιδιαίτερα χαμηλός (ποσοστό σωστών απαντήσεων 26,2%).

Υποβάλλω: πρόκειται για σύνθετο ρήμα, το οποίο προέρχεται από τα συνθετικά *υπό + βάλλω*. Το ρήμα *βάλλω* διατηρεί τη γραφή με δύο –λ στους εξακολουθητικούς χρόνους, ενώ στους στιγμιαίους και στους συντελεσμένους ακολουθεί τη γραφή με ένα –λ. Από τα αποτελέσματα της έρευνας γίνεται φανερό ότι οι μαθητές/τριες δεν μπορούν να διακρίνουν πότε τα ρήματα γράφονται με ένα –λ και πότε με δύο –λ. Το ρήμα δόθηκε γραμμένο με ένα –λ και το ποσοστό των μαθητών/τριών που αναγνώρισε το λάθος ανέρχεται σε 31%.

Λαθροθηρία: το ουσιαστικό αυτό προέρχεται από δύο συνθετικά: *λαθραίος + θήρα*. *Θήρα* σημαίνει κυνήγι και η λέξη *λαθροθηρία* παράνομο κυνήγι. Η λέξη δόθηκε στους μαθητές/τριες γραμμένη ως *λαθροθυρία* και μόλις το 23% των μαθητών/τριών αντιλήφθηκε το ορθογραφικό λάθος.

Συνεννόηση: η λέξη αποτελείται από την πρόθεση της Καθαρεύουσας *συν* και το ρήμα *εννοούμαι*. Η γραφή με δύο –ν, *λοιπόν*, διατηρείται στο δεύτερο μέρος της λέξης. Το ποσοστό των μαθητών/τριών που ανταποκρίθηκαν στην ιδιαιτερότητα της λέξης αυτής είναι 44,4%, αφού δόθηκε γραμμένη στη δοκιμασία με τον τύπο *συνενόηση*.

Αμφιβάλλω: η σύνθετη λέξη αυτή προέρχεται από την αρχαία πρόθεση *αμφι* και το ρήμα *βάλλω*. Το ρήμα *βάλλω* διατηρεί τη γραφή με δύο –λ στους εξακολουθητικούς χρόνους, ενώ στους στιγμιαίους και στους συντελεσμένους ακολουθεί τη γραφή με ένα –λ. Οι μαθητές/τριες, όπως και στην περίπτωση του ρήματος *υποβάλλω*, επέδειξαν αδυναμία διάκρισης της ορθής γραφής της λέξης και οι σωστές απαντήσεις ανέρχονται σε μόλις 28,6%.

Αληθώς Ανέστη: το επίρρημα *αληθώς* προέρχεται από τη λέξη *αληθής*. Από την άλλη, η λέξη *ανέστη* είναι το γ' ενικό της οριστικής του Αορίστου β' του ρήματος *ανίστημι*. Πρόκειται για μία φράση καθαρά προερχόμενη από την Καθαρεύουσα, η οποία δυσκόλεψε τους μαθητές/τριες να

αναγνωρίσουν τη γραφή του *αληθώς* με –ω αφού τους δόθηκε γραμμένη με τον τύπο *Αληθός Ανέστη* (ποσοστό σωστών απαντήσεων 31%).

Εγγύομαι: το ρήμα αυτό ανήκει στα ρήματα με λόγια κλίση σε –ώμαι και προέρχεται από την Αρχαία Ελληνική. Δόθηκε στους μαθητές/τριες γραμμένη ως *εγγυόμαι* και οι μισοί περίπου από αυτούς απάντησαν λανθασμένα για το σωστό τύπο του ρήματος (ποσοστό σωστών απαντήσεων 43,7%).

Διάχυτος: η λέξη προέρχεται από την αρχαία ελληνική *διαχέω* (*διά* + *χέω/χύνω*). Διατηρεί στη σύνθετη λέξη τη γραφή με –υ από το ρήμα *χύνω*. Η ιστορική ορθογραφία της λέξης αναγνωρίστηκε από το 36,5% των μαθητών/τριών, καθώς η πλειοψηφία διάλεξε τη μορφή *διάχυτος* ως σωστή.

Εισδύω: το ρήμα προκύπτει από την ένωση της πρόθεσης *εις* και του ρήματος *δύω*. Το ρήμα δόθηκε στους μαθητές/τριες με ορθή γραφή και το ποσοστό των μαθητών/τριών που ανταποκρίθηκαν στην επιλογή του ήταν 40,5%.

Καταγής: το τοπικό επίρρημα καταγής προέρχεται από τη φράση *κατά γής* της Αρχαίας Ελληνικής και στη Δημοτική γράφεται ως μία λέξη. Στη δοκιμασία δόθηκε στους μαθητές/τριες γραμμένη με δύο λέξεις και το ποσοστό των μαθητών/τριών που διέκριναν το λάθος είναι εξαιρετικά μικρό (ποσοστό 15,1%).

Αποστέλλω: το σύνθετο ρήμα αυτό συνθέτουν οι λέξεις *από* και *στέλλω*. Όπως και στις περιπτώσεις των ρημάτων *υποβάλλω* και *αμφιβάλλω*, έτσι και στην περίπτωση του συγκεκριμένου ρήματος οι μαθητές/τριες δυσκολεύτηκαν να διακρίνουν τη σωστή ορθογραφία (ποσοστό σωστών απαντήσεων 34,1%).

Συμμετέχω: το ρήμα αποτελείται από την πρόθεση *συν* και το ρήμα *μετέχω*, όπου κατά την ένωση το –ν τρέπεται σε –μ. Το ρήμα αποδόθηκε στη δοκιμασία με τη γραφή *συμετέχω* και το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών/τριών υιοθέτησαν τη γραφή αυτή (ποσοστό σωστών απαντήσεων 48,4%).

Προπάντων: η λέξη συντίθεται από την αρχαία πρόθεση *προ* και τη γενική πληθυντικού ουδετέρου γένους του επιθέτου *πας, πάσα, παν*. Η λέξη δόθηκε στους μαθητές/τριες γραμμένη *προ παντών*, και οι μαθητές/τριες διέκριναν ότι η λέξη γράφεται ως μία σε ποσοστό 39,7%.

Όπως γίνεται φανερό από τα ευρήματα της έρευνας στο σύνολό τους οι λέξεις ή οι φράσεις που οι μαθητές/τριες υπέπεσαν στα περισσότερα λάθη αφορούν μέρη του λόγου που απαιτούν την επαρκή γνώση της ιστορικής ορθογραφίας και την ανάκληση γραμματικών κανόνων προκειμένου να αποδοθούν με σωστή ορθογραφία. Αυτό είναι έκδηλο και από το γεγονός ότι οι μαθητές/τριες φανέρωσαν αδυναμία επιτυχής επίδοσης στις λέξεις και φράσεις που στην πλειονότητά τους είχαν αποδοθεί με ανορθόγραφο τρόπο στην δοκιμασία Σωστού – Λάθους της έρευνας.

Στη συγκεκριμένη δοκιμασία καλύτερη επίδοση επέδειξαν οριακά τα κορίτσια σε σχέση με τα αγόρια, ενώ όσον αφορά τις τρεις περιοχές δειγματοληψίας αναλογικά με τον αριθμό του δείγματος, η καλύτερη επίδοση σημειώθηκε στα σχολεία των αγροτικών περιοχών, ακολούθησαν τα σχολεία των αστικών περιοχών και την τελευταία θέση κατείχαν τα σχολεία των ημιαστικών περιοχών.

2^η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

Η δεύτερη δοκιμασία αφορούσε ένα κείμενο καθ' υπαγόρευση απαρτιζόμενο από εβδομήντα οκτώ λέξεις, το οποίο οι μαθητές/τριες έπρεπε να αποδώσουν με σωστή ορθογραφία. Το κείμενο είναι το ακόλουθο:

«Η σχεδίαση και η υλοποίηση της πλατείας στο κέντρο της πόλης αποτελεί μέριμνα της πολιτείας. Οι επικεφαλής των δημοτικών αρχών οφείλουν να υποβάλλουν την πρότασή τους στο αρμόδιο Υπουργείο προς έγκρισή της. Πρωτεύον μέλημά τους θα πρέπει να αποτελεί προπάντων η επαρκής παρουσία πρασίνου στο χώρο λόγω της διάχυτης συλλογικής οικολογικής συνείδησης των κατοίκων της πόλης μας. Τέλος, θα πρέπει να προβλέπεται η πρόσβαση στο χώρο ατόμων με ειδικές ανάγκες κάτι το οποίο οφείλει να θεωρείται αυτονόητο εξαρχής.»

Από το παραπάνω κείμενο εξετάστηκαν οι παρακάτω λέξεις και φράσεις: *οι επικεφαλής, υποβάλλουν, έγκριση, πρωτεύον, προπάντων, λόγω, προβλέπεται, πρόσβαση, εξαρχής*. Τα αποτελέσματα από την επίδοση των μαθητών/τριών παρουσιάζονται ως εξής:

Οι επικεφαλής	N	%
Σωστό	25	19.8
Λάθος	100	79.4
Παράλειψη λέξης	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 19.8%

υποβάλλουν	N	%
Σωστό	39	31.0
Λάθος	86	68.3
Παράλειψη λέξης	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 31%

έγκρισή	N	%
Σωστό	27	21.4
Λάθος	97	77.0
Παράλειψη λέξης	2	1.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 21.4%

Πρωτεύον	N	%
Σωστό	40	31.7
Λάθος	85	67.5
Παράλειψη λέξης	1	0.8
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 31.7%

προπάντων	N	%
Σωστό	43	34.1
Λάθος	78	61.9
Παράλειψη λέξης	5	4.0
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 34.1%

λόγω	N	%
Σωστό	45	35.7
Λάθος	78	61.9
Παράλειψη λέξης	3	2.4
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35.7%

προβλέπεται	N	%
Σωστό	72	57.1
Λάθος	52	41.3
Παράλειψη λέξης	2	1.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 57.1%

πρόσβαση	N	%
Σωστό	105	83.3
Λάθος	19	15.1
Παράλειψη λέξης	2	1.6
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 83.3%

εξαρχής	N	%
Σωστό	40	31.7
Λάθος	81	64.3
Παράλειψη λέξης	5	4.0
Σύνολο	126	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 31.7%

Πίνακας 2

Ποιοτική ανάλυση ορθογραφικών λαθών:

Οι επικεφαλής: η λέξη *επικεφαλής* εντάσσεται στις άκλιτες λέξεις. Πρόκειται για επίρρημα το οποίο χρησιμοποιείται συνήθως ως ουσιαστικό ή επίθετο και προέρχεται από τον εμπρόθετο προσδιορισμό της Αρχαίας Ελληνικής *επί* και του ουσιαστικού *η κεφαλή*. Η πληροφορία αυτή είναι άγνωστη στο μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών/τριών και για το λόγο αυτό αποδόθηκε με συντριπτική πλειοψηφία (ποσοστό σωστών απαντήσεων: 19,8%) ως *οι επικεφαλείς* στην

υπαγόρευση του κειμένου. Ακολουθήθηκε, δηλαδή, ο κανόνας κλίσης των επιθέτων που λήγουν σε -ης και στον πληθυντικό αριθμό γράφονται με -εις.

Υποβάλλουν: πρόκειται για σύνθετο ρήμα, το οποίο προέρχεται από τα συνθετικά *υπό + βάλλω*. Το ρήμα *βάλλω* διατηρεί τη γραφή με δύο -λ στους εξακολουθητικούς χρόνους, ενώ στους στιγμιαίους και στους συντελεσμένους ακολουθεί τη γραφή με ένα -λ. Από τα αποτελέσματα της έρευνας γίνεται φανερό ότι οι μαθητές/τριες δεν είναι σε θέση να διακρίνουν αυτό το διαχωρισμό στους χρόνους (υποτακτική Ενεστώτα σε αντίθεση με υποτακτική Αορίστου) και για το λόγο αυτό το ρήμα εμφανίστηκε στα περισσότερα γραπτά με τη γραφή με ένα -λ (ποσοστό σωστών απαντήσεων 31%).

Έγκριση: η λέξη προέρχεται από δύο συνθετικά, το *εν + κρίνω*, όπου κατά την ένωσή τους το -ν τρέπεται σε -γ και προκύπτει η λέξη *εγκρίνω* και στη συνέχεια το ουσιαστικό *έγκριση*. Με ποσοστό σωστών απαντήσεων από τους μαθητές/τριες πολύ χαμηλό, η λέξη *έγκριση* δυσκόλεψε ιδιαίτερα τους μαθητές/τριες λόγω της σύνθετης προέλευσής της (ποσοστό σωστών απαντήσεων 21,4%).

Πρωτεύον: η λέξη *πρωτεύον* είναι μετοχή ενεργητικού Ενεστώτα του ρήματος *πρωτεύω* και αποδίδεται στα τρία γένη ως *ο πρωτεύων, η πρωτεύουσα, το πρωτεύον*. Οι περισσότεροι μαθητές/τριες αποτύπωσαν τη λέξη αγνοώντας τη γνώση του θέματος της λέξης, το οποίο γράφεται με -ω και το απέδωσαν με -ο (ποσοστό σωστών απαντήσεων 31,7%).

Προπάντων: η λέξη συντίθεται από την αρχαία πρόθεση *προ* και τη γενική πληθυντικού ουδέτερου γένους του επιθέτου *πας, πάσα, παν*. Η λέξη αποδόθηκε σωστά από τους μαθητές/τριες σε ποσοστό 34,1%, καθώς οι περισσότεροι εξ αυτών έγραψαν τη λέξη με λάθος κατάληξη (*προπάντων*) ή ως δύο λέξεις (*προ πάντων*).

Λόγω: η λέξη αυτή προέρχεται από την Αρχαία Ελληνική και μάλιστα από τη δοτική του ουσιαστικού *λόγος*, για το λόγο αυτό γράφεται με -ω στην κατάληξη καθώς χρησιμοποιείται ως επίρρημα. Οι εβδομήντα οκτώ από τους εκατόν είκοσι έξι μαθητές/τριες, ποσοστό μεγαλύτερο από 50%, απέδωσαν τη συγκεκριμένη λέξη με κατάληξη -ο συγχύζοντας την με ουσιαστικό (ποσοστό σωστών απαντήσεων 35,7%).

Προβλέπεται: η λέξη προέρχεται από την αρχαία πρόθεση *προ* και το ρήμα *βλέπω*. Ωστόσο, ο συγκεκριμένος τύπος που αναφέρεται στο κείμενο της δοκιμασίας αντιστοιχεί στην παθητική φωνή και για το λόγο αυτό παίρνει κατάληξη -αι. Οι μαθητές/τριες, όπως διαφαίνεται από τα

αποτελέσματα, σε ένα μειοψηφικό ποσοστό συγχέουν την ενεργητική με την παθητική φωνή και απέδωσαν το ρήμα με κατάληξη –ε (ποσοστό σωστών απαντήσεων 57,1%).

Πρόσβαση: η λέξη προέρχεται από την αρχαία λέξη *πρόσβασις* (*προς + βαίνω*). Οι περισσότεροι μαθητές/τριες υπέπεσαν σε φωνολογικό λάθος και απέδωσαν τη λέξη ως *πρόσφραση*. Ωστόσο, στη λέξη *πρόσβαση* οι μαθητές/τριες επέδειξαν σχετική υψηλή απόδοση συγκριτικά με τις υπόλοιπες λέξεις (ποσοστό σωστών απαντήσεων 83,3%).

Εξαρχής: η λέξη ανήκει στα χρονικά επιρρήματα και αποτελείται από το αρχαίο πρόθημα *εξ* και την αρχαία λέξη *άρχω* (ουσιαστικό *η αρχή*). Αποδίδεται στο γραπτό λόγο με μία λέξη και σημαίνει από την αρχή. Εντούτοις, οι μισοί σχεδόν μαθητές/τριες αποτύπωσαν τη λέξη ως δύο (ποσοστό σωστών απαντήσεων 31,7%).

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα πιο κοινά λάθη των μαθητών/τριών στις λέξεις που εξετάστηκαν στην παρούσα δοκιμασία:

ΛΕΞΗ	ΛΑΘΟΣ ΛΕΞΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΡΑΠΤΩΝ
1.Οι επικεφαλής	Οι επικεφαλείς	53 από τα 126
2.Υποβάλλουν	Υποβάλουν	71 από τα 126
3.Εγκριση	Έγγριση	42 από τα 126
4.Πρωτεύον	Προτεύων	18 από τα 126
5.Προπάντων	Προ πάντων	31 από τα 126
6.Λόγω	Λόγο	78 από τα 126
7.Προβλέπεται	Προβλέπετε	40 από τα 126
8.Πρόσβαση	Πρόσφραση	2 από τα 126
9.Εξαρχής	Εξ αρχής	56 από τα 126

Πίνακας 3

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ο λανθασμένος τρόπος γραφής κάθε λέξης, ο οποίος εμφανίστηκε με τη δεύτερη μεγαλύτερη συχνότητα στα γραπτά των μαθητών/τριών:

ΛΕΞΗ	ΛΑΘΟΣ ΛΕΞΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΡΑΠΤΩΝ
1.Οι επικεφαλής	Οι επικεφαλοίς	20 από τα 126
2.Υποβάλλουν	Ειποβάλλουν	5 από τα 126
3.Έγκριση	Έγκρηση	3 από τα 126
4.Πρωτεύον	Προτεύον	14 από τα 126
5.Προπάντων	Προπάντον	13 από τα 126
6.Λόγω	Λογώ	4 από τα 126
7.Προβλέπεται	Προυλέπετε	3 από τα 126
8.Πρόσβαση	Πρόσβασει	1 από τα 126
9.Εξαρχής	Εξαρχείς	7 από τα 126

Πίνακας 4

Τα λάθη των μαθητών/τριών, όπως σταχυολογήθηκαν από τα γραπτά τους, μπορούν εύκολα να κατηγοριοποιηθούν στις πέντε βασικές κατηγορίες ορθογραφικών λαθών, όπως αυτές αναλύθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο της μελέτης. Οι κατηγορίες αυτές είναι τα φωνολογικά λάθη, τα γραμματικά λάθη, τα ετυμολογικά λάθη, τα τονικά λάθη και τα λάθη στίξης.

Κάθε μία από τις ανωτέρω κατηγορίες περιλαμβάνει και ορισμένα σαφή παραδείγματα, γεγονός που δείχνει ακριβώς πως υπάρχει μία ποικιλία προβλημάτων σε αυτό το πλαίσιο και, συγχρόνως, πως κάθε παιδί μπορεί να υποπέσει σε διάφορα τέτοιου είδους γλωσσικά παραπτώματα, εξαιτίας μίας σειράς προβλημάτων. Τα λάθη που ανέκυσαν μέσα από την έρευνα διαμορφώνονται και κατηγοριοποιούνται στον παρακάτω πίνακα, στον οποίο περιλαμβάνονται συνάμα και οι αντίστοιχες υποπεριπτώσεις – αιτίες αυτών των λαθών:

ΕΙΔΟΣ ΛΑΘΟΥΣ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ
Γραμματικό	Η επικεφαλής αντί για οι επικεφαλής
Γραμματικό	Οι επικεφαλείς αντί για οι επικεφαλής

Γραμματικό	Οι επικεφαλοίς αντί για οι επικεφαλής
Φωνολογικό	Οι επικεφαλάς αντί για οι επικεφαλής
Φωνολογικό	Η επικιθαλίς αντί για οι επικεφαλής
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Οι επηκεφαλείς αντί για οι επικεφαλής
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Οι επηκεφαλοίς αντί για οι επικεφαλής
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Η επηκεφαλείς αντί για οι επικεφαλής
Φωνολογικό	Οι επικεθαλεί αντί για οι επικεφαλής
Γραμματικό	Οι επικεφαλίς αντί για οι επικεφαλής
Φωνολογικό	Οι επικιφελής αντί για οι επικεφαλής
Γραμματικό	Υποβάλουν αντί για υποβάλλουν
Τονικό	Υποβαλλουν αντί για υποβάλλουν
Γραμματικό	Υποβάλων αντί για υποβάλλουν
Φωνολογικό	Υποφάλουν αντί για υποβάλλουν
Φωνολογικό	Υπουάλουν αντί για υποβάλλουν
Γραμματικό	Ειποβάλουν αντί για υποβάλλουν
Φωνολογικό	Εποβάλουν αντί για υποβάλλουν
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Ιποβάλουν αντί για υποβάλλουν
Φωνολογικό	Υποδάλου αντί για υποβάλλουν
Φωνολογικό	Υποδάλουν αντί για υποβάλλουν
Φωνολογικό	Ηποδάλου αντί για υποβάλλουν
Φωνολογικό – Γραμματικό	Έκρισή αντί για έγκρισή
Φωνολογικό – Γραμματικό – Τονικό	Έκρηση αντί για έγκρισή
Τονικό	Εγκριση αντί για έγκρισή
Τονικό	Έγκριση αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Έγκρυση αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Έγγρυση αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Έγκρυση αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Εγκρήση αντί για έγκρισή
Τονικό	Εγκρισή αντί για έγκρισή
Φωνολογικό – Τονικό	Ενγκιρήσει αντί για έγκρισή
Γραμματικό- Ετυμολογικό – Τονικό	Εγκρησή αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Έγκρυσή αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Εγκρισί αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Τονικό	Έγγρισι αντί για έγκρισή

Φωνολογικό	Έν κρισή αντί για έγκρισή
Φωνολογικό	Προσεγρησή αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Ετυμολογικό- Τονικό	Έγγριση αντί για έγκρισή
Γραμματικό– Ετυμολογικό- Τονικό	Εγγρισή αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Εγκρισεις αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Τονικό	Εγκρισει αντί για έγκρισή
Τονικό	Εγκρίση αντί για έγκρισή
Φωνολογικό	Έγρηση αντί για έγκρισή
Φωνολογικό	Εγκρησιζής αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Εγκρηση αντί για έγκρισή
Φωνολογικό	Εκρησητης αντί για έγκρισή
Φωνολογικό	Εγρηση αντί για έγκρισή
Φωνολογικό	Ένγκρισή αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Τονικό	Εγκρισι αντί για έγκρισή
Φωνολογικό	Έγκησι αντί για έγκρισή
Φωνολογικό	Εκρισεί αντί για έγκρισή
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Προτεύον αντί για πρωτεύον
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Προτεύων αντί για πρωτεύον
Φωνολογικό	Προτείων αντί για πρωτεύον
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Προτέβον αντί για πρωτεύον
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Προτεβόν αντί για πρωτεύον
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Πρωτέβον αντί για πρωτεύον
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Προτευον αντί για πρωτεύον
Φωνολογικό	Πρτέβων αντί για πρωτεύον
Γραμματικό	Πρωτεύων αντί για πρωτεύον
Φωνολογικό	Πρώτο αντί για πρωτεύον
Γραμματικό – Τονικό	Πρωτευων αντί για πρωτεύον
Φωνολογικό	Πρτεύω αντί για πρωτεύον
Τονικό	Πρωτευον αντί για πρωτεύον
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Πρωτέβων αντί για πρωτεύον
Τονικό	Πρωτεύόν αντί για πρωτεύον
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Προταίβον αντί για πρωτεύον
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Πρωτέβων αντί για πρωτεύον
Φωνολογικό	Προτεύουν αντί για πρωτεύον

Τονικό	Πρωτευον αντί για πρωτεύον
Γραμματικό	Προπάντον αντί για προπάντων
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Πρωπάντων αντί για προπάντων
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Προ – πάντων αντί για προπάντων
Γραμματικό – Τονικό	Προπαντον αντί για προπάντων
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Προ παντόν αντί για προπάντων
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Προπά ντων αντί για προπάντων
Φωνολογικό	Πρωπάτον αντί για προπάντων
Γραμματικό	Προπάντον αντί για προπάντων
Φωνολογικό	Προ πάτων αντί για προπάντων
Φωνολογικό	Πρωπάτων αντί για προπάντων
Γραμματικό – Τονικό	Προπαντόν αντί για προπάντων
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Πρω παντον αντί για προπάντων
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Πρωπάντων αντί για προπάντων
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Πρω πάντων αντί για προπάντων
Φωνολογικό	Προπάπου αντί για προπάντων
Τονικό	Προπαντόν αντί για προπάντων
Φωνολογικό	Πρωπόντων αντί για προπάντων
Φωνολογικό	Προπάτων αντί για προπάντων
Φωνολογικό	Προ μπάντων αντί για προπάντων
Φωνολογικό	Προμπάντων αντί για προπάντων
Φωνολογικό	Πρωπατον αντί για προπάντων
Γραμματικό	Λόγο αντί για λόγω
Τονικό	Λογώ αντί για λόγω
Γραμματικό – Τονικό	Λογό αντί για λόγω
Γραμματικό	Προβλέπετε αντί για προβλέπεται
Φωνολογικό	Προλέπεται αντί για προβλέπεται
Τονικό	Προβλεπεται αντί για προβλέπεται
Φωνολογικό	Προφέτετε αντί για προβλέπεται
Φωνολογικό	Πρόβλεπενται αντί για προβλέπεται
Γραμματικό – Τονικό	Πρωβλεπεται αντί για προβλέπεται
Φωνολογικό	Προθλεπεται αντί για προβλέπεται
Γραμματικό	Πρωβλέπεται αντί για προβλέπεται

Φωνολογικό	Προϋλεπεται αντί για προβλέπεται
Φωνολογικό	Πρωπλεπεται αντί για προβλέπεται
Φωνολογικό	Πρόσφαση αντί για πρόσβαση
Τονικό	Προσβαση αντί για πρόσβαση
Τονικό	Προσβασή αντί για πρόσβαση
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Πρωσβαση αντί για πρόσβαση
Φωνολογικό	Υπρόσβασεις αντί για πρόσβαση
Γραμματικό	Πρόσβασι αντί για πρόσβαση
Φωνολογικό	Πρόσμαση αντί για πρόσβαση
Γραμματικό	Πρόσβασει αντί για πρόσβαση
Τονικό	Πρόσβασή αντί για πρόσβαση
Φωνολογικό – Γραμματικό – Ετυμολογικό	Πρόζβασι αντί για πρόσβαση
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Εξ αρχης αντί για εξαρχής
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Εξ αρχείς αντί για εξαρχής
Φωνολογικό	Εξής αντί για εξαρχής
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Εξαρχίς αντί για εξαρχής
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Εξαρχοίς αντί για εξαρχής
Τονικό λάθος	Εξαρχης αντί για εξαρχής
Φωνολογικό	Από την αρχή αντί για εξαρχής
Φωνολογικό	Εξαρής αντί για εξαρχής

Πίνακας 5

Όσον αφορά τα λάθη στίξης, αυτά εμφανίστηκαν σε ποσοστό 37,5% στο σύνολο των γραπτών των μαθητών/τριών. Ειδικότερα, στις αστικές περιοχές εμφανίστηκαν σε ποσοστό 17%, στις ημιαστικές περιοχές σε ποσοστό 14,5% και στις αγροτικές περιοχές σε ποσοστό 6%.

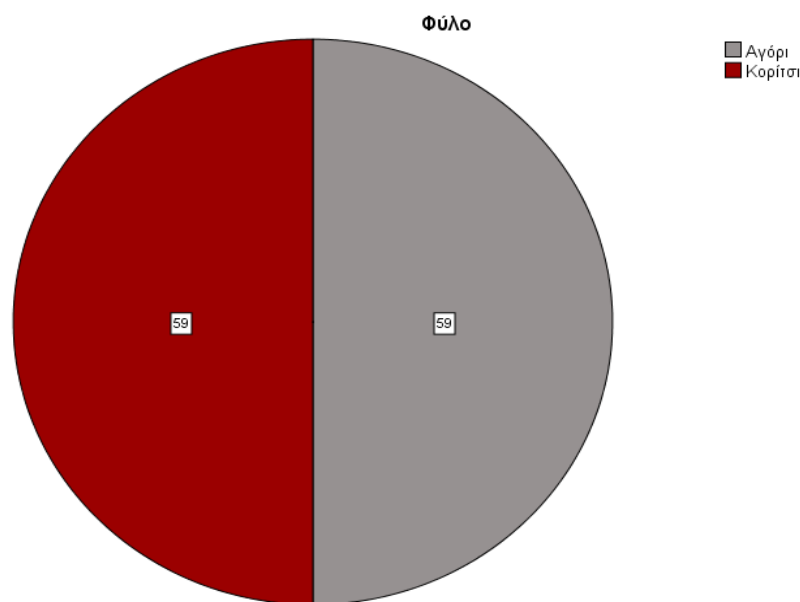
Τα τονικά λάθη αποτελούν το 20,7% στο συνολικό δείγμα. Από αυτά, τα 9,4% αφορά τις αστικές περιοχές, το 6,4% τις ημιαστικές περιοχές και το υπόλοιπο 4,9% τις αγροτικές περιοχές.

Και στη δεύτερη δοκιμασία τα κορίτσια επέδειξαν καλύτερη επίδοση σε σχέση με τα αγόρια, ενώ όσον αφορά τις τρεις περιοχές δειγματοληψίας αναλογικά με τον αριθμό του δείγματος, η καλύτερη επίδοση σημειώθηκε στα σχολεία των αγροτικών περιοχών, με εκείνα των αστικών να ακολουθούν και την τελευταία θέση να κατέχουν τα σχολεία των ημιαστικών περιοχών.

2.2. Ανάλυση ευρημάτων της ΣΤ΄ τάξης

Ο αριθμός των μαθητών/τριών που φοιτούν στην ΣΤ΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου και αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας ανέρχεται σε εκατόν είκοσι (120). Από το συνολικό αριθμό των μαθητών/τριών της ΣΤ΄ τάξης, εξήντα (60) είναι αγόρια και εξήντα (60) κορίτσια. Τα σχολεία, από όπου πάρθηκε το δείγμα ανέρχονται σε εννέα (9) και διαχωρίζονται ως προς την περιοχή σε αστική, ημιαστική και αγροτική, όπως και στο δείγμα της Ε΄ τάξης. Τρία σχολεία ανήκουν σε αστικές περιοχές, δύο σχολεία σε ημιαστικές περιοχές και τέσσερα σχολεία σε αγροτικές περιοχές. Τα σχολεία των αγροτικών περιοχών είναι περισσότερα διότι σε αυτά φοιτούν μικρότερος αριθμός μαθητών/τριών (μονοθέσια, διθέσια, τριθέσια σχολεία) και το δείγμα οφείλει να είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού της έρευνας.

Το παρακάτω γράφημα δείχνει αναλυτικά το ποσοστό των αγοριών και των κοριτσιών, που έλαβαν μέρος στην έρευνα για την Ε΄ τάξη. Η διαφοροποίηση των δύο ατόμων από τον αρχικό αριθμό μαθητών/τριών έγκειται στο γεγονός ότι δύο γραπτά κρίθηκαν άκυρα λόγω ελλιπής συμπλήρωσης.

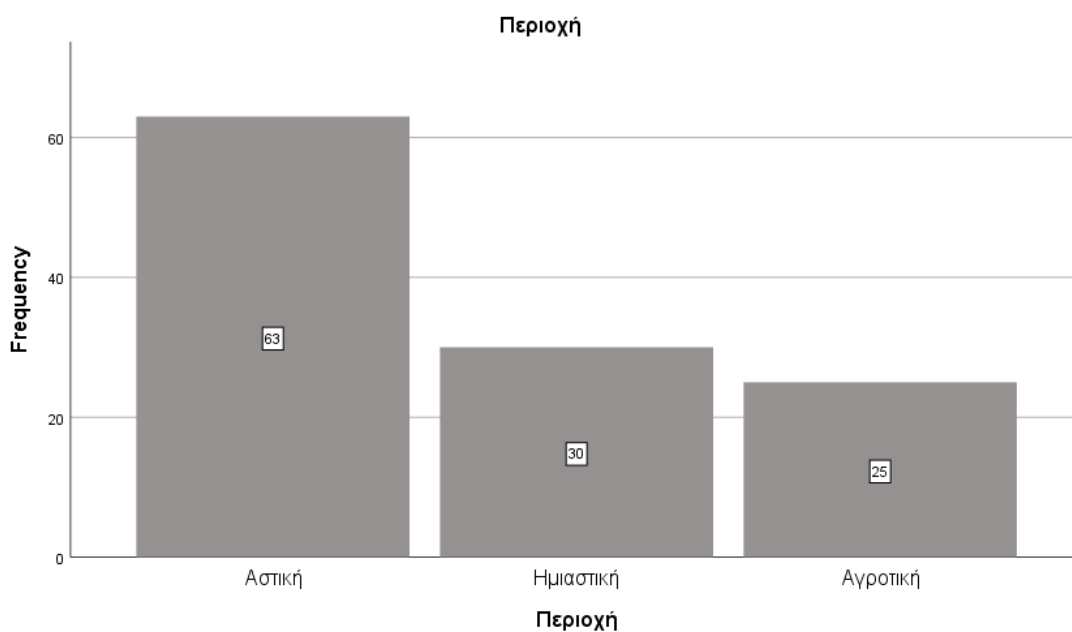
Γράφημα 3

Ποσοστό αγοριών ίσο με 50%

Ποσοστό κοριτσιών ίσο με 50%

Όσον αφορά τις περιοχές του δείγματος και τον αντίστοιχο αριθμό μαθητών/τριών της ΣΤ΄ τάξης που φοιτούν σε αυτές παρουσιάζονται στο παρακάτω γράφημα. Οι μαθητές/τριες που

φοιτούν σε αστικές περιοχές είναι ίσος με εξήντα τρεις (53,4%), σε ημιαστικές περιοχές τριάντα (25,4%) και σε αγροτικές περιοχές είκοσι πέντε (21,2%).

Γράφημα 4

Ποσοστό σχολείων σε αστικές περιοχές ίσο με 53.4%

Ποσοστό σχολείων σε ημιαστικές περιοχές ίσο με 25.4%

Ποσοστό σχολείων σε αγροτικές περιοχές ίσο με 21.2%

1^η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

Η πρώτη δοκιμασία απαρτιζόταν από σαράντα ερωτήσεις με επιλογή *Σωστού* ή *Λάθους*. Κάποιες από τις λέξεις ή φράσεις δίνονταν στους μαθητές/τριες γραμμένες με σωστή ορθογραφία και κάποιες με λανθασμένη (λέξεις/φράσεις πάνω αριστερά με έντονο χρώμα στους παρακάτω πίνακες). Τα αποτελέσματα των απαντήσεων παρουσιάζονται παρακάτω:

Το υπάρχον καθεστώς	N	%
Σωστό	77	65.3
Λάθος	41	34.7

Σύνολο	118	100.0
---------------	-----	-------

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 65.3%

Ηττοπαθής άνθρωπος	N	%
Σωστό	69	58.8
Λάθος	48	40.7
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 58.8%

Επιηκής κριτική	N	%
Σωστό	63	53.3
Λάθος	53	44.9
Δεν γνωρίζω	2	1.7
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.9%

Αναδείχθηκε νικητής	N	%
Σωστό	96	81.4
Λάθος	18	15.3

Δεν γνωρίζω	4	3.4
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 81.4%

Εκπεδευόμεναι	N	%
Σωστό	68	57.6
Λάθος	50	42.4
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.4%

Συμμαθητής	N	%
Σωστό	31	26.3
Λάθος	86	72.9
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 72.9%

Επίλυση	N	%
Σωστό	99	83.9
Λάθος	19	16.1
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 83.9%

Απορίπτω	N	%
Σωστό	48	40.7
Λάθος	70	59.3
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 59.3%

Πρωσκεκλημένος	N	%
Σωστό	37	31.4
Λάθος	79	66.9
Δεν γνωρίζω	2	1.7
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.9%

Επιτυχώς	N	%
Σωστό	99	83.9
Λάθος	18	15.3
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 83.9%

Εσπεριδοειδές	N	%
Σωστό	75	63.6
Λάθος	41	34.7
Δεν γνωρίζω	2	1.7
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 63.6%

Αυτοπροσώπος	N	%
Σωστό	91	77.1
Λάθος	27	22.9
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 22.9%

Η επίτιμος	N	%
Σωστό	67	56.8
Λάθος	50	42.4
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.4%

Συμβαίνει	N	%
Σωστό	109	92.4
Λάθος	9	7.6
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 92.4%

Συλλαμβάνω	N	%
Σωστό	70	59.3
Λάθος	47	39.8
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 39.8%

Καταργείν	N	%
Σωστό	35	29.7
Λάθος	82	69.5
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 69.5%

Αφενώς	N	%
Σωστό	69	58.5
Λάθος	48	40.7
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 40.7%

Κατηλιμένος	N	%
Σωστό	53	44.9
Λάθος	60	50.8
Δεν γνωρίζω	5	4.2
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50.8%

Απέκτισα	N	%
Σωστό	38	32.2
Λάθος	79	66.9
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.9%

Οικογενειακός (επίρρημα)	N	%
Σωστό	76	64.4
Λάθος	42	35.6
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35.6%

Η οδός Μητροπόλεως	N	%
Σωστό	106	89.8
Λάθος	11	9.3
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 89.8%

Πλησίον πεζοδρόμου	N	%
Σωστό	79	66.9
Λάθος	38	32.2
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.9%

Πλήρως ανακαινισμένο	N	%
Σωστό	64	54.2
Λάθος	54	45.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 45.8%

Το προλαμβάνειν	N	%
Σωστό	70	59.3
Λάθος	47	39.8
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 59.3%

Τριμένος	N	%
Σωστό	55	46.6
Λάθος	62	52.5
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 52.5%

Παρήγγειλα	N	%
Σωστό	76	64.4
Λάθος	38	32.2
Δεν γνωρίζω	4	3.4
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 64.4%

Διεξήχθει	N	%
Σωστό	68	57.6
Λάθος	47	39.8
Δεν γνωρίζω	3	2.5
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 39.8%

Προσκεκλημένος	N	%
Σωστό	106	89.8
Λάθος	11	9.3
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 89.8%

Το αειθαλές δέντρο	N	%
Σωστό	77	65.3
Λάθος	41	34.7
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 65.3%

Τα διεθνοί μέσα	N	%
Σωστό	52	44.1
Λάθος	64	54.2
Δεν γνωρίζω	2	1.7
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54.2%

Οριζοντίως	N	%
Σωστό	75	63.6
Λάθος	42	35.6
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 63.6%

Ανατήθεται	N	%
Σωστό	60	50.8
Λάθος	56	47.5
Δεν γνωρίζω	2	1.7
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 47.5%

Οι συγγενείς	N	%
Σωστό	51	43.2
Λάθος	66	55.9
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 55.9

Διαρκός	N	%
Σωστό	58	49.2
Λάθος	60	50.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50.8%

Εγγκρίνω	N	%
Σωστό	65	55.1
Λάθος	52	44.1
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.1%

Ουδείς αναμάρτητος	N	%
Σωστό	74	62.7
Λάθος	43	36.4
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 62.7%

Υποτάσσομαι	N	%
Σωστό	72	61.0
Λάθος	42	35.6
Δεν γνωρίζω	4	3.4
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35.6%

Οι δημοφιλείς ηθοποιοί	N	%
Σωστό	93	78.8
Λάθος	25	21.2
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 78.8%

Μετατροπή	N	%
Σωστό	77	65.3
Λάθος	40	33.9
Δεν γνωρίζω	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.9%

Επιδιώκω	N	%
Σωστό	82	69.5
Λάθος	36	30.5
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 69.5%

Πίνακας 6

Από την παράθεση των αποτελεσμάτων προκύπτει ότι οι λέξεις ή φράσεις στις οποίες επέδειξαν τη χαμηλότερη επίδοση οι μαθητές/τριες είναι λέξεις και φράσεις, οι οποίες απαιτούν τη γνώση κανόνων ορθογραφίας, ιστορικής ή μη, για να αποδοθούν σωστά, όπως και οι μαθητές/τριες της Ε΄ τάξης. Μάλιστα, οι περισσότερες από αυτές είναι σύνθετες λέξεις. Άρα, διαφαίνεται αδυναμία των μαθητών/τριών στην πρόσθεση αχώριστου μορίου ή προθήματος ή την ένωση δύο ή περισσότερων λέξεων. Οι λέξεις και φράσεις είναι:

- Επεικής κριτική
- Εκπαιδεύομαι
- Αυτοπροσώπως
- Η επίτιμος
- Συλλαμβάνω
- Αφενός
- Οικογενειακώς
- Πλήρως ανακαινισμένο
- Διεξήχθη
- Ανατίθεμαι
- Εγκρίνω
- Υποτάσσομαι
- Μετατροπή

Ποιοτική ανάλυση ορθογραφικών λαθών:

Επιεικής κριτική: η φράση αποτελείται από το επίθετο *ο επιεικής, η επιεικής, το επιεικές*, το οποίο προέρχεται από την πρόθεση *επί* και τη μετοχή *εικός* (*είκω = μοιάζω*) και το ουσιαστικό *κριτική*. Η φράση δόθηκε στους μαθητές/τριες γραμμένη με λανθασμένο τρόπο (*επιεικής κριτική*) και μόλις το 44,9% των μαθητών/τριών κατανόησε τη λάθος απόδοση της λέξης.

Εκπαιδευομαι: το ρήμα συγκαταλέγεται στην παθητική φωνή του ρήματος *εκπαιδύω*, το οποίο προκύπτει από την πρόθεση *εκ* και το ρήμα *παιδύω*. Το σύνθετο αυτό ρήμα δόθηκε στους μαθητές/τριες με λανθασμένη ορθογραφία (*εκπεδευομαι*) και το 42,4% των μαθητών/τριών διέκρινε τη λάθος γραφή.

Αυτοπροσώπως: η λέξη συντίθεται από τη λέξη *αυτός* + *πρόσωπον* και ανήκει στα επιρρήματα. Η λέξη δόθηκε στους μαθητές/τριες και πάλι με ανορθόγραφο τρόπο (*αυτοπροσώπος*) και με χαμηλό ποσοστό μόλις 22,9% οι μαθητές/τριες ανακάλεσαν από τη μνήμη τους τον κανόνα γραφής των επιρρημάτων με κατάληξη σε *-ως*.

Η επίτιμος: η σύνθετη αυτή λέξη προέρχεται από την πρόθεση *επί* και τη λέξη *τιμή* (επίθετο: *ο επίτιμος, η επίτιμη, το επίτιμο*). Η λέξη παρατέθηκε με ασυμφωνία άρθρου και γένους και οι μαθητές/τριες δεν μπόρεσαν στην πλειοψηφία τους να διακρίνουν αυτήν την αντίφαση (ποσοστό σωστών απαντήσεων 42,4%).

Συλλαμβάνω: το ρήμα *συλλαμβάνω* προκύπτει από την πρόθεση *συν* και το ρήμα *λαμβάνω*, όπου κατά την ένωση το *-ν* τρέπεται σε *-λ*. Η λέξη αποδόθηκε με ένα *-λ* (*συλαμβάνω*) στις ερωτήσεις Σωστού/Λάθους και οι μαθητές/τριες που διέκριναν το λάθος αντιστοιχούν στο 39,8%.

Αφενός: η λέξη ακολουθεί την κατάληξη σε *-ος* καθώς συντίθεται από τα συνθετικά *αφ' + ενός*. Ωστόσο, δόθηκε στους μαθητές/τριες η λέξη *αφενός* και οι μισοί σχεδόν μαθητές/τριες ενστερνίστηκαν τη γραφή αυτή (ποσοστό σωστών απαντήσεων 40,7%).

Οικογενειακός: η λέξη *οικογενειακός* κατατάσσεται στα επιρρήματα σε αντίθεση με τη λέξη *οικογενειακό*, η οποία είναι επίθετο: *ο οικογενειακός, η οικογενειακή, το οικογενειακό*. Στην

άσκηση δόθηκε αποτυπωμένο ως *οικογενειακός (επίρρημα)*, ώστε να διευκρινιστεί η διαφορά ανάμεσα στο επίρρημα και το επίθετο. Μολονότι διευκρινίστηκε η ειδοποιός διαφορά, εντούτοις το μεγαλύτερο μέρος των απαντήσεων ήταν λανθασμένες (ποσοστό σωστών απαντήσεων 35,6%).

Πλήρως ανακαινισμένο: η φράση αποτελείται από τη λέξη *πλήρως*, η οποία ανήκει στην κατηγορία των επιρρημάτων και προέρχεται από την αρχαία λέξη *πίμπλημι* και κατ' επέκταση το επίθετο *ο πλήρης, η πλήρης, το πλήρες*, καθώς και από το επίθετο *ο ανακαινισμένος, η ανακαινισμένη, το ανακαινισμένο*. Η φράση δόθηκε στους μαθητές/τριες γραμμένη ως *πλήρος ανακαινισμένο*, όπου το 45,8% διέκρινε το γραμματικό κανόνα γραφής των επιρρημάτων, τα οποία στην κατάληξη γράφονται με *-ω* όταν λήγουν σε *-ως*.

Διεξήχθη: το ρήμα *διεξάγω*, από όπου προέρχεται ο ρηματικός τύπος *διεξήχθη* (παθητικός αόριστος του ρήματος) διατηρεί στην κατάληξή του το χρονικό πρόσφυμα *-θη* κατά τη γραφή του. Στη δοκιμασία δόθηκε γραμμένο με τη συνήθη ρηματική μορφή ως *διεξήχθει* και το ποσοστό που διέκρινε τη λάθος μορφή ανέρχεται σε 39,8%.

Ανατίθεται: πρόκειται για την παθητική φωνή του ρήματος *αναθέτω* (*ανά + τίθημι*). Η απόδοσή της υπήρξε ανορθόγραφα ως *ανατήθεται* με τους μισούς σχεδόν μαθητές/τριες να αναγνωρίζουν το λάθος (ποσοστό 47,5%).

Εγκρίνω: η λέξη προέρχεται από δύο συνθετικά, το *εν + κρίνω*, όπου κατά την ένωσή τους το *-ν* τρέπεται σε *-γ* και προκύπτει η λέξη *εγκρίνω*. Με ποσοστό σωστών απαντήσεων από τους μαθητές/τριες 44,1%, η λέξη *εγκρίνω* δυσκόλεψε ιδιαίτερα τους μαθητές/τριες λόγω της σύνθετης προέλευσής της. Η λέξη δόθηκε γραμμένη ως *εγκρίνω*.

Υποτάσσομαι: το σύνθετο ρήμα παθητικής φωνής από την πρόθεση *υπό* και το ρήμα *τάσσω* αποτελεί «αγκάθι» για τους μαθητές/τριες, καθώς αυτοί που αναγνώρισαν τη γραφή *υποτάσσομαι* ως λανθασμένη ανέρχονται σε ποσοστό 35,6%.

Μετατροπή: η σύνθετη αυτή λέξη από τα μέρη *μετά + τροπή* προέρχεται από την Αρχαία Ελληνική. Στη δοκιμασία η λέξη αποδόθηκε ως *μετατροπή* και το ποσοστό των σωστών απαντήσεων σχετικά με το αν είναι γραμμένη με σωστό ή λάθος τρόπο είναι 33,9%.

Όπως γίνεται φανερό από τα ευρήματα της έρευνας στο σύνολό τους οι λέξεις ή οι φράσεις που οι μαθητές/τριες υπέπεσαν στα περισσότερα λάθη αφορούν μέρη του λόγου που απαιτούν την επαρκή γνώση της ιστορικής ορθογραφίας και την ανάκληση γραμματικών κανόνων προκειμένου να αποδοθούν με σωστή ορθογραφία, όπως συνέβη και στην περίπτωση των μαθητών/τριών της Ε΄τάξης. Αυτό είναι έκδηλο και από το γεγονός ότι οι μαθητές/τριες φανέρωσαν αδυναμία επιτυχής επίδοσης στις λέξεις και φράσεις που είχαν αποδοθεί με ανορθόγραφο τρόπο στην δοκιμασία Σωστού – Λάθους της έρευνας.

Στη συγκεκριμένη δοκιμασία καλύτερη επίδοση επέδειξαν με μεγάλη διαφορά τα κορίτσια σε σχέση με τα αγόρια, ενώ όσον αφορά τις τρεις περιοχές δειγματοληψίας αναλογικά με τον αριθμό του δείγματος, η καλύτερη επίδοση σημειώθηκε στα σχολεία των ημιαστικών περιοχών, ακολουθούν τα σχολεία των αγροτικών περιοχών και την τελευταία θέση κατέχουν τα σχολεία των αστικών περιοχών.

2^η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

Η δεύτερη δοκιμασία αφορούσε ένα κείμενο καθ' υπαγόρευση απαρτιζόμενο από εβδομήντα εννέα λέξεις, το οποίο οι μαθητές/τριες έπρεπε να αποδώσουν με σωστή ορθογραφία. Το κείμενο είναι το ακόλουθο:

«Τα διεθνή μέσα ενημέρωσης μεταδίδουν πλήρως αυτές τις ώρες τη μεγαλοπρεπή τελετή αναγόρευσης του νέου Προέδρου της Δημοκρατίας. Προσκεκλημένοι στην τελετή είναι επίτιμοι αρχηγοί της Κυβερνήσεως, καθώς και δημοφιλή κομματικά στελέχη. Ο νέος Πρόεδρος απηύθυνε διάγγελμα στο οποίο, μεταξύ άλλων, ανέφερε την πρόθεσή του να συμβάλει με κάθε τρόπο στην ευημερία και την πρόοδο του ελληνικού λαού. Βασική του επιδίωξη, τέλος, θα είναι η επικράτηση της αξιοκρατίας και της δικαιοσύνης σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής και πολιτικής ζωής.»

Από το παραπάνω κείμενο εξετάστηκαν οι παρακάτω λέξεις και φράσεις: *πλήρως, αναγόρευσης, προσκεκλημένοι, επίτιμοι, της Κυβερνήσεως, απηύθυνε, διάγγελμα, πρόθεση, συμβάλλει, επικράτηση.* Τα αποτελέσματα από την επίδοση των μαθητών/τριών παρουσιάζονται ως εξής:

πλήρως	N	%
Σωστό	79	66.9

Λάθος	37	31.4
Παράλειψη λέξης	2	1.7
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.9%

αναγόρευσης	N	%
Σωστό	52	44.1
Λάθος	63	53.4
Παράλειψη λέξης	3	2.5
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.1%

Προσκεκλημένοι	N	%
Σωστό	57	48.3
Λάθος	60	50.8
Παράλειψη λέξης	1	0.8
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.3%

επίτιμοι	N	%
-----------------	----------	----------

Σωστό	49	41.5
Λάθος	67	56.8
Παράλειψη λέξης	2	1.7
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 41.5%

της Κυβερνήσεως	N	%
Σωστό	50	42.4
Λάθος	64	54.2
Παράλειψη λέξης	4	3.4
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.4%

απηύθυνε	N	%
Σωστό	33	28.0%
Λάθος	78	66.1%
Παράλειψη λέξης	7	5.9%
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 28%

διάγγελμα	N	%
------------------	----------	----------

Σωστό	57	48.3
Λάθος	56	47.5
Παράλειψη λέξης	5	4.2
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.3%

πρόθεσή	N	%
Σωστό	71	60.2
Λάθος	44	37.3
Παράλειψη λέξης	3	2.5
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60.2%

συμβάλει	N	%
Σωστό	37	31.4
Λάθος	77	65.3
Δεν γνωρίζω	4	3.4
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 31.4%

επικράτηση	N	%
-------------------	----------	----------

Σωστό	72	61.0%
Λάθος	43	36.4%
Δεν γνωρίζω	3	2.5%
Σύνολο	118	100.0

Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 61%

Πίνακας 7

Ποιοτική ανάλυση ορθογραφικών λαθών:

Πλήρως: η λέξη *πλήρως* ανήκει στην κατηγορία των επιρρημάτων και προέρχεται από την αρχαία λέξη *πίμπλημι* και κατ' επέκταση το επίθετο *ο πλήρης, η πλήρης, το πλήρες*. Ομοίως με τη λέξη *λόγω*, η οποία αποδόθηκε με –ο και στη λέξη *πλήρως* ακολουθήθηκε από τους μαθητές/τριες η ίδια τακτική σε ποσοστό 31,4%. Αντιθέτως, οι μαθητές/τριες με ποσοστό 66,9% απέδωσαν τη λέξη με ορθή γραφή.

Αναγόρευσης: η λέξη κατάγεται από την αρχαία ελληνική λέξη *αναγόρευσις* και κατ' επέκταση τη λέξη *αγορά*. Για το λόγο αυτό ακολουθεί τη γραφή με –ο και ως θηλυκό την κατάληξη –η. Οι μαθητές/τριες ακολούθησαν τη γραφή με –ω στις περισσότερες περιπτώσεις (ποσοστό σωστών απαντήσεων 44,1%).

Προσκεκλημένοι: η λέξη είναι μετοχή παθητικού Παρακειμένου του ρήματος *προσκαλώ* (*προς + καλώ*). Τα λάθη στη μεγαλύτερη πλειοψηφία τους από τους μαθητές/τριες έχουν να κάνουν με την απόδοση λάθος αριθμού (αποδόθηκε με ενικό αριθμό αντί για πληθυντικό αριθμό) με το ποσοστό σωστών απαντήσεων να ανέρχεται σε 48,3%.

Επίτιμοι: η σύνθετη αυτή λέξη προέρχεται από την πρόθεση *επί* και τη λέξη *τιμή* (επίθετο: *ο επίτιμος, η επίτιμη, το επίτιμο*). Ακολουθεί τη γραφή με δύο –ι λόγω των δύο συνθετικών του. Οι μαθητές/τριες επέδειξαν ελλιπή γνώση για την προέλευση της λέξης και την αποτύπωσαν

ως *επίτημοι*. Πρόκειται για ετυμολογικό λάθος, κατά το οποίο δεν αποδόθηκε ορθογραφικά σωστά το θέμα της λέξης (ποσοστό σωστών απαντήσεων 41,5%).

Της Κυβερνήσεως: η λέξη προέρχεται από το ρήμα *κυβερνώ* (*κυβέρνησις*) και ως ουσιαστικό στη γενική του ενικού σήμερα ακολουθεί δύο τύπους κλίσης: *της κυβέρνησης και της κυβερνήσεως*. Επιλέχθηκε ο τύπος της αρχαίας (*της κυβερνήσεως*), ώστε να εξετασθεί κατά πόσο είναι γνώριμο στους μαθητές/τριες. Η λέξη αποδόθηκε με κατάληξη *-ος* (*της κυβερνήσεως*) στη μεγαλύτερη πλειοψηφία των γραπτών, κάνοντας έκδηλο ότι αγνοείται η ιστορική γραφή της λέξης από τους μαθητές/τριες (ποσοστό σωστών απαντήσεων 42,4%).

Απηύθουε: η λέξη απαρτίζεται από τη λέξη *από* και *ευθύνω* (*ευθύς*). Το ρήμα είναι σε γ' πρόσωπου οριστικής Αορίστου, όπου το *-ε* τρέπεται σε *-η* (*απευθύνω- απηύθουε*). Οι μαθητές/τριες στην πλειοψηφία τους το αποτύπωσαν ως *απίφθουε*, αλλάζοντας ριζικά τη ρίζα και το θέμα της λέξης. Πρόκειται για μία λέξη, η οποία δεν συναντάτε συχνά στον λόγο και απαιτεί τη γνώση ορθογραφικών κανόνων για να αποτυπωθεί σωστά. Αυτό επαληθεύεται και από το ποσοστό σωστών απαντήσεων που ανέρχεται σε μόλις 28%.

Διάγγελμα: η λέξη απαρτίζεται από το πρόθημα *διά* και το ρήμα *αγγέλλω*, γι' αυτό και διατηρεί στη γραφή του το *-γγ*. Ωστόσο, οι μαθητές/τριες χρησιμοποίησαν τον ανορθόγραφο τρόπο απόδοσης της λέξης και στη μεγαλύτερη πλειοψηφία εμφανίστηκε στα γραπτά ως *διάγκελμα* με το ποσοστό των σωστών απαντήσεων να αγγίζει το 48,3%.

Πρόθεση: η αρχαία πρόθεση *προ* και το ρήμα *τίθημι* συνθέτουν τη λέξη *πρόθεση*. Οι περισσότεροι μαθητές/τριες προβαίνοντας σε γραμματικό λάθος απέδωσαν στη λέξη τη μορφή *πρόθεσι*. Το ποσοστό των μαθητών/τριών αυτών δεν είναι μεγάλο, καθώς ανέρχεται στο 37,3%, έναντι του 60,2% που απέδωσε τη λέξη με ορθή γραφή.

Συμβάλει: πρόκειται για σύνθετο ρήμα, το οποίο προέρχεται από τα συνθετικά *συν + βάλλω*. Το ρήμα *βάλλω* διατηρεί τη γραφή με δύο *-λ* στους εξακολουθητικούς χρόνους, ενώ στους στιγμιαίους και στους συντελεσμένους ακολουθεί τη γραφή με ένα *-λ*. Εδώ το ρήμα αφορά την υποτακτική Αορίστου και για το λόγο αυτό γράφεται με ένα *-λ*. Μόλις το 31,4% των μαθητών/τριών μπόρεσαν να διαχωρίσουν την υποτακτική Ενεστώτα από την υποτακτική Αορίστου και απέδωσαν σωστά τη λέξη.

Επικράτηση: ο εμπρόθετος προσδιορισμός της Αρχαίας Ελληνικής επί και το ρήμα κρατέω-κρατώ συνθέτουν τη λέξη επικρατώ και κατ' επέκταση τη λέξη επικράτηση. Οι μαθητές/τριες με ποσοστό 61% απέδωσαν τη λέξη ορθογραφημένα, ενώ με ποσοστό 36,4% ανορθόγραφα (επικρατέστερη μορφή: επικράτιση).

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο λανθασμένος τρόπος γραφής κάθε λέξης, ο οποίος εμφανίστηκε με τη μεγαλύτερη συχνότητα στα γραπτά των μαθητών/τριών:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΛΑΘΩΝ ΣΤ΄ΤΑΞΗ

ΛΕΞΗ	ΛΑΘΟΣ ΛΕΞΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΡΑΠΤΩΝ
1.Πλήρως	Πλήρος	33 από τα 118
2.Αναγόρευσης	Αναγώρευσης	37 από τα 118
3.Προσκεκλημένοι	Προσκεκλημένη	18 από τα 118
4.Επίτιμοι	Επίτημοι	26 από τα 118
5.Της Κυβερνήσεως	Της κυβερνήσεως	37 από τα 118
6. Απιθύθυνε	Απίφθγνε	19 από τα 118
7.Διάγγελμα	Διάγκελμα	42 από τα 118
8.Πρόθεση	Πρόθεσι	15 από τα 118
9.Συμβάλει	Συμβάλλει	60 από τα 118
10.Επικράτηση	Επικράτιση	25 από τα 118

Πίνακας 8

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ο λανθασμένος τρόπος γραφής κάθε λέξης, ο οποίος εμφανίστηκε με τη δεύτερη μεγαλύτερη συχνότητα στα γραπτά των μαθητών/τριών:

ΛΕΞΗ	ΛΑΘΟΣ ΛΕΞΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΡΑΠΤΩΝ
-------------	-------------------	------------------------

1.Πλήρως	Πλιρος	4 από τα 118
2.Αναγόρευσης	Αναγόρευσεις	10 από τα 118
3.Προσκεκλημένοι	Προσκεκλημενη	6 από τα 118
4.Επίτιμοι	Επίτιμη	14 από τα 118
5.Της Κυβερνήσεως	Της κυβερνήσεως	13 από τα 118
6. Απήθυνε	Απίφθινε	7 από τα 118
7.Διάγγεσμα	Δυαγκελμα	6 από τα 118
8.Πρόθεση	Πρόθεσει	6 από τα 118
9.Συμβάλει	Συμβάλλη	5 από τα 118
10.Επικράτηση	Επικρατήσει	4 από τα 118

Πίνακας 9

Τα λάθη που ανέκυψαν μέσα από την έρευνα διαμορφώνονται ομοίως με εκείνα της Ε΄ τάξης και κατηγοριοποιούνται ενδεικτικά στον παρακάτω πίνακα:

ΕΙΔΟΣ ΛΑΘΟΥΣ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ
Γραμματικό	Πλήρος αντί για πλήρως
Τονικό	Πληρως αντί για πλήρως
Φωνολογικό	Πλήρους αντί για πλήρως
Γραμματικό- Ετυμολογικό	Πλύρος αντί για πλήρως
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Πλιρος αντί για πλήρως
Τονικό	Αναγορευσης αντί για αναγόρευσης
Φωνολογικό	Αναγόρεβσης αντί για αναγόρευσης
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Αναγώρευσης αντί για αναγόρευσης
Τονικό	Αναγορευσής αντί για αναγόρευσης
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Αναγώρευσης αντί για αναγόρευσης
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Αναγώρευσεις αντί για αναγόρευσης
Τονικό	Αναγορευσης αντί για αναγόρευσης

Γραμματικό – Ετυμολογικό	Της κυβερνύσεως αντί για της κυβερνήσεως
Φωνολογικό	Της κυβερνήσιος αντί για της κυβερνήσεως
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Της κυβερνίσεως αντί για της κυβερνήσεως
Τονικό	Της κυβερνησεως αντί για της κυβερνήσεως
Φωνολογικό	Της κυβερήσεως αντί για της κυβερνήσεως
Φωνολογικό	Της κυβερνήσεων αντί για της κυβερνήσεως
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Της κυβερνίσεος αντί για της κυβερνήσεως
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Της κηβερνήσεως αντί για της κυβερνήσεως
Φωνολογικό	Της κηυερήσεως αντί για της κυβερνήσεως
Φωνολογικό	Της κυβερνησης αντί για της κυβερνήσεως
Φωνολογικό	Της κυβερνίσιος αντί για της κυβερνήσεως
Γραμματικό	Τις κυβερνήσεως αντί για της κυβερνήσεως
Φωνολογικό	Απούθυνε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απήφηθυνε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απήοίφθηνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απυφθηνε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απαύφθηται αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απύφθειναι αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απήυθυνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απίφθηνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απήφθειναι αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απυδήνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απίφθεινε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απήφθυνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απυφθεινε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απίθινε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απηύθεινε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απιόφθηνε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απήφθενε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απηύθυνε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απίθυνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απίφθυνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απύφθυνε αντί για απηύθυνε

Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Απηυθίνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Απηυθήναι αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απήθυνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απύφθηναι αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απύφθηνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απείφθεινε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απείφθηκε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απίφθιναι αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απήφθηνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απίφθινε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απείφθυνε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απήφθηκε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απείφθινε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απήθηνε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Δειπίφεικε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απεύθυνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απήφθεινε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απίφθηνε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απέφθηνε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απίφθηνε αντί για απηύθυνε
Φωνολογικό	Απυθυνε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Απηύθυννε αντί για απηύθυνε
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Διάγκελμα αντί για διάγγελμα
Φωνολογικό	Δυάγκεγμα αντί για διάγγελμα
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Δυάγκελμα αντί για διάγγελμα
Φωνολογικό	Διάγγειλμα αντί για διάγγελμα
Φωνολογικό	Διάλγεμα αντί για διάγγελμα
Φωνολογικό	Διάκελμα αντί για διάγγελμα
Φωνολογικό	Διάγκιλμα αντί για διάγγελμα
Φωνολογικό	Διάλγκελμα αντί για διάγγελμα
Φωνολογικό	Δια άγγελμα αντί για διάγγελμα
Τονικό	Πρόθεση αντί για πρόθεσή
Γραμματικό – Τονικό	Πρόθεσι αντί για πρόθεσή

Τονικό	Προθεσή αντί για πρόθεσή
Τονικό	Προθεση αντί για πρόθεσή
Γραμματικό – Τονικό	Προθεσι αντί για πρόθεσή
Γραμματικό – Ετυμολογικό – Τονικό	Πρωθεση αντί για πρόθεσή
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Σημβάλει αντί για συμβάλει
Φωνολογικό	Συνβάλει αντί για συμβάλει
Φωνολογικό	Συνβάλη αντί για συμβάλει
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Συμβάλλη αντί για συμβάλει
Φωνολογικό	Συνβάλλω αντί για συμβάλει
Τονικό	Συμβαλει αντί για συμβάλει
Φωνολογικό	Συλλαλη αντί για συμβάλει
Φωνολογικό	Σηνβάλει αντί για συμβάλει
Φωνολογικό	Συνεβάλλη αντί για συμβάλει
Γραμματικό	Συμβάλη αντί για συμβάλει
Φωνολογικό	Σινβαλη αντί για συμβάλει
Γραμματικό	Συμμβάλει αντί για συμβάλει
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Σημβαλει αντί για συμβάλει
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Επικράτιση αντί για επικράτηση
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Επικράτησει αντί για επικράτηση
Φωνολογικό	Επικρότιξη αντί για επικράτηση
Φωνολογικό	Επικρατηξει αντί για επικράτηση
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Επικράτισι αντί για επικράτηση
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Επικράτειση αντί για επικράτηση
Τονικό	Επικρατησή αντί για επικράτηση
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Επεικράτηση αντί για επικράτηση
Τονικό	Επικρατηση αντί για επικράτηση
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Επηκράτηση αντί για επικράτηση
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Επικράτισει αντί για επικράτηση
Γραμματικό – Ετυμολογικό	Εποικράτηση αντί για επικράτηση

Πίνακας 10

Όσον αφορά τα λάθη στίξης, στις αστικές περιοχές εμφανίστηκαν σε ποσοστό 18,4%, στις ημιαστικές περιοχές σε ποσοστό 14% και στις αγροτικές περιοχές σε ποσοστό 10%.

Τα τονικά λάθη για την ΣΤ΄ τάξη εμφανίζονται σε ποσοστό 17,6%. Από το ποσοστό αυτό, το 3,5% αφορά τις αστικές περιοχές, το 7,2% τις ημιαστικές και το υπόλοιπο 6,9% τις αγροτικές περιοχές.

Και στη δεύτερη δοκιμασία τα κορίτσια επέδειξαν με συντριπτική πλειοψηφία καλύτερη επίδοση σε σχέση με τα αγόρια, ενώ όσον αφορά τις τρεις περιοχές δειγματοληψίας αναλογικά με τον αριθμό του δείγματος, η καλύτερη επίδοση σημειώθηκε στα σχολεία των αγροτικών περιοχών, με εκείνα την ημιαστικών να ακολουθούν και την τελευταία θέση να κατέχουν τα σχολεία των αστικών περιοχών.

3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

3.1. Διδακτικές προσεγγίσεις και παρεμβάσεις

Από την παρούσα έρευνα και τα δεδομένα της, καθίσταται αντιληπτή η επιτακτική ανάγκη να αντιμετωπιστεί όσο το δυνατόν αμεσότερα το πρόβλημα της ανορθογραφίας και να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο η ορθογραφική ικανότητα των μαθητών/τριών. Ειδικότερα στην Ελλάδα, όπου λόγω της μεγάλης ιστορικής της ποικιλομορφίας, διάβηκε από διάφορες γλωσσικές αλλαγές και δοκιμασίες, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση προς την κατεύθυνση αυτή.³⁹³ Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου, άκρως απαραίτητη θεωρείται η υιοθέτηση ορισμένων εκπαιδευτικών μεθόδων και η εφαρμογή ορισμένων δραστηριοτήτων στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος. Πρόκειται, άλλωστε, για ένα θέμα που έχει απασχολήσει σε μεγάλο βαθμό τους ερευνητές και τους επιστήμονες σε ολόκληρο τον κόσμο και πολύ περισσότερο τους λογοθεραπευτές και τους ειδικούς παιδαγωγούς. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ή απορία σχετικά με το σημαντικό μέγεθος της βιβλιογραφίας που εντοπίζεται για το εν λόγω θέμα.³⁹⁴

Σε πρώτο επίπεδο, θα πρέπει να εθιστούν οι μαθητές/τριες στον ορθό τρόπο γραφής μέσω της επανάληψης. Συγκεκριμένα, και ιδιαίτερα στις μικρότερες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να παροτρύνουν τους μαθητές/τριες να επαναλαμβάνουν την αντιγραφή των λέξεων διαρκώς, προκειμένου να καταφέρει ο εγκέφαλος τους να τις αποτυπώσει και συνάμα να τις αφομοιώσει, ώστε να μπορέσουν να θυμούνται σε μεταγενέστερο στάδιο την ορθογραφία τους. Βασιζόμενοι στη σχετική βιβλιογραφία, χάρη σε αυτόν τον τρόπο ενεργοποιούνται οι κατάλληλοι νευρώνες του εγκεφάλου που συνδέονται με την αισθητηριακή μνήμη και τα παιδιά είναι σε θέση να επαναφέρουν με ευκολία στη μνήμη τους την ορθογραφία και τον τρόπο γραφής μίας λέξης γενικότερα. Αυτό, φυσικά, προϋποθέτει πως και τα ίδια τα παιδιά θα δραστηριοποιηθούν και θα δράσουν αντιστοίχως.³⁹⁵

³⁹³ Παπαδοπούλου, Σμαράγδα (2005). *Η Ολική Γλώσσα στη Διδακτική της Γλωσσικής Έκφρασης. Για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Τυπωθήτω, σ. 227.

³⁹⁴ Griva, Eleni, Anastasiou, Dimitris (2009). Morphological strategies training: The effectiveness and feasibility of morphological strategies training for students of English as a foreign language with and without spelling difficulties. *Journal of Writing Research*, 1(3), 199 – 223, p. 202-204.

³⁹⁵ Αΐδίνης, Α. (2010). Η ανάπτυξη των στρατηγικών ορθογραφικής γραφής στα Ελληνικά. Στο Α. Μουζάκη, & Α. Πρωτόπαπας, (Επιμ.), *Ορθογραφία: μάθηση και διαταραχές*. Αθήνα: Gutenberg, σελ. 151-164.

Επίσης, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να προσπαθούν να έχουν μία συνέχεια και μία οργάνωση κατά τη διδασκαλία της ορθογραφίας. Χρειάζεται, δηλαδή, να επικεντρώνονται κάθε φορά σε ένα είδος - κατηγορία της ορθογραφίας (π.χ. τα ρήματα σε –ίζω), ώστε οι μαθητές/τριες να μην συγχέουν όσα μαθαίνουν και να μπορούν να τα διακρίνουν κατάλληλα, ανάλογα με την κατηγορία στην οποία εντάσσεται κάθε είδους λέξη. Ως εκ τούτου, τα παιδιά θα καταφέρουν να εντάσσουν και τις ξένες λέξεις σε μία συγκεκριμένη κατηγορία και θα μπορούν, συγχρόνως, να αναγνωρίζουν την ορθογραφία ακόμη και άγνωστων προς αυτά λέξεων. Θα τοποθετούν, δηλαδή, από μόνα τους τις λέξεις σε κατηγορίες και δεν θα αντιμετωπίζουν εμπόδια στον λόγο τους, εφόσον δεν θα χρειάζεται να θυμούνται πώς γράφεται σωστά κάθε λέξη αλλά το γενικότερο κανόνα στον οποίο αυτή η λέξη υπάγεται. Κάτι τέτοιο θα οδηγήσει εν τέλει και στην καλύτερη αντιμετώπιση της ορθογραφίας και των αγνώστων κειμένων και εκφράσεων.³⁹⁶

Επιπροσθέτως, είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός να βοηθήσει τα παιδιά να συνδυάζουν τις λέξεις με εικόνες, σχέδια, γράμματα και άλλα αντίστοιχα σύμβολα, προκειμένου να θυμούνται την ορθογραφία τους. Με την αξιοποίηση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και των υπολοίπων ψηφιακών μέσων δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές/τριες να συνδέουν και να ταυτίζουν τις λέξεις με διάφορες εικόνες και φωτογραφικό υλικό. Αυτό, λοιπόν, θα τους επιτρέψει να μην εμπλέκουν και να μην ταυτίζουν τα διάφορα στοιχεία μεταξύ τους αλλά να είναι πιο συγκεντρωμένοι και να θυμούνται τις λέξεις, λόγω τέτοιων συνδέσεων, γεγονός που, σύμφωνα με τους μελετητές, μπορεί να αποτελέσει έναν πιο σταθερό κινητήριο μοχλό προς αυτή την κατεύθυνση.³⁹⁷

Περαιτέρω, κρίνεται απολύτως απαραίτητο να δίνεται στο παιδί η ευκαιρία να διορθώνει μόνο του εκούσια και αυτοβούλως τα λάθη του. Ο εκπαιδευτικός, επομένως, δεν θα πρέπει να λειτουργεί ως αυθεντία και ως αυστηρό πρόσωπο που στοχεύει να υπονομεύσει την αξία του μαθητή/τριας. Ο τελευταίος είναι αυτός που χρειάζεται να ανατρέχει σε λεξικά και σε άλλου είδους πηγές, προκειμένου να διορθώσει την ορθογραφία του και να μάθει περισσότερες λέξεις. Αυτή η τεχνική της αυτενέργειας και της διαρκούς αναζήτησης θα του δώσει εκ παραλλήλου και το έναυσμα να μπορέσει να αναζητά διαρκώς την ανασκόπηση μέχρι να εντοπίζει τα σωστά αποτελέσματα. Ο μαθητής/τρια δεν αρκείται και δεν εφησυχάζει

³⁹⁶ Birsh, R. Judith (2011). *Multisensory Teaching of Basic Language Skills* (3rd ed.). Baltimore : Brookes Publishing Company, p. 410-416.

³⁹⁷ Αϊδίνης, Α. & Παράσχου, Δ. (2004). Ανάπτυξη της ορθογραφικής γραφής στο Δημοτικό σχολείο: Λάθη και στρατηγικές των παιδιών. Στο : Ν. Μακρής & Δ. Δεσλή (Επιμ.), *Η γνωστική Ψυχολογία σήμερα: Γέφυρες για τη μελέτη της νόησης*. Αθήνα: Τυπωθήτω- Δαρδανός, σελ. 245-252.

μόνο στη συμβολή του δασκάλου – καθοδηγητή του αλλά επιθυμεί να δράσει αυτοβούλως για να βελτιώσει την ορθογραφική του ικανότητα.³⁹⁸

Τέλος, εξίσου σημαντικό εφόδιο προς την κατάκτηση της ορθογραφικής ικανότητας από τους μαθητές/τριες, συνιστά η ύπαρξη σχολικής βιβλιοθήκης σε κάθε σχολική μονάδα, η οποία θα διέπεται από σωστή οργάνωση και κατάλληλη κτιριακή υποδομή. Όπως επισημαίνει και ο Γ. Καψάλης «η παρουσία του κατάλληλου παιδικού βιβλίου στην τάξη προσφέρει άπειρες ευκαιρίες και δυνατότητες στο δάσκαλο να αναφερθεί στη μεγάλη σημασία που έχει το διάβασμα και γενικότερα η ενασχόληση με το παιδικό βιβλίο».³⁹⁹ Μέσα, λοιπόν, από τις σχολικές βιβλιοθήκες δίνεται η δυνατότητα σε κάθε παιδί να έρθει σε πιο στενή επαφή με την αναγνωστική δεξιότητα και κατ'έπείταση την ορθογραφική. Πολλές οικογένειες λόγω οικονομικών δυσκολιών ή διαμονής σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές αδυνατούν να παρέχουν στα παιδιά τους ένα λογοτεχνικό ή εξωσχολικό βιβλίο. Τη δυνατότητα αυτή μπορεί να προσφέρει σε όλους μία σχολική βιβλιοθήκη, δίνοντας σε όλα τα παιδιά ίσες ευκαιρίες για μάθηση.

3.1.1. Δραστηριότητες ενίσχυσης της ορθογραφικής ικανότητας

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στην ορθογραφική επίδοση των μαθητών/τριών τυπικής ανάπτυξης της Ε΄και ΣΤ΄τάξης του Δημοτικού Σχολείου σε δάνεια λέξεων από την Καθαρεύουσα. Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου, μελετώντας την παρούσα εργασία, έχουν τη δυνατότητα να αντλήσουν διαφορετικούς τρόπους προσέγγισης των ορθογραφικών λαθών στα οποία προβαίνουν οι μαθητές/τριές τους και να αξιοποιήσουν στην εκπαιδευτική τους διαδικασία τις προτάσεις της ερευνήτριας για την ενίσχυση της ορθογραφικής ικανότητας των παιδιών.

Αρχικά, ο εκπαιδευτικός οφείλει να προσδιορίσει στους μαθητές/τριές του τους μηχανισμούς εκείνους που ερμηνεύουν τη σωστή γραφή μίας λέξης. Ειδικότερα, όσον αφορά λέξεις που αποτελούν δάνεια της Καθαρεύουσας στη Νέα Ελληνική Γλώσσα, θα πρέπει να κατανοηθεί από τους μαθητές/τριες η ιστορική ορθογραφία της κάθε λέξης, δηλαδή η ορθή γραφή σύμφωνα με την ετυμολογία και τους γραμματικούς κανόνες της ελληνικής γλώσσας, ώστε να μπορούν να κατανοήσουν τον τρόπο γραφής της. Αυτό μπορεί να καταστεί εφικτό με

³⁹⁸Ehri, C. Linnea, Rosenthal, Julie (2017). Spellings of Words: A Neglected Facilitator of Vocabulary Learning. *Journal of Literacy Research*, 39(4), 389 – 409, p. 391-395.

³⁹⁹Καψάλης, Δ. Γεώργιος (2003). *Μελέτες παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Gutenberg, σ. 55.

τη βοήθεια της ετυμολογίας, της παραγωγής, της σύνθεσης και των οικογενειών λέξεων. Απαραίτητο εργαλείο του δασκάλου θα πρέπει να είναι το λεξικό. Ως παιδαγωγός οφείλει να αναπτύξει στους μαθητές/τριές του την «κουλτούρα του λεξικού» - σχολικού ή μη - καθώς η χρησιμοποίησή του από τους μαθητές/τριες εμπλουτίζει το λεξιλόγιό τους, αναπτύσσει τις εκφραστικές τους δυνατότητες και διευρύνει αποτελεσματικά τον εννοιολογικό τους ορίζοντα. Με την κατάλληλη καθοδήγηση του δασκάλου, ο μαθητής/τρια εξοικειώνεται σταδιακά με την ανεύρεση λημμάτων στο λεξικό και ενισχύεται η ορθογραφική του ικανότητα. Μάλιστα, σύμφωνα με τη Σ. Παπαδοπούλου⁴⁰⁰ χρήσιμα βοηθήματα, όπως το Λεξικό, η Εγκυκλοπαίδεια, το Συντακτικό και η Γραμματική (Δομολειτουργική-Επικοινωνιακή) ενισχύουν την κατάκτηση της μορφολογίας του λόγου και η μάθηση συντελείται αβίαστα και ευχάριστα.

3.1.2 Προτεινόμενες ενδεικτικές δραστηριότητες

Η ορθογραφία είναι μία πολύπλοκη διαδικασία την οποία κατακτά σταδιακά το παιδί με την είσοδό του στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Η ορθογραφική δεξιότητα ενέχει χαρακτηριστικά αναπτυξιακής μορφής και για τον λόγο αυτό θα πρέπει το παιδί να ενισχύεται με κίνητρα και εργαλεία, ώστε να κατακτήσει τη γραπτή επικοινωνία με ορθό τρόπο. Χωρίς ορθή γραφή δεν επιτυγχάνεται η επικοινωνία. Με βάση την ενασχόλησή μας με το θέμα παραθέτουμε υπόδειγμα χρήσιμων δραστηριοτήτων ενδεικτικά προς αξιοποίηση στην τάξη με προσαρμογή κατά περίπτωση και σύμφωνα με τις ανάγκες που θα διαπιστώσουν οι ειδικοί ερευνητές ή εκπαιδευτικοί σε κάθε περίπτωση τάξης διδασκαλίας της Ελληνικής.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1^η :

Οι μαθητές/τριες καλούνται να αποτυπώσουν με ορθογραφημένη γραφή το παρακάτω κείμενο:

«Η σχεδίαση και η υλοποίηση της πλατείας στο κέντρο της πόλης αποτελεί μέριμνα της πολιτείας. Οι επικεφαλής των δημοτικών αρχών οφείλουν να υποβάλλουν την πρότασή τους στο αρμόδιο Υπουργείο προς έγκρισή της. Πρωτεύον μέλημά τους θα πρέπει να αποτελεί

⁴⁰⁰Παπαδοπούλου, Σμαράγδα (2005). *Η Ολική Γλώσσα στη Διδακτική της Γλωσσικής Έκφρασης. Για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Τυπωθήτω, σ. 224.

προπάντων η επαρκής παρουσία πρασίνου στο χώρο λόγω της διάχυτης συλλογικής οικολογικής συνείδησης των κατοίκων της πόλης μας. Τέλος, θα πρέπει να προβλέπεται η πρόσβαση στο χώρο ατόμων με ειδικές ανάγκες κάτι το οποίο οφείλει να θεωρείται αυτονόητο εξαρχής».

Προκειμένου ο εκπαιδευτικός να αξιοποιήσει τα λάθη των μαθητών/τριών για να βελτιώσει την ορθογραφική τους ικανότητα, παραπέμπει τους τελευταίους στο λεξικό τους και τους ζητά να καταγράψουν οικογένειες λέξεων από τις παρακάτω λέξεις:

- Σχεδίαση (π.χ. σχεδιάζω, σχεδιασμός)
- Υλοποίηση (π.χ. υλοποιώ, υλοποιήσιμο)
- Αποτελεί (π.χ. αποτέλεσμα, αποτελούμενος)
- Επικεφαλής (π.χ. επικεφαλίδα)
- Υποβάλλουν (π.χ. υποβολή, υποβολέας)
- Έγκριση (π.χ. εγκρίνω, εγκριτικός)
- Πρωτεύον (π.χ. πρωτεύουσα, πρωτεύω)
- Προβλέπεται (π.χ. πρόβλεψη, προβλέψιμος)
- Πρόσβαση (π.χ. προσβασιμότητα, απρόσβατος)
- Εξαρχής (π.χ. άρχω, αρχή, έξαρχος)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2^η :

Ο εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές/τριές του τις παρακάτω λέξεις και τους ζητάει να ανατρέξουν στο λεξικό τους και να τις ερμηνεύσουν ετυμολογικά:

- Οικογενειακός
- Μεταδίδω
- Τηλέφωνο
- Αλληλοκατηγορία
- Ευτυχία
- Κατειλημμένος
- Υποβάλλω
- Καταρχήν

- Απορρίπτω
- Προσκεκλημένος
- Επιτυχώς
- Λαθροθηρία
- Αυτοπροσώπως
- Υποτάσσομαι

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3^η :

Οι μαθητές/τριες, με βάση το θέμα της λέξης που τους δίνεται από τον δάσκαλο, καλούνται να επιδοθούν στην παραγωγή λέξεων:

- Διαρκώς = διάρκεια
- Συμβαίνει = συμβατός
- Επιδιώκω = επιδίωξη
- Αλήθεια = αληθινός
- Αποστέλλω = αποστολή
- Συμμετέχω = συμμετοχή
- Παρήγαγα = παραγωγή
- Εγγυώμαι = εγγύηση
- Συνεννόηση = συνεννοούμαι
- Επιτυχών = επιτυχία
- Ηττοπαθής = ηττοπάθεια
- Εκπαιδεύομαι = εκπαίδευση
- Συμβαίνει = συμβάν

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4^η :

Μέσα σε ένα μεγάλο κουτί ο δάσκαλος έχει τοποθετήσει καρτέλες με λέξεις, οι οποίες είναι χωρισμένες ανά είδος στα μέρη του λόγου: άρθρα, ουσιαστικά, ρήματα, επίθετα, αντωνυμίες, μετοχές, προθέσεις, σύνδεσμοι, επιρρήματα και επιφωνήματα. Οι μαθητές/τριες

τοποθετούνται κυκλικά καθήμενοι στο πάτωμα και με τη σειρά σχηματίζουν προτάσεις με τα μέρη του λόγου (συνδυασμοί) που ζητούνται από τον δάσκαλο κάθε φορά. Αυτός που θα καταφέρει μέχρι τέλους να αποδώσει τους συνδυασμούς σωστά είναι και ο νικητής του παιχνιδιού.

Παραδείγματα :

1^{ος} συνδυασμός : άρθρο – ουσιαστικό – ρήμα – επίθετο.

2^{ος} συνδυασμός : αντωνυμία – ρήμα – ουσιαστικό.

3^{ος} συνδυασμός : άρθρο – ουσιαστικό – ρήμα - πρόθεση – άρθρο – ουσιαστικό.

3.2. Συμπεράσματα της έρευνας

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας έγκειται στο να μελετηθούν τα πιο κοινά λάθη των μαθητών/τριών της Ε΄και ΣΤ΄τάξης της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε λέξεις και φράσεις των σχολικών εγχειριδίων, η καταγωγή των οποίων εντοπίζεται στην Καθαρεύουσα και εξακολουθούν να διατηρούνται διαχρονικά στη Νέα Ελληνική Γλώσσα. Επιπροσθέτως, η έρευνα επιδιώκει να διερευνήσει κατά πόσο η περιοχή διαμονής των μαθητών/τριών επιδρά ή όχι στη σχολική τους επίδοση ως προς την ορθογραφία και κατ' επέκταση ως προς την ορθογραφική τους ικανότητα αλλά και να διευρυνθούν οι μέθοδοι και οι στρατηγικές ανάπτυξης των γλωσσικών δεξιοτήτων του γραπτού λόγου με τις οποίες, ο εκπαιδευτικός θα είναι σε θέση να βελτιώσει τις επιδόσεις των μαθητών/τριών του στην ορθογραφία.

Τα ευρήματα της έρευνας απαντούν με ευκρίνεια στα παραπάνω ερωτήματα και επαληθεύουν τις υποθέσεις της έρευνας. Τα αναμενόμενα λάθη των μαθητών/τριών της Ε΄και ΣΤ΄τάξης, αναφορικά με τα δάνεια της Καθαρεύουσας στη Νέα Ελληνική Γλώσσα, υπάγονται στις επιμέρους κατηγορίες των ορθογραφικών λαθών, όπως αυτά προσδιορίζονται από τους Πρωτόπαππα και Σκαλούμπακα⁴⁰¹ σε φωνολογικά λάθη, γραμματικά λάθη, ετυμολογικά λάθη, τονικά λάθη και λάθη στίξης. Εμβαθύνοντας στην ποιοτική ανάλυση των ορθογραφικών λαθών στη γραφή καθ' υπαγόρευση, όπως προκύπτει από την κατηγοριοποίηση των λαθών στις πέντε μεγάλες κατηγορίες, την πρώτη θέση καταλαμβάνουν τα γραμματικά και ετυμολογικά λάθη. Στη δεύτερη θέση βρίσκονται τα φωνολογικά λάθη, ενώ τις τελευταίες θέσεις διεκδικούν τα τονικά λάθη και τα λάθη στίξης. Μάλιστα, το αποτέλεσμα αυτό της έρευνας συνάδει με τα αποτελέσματα και άλλων ερευνών, οι οποίες τονίζουν ότι οι μαθητές/τριες τυπικής ανάπτυξης αλλά και μη τυπικής ανάπτυξης (για παράδειγμα μαθητές/τριες με δυσλεξία) κάνουν κυρίως γραμματικά και ετυμολογικά λάθη.⁴⁰²

Όπως προκύπτει από την ενδελεχή ανάλυση των γραπτών των μαθητών/τριών της Ε΄και ΣΤ΄ τάξης, αυτό που κρίνεται άξιο αναφοράς είναι η απουσία τόνων και τα διάφορα λάθη στίξης στο κείμενο που υπαγορεύθηκε στους μαθητές/τριες. Το φαινόμενο της ατονικότητας και της αδυναμίας απόδοσης με ορθό τρόπο των σημείων στίξης παρατηρήθηκε και στις τρεις περιοχές του δείγματος (αστική, ημιαστική, αγροτική) με διαφορετική κατανομή στην καθεμία από αυτές. Για την Ε΄τάξη τα τονικά λάθη ανέρχονται σε ποσοστό

⁴⁰¹Παπαναστασίου, Γ. (2008), ό.π., σ. 187 – 195.

⁴⁰²Protopapas, A., Fakou, A., Drakopoulou, S., Skaloumbakas, C., & Mouzaki, A. (2013). What do spelling errors tell us? Classification and analysis of errors made by Greek schoolchildren with and without dyslexia. *Reading and Writing*, 26 (5), 615-646, p. 624-637.

20,7%, ενώ τα λάθη στίξης σε ποσοστό 37,5%. Για την ΣΤ' τάξη, τα ποσοστά είναι πιο μειωμένα, με τα τονικά λάθη να ανέρχονται σε ποσοστό 17,6% και τα λάθη στίξης σε ποσοστό 10%. Συμπερασματικά, η ΣΤ' τάξη επέδειξε καλύτερη επίδοση στη σωστή απόδοση των τόνων και των σημείων στίξης των προτάσεων έναντι της Ε' τάξης, κατά τη δεύτερη δοκιμασία. Κατά συνέπεια, είναι προφανές ότι υπάρχει ηλικιακή εξάρτηση ως προς το θέμα της ορθογραφίας, αφού το παιδί, όσο μεγαλώνει, εφαρμόζει σε μεγαλύτερο βαθμό τους ορθογραφικούς κανόνες που έχει διδαχθεί.

Η συχνότητα των λαθών στις λέξεις ή φράσεις που δανείζει η Καθαρεύουσα στη Δημοτική είναι ιδιαίτερα υψηλή, λόγω της ελλιπούς γνώσης της ιστορικής ορθογραφίας από τους μαθητές/τριες του Δημοτικού Σχολείου. Καθώς η γραφή της ελληνικής γλώσσας είναι ιστορική, δηλαδή διατηρεί στοιχεία και ιδιαιτερότητες της γραφής που παρουσίαζε η ελληνική γλώσσα τόσο στην κλασική περίοδο της αρχαιότητας όσο και σε κατοπινές περιόδους, οι μαθητές/τριες υστερούν στην απόδοση της ιστορικής προέλευσης των λέξεων και φράσεων, όπως προκύπτει από τα είδη των ορθογραφικών λαθών που υπάρχουν και στις δύο δοκιμασίες της έρευνας.

Τέλος, η περιοχή διαμονής των μαθητών/τριών ασκεί επίδραση στη συχνότητα των λαθών που υπέπεσαν στις δύο δοκιμασίες. Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της έρευνας αναλογικά με το δείγμα από κάθε περιοχή διαμονής (αστική, ημιαστική, αγροτική), οι μαθητές/τριες που φοιτούν σε σχολικές μονάδες των αγροτικών περιοχών έχουν υψηλότερη επίδοση συγκριτικά με τους μαθητές/τριες που φοιτούν σε σχολικές μονάδες των αστικών και ημιαστικών περιοχών. Σύμφωνα με τα δεδομένα που προέκυψαν, διαπιστώνεται πως η περιοχή στην οποία κατοικούν οι μαθητές/τριες του δείγματος της έρευνας επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την αποδοτικότητα τους και τη δυνατότητα να ανταποκριθούν στον λόγο και σε εκφράσεις που υπόκεινται σε κανόνες της Καθαρεύουσας. Οι δραστηριότητες, δηλαδή, που εφαρμόστηκαν και υιοθετήθηκαν εκ παραλλήλου, στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, έδειξαν πως οι μαθητές/τριες δεν ήταν έντονα εξοικειωμένοι με αυτές τις λέξεις, οι οποίες, αν και ανήκουν - σε θεωρητικό τουλάχιστον επίπεδο - στην Καθαρεύουσα, χρησιμοποιούνται ακόμη στη σύγχρονη Δημοτική Γλώσσα.

Ο τόπος διαμονής τους, επομένως, σε συνδυασμό με τις προσλαμβάνουσες γνώσεις που έχουν αποκτήσει και τις οποίες αποκτούν διαρκώς από το οικογενειακό τους περιβάλλον, δεν τους επιτρέπουν εν τέλει να αφομοιώνουν αυτού του είδους τα λεξιλογικά δεδομένα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να ανταποκριθούν με επιτυχία σε αυτά. Ειδικότερα παρατηρήθηκε πως σε σχολεία, όπου οι μαθητές/τριες προέρχονται από αγροτικές οικογένειες και περιβάλλοντα, τα λάθη στα οποία υποπίπτουν αναφορικά με τη χρήση της Καθαρεύουσας

ήταν περιορισμένα. Στον αντίποδα, σε αστικά και ημιαστικά περιβάλλοντα και οικογένειες, τα παιδιά υπέπιπταν σε ποικίλα λάθη και δεν μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν αλλά και να κατανοήσουν, στον αναμενόμενο βαθμό τις λέξεις και τις γλωσσικές συνιστώσες που προέρχονται από την Καθαρεύουσα. Σε κάθε περίπτωση, το δεδομένο αυτό σχετίζεται, σε μεγάλο βαθμό, με τη χρήση της τεχνολογίας και τη γενικότερη παρεχόμενη εκπαίδευση στην εκάστοτε περιοχή διαμονής τους.

Όσον αφορά το φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα, όπως προκύπτει από τα εξαγόμενα αποτελέσματα της μελέτης, τα κορίτσια επέδειξαν καλύτερες επιδόσεις συγκριτικά με τα αγόρια. Και στις δύο τάξεις το προβάδισμα ήταν εμφανές για τα κορίτσια. Το εύρημα αυτό συνάδει και με τα αποτελέσματα της έρευνας του Σ. Σκαρπέλλου⁴⁰³ σύμφωνα με τα οποία τα κορίτσια κάνουν λιγότερα λάθη σε σχέση με τα αγόρια στην εκμάθηση της ορθογραφίας, γεγονός που αποδίδεται στον διαφορετικό τρόπο ανατροφής των δύο φύλων στην ελληνική κοινωνία.

Συνοπτικά, τα αποτελέσματα της έρευνας, που παρουσιάστηκαν και αναλύθηκαν, οριοθετούν τα πιο κοινά λάθη των μαθητών/τριών της Ε΄και ΣΤ΄τάξης. Για την Ε΄τάξη, οι λέξεις και οι φράσεις, όπως σταχυολογήθηκαν από τα σχολικά εγχειρίδια της Γλώσσας, είναι οι εξής: *κοινωνία, οικογενειακώς, εν κινήσει, συν τω χρόνω, οι επικεφαλής, συνέβη, ο παρών, λόγω του χιονιού, υποβάλλω, λαθροθηρία, συνεννόηση, αμφιβάλλω, Αληθώς Ανέστη, εγγυώμαι, διάχυτος, εισδύω, καταγής, αποστέλλω, συμμετέχω, προπάντων, έγκριση, πρωτεύον, λόγω, εξ αρχής*. Για την ΣΤ΄τάξη, αντίστοιχα οι λέξεις και οι φράσεις από τα σχολικά εγχειρίδια διαμορφώνονται ως εξής: *επιεικής κριτική, εκπαιδεύομαι, αυτοπροσώπως, η επίτιμος, συλλαμβάνω, αφενός, οικογενειακώς, πλήρως ανακαινισμένο, διεξήχθη, ανατίθεται, εγκρίνω, υποτάσσομαι, μετατροπή, αναγόρευση, προσκεκλημένοι, της Κυβερνήσεως, απήυθνε, διάγγελμα, συμβάλλει*.

Μολονότι και για τις δύο τάξεις ο αριθμός των λέξεων δόθηκε με ισοκατανομή, ωστόσο εύκολα διαπιστώνεται ότι οι μαθητές/τριες των δύο τάξεων δεν ανταποκρίθηκαν κατά τον ίδιο τρόπο και τον ίδιο βαθμό. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές/τριες της Ε΄τάξης παρουσιάζουν ορθογραφική δυσχέρεια σε περισσότερες λέξεις, σε σύγκριση με τους μαθητές/τριες της ΣΤ΄τάξης. Αριθμητικά αυτό προσδιορίζεται σε είκοσι τέσσερις λέξεις και φράσεις για την Ε΄τάξη και δεκαεννέα λέξεις και φράσεις για την ΣΤ΄τάξη. Το γεγονός αυτό μπορεί εύκολα να ερμηνευτεί, καθώς είναι αναμενόμενο οι μαθητές/τριες της μεγαλύτερης

⁴⁰³Σκαρπέλλος, Σ. (2009). *Τα ορθογραφικά λάθη και οι τρέχουσες εξελίξεις στην κοινή νεοελληνική: Παρατηρήσεις σε μαθητικά γραπτά* (Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Πατρών – Τμήμα Φιλολογίας. Πάτρα, σ. 41-42.

τάξης να επιδεικνύουν καλύτερη ορθογραφική επίδοση σε σχέση με τους μαθητές/τριες της μικρότερης τάξης, λόγω της ευρύτερης διδακτικής ύλης που έχουν διδαχθεί.

Ανακεφαλαιώνοντας, τα κοινά σημεία αναφοράς που προκύπτουν από την ανασκόπηση των ευρημάτων της έρευνας, αφορούν την αδυναμία των μαθητών/τριών να αναγνωρίσουν τη σύνταξη των αρχαίων προθέσεων με δοτική πτώση, τη δυσχέρεια στην αναγνώριση αχώριστου μορίου ή προθήματος, στην ένωση δύο ή περισσότερων λέξεων και στην επιτυχή ανάκληση γραμματικών κανόνων. Διαφαίνεται, δηλαδή, μία μη ικανοποιητική ανάπτυξη του πέμπτου και τελευταίου σταδίου της ορθογραφικής δεξιότητας, αυτό της παραγωγικής ορθογραφίας,⁴⁰⁴ καθώς οι μαθητές/τριες δεν χειρίζονται με σωστό τρόπο τους ορθογραφικούς κανόνες. Τα γραπτά τους κείμενα δεν διαθέτουν πλήρως ορθογραφημένη γραφή, ενώ τα λάθη που κάνουν, τείνουν να σχετίζονται περισσότερο με την ιστορική ορθογραφία, με την οποία, ωστόσο, δεν έχουν αποκτήσει μεγάλη εξοικείωση.

Η πρωτοτυπία του παρόντος εγχειρήματος έγκειται στο είδος της γλώσσας που πραγματεύεται. Αποτελεί ένα κράμα γλωσσικών ποικιλιών, το οποίο πέρασε από πολλά και διαφορετικά στάδια μέχρι να λάβει τη σημερινή μορφή του. Το λεγόμενο γλωσσικό ζήτημα αφορά στη διάσταση μεταξύ Καθαρεύουσας και Δημοτικής, ενώ παράλληλα χρειάστηκε μεγάλο χρονικό διάστημα μέχρι την επίλυσή του. Ίσως, μάλιστα, ακόμη και σήμερα να μην έχει βρεθεί η λεγόμενη «μέση οδός» ανάμεσα στις δύο αυτές γλωσσικές νόρμες. Το θέμα της παρούσας έρευνας δεν είχε μέχρι σήμερα ερευνηθεί και οι όποιες έρευνες που είχαν πραγματοποιηθεί δεν είχαν εστιάσει στο συγκεκριμένο πεδίο. Το παρόν εγχείρημα αντιμετωπίζει το ζήτημα ανίχνευσης των λαθών με τη μεγαλύτερη συχνότητα που κάνουν οι μαθητές/τριες στις λόγιες επιβιώσεις της Νέας Ελληνικής Γλώσσας και οι οποίες περιλαμβάνονται στη διδακτέα ύλη του γλωσσικού μαθήματος της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου. Κατά συνέπεια, πρόκειται για μία πρωτότυπη μελέτη - έρευνα, η οποία έρχεται να προσφέρει θετικά στοιχεία στο σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Στο σημείο αυτό αναγκαία είναι η αναφορά στις μελέτες (άρθρα - διαδικτυακές πηγές - διδακτορικές διατριβές - εγχειρίδια) που έχουν εκπονήσει άλλοι ερευνητές και σχετίζονται με την παρούσα έρευνα. Ύστερα από σχετική διερεύνηση, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερευνών εστιάζει στην καταπολέμηση της ανορθογραφίας που εμφανίζουν οι μαθητές/τριες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και όχι στους λόγους που παρουσιάζεται το φαινόμενο αυτό ή στην πηγή και τη σχέση του με την Καθαρεύουσα, όπως, για παράδειγμα αναφέρει ο

⁴⁰⁴ Παντελιάδου, Σ. (2011). *Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη: Τι και γιατί*. Αθήνα: Πεδίο, σ. 105.

δάσκαλος, Β. Αλεξόπουλος⁴⁰⁵, σε σχετικό άρθρο του. Άλλες μελέτες γύρω από την Καθαρεύουσα είναι γενικού ενδιαφέροντος και έχουν να κάνουν περισσότερο με μεμονωμένες λέξεις ή φράσεις⁴⁰⁶ που έχουν κάνει αισθητή την παρουσία τους στη Δημοτική Γλώσσα και που κατάλοιπά τους συναντώνται ακόμη και σήμερα στη Νέα Ελληνική Γλώσσα,⁴⁰⁷ όπως αναφέρει και ο Ν. Σαραντάκος⁴⁰⁸ σε σχετικό άρθρο του, ενώ σε άλλο άρθρο του ο συγκεκριμένος μελετητής πραγματεύεται και αναλύει επιμέρους θέματα όπως η σχέση ανάμεσα στους συνδέσμους «ως» και «σαν» και η λειτουργία τους στην Καθαρεύουσα.⁴⁰⁹ Ένα ακόμη αξιοσημείωτο άρθρο αποτελεί αυτό του Β. Στεργιόπουλου,⁴¹⁰ το οποίο αφορά στην επικράτηση της Δημοτικής έναντι της Καθαρεύουσας τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο και κυρίως στην επικράτηση της διδασκαλίας της σε όλες τις τάξεις του εκπαιδευτικού συστήματος της Ελλάδας. Αναφορικά με τις υπόλοιπες διδακτορικές διατριβές, οι οποίες έχουν δημοσιευθεί κατά καιρούς, στην ουσία επιβεβαιώνουν την πρωτοτυπία της συγκεκριμένης μελέτης και έρευνας.

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της έρευνας, δίνεται η δυνατότητα διεξαγωγής και άλλων σχετικών ερευνών με το συγκεκριμένο θέμα. Το ζήτημα της ορθογραφικής γραφής περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα πτυχών, οι οποίες θα μπορούσαν να διερευνηθούν εκτενέστερα από άλλους ερευνητές. Μία μελλοντική έρευνα, η οποία θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί σε δύο χρόνους, αφορά τη διερεύνηση της βελτίωσης της ορθογραφικής επίδοσης των μαθητών/τριών σε λέξεις ή φράσεις δανείων από την Καθαρεύουσα στη Δημοτική, ύστερα από εφαρμογή διδακτικών παρεμβάσεων, οι οποίες θα εστίαζαν στη βελτίωση της ορθογραφικής ικανότητας των μαθητών/τριών. Με λίγα λόγια θα μπορούσε να εξετασθεί το ορθογραφικό επίπεδο των μαθητών/τριών σε μία δεδομένη χρονική περίοδο και να επανεξετασθεί ύστερα από την εφαρμογή συγκεκριμένων τεχνικών ενίσχυσης της ορθογραφικής τους ικανότητας σε ένα συναφές πεδίο διερεύνησης. Ήδη αναφέρθηκαν

⁴⁰⁵ Αλεξόπουλος, Βαγγέλης (2017), «Η σωστή μελέτη της ορθογραφίας», ανακτήθηκε 01/03/2022 από: <https://www.oloiwiatopaidi.gr/i-sosti-meleti-tis-orthografias/>.

⁴⁰⁶ Σαραντάκος, Νίκος (2016), «Οι λέξεις έχουν τη δική τους ιστορία», ανακτήθηκε 01/03/2022 από: https://www.alfavita.gr/epistimi/200957_oi-220-toyrkikes-lexeis-poy-hrisimopoioume-kathimerina

⁴⁰⁷ Αργυρόπουλος, Στάφανος (2019) «Πώς η καθαρεύουσα εμπλούτισε τα νέα ελληνικά», ανακτήθηκε 01/03/2022 από: <https://www.maxmag.gr/politismos/glossa/pos-i-kathareyoysa-employtise-ta-nea-ellinika/>

⁴⁰⁸ Σαραντάκος, Νίκος (2019), «Ο Σεφέρης, η καθαρεύουσα και ο κ. Θεοδωρόπουλος», ανακτήθηκε 01/03/2022 από: <https://sarantakos.wordpress.com/category/%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CE%B1%CF%81%CE%B5%CF%8D%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B1/>

⁴⁰⁹ Σαραντάκος, Νίκος (2020) «Ως – σαν και δημοτική γλώσσα (μια συνεργασία του Πέτρου Π.)», ανακτήθηκε 01/03/2022 από: <https://sarantakos.wordpress.com/2020/01/10/wssan/>

⁴¹⁰ Στεργιόπουλος, Βαγγέλης (2019), «28/1/1976: Το άλμα από την καθαρεύουσα στη δημοτική», ανακτήθηκε 01/03/2022 από: <https://www.in.gr/2019/01/28/plus/features/28-1-1976-alma-apo-tin-kathareyousa-sti-dimotiki/>

συγκεκριμένες δράσεις και ερευνητικές πρωτοβουλίες που μπορούν να αναληφθούν και να διευρύνουν τη θεματική της έρευνας που πραγματοποιήσαμε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία :

Αθανασίου, Λεωνίδα ([1993] 2001³). *Γλώσσα – Γλωσσική επικοινωνία και διδασκαλία στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Αθανασίου, Λεωνίδα (2007). *Μέθοδοι και Τεχνικές Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής: Ποσοτικές και Ποιοτικές Προσεγγίσεις*. Ιωάννινα: Εκδόσεις Εφύρα.

Αϊδίνης, Αθανάσιος, Παράσχου, Δ. (2004). Ανάπτυξη της ορθογραφημένης γραφής στο Δημοτικό σχολείο: Λάθη και στρατηγικές των παιδιών. Στο: Νικόλαος Μακρής, Δέσποινα Δεσλή (Επιμ.), *Η Γνωστική Ψυχολογία Σήμερα: Γέφυρες για τη Μελέτη της Νόησης. Πρακτικά Συνεδρίου*. Αθήνα: Τυπωθήτω - Δαρδανός (σσ. 245 – 252).

Αϊδίνης, Αθανάσιος, Δαλακλή, Χρύσα (2006). Από τη γραφή στην ορθογραφημένη γραφή: Η επίδραση της φωνολογικής και μορφοσυντακτικής επίγνωσης. Στο: Παναγιώτα Παπούλια - Τζελέπη, Άννα Φτερνιατή, Κωνσταντίνος Θηβαίος. (Επιμ.), *Έρευνα και πρακτική του γραμματισμού στην ελληνική κοινωνία: Ανάγκες και προοπτικές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα (σσ. 41 - 64).

Αϊδίνης, Αθανάσιος (2010). Η ανάπτυξη των στρατηγικών ορθογραφημένης γραφής στα Ελληνικά. Στο: Αγγελική Μουζάκη, Αθανάσιος Πρωτόπαπας (Επιμ.), *Ορθογραφία: Μάθηση και Διαταραχές*. Αθήνα: Gutenberg (σσ. 151 – 164).

Αλεξανδρόπουλος, Γεώργιος (2011). Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964 και δημοτική γλώσσα. Μια ανασκόπηση της σχετικής επιχειρηματολογίας. Στο: *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg (σσ. 207 – 224).

Αναγνωστοπούλου, Ίνα, Μπουσούνη – Γκέσουρα, Λία (2005). *Το λέμε σωστά; Το γράφουμε σωστά; Λάθη που γίνονται συχνά στο γραπτό και στον προφορικό λόγο*. Αθήνα: Μεταίχιμο.

Αναγνωστοπούλου, Γ. Ασημίνα (2010). *Κατάκτηση και Διδακτική της Ορθογραφίας. Το παράδειγμα της Νέας Ελληνικής* (Διδακτορική Διατριβή). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.

Ανδριώτης, Π. Νικόλαος (1995). *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας: Τέσσερις μελέτες*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.

Ανδρουτσόπουλος, Κ. Γιάννης (2000). *Λατινο-ελληνική ορθογραφία στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: χρήση και στάσεις*. Μελέτες για την ελληνική γλώσσα, 20. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

Αντωνίου - Κρητικού, Ιωάννα (2007). *Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Ορθογραφία*. Αθήνα: Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου.

Αντωνίου, Φαίη (2008). Ενίσχυση γραπτού λόγου. Στο: Σουζάνα Παντελιάδου, Φαίη Αντωνίου (Επιμ.), *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες*. Βόλος: Γράφημα (σσ. 49 – 56).

Αργυριάδης, Π. Γεώργιος (1990). *Νεοελληνική γλώσσα. Ιστορικές και γλωσσολογικές διαστάσεις*. Αθήνα: Αφοί Κυριακίδη.

Αργυροπούλου, Χριστίνα, Καβουκόπουλος, Φώτης, Πατούνα, Αναστασία (2010). *Πανελλαδική έρευνα για τη γλωσσική επάρκεια των μαθητών στο Γυμνάσιο και στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Αργυροπούλου, Χριστίνα (2011). Γλώσσα και εξουσία μέσα από ποικίλα κείμενα στην καθαρεύουσα και τη δημοτική μορφή της ελληνικής γλώσσας. Στο: *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg (σσ. 705 – 719).

Βαρελά, Α. Κατερίνα (2011). Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Γεωργίου Παπανδρέου και το γλωσσικό ζήτημα. Στο: *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg (σσ. 225 – 235).

Βέλτσος, Γιώργος, Δεσποτόπουλος, Κωνσταντίνος, Κριαράς, Εμμανουήλ, Μπαμπινιώτης, Γεώργιος, Πάνου, Σταύρος, Σετάτος, Μιχάλης, Τσοπανάκης, Αγαπητός (1979). *Για τη Δημοτική Γλώσσα*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Βεντούρα, Λίνα (1992). Η νομοθεσία περί διδακτικών βιβλίων. Μια εστία συγκρούσεων εκπαιδευτικού δημοτικισμού και αντιμεταρρυθμιστών (1907 – 1937). *Μνήμων*, 14, 91 – 114.

Βέργη, Στέλα (1988). Αλφαβητική γραφή και γλωσσολογία. *Γλωσσολογία*, 7 – 8, 207 – 218.

Βλάχος, Γεώργιος (2011). Το γλωσσικό ζήτημα. Ιστορική αναδρομή. Ο ρόλος και το έργο των Δ. Καταρτζή, Αδαμ. Κοραή, Νικ. Σοφριανού, Παν. Σούτσου, Γιαν. Ψυχάρη, Αλέξ. Πάλλη στο θέμα αυτό. Η επίλυση του προβλήματος. Στο: *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά 6ου Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg (σσ. 720 – 726).

Βουγιούκας, Αντώνης (1994). *Το Γλωσσικό μάθημα στην πρώτη βαθμίδα της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών / Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Γαβριηλίδου, Ζωή (1999). *Ιστορία και δομή της Ελληνικής. (Μέρος Α': Ιστορία. Πανεπιστημιακές παραδόσεις)*. Αλεξανδρούπολη.

Γέρου, Θεόφραστος (χ.χ.). *Ειδική Διδακτική* (τόμ. Β'). Αθήνα.

Γκαρμπούνης, Σωτήρης, Συμεωνίδης, Βασίλης (2011). Η επιβίωση τύπων του παρελθόντος στη γλωσσική διδασκαλία και το χάσμα με τη γλωσσική πραγματικότητα. Η περίπτωση των ρημάτων δεύτερης συζυγίας στην παθητική φωνή. Στο: *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά 6ου Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg (σσ. 437 – 445).

Γκότοβος, Ε. Αθανάσιος (1992). *Ορθογραφική Μάθηση στο Δημοτικό. Μία Εμπειρική Έρευνα*. Αθήνα: Gutenberg.

Δερβίσης, Ν. Στέργιος (1987). *Μεθοδολογία της διδακτικής και ειδική μεθοδολογία της διδασκαλίας – μάθησης με σύγχρονα διδακτικά μοντέλα και δείγματα εφαρμογών*. Θεσσαλονίκη: (χωρίς έκδοση).

Δήμος, Χ. Ηλίας. (2002) Το Σχολικό Βιβλίο στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση κατά την Περίοδο 1919 – 1920. Στο: Γεώργιος Δ. Καψάλης, Απόστολος Ν. Κατσίκης (Επιμ.), *Σχολική Γνώση και Διδασκαλία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Πανελλήνιο Συνέδριο* (Β' τόμ.). Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Σχολή Επιστημών Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης (σσ. 494 – 500).

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Δημοτικού – Γυμνασίου (2011). Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Ζαχαράκης, Νικόλαος. (2011) Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στο γλωσσικό μάθημα (1917 – 1931). Στο: *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg (σσ. 236 – 246).

Θαβώρης, Ι. Αντώνιος (1983). *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας*. Ιωάννινα: Εκδόσεις Τσόλης.

Θεοδοπούλου, Μαρία (2001). Η γέννηση της γλώσσας. Στο: Φοίβος Α. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (σσ. 22 – 26).

Ιορδανίδου, Άννα (1999). *Οδηγός της Νεοελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκη.

Καλλέργης, Ηρακλής (2011). Η λογοτεχνία ως μέσο γλωσσικής αγωγής – Μια ιστορική ανασκόπηση. Στο: *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg (σσ. 121 – 128).

Καμαρούδης, Ε. Σταύρος (2015). *Γλωσσών περιήγησις. Οι γλώσσες του κόσμου και η ελληνική*. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Οίκος Αντ. Σταμούλη.

Καρατζάς, Δ. Ανδρέας (2005). *Μάθηση της ορθογραφικής δεξιότητας: Γνωστικό - ψυχολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Καυκούλα, Ευαγγελία (2010). *Το γλωσσικό μάθημα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση κατά την περίοδο 1830 – 1976. Εκπαιδευτική πολιτική και παιδαγωγικές διαστάσεις*. (Διδακτορική διατριβή). Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.

Καψάλης, Γ. Αχιλλέας, Χαραλάμπους, Φ. Δημήτρης (1995). *Σχολικά Εγχειρίδια. Θεσμική Εξέλιξη και Σύγχρονη Προβληματική*. Αθήνα: Έκφραση.

Καψάλης, Δ. Γεώργιος (2003). *Μελέτες παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Gutenberg.

Κίτσος, Ι. Κωνσταντίνος (1992). *Ειδική Διδακτική*. Αθήνα: Δωδώνη.

Κλαίρης, Χρήστος, Μπαμπινιώτης, Γεώργιος ([1996] 2005³). *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική – Επικοινωνιακή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κοπιδάκης, Ζ. Μιχάλης ([1999] 2010⁴). *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας*. Στο: Μιχάλης Ζ. Κοπιδάκης (Επιμ.), *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (σσ. 88 – 93).

Κορδάτος, Ιωάννης ([1927] 1974⁴). *Δημοτικισμός και Λογιοτατισμός*. Αθήνα: Εκδόσεις Μπουκουμάνη.

Κοτρώτσου – Λόντου, Τατιανή (2004). Το ελληνικό γλωσσικό ζήτημα. *Επιστημονικό Βήμα* (3), 40 - 56.

Κουμπούρη, Ειρήνη (2002). Τα εθνικά πρότυπα όπως προβάλλονται μέσα από τα βιβλία Γλώσσας της Στ' Δημοτικού – Μια συγκριτική ανάλυση στα εγχειρίδια του 1976 και του 1988. Στο: Γεώργιος Δ. Καψάλης, Απόστολος Ν. Κατσίκης (Επιμ.), *Σχολική Γνώση και Διδασκαλία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Πανελλήνιο Συνέδριο* (Β' τόμ.). Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Σχολή Επιστημών Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης (σσ. 480 - 493).

Μαργαρίτη – Ρόγκα, Μαριάννα, Κυριαζής, Δώρας, Λιόσης, Νίκος, Παπαναστασίου, Γιώργος (2016). *Ελληνική γλώσσα III. Νέα ελληνική. Πανεπιστημιακές Παραδόσεις*. Θεσσαλονίκη.

Μαυρομμάτη, Δ. Δώρα (1995). *Η κατάρτιση του προγράμματος αντιμετώπισης της δυσλεξίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μελίστα, Αλεξάνδρα (1990). Η διδασκαλία της γραφής και της ορθογραφίας στο δημοτικό σχολείο. *Τα Εκπαιδευτικά*, 18 – 19, σελ. 50.

Μήτσης, Ναπολέον (2005 – 2006). *Πανεπιστημιακές σημειώσεις Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης*. Βόλος.

Μουζάκη, Αγγελική (2010). Ανάπτυξη της ορθογραφικής δεξιότητας. Στο: Αγγελική Μουζάκη, Αθανάσιος Πρωτόπαπας (Επιμ.), *Ορθογραφία: Μάθηση και διαταραχές*. Αθήνα: Gutenberg (σσ. 29 - 52).

Μπαμπινιώτης, Γεώργιος ([1980] 1988²). *Θεωρητική Γλωσσολογία. Εισαγωγή στη σύγχρονη γλωσσολογία*. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.

Μπαμπινιώτης, Γεώργιος (1994). *Ελληνική γλώσσα. Παρελθόν, παρόν, μέλλον*. Αθήνα: Gutenberg.

Μπασλής, Ν. Γιάννης (2006). *Εισαγωγή στη διδασκαλία της γλώσσας. Μία σύγχρονη ολιστική και επικοινωνιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Νεφέλη.

Οκαλίδου, Αρετή (2007). Διεθνή πρότυπα για τον καθορισμό του ρόλου του λογοπεδικού στην αποκατάσταση των δυσκολιών γραπτού λόγου. Στο: Μαρία Βλασσοπούλου, Αγγελίνα Γιαννετοπούλου, Μαρία Διαμαντή, Λιουντμίλα Κιρπότιν, Ειρήνη Λεβαντή, Κατερίνα Λευθήρη, Γιολάντα Σακελλαρίου (Επιμ.), *Γλωσσικές Δυσκολίες και Γραπτός Λόγος στο Πλαίσιο της Σχολικής Μάθησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη (σσ. 34 – 38).

Παντελιάδου, Σουζάνα (2000). *Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη: Τι και γιατί*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Παντελιάδου, Σουζάνα (2011). *Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη: Τι και γιατί*. Αθήνα: Πεδίο.

Παπαδοπούλου – Μανταδάκη, Σμαράγδα (2003). *Η μάθηση της ορθογραφίας. Τρεις μελέτες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Παπαδοπούλου, Σμαράγδα (2005). *Η Ολική Γλώσσα στη Διδακτική της Γλωσσικής Έκφρασης. Για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Παπαδοπούλου, Σμαράγδα (2019). Ερευνητικές και πρακτικές προσεγγίσεις του γλωσσικού λάθους στη διάδοση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας: Η διδακτική αξιοποίηση του λάθους στη μάθηση. Στο: *ΕΛΛΗΝΙΚΟ VLEMMA*, Πρακτικά σε ανάτυπο του *A Lingua Grega viaja para o Rio de Janeiro – Ταξιδεύοντας την Ελληνική Γλώσσα στο Ρίο ντε Ζανέιρο*, Εκδόσεις Letras e Versos & Instituto de Letras.

Παπαηλιού, Φ. Χριστίνα (2005). *Η ανάπτυξη της γλώσσας. Θεωρητικές προσεγγίσεις και ερευνητικά δεδομένα από την τυπική και αποκλίνουσα γλωσσική συμπεριφορά*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Παπαναστασίου, Γιώργος (2001). Γλώσσα και ορθογραφία. Στο: Φοίβος Α. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (σσ. 194 - 198).

Παπαναστασίου, Γιώργος (2008). *Νεοελληνική ορθογραφία: Ιστορία, θεωρία, εφαρμογή*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών / Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Παπαναστασίου, Γιώργος (2017). *Πώς φτάσαμε στα Νέα Ελληνικά. Πανεπιστημιακές παραδόσεις για το μάθημα ΓΛΩ 303 'Ελληνική Γλώσσα III: Νέα Ελληνική'*. Θεσσαλονίκη.

Παπασπύρου, Νικόλαος (1947). *Γραμματική της απλής καθαρευούσης με πολλές πρακτικές ασκήσεις και γυμνάσματα*. Αθήνα: Τζάκας – Δελαγραμμάτικας.

Πολίτης, Περικλής (2001). Προφορικός και γραπτός λόγος. Στο Φοίβος Α. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (σσ. 58 - 62).

Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας στο Δημοτικό σχολείο (2011). Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Σιδέρης, Γιάννης (1973a). Τα 'Ορεσטיακά'. Ταραχές για να μην παίζονται οι τραγωδίες σε μετάφραση! *Θέατρο* (τ. 33), 51 – 61.

Σιδέρης, Γιάννης (1973b). Τα 'Ορεσטיακά'. Ταραχές για να μην παίζονται οι τραγωδίες σε μετάφραση! *Θέατρο* (τ. 34), 89 – 99.

Σκαρπέλλος, Σ. (2009). *Τα ορθογραφικά λάθη και οι τρέχουσες εξελίξεις στην κοινή νεοελληνική: Παρατηρήσεις σε μαθητικά γραπτά* (Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Πατρών – Τμήμα Φιλολογίας. Πάτρα.

Σπαντιδάκης, Ι. Ιωάννης (2004). *Προβλήματα Παραγωγής Γραπτού Λόγου Παιδιών Σχολικής Ηλικίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σταυρίδη, Πατρικίου, Ρένα (2001). Το γλωσσικό ζήτημα. Στο: Φοίβος Α. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (σσ. 155 - 159).

Τάτσης, Γιώργος. (2001) *Το γλωσσικό μάθημα. Μεθοδολογικές προσεγγίσεις διδασκαλίας*. Αθήνα: Γ. Γεωργαλάς Α. Ε.

Τζακώστα, Μαρίνα (2011). Ιστορικές μεταρρυθμίσεις του ορθογραφικού συστήματος της ελληνικής: μια αναθεώρηση που επίκειται. Στο: *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά του Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg (σ. 510 – 521).

Τζάρτζανος, Αχιλλέας (1930). *Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας (της απλής καθαρευούσης)*. Αθήνα: Δημητράκου Α.Ε.

Τοκατλίδου, Βάσω (1999). *Εισαγωγή στη διδασκαλία των ζωντανών γλωσσών. Προβλήματα – προτάσεις*. Αθήνα: Οδυσσέας.

Τριανταφυλλίδης, Μανόλης (1938). *Άπαντα. Νεοελληνική Γραμματική. Ιστορική Εισαγωγή* (3^{ος} τόμ.). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης / Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).

Τριανταφυλλίδης, Μανόλης (1948). *Γλωσσικές παρατηρήσεις: η δυναμικότητα των ασυμμόρφωτων λόγιων τύπων*. (ανάτυπο εκ του Στόμου της επετηρίδος της Φιλοσοφικής Σχολής, Μνημόσυνο Ν.Γ. Παππαδάκι). Θεσσαλονίκη: Τύποις Μ. Τριανταφύλλου.

Τριανταφυλλίδης, Μανόλης (1965). *Άπαντα. Γλωσσικό ζήτημα και γλωσσοεκπαιδευτικά. Ορθογραφικά – Παιδαγωγικά* (7^{ος} τόμ.). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης / Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).

Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, Νικολέττα (2015). Η Ελληνική Γλώσσα στο διαδίκτυο: Μελέτη περίπτωσης μιας γλωσσικής στήλης σε ενημερωτική ιστοσελίδα. Στο Γ. Ανδρουλάκης (επιμ.), *Γλωσσική παιδεία. 35 μελέτες αφιερωμένες στον Καθηγητή Ναπολέοντα Μήτση*. Εργαστήριο Μελέτης, Διδασκαλίας, Διάδοσης της Ελληνικής Γλώσσας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Αθήνα: Gutenberg.

Φιλίππου, Γιώργος, Καΐλα, Μαρία (1992). *Σχολική εμπειρία, θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Φλιάτουρας, Ασημάκης & Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Άννα (Επιμ.). (2019). *Το λόγο επίπεδο στη σύγχρονη Νέα Ελληνική: Θεωρία, ιστορία, εφαρμογή. Από τον οίκο στο σπίτι και τανάπαλιν*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Φραγκουδάκη, Άννα (1993). *Γλώσσα και ιδεολογία. Κοινωνιολογική προσέγγιση της ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Οδυσσέας.

Φτερνιάτη, Άννα (2011). Η Διδακτική της Γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση τις τρεις τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα. Ένα σύντομο ιστορικό μεταρρυθμιστικών προσπαθειών. Στο: *Ελληνική Γλώσσα και Εκπαίδευση. Πρακτικά 6ου Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg (σσ. 913 – 925).

Χαραλαμπάκης, Χριστόφορος (2001). Ορθογραφικά προβλήματα της Νεοελληνικής. *Μέντορας*, (4), 185 – 202.

Χαραλαμπάκης, Χριστόφορος (2003). Το Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας του Εμμανουήλ Κριαρά και η Επιτομή του. Στο: *Η ελληνική Γλώσσα και η Ιστορία της. La Langue Grecque et Son Histoire*. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (σσ. 59 – 70).

Χατζησαββίδης, Σωφρόνης (1998). Η ελληνική γλώσσα ανάμεσα στο μυθολογικό και τον επιστημονικό λόγο. *Επιστημονική Επετηρίδα της Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας, Μακεδόν*, 5, σ. 41-52.

Χατζησαββίδης, Σωφρόνης (1999). *Ελληνική Γλώσσα και Δημοσιογραφικός Λόγος. Θεωρητικές και Ερευνητικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Gutenberg.

Χατζησαββίδης, Σωφρόνης, Χατζησαββίδου, Αθανασία (2011). *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Α', Β', Γ, Γυμνασίου*. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».

Χειλά – Μαρκοπούλου, Δέσποινα (1984). Μορφοφωνολογικά προβλήματα του Ν.Ε ρήματος: η περίπτωση του μεσοπαθητικού παρατατικού. Στο: *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά 4^{ης} Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη (σσ. 45 - 59).

Χριστίδης, Α. Φοίβος (2001). Η νέα ελληνική γλώσσα και η ιστορία της. Στο: Φοίβος Α. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (σσ. 149 - 154).

Χριστίδης, Α. Φοίβος (2005). *Ιστορία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Αρχαιογλωσσία και Αρχαιογνωσία στη Μέση Εκπαίδευση Ι*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία :

Adrados, R. Francisco (2003). *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας* (Alicia Villar Lecumberri, μτφρ.). *Από τις απαρχές ως τις μέρες μας*. Αθήνα: Παπαδήμα.

Altrichter, Herbert, Posch, Peter, Somekh, Bridget (2001). *Οι εκπαιδευτικοί ερευνούν το έργο τους* (Μαρία Δεληγιάννη, μτφρ.). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Browning, Robert ([1969] 1983²). *Η Ελληνική Γλώσσα. Μεσαιωνική και Νέα* (Μαρία Κονομή, μτφρ.). Αθήνα: Παπαδήμας.

Eideneier, Hans (2004). *Ώψεις της Ιστορίας της Ελληνικής Γλώσσας. Από τον Όμηρο έως σήμερα. Από τη Ραψωδία στο Ραπ* (Ευαγγελία Θωμαδάκη, μτφρ.). Αθήνα: Παπαδήμας.

Mackridge, Peter ([1990] 2009²). *Η νεοελληνική γλώσσα. Περιγραφική ανάλυση της νεοελληνικής κοινής* (Κώστας, Ν. Πετρόπουλος, μτφρ.). Αθήνα: Πατάκης.

Martinet, André ([1976] 1997³). *Στοιχεία Γενικής Γλωσσολογίας* (Αγαθοκλής Χαραλαμπίδης, μτφρ.). Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

Miller, George (1995). *Γλώσσα και ομιλία* (Ιωάννα Ετμεκτσόγλου, μτφρ.). Αθήνα: Gutenberg.

Reid, Gavin (2003). *Δυσλεξία: Εγχειρίδιο για Ειδικούς* (Αλέξανδρος – Σταμάτιος Αντωνίου, μτφρ.). Αθήνα: Παρισιάνος.

Saussure, Ferdinand de ([1916] 1979²). *Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας* (Φώτης, Δ. Αποστολόπουλος μτφρ.), Αθήνα: Παπαζήσης.

Stenberg, J. Robert (2007). *Γνωστική Ψυχολογία* (Ιωάννα, Βραχωρίτου, μτφρ.). Αθήνα: Ατραπός.

Tonnet, Henri (1995). *Ιστορία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Η διαμόρφωσή της* (Μαρίνα Καραμάνου, Πάνος Λιαλιάτσης, μτφρ.). Αθήνα: Παπαδήμας.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία :

Bailet L. Laura (1991). Development and disorders of spelling in the beginning school years. In Anna, M. Bain, Laura, L. Bailet, Louisa, C. Moats (Eds.), *Written Language disorders: Theory into practice*. Austin: TX: Pro-ed (pp. 1 – 21).

Birsh, R. Judith (2011). *Multisensory Teaching of Basic Language Skills* (3rd ed.). Baltimore: Brookes Publishing Company.

Bolinger, L. Dwight (1946). Visual Morphemes, *Language*, 22, 333 – 340.

Dagkas, Alexandros, Kamaroudis, Stavros (2019). *Edication et Socialisme. Le compte rendu de la scission de l' Association pour l' enseignementa, Athènes 1927*. Thessaloniki: Epicentre.

Ehri, C. Linnea (1987). Learning to Read and Spell Words. *Journal of Reading Behavior*, 19(1), 5 - 31.

Ehri, C. Linnea, Rosenthal, Julie (2017). Spellings of Words: A Neglected Facilitator of Vocabulary Learning. *Journal of Literacy Research*, 39(4), 389 – 409.

Frith, Uta. (1985). Beneath the surface of developmental dyslexia. In Karalyn Patterson, John, C. Marshall, Max Coltheart (Eds.), *Surface Dyslexia: Neuropsychological and Cognitive Studies of Phonological Reading*. Hove, UK: Erlbaum (pp. 301 - 330).

Griva, Eleni, Anastasiou, Dimitris (2009). Morphological strategies training: The effectiveness and feasibility of morphological strategies training for students of English as a foreign language with and without spelling difficulties. *Journal of Writing Research*, 1(3), 199 - 223.

Lenneberg, H. Eric (1969). On Explaining Languages. *Science*, 164 (3880), 635 – 645.

Papadopoulou, Smaragda (2018). Teaching approaches of Greek as a foreign language at the Greek Language Center of the University of Ioannina: Dynamics of the Greek Language

regarding foreign scholars of IKY (State Scholarships Foundation), as well as free students. *European Journal of Foreign Language Teaching*, 3 (2), 1-17. Doi: 10.5281/zenodo.1213277

Protopapas, A., Fakou, A., Drakopoulou, S., Skaloumbakas, C., & Mouzaki, A. (2013). What do spelling errors tell us? Classification and analysis of errors made by Greek schoolchildren with and without dyslexia. *Reading and Writing*, 26 (5), 615-646.

Sophocles, E. A. ([1854] 2008). *History of the Greek Alphabet and Pronunciation (1854)*. Nachdruck: Kessinger Pub Co.

Stahl, A. Steven, Nagy, E. William (2006). *Teaching word meanings. Literacy teaching series*. Mahaw, N.J. : Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.

Treiman, Rebecca, Bourassa, C. Derrick (2000). Children's Written and Oral Spelling. *Applied Psycholinguistics*, 21(2), 183 – 204.

Λεξικά :

Γεωργοπαπαδάκος, Αναστάσιος ([1984] 1993⁶). *Το Μεγάλο Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας Μονοτονικό*. Θεσσαλονίκη: Μάλλιαρης Παιδεία.

Δημητράκος, Δημήτριος (1964). *Μέγα Λεξικόν όλης της Ελληνικής Γλώσσας: Δημοτική, Καθαρεύουσα, Μεσαιωνική, Μεταγενεστέρα, Αρχαία* (Τόμ. Α). Αθήνα: Εκδόσεις Δομή.

Δορμπαράκης, Χ. Παναγιώτης ([1993] 1999³). *Λεξικό της Νεοελληνικής: Ετυμολογικό, Ερμηνευτικό κατά Ετυμολογικές Οικογένειες*. Αθήνα: Εκδόσεις Σπουδή.

Καψάλης, Γεώργιος, Πασχάλης, Αθανάσιος, Τσιάλος, Στέφανος & Γουλής, Δημήτριος (2014). *Το Λεξικό μας: Ορθογραφικό-ερμηνευτικό λεξικό Δ',Ε',Στ' Δημοτικού*. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού / Ινστιτούτο Τεχνολογίας, Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».

Κριαράς, Εμμανουήλ (1968). *Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημόδους γραμματείας: 1100-1669*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Κριαράς, Εμμανουήλ (1995). *Νέο Ελληνικό Λεξικό. Λεξικό της Σύγχρονης Ελληνικής Δημοτικής Γλώσσας*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής (1998). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης / Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).

Μανδαλά, Μαρία (1997). *Μείζον Ελληνικό Λεξικό: Ορθογραφικό, Ερμηνευτικό, Ετυμολογικό, Συνωνύμων, Αντιθέτων, Αρκτικόλεξων, Κυρίων Ονομάτων*. Αθήνα: Τεγόπουλος - Φυτράκης.

Μπαμπινιώτης, Γεώργιος ([1998] 2002²). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας: Με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.

Παπαϊωάννου, Δ. Γεώργιος (1979). *Λεξικό της Δημοτικής: Ορθογραφικό - Ερμηνευτικό*. Αθήνα: Δωρικός.

Διαδικτυακές πηγές :

Αλεξόπουλος, Βαγγέλης (2017). *Η σωστή μελέτη της ορθογραφίας*, ανακτήθηκε 1 Μαρτίου 2022 από: <https://www.oloigiatopaidi.gr/i-sosti-meleti-tis-orthografias/>.

Αργυρόπουλος, Στέφανος (2019). *Πώς η καθαρεύουσα εμπλούτισε τα νέα ελληνικά*, ανακτήθηκε 1 Μαρτίου 2022 από: <https://www.maxmag.gr/politismos/glossa/pos-i-kathareyoysa-employtise-ta-nea-ellinika/>

Ιορδανίδου, Άννα (2007). *Η μορφολογική ποικιλία στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*. Ανακτήθηκε 21 Μαρτίου 2019 από: https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/PDE1444/%CE%99%CE%9F%CE%A1%CE%94%CE%91%CE%9D%CE%99%CE%94%CE%9F%CE%A5_%CE%94%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CF%83%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1%20%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82.pdf

Καραντζόλα, Ελένη (1996). *Ευρωπαϊκός γλωσσικός σχεδιασμός και γραπτή μορφή της νέας ελληνικής*. Ανακτήθηκε 25 Μαρτίου 2019 από: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/europe/B6/index.html

Κουντούρης, Αναστάσιος, Κουντούρη, Καλλιόπη (2008). *Η καθαρεύουσα στην εκπαίδευση : η εθνική και πολιτική σημασία στα ιταλοκρατούμενα Δωδεκάνησα (1912 – 1943)*. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2017 από:

<http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/index.php?section=1119&language=e&page706=1&tmpvars%5B0%5D%5Baction%5D=getFile&tmpvars%5B0%5D%5Bfile%5D=file-1190-1030&tmpvars%5B0%5D%5Bmoduleid%5D=kernel&tmpvars%5B0%5D%5Bmodidforfile%5D=693&tmpvars%5B0%5D%5Brealfilename%5D=%CE%9A%CE%9F%CE%A5%CE%9D%CE%A4%CE%9F%CE%A5%CE%A1%CE%97%CE%A3.pdf>

Lassithiotakis, Michel (2007). *Η Ελληνική γλώσσα από τον 12ο έως τον 17ο αιώνα : Πηγές και εξέλιξη*. Ανακτήθηκε 11 Σεπτεμβρίου 2017 από:

http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_19/index.html

Μιχάλης, Αθανάσιος (2012). *Η σχολική γραμματική Τριανταφυλλίδη και ο ρόλος της στη διδασκαλία της δημοτικής γλώσσας : κριτική αποτίμηση*. Ανακτήθηκε 26 Μαρτίου 2019 από: [file:///C:/Users/newuser/Downloads/%CE%9C%CE%B9%CF%87%CE%AC%CE%BB%CE%B7%CF%82%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/newuser/Downloads/%CE%9C%CE%B9%CF%87%CE%AC%CE%BB%CE%B7%CF%82%20(1).pdf)

Μπαμπινιώτης, Γεώργιος (2008). *Μία ή δύο λέξεις; Ιδού το δίλημμα*. Ανακτήθηκε 17 Οκτωβρίου 2017 από: <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/mia-i-dyo-lekseis-idoy-to-dilimma/>

Μπενίση, Λένα (2012). *Η γλώσσα μας αντίστροφα. Μια μικρή ιστορική αναδρομή*. Ανακτήθηκε 9 Οκτωβρίου 2017 από: http://dide-ath.att.sch.gr/grpolthem/images/%CE%B7_%CE%B3%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B1_%CE%BC%CE%B1%CF%82_%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%B1_doc.doc

Ντίνιας, Δ. Κώστας (2011). *Το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 12 Σεπτεμβρίου 2017 από : <http://www.pemptousia.gr/2015/08/to-glossiko-zitima-stin-ellada/>

Παπαναστασίου, Γιώργος (2009). *Η ελληνική γλώσσα και η γραφή της*. Ανακτήθηκε 10 Οκτωβρίου 2017 από:

https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/LIT1910/%CE%92%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1/PA_PANASTASIOU-Presentation.pdf

Παπαναστασίου, Γιώργος (2015). *Το ελληνικό λεξιλόγιο από τον Όμηρο μέχρι σήμερα*. Ανακτήθηκε 13 Οκτωβρίου 2017 από:

http://www.lit.auth.gr/sites/default/files/documents/elliniko_leksilogio_.pdf

Προμπονάς, Κ. Ιωάννης (1993). *Η εξελικτική πορεία της ελληνικής γλώσσας*. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου 2017 από: <http://www.physics.ntua.gr/~dris/EXELELLGLOSSAS.pdf>

Σαραντάκος, Νίκος (2014). *Αφενός ή εξ' αδιαιρέτου;* Ανακτήθηκε 17 Οκτωβρίου 2017 από: <https://sarantakos.wordpress.com/2014/10/02/miadyolekseis/>

Σαραντάκος, Νίκος (2016). *Οι λέξεις έχουν τη δική τους ιστορία*. Ανακτήθηκε 1 Μαρτίου 2022 από: https://www.alfavita.gr/e-pistimi/200957_oi-220-toyrkikes-lexeis-poy-hrisimopoioume-kathimerina

Σαραντάκος, Νίκος (2019). *Ο Σεφέρης, η καθαρεύουσα και ο κ. Θεοδωρόπουλος*. Ανακτήθηκε 1 Μαρτίου 2022 από: <https://sarantakos.wordpress.com/category/%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CE%B1%CF%81%CE%B5%CF%8D%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B1/>

Σαραντάκος, Νίκος (2020). *Ως – σαν και δημοτική γλώσσα (μια συνεργασία του Πέτρου Π.)*. Ανακτήθηκε 1 Μαρτίου 2022 από: <https://sarantakos.wordpress.com/2020/01/10/wssan/>

Σκούρα, Λαμπρινή (2012). *Γλωσσικό ζήτημα και εκπαίδευση κατά το πρώτο μισό του 20ου αιώνα*. Ανακτήθηκε 12 Σεπτεμβρίου 2017 από: http://www.elliepek.gr/documents/60_synedrio_eisigiseis/106_Skoura.pdf

Στεργιόπουλος, Βαγγέλης (2019). *28/1/1976: Το άλμα από την καθαρεύουσα στη δημοτική*. Ανακτήθηκε 1 Μαρτίου 2022 από: <https://www.in.gr/2019/01/28/plus/features/28-1-1976->

[alma-apo-tin-kathareyousa-sti-dimotiki/](#)

Φραγκουδάκη, Άννα (2007). *Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις: Η μακρόχρονη σύγκρουση ανάμεσα σε δύο αντίπαλες εκδοχές του εθνικισμού*. Ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου 2017 από: http://www.archive.uoa.gr/fileadmin/archive.uoa.gr/uploads/IA.EKPA_conf_June2007_FRA_GKOUDAKI.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1.....	122
Γράφημα 2.....	123
Γράφημα 3.....	151
Γράφημα 4.....	152

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.....	136
Πίνακας 2.....	143
Πίνακας 3.....	145
Πίνακας 4.....	146
Πίνακας 5.....	150
Πίνακας 6.....	165
Πίνακας 7.....	173
Πίνακας 8.....	175
Πίνακας 9.....	176
Πίνακας 10.....	180

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ_II

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**«ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ: ΑΠΟ ΤΗΝ
ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ»**

**ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΡΑΠΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ/ΤΡΙΕΣ ΤΗΣ
Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

**ΥΠΟΨΗΦΙΑ ΔΙΔΑΚΤΩΡ:
ΚΟΛΙΟΥΣΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ**

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2021

Όνομα μαθητή/τριας: _____

Δημοτικό Σχολείο: _____

✚ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Πολιτεία	Σ / Λ
2. Πλατία	Σ / Λ
3. Αλήθεια	Σ / Λ
4. Κοινωνεία	Σ / Λ
5. Βραδεία	Σ / Λ
6. Εγεννήθη	Σ / Λ
7. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / Λ
8. Εν κινήση	Σ / Λ
9. Συν τω χρόνω	Σ / Λ
10. Οι επικεφαλής	Σ / Λ
11. Συνέβει	Σ / Λ
12. Ο παρόν	Σ / Λ
13. Ο επιτυχών	Σ / Λ

14. Πυρετώδεις προσπάθειες	Σ / Λ
15. Οι διεθνείς σχέσεις	Σ / Λ
16. Λόγο του χιονιού	Σ / Λ
17. Περί εμφάνισης	Σ / Λ
18. Μεταδείδω	Σ / Λ
19. Τηλέφωνο	Σ / Λ
20. Υποβάλω	Σ / Λ
21. Λαθροθυρία	Σ / Λ
22. Κυνοκομείο	Σ / Λ
23. Συνενόηση	Σ / Λ
24. Διχόνοια	Σ / Λ
25. Ευτειχία	Σ / Λ
26. Αλληλοκατηγορία	Σ / Λ
27. Αμφιβάλω	Σ / Λ
28. Αληθός Ανέστη	Σ / Λ
29. Εγγύομαι	Σ / Λ
30. Παρήγαγα	Σ / Λ
31. Διάχρητος	Σ / Λ

32. Εισδύω	Σ / Λ
33. Εξ αρχής	Σ / Λ
34. Καλώς όρισες	Σ / Λ
35. Τελοσπάντων	Σ / Λ
36. Κατά γης	Σ / Λ
37. Αποστέλω	Σ / Λ
38. Συμετέχω	Σ / Λ
39. Προ πάντων	Σ / Λ
40. Υποβάλλω	Σ / Λ

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**«ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ: ΑΠΟ ΤΗΝ
ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ»**

**ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΡΑΠΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ/ΤΡΙΕΣ ΤΗΣ
ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

**ΥΠΟΨΗΦΙΑ ΔΙΔΑΚΤΩΡ:
ΚΟΛΙΟΥΣΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ**

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2021

Όνομα μαθητή/τριας: _____

Δημοτικό Σχολείο: _____

✚ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

41. Το υπάρχον καθεστώς	Σ / Λ
42. Ηττοπαθής άνθρωπος	Σ / Λ
43. Επιηκής κριτική	Σ / Λ
44. Αναδείχθηκε νικητής	Σ / Λ
45. Εκπεδεύομαι	Σ / Λ
46. Συμαθητής	Σ / Λ
47. Επίλυση	Σ / Λ
48. Απορίπτω	Σ / Λ
49. Πρωσκεκλημένος	Σ / Λ
50. Επιτυχώς	Σ / Λ
51. Εσπεριδοειδές	Σ / Λ
52. Αυτοπροσώπος	Σ / Λ
53. Η επίτιμος	Σ / Λ

54. Συμβαίνει	Σ / Λ
55. Συλαμβάνω	Σ / Λ
56. Καταρχείν	Σ / Λ
57. Αφενώς	Σ / Λ
58. Κατηλιμένος	Σ / Λ
59. Απέκτισα	Σ / Λ
60. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / Λ
61. Η οδός Μητροπόλεως	Σ / Λ
62. Πλησίον πεζοδρόμου	Σ / Λ
63. Πλήρως ανακαινισμένο	Σ / Λ
64. Το προλαμβάνειν	Σ / Λ
65. Τριμένος	Σ / Λ
66. Παρήγγειλα	Σ / Λ
67. Διεζήχθει	Σ / Λ
68. Προσκεκλημένος	Σ / Λ
69. Το αειθαλές δέντρο	Σ / Λ
70. Τα διεθνοί μέσα	Σ / Λ
71. Οριζοντίως	Σ / Λ

72. Αναθήθαι	Σ / Λ
73. Οι συγγενοίς	Σ / Λ
74. Διαρκός	Σ / Λ
75. Εγγκρίνω	Σ / Λ
76. Ουδείς αναμάρτητος	Σ / Λ
77. Υποτάσομαι	Σ / Λ
78. Οι δημοφιλείς ηθοποιοί	Σ / Λ
79. Μετατροπή	Σ / Λ
80. Επιδιώκω	Σ / Λ

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

1. Ο κάθε μαθητής/τρια συμπληρώνει το μικρό του όνομα (προαιρετικά) και το σχολείο στο οποίο φοιτά.
2. Κάθε μαθητής/τρια συμπληρώνει ένα μόνο έντυπο και χωρίς τη βοήθεια του δασκάλου.
3. Το κείμενο, το οποίο θα υπαγορεύσει ο δάσκαλος στους μαθητές/τριες της Ε΄ Δημοτικού είναι το παρακάτω:

«Η σχεδίαση και η υλοποίηση της πλατείας στο κέντρο της πόλης αποτελεί μέριμνα της πολιτείας. Οι επικεφαλής των δημοτικών αρχών οφείλουν να υποβάλλουν την πρότασή τους στο αρμόδιο Υπουργείο προς έγκρισή της. Πρωτεύον μέλημά τους θα πρέπει να αποτελεί προπάντων η επαρκής παρουσία πρασίνου στο χώρο λόγω της διάχυτης συλλογικής οικολογικής συνείδησης των κατοίκων της πόλης μας. Τέλος, θα πρέπει να προβλέπεται η πρόσβαση στο χώρο ατόμων με ειδικές ανάγκες κάτι το οποίο οφείλει να θεωρείται αυτονόητο εξαρχής.»

4. Το κείμενο, το οποίο θα υπαγορεύσει ο δάσκαλος στους μαθητές/τριες της ΣΤ΄ Δημοτικού είναι το παρακάτω:

«Τα διεθνή μέσα ενημέρωσης μεταδίδουν πλήρως αυτές τις ώρες τη μεγαλοπρεπή τελετή αναγόρευσης του νέου Προέδρου της Δημοκρατίας. Προσκεκλημένοι στην τελετή είναι επίτιμοι αρχηγοί της Κυβερνήσεως, καθώς και δημοφιλή κομματικά στελέχη. Ο νέος Πρόεδρος απηύθυνε διάγγελμα στο οποίο, μεταξύ άλλων, ανέφερε την πρόθεσή του να συμβάλει με κάθε τρόπο στην ευημερία και την πρόοδο του ελληνικού λαού. Βασική του επιδίωξη, τέλος, θα είναι η επικράτηση της αξιοκρατίας και της δικαιοσύνης σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής και πολιτικής ζωής.»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ_III

Αποτελέσματα στατιστικών δεδομένων Ε΄ τάξης

1^η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

Πολιτεία	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	62	93.9	54	90.0
Λάθος	4	6.1	6	10.0
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 93.9%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 90%

Πλατία	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	16	24.2	13	21.7
Λάθος	50	75.8	47	78.3
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 75.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 78.3%

Αλήθεια	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	14	21.2	9	15.0

Λάθος	51	77.3	51	85.0
Δεν γνωρίζω	1	1.5		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 77.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 85%

Κοινωνεία	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	31	47.0	39	65.0
Λάθος	34	51.5	21	35.0
Δεν γνωρίζω	1	1.5		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 51.5%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35%

Βραδειά	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	17	25.8	12	20.0
Λάθος	49	74.2	48	80.0
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 74.2%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 80%

Εγεννήθη	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	39	59.1	35	58.3
Λάθος	25	37.9	24	40.0
Δεν γνωρίζω	2	3.0	1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 59.1%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 58.3%

Οικογενειακός (επίρρημα)	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	42	63.6	42	70.0
Λάθος	23	34.8	18	30.0
Δεν γνωρίζω	1	1.5		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 34.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 30%

Εν κινήση	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	46	69.7	39	65.0
Λάθος	20	30.3	20	33.3
Δεν γνωρίζω			1	1.7

Σύνολο	66	100.0	60	100.0
---------------	----	-------	----	-------

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 30.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.3%

Συν τω χρόνω	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	29	43.9	32	53.3
Λάθος	36	54.5	27	45.0
Δεν γνωρίζω	1	1.5	1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 43.9%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 53.3%

Οι επικεφαλής	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	22	33.3	27	45.0
Λάθος	41	62.1	32	53.3
Δεν γνωρίζω	3	4.5	1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 45%

Συνέβει	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	45	68.2	42	70.0
Λάθος	20	30.3	18	30.0
Δεν γνωρίζω	1	1.5		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 30.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 30%

Ο παρόν	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	34	51.5	37	61.7
Λάθος	31	47.0	22	36.7
Δεν γνωρίζω	1	1.5	1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 47%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 36.7%

Ο επιτυχών	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	41	62.1	37	61.7
Λάθος	25	37.9	22	36.7
Δεν γνωρίζω			1	1.7

Σύνολο	66	100.0	60	100.0
---------------	----	-------	----	-------

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 62.1%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 61.7%

Πυρετώδεις προσπάθειες	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	54	81.8	44	73.3
Λάθος	12	18.2	15	25.0
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 81.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 73.3%

Οι διεθνείς σχέσεις	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	14	21.2	18	30.0
Λάθος	51	77.3	41	68.3
Δεν γνωρίζω	1	1.5	1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 77.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 68.3%

Λόγο του χιονιού	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	45	68.2	47	78.3
Λάθος	20	30.3	13	21.7
Δεν γνωρίζω	1	1.5		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 30.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 21.7%

Περί εμφάνισης	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	57	86.4	48	80.0
Λάθος	9	13.6	11	18.3
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 86.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 80%

Μεταδείδω	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	31	47.0	28	46.7
Λάθος	35	53.0	31	51.7
Δεν γνωρίζω			1	1.7

Σύνολο	66	100.0	60	100.0
---------------	----	-------	----	-------

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 53%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 51.7%

Τηλέφωνο	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	9	13.6	3	5.0
Λάθος	57	86.4	57	95.0
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 86.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 95%

Υποβάλω	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	48	72.7	39	65.0
Λάθος	18	27.3	21	35.0
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 27.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35%

Λαθροθυρία	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%

Σωστό	49	74.2	47	78.3
Λάθος	17	25.8	12	20.0
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 25.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 20%

Κυνοκομείο	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	50	75.8	42	70.0
Λάθος	16	24.2	16	16.7
Δεν γνωρίζω			2	3.3
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 75.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 70%

Συνενόηση	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	36	54.5	32	53.3
Λάθος	28	42.4	28	46.7
Δεν γνωρίζω	2	3.0		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 46.7%

Διχόνοια	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	32	48.5	31	51.7
Λάθος	33	50.0	27	45.0
Δεν γνωρίζω	1	1.5	2	3.3
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.5%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 51.7%

Ευτειγία	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	18	27.3	14	23.3
Λάθος	48	72.7	45	75.0
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 72.7%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 75%

Αλληλοκατηγορία	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	51	77.3	51	85.0

Λάθος	14	21.2	9	15.0
Δεν γνωρίζω	1	1.5		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 77.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 85%

Αμφιβάλω	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	47	71.2	43	71.7
Λάθος	19	28.8	17	28.3
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 28.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 28.3%

Αληθός Ανέστη	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	44	66.7	42	70.0
Λάθος	22	33.3	17	28.3
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 45%

Εγγυόμαι	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	37	56.1	32	53.3
Λάθος	28	42.4	27	45.0
Δεν γνωρίζω	1	1.5	1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 45%

Παρήγαγα	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	41	62.1	34	56.7
Λάθος	25	37.9	26	43.3
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 62.1%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 56.7%

Διάχρητος	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	39	59.1	39	65.0
Λάθος	26	39.4	20	33.3
Δεν γνωρίζω	1	1.5	1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 39.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.3%

Εισδύω	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	26	39.4	25	41.7
Λάθος	39	59.1	34	56.7
Δεν γνωρίζω	1	1.5	1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 39.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 41.7%

Εξαρχής	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	52	78.8	53	88.3
Λάθος	14	21.2	7	11.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 78.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 88.3%

Καλώς όρισες	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%

Σωστό	48	72.7	50	83.3
Λάθος	18	27.3	9	15.0
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 72.7%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 83.3%

Τέλοςπάντων	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	35	53.0	27	45.0
Λάθος	31	47.0	33	55.0
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 47%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 55%

Κατά γης	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	53	80.3	53	88.3
Λάθος	13	19.7	6	10.0
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 19.7%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 10%

Αποστέλω	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	44	66.7	39	65.0
Λάθος	22	33.3	21	35.0
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35%

Συμετέχω	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	36	54.5	28	46.7
Λάθος	30	45.5	31	51.7
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 45.5%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 51.7%

Προ πάντων	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	43	65.2	31	51.7
Λάθος	23	34.8	27	45.0
Δεν γνωρίζω			2	3.3
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 34.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 45%

Υποβάλλω	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	49	74.2	48	80.0
Λάθος	17	25.8	12	20.0
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 25.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 20%

Πολιτεία	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	61	95.3	28	84.8	27	93.1
Λάθος	3	4.7	5	15.2	2	6.9
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 95.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 84.8%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 93.1%

Πλάτια	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%

Σωστό	14	21.9	7	21.2	8	27.6
Λάθος	50	78.1	26	78.8	21	72.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 78.1%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 78.8%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 72.4%

Αλήθεια	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	8	12.5	9	27.3	6	20.7
Λάθος	56	87.5	24	72.7	22	75.9
Δεν γνωρίζω					1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 87.5%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 72.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 75.9%

Κοινωνία	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	36	56.3	16	48.5	18	62.1
Λάθος	27	42.2	17	51.5	11	37.9
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.2%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 51.5%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 37.9%

Βραδεία	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	16	25.0	7	21.2	6	20.7
Λάθος	48	75.0	26	78.8	23	79.3
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 75%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 78.8%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 79.3%

Εγγενήθη	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	44	68.8	17	51.5	13	44.8
Λάθος	20	31.3	15	45.5	14	48.3
Δεν γνωρίζω			1	3.0	2	6.9
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 68.8%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 51.5%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.8%

Οικογενειακός (επίρρημα)	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	35	54.7	25	75.8	24	82.8
Λάθος	28	43.8	8	24.2	5	17.2
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 43.8%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 24.2%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 17.2%

Εν κινήση	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	33	51.6	27	81.8	25	86.2
Λάθος	30	46.9	6	18.2	4	13.8
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 46.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 18.2%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 13.8%

Συν τω χρόνω	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	40	62.5	10	30.3	11	37.9

Λάθος	23	35.9	23	69.7	17	58.6
Δεν γνωρίζω	1	1.6			1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 62.5%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 30.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 37.9%

Οι επικεφαλής	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	23	35.9	12	36.4	14	48.3
Λάθος	41	64.1	20	60.6	12	41.4
Δεν γνωρίζω			1	3.0	3	10.3
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 36.4%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.3%

Συνέβει	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	41	64.1	23	69.7	23	79.3
Λάθος	23	35.9	9	27.3	6	20.7
Δεν γνωρίζω			1	3.0		
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 27.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 20.7%

Ο παρόν	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	33	51.6	30	60.6	18	62.1
Λάθος	31	48.4	12	36.4	10	34.5
Δεν γνωρίζω			1	3.0	1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.4%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 36.4%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 34.5%

Ο επιτυχών	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	39	60.9	16	48.5	23	79.3
Λάθος	24	37.5	17	51.5	6	20.7
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.5%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 79.3%

Πορετώδεις προσπάθειες	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	56	87.5	24	72.7	18	62.1
Λάθος	8	12.5	9	27.3	10	34.5
Δεν γνωρίζω					1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 87.5%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 72.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 62.1%

Οι διεθνείς σχέσεις	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	11	17.2	13	39.4	8	27.6
Λάθος	52	81.3	20	60.6	20	69.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6			1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 81.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60.6%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 69%

Λόγο του χιονιού	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	44	68.8	28	84.8	20	69.0

Λάθος	19	29.7	5	15.2	9	31.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 29.7%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 15.2%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 31%

Περί εμφάνισης	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	56	87.5	26	78.8	23	79.3
Λάθος	8	12.5	7	21.2	5	17.2
Δεν γνωρίζω					1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 87.5%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 78.8%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 79.3%

Μεταδεΐδω	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	29	45.3	17	51.5	13	44.8
Λάθος	35	54.7	16	48.5	15	51.7
Δεν γνωρίζω					1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54.7%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.5%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 51.7%

Τηλέφωνο	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	5	7.8	3	9.1	4	13.8
Λάθος	59	92.2	30	90.9	25	86.2
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 92.2%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 90.9%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 86.2%

Υποβάλω	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	44	68.8	20	60.6	23	79.3
Λάθος	20	31.3	13	39.4	6	20.7
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 31.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 39.4%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 20.7%

Λαθροθυρία	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	52	81.3	25	75.8	19	65.5
Λάθος	12	18.8	8	24.2	9	31.0
Δεν γνωρίζω					1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 18.8%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 24.2%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 31%

Κυνοκομείο	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	45	70.3	24	72.7	23	79.3
Λάθος	18	28.1	9	27.3	5	17.2
Δεν γνωρίζω	1	1.6			1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 70.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 72.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 79.3%

Συνενόηση	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	30	46.9	24	72.7	14	48.3

Λάθος	34	53.1	9	27.3	13	44.8
Δεν γνωρίζω					2	6.9
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 53.1%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 27.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.8%

Διχόνοια	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	35	54.7	11	33.3	17	58.6
Λάθος	26	40.6	22	66.7	12	41.4
Δεν γνωρίζω	3	4.7				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54.7%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 58.6%

Ευτειλία	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	9	14.1	11	33.3	12	41.4
Λάθος	55	85.9	22	66.7	16	55.2
Δεν γνωρίζω					1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 85.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 55.2%

Αλληλοκατηγορία	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	55	85.9	27	81.8	20	69.0
Λάθος	9	14.1	5	15.2	9	31.0
Δεν γνωρίζω			1	3.0		
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 85.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 81.8%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 69%

Αμφιβάλλω	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	41	64.1	25	75.8	24	82.8
Λάθος	23	35.9	8	24.2	5	17.2
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35.%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 24.2%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 17.2%

Αληθώς Ανέστη	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	39	60.9	24	72.7	23	79.3
Λάθος	24	37.5	9	27.3	6	20.7
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 37.5%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 27.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 20.7%

Εγγυόμαι	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	37	57.8	17	51.5	15	51.7
Λάθος	26	40.6	26	48.5	13	44.8
Δεν γνωρίζω	1	1.6			1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 40.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.5%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.8%

Παρήγαγα	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	38	59.4	17	51.5	20	96.0

Λάθος	26	40.6	16	48.5	9	31.0
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 59.4%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 51.5%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 96%

Διάλητος	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	39	60.9	21	63.6	18	62.1
Λάθος	24	37.5	11	33.3	11	37.9
Δεν γνωρίζω	1	1.6	1	3.0		
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 37.5%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 37.9%

Εισδύω	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	28	43.8	15	45.5	8	27.6
Λάθος	36	56.3	18	54.5	19	65.5
Δεν γνωρίζω					2	6.9
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 43.8%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 45.5%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 27.6%

Εξαρχής	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	55	85.9	25	75.8	25	86.2
Λάθος	9	14.1	8	24.2	4	13.8
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 85.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 75.8%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 86.2%

Καλώς όρισες	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	55	85.9	23	69.7	20	69.0
Λάθος	8	12.5	10	30.3	9	31.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 85.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 69.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 69%

Τέλος πάντων	Αστική	Ημιαστική	Αγροτική
--------------	--------	-----------	----------

	n	%	n	%	n	%
Σωστό	32	50.0	15	45.5	15	51.7
Λάθος	32	50.0	18	54.5	14	48.3
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54.5%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.3%

Κατά γης	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	55	85.9	26	78.8	25	86.2
Λάθος	8	12.5	7	21.2	4	13.8
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 12.5%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 21.2%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 13.8%

Αποστέλω	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	38	59.4	22	66.7	23	79.3
Λάθος	26	40.6	11	33.3	6	20.7
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 40.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 20.7%

Συμετέχω	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	32	50.0	16	48.5	16	55.2
Λάθος	31	48.4	17	51.5	13	44.8
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.4%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 51.5%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.8%

Προ πάντων	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	31	48.4	20	60.6	23	79.3
Λάθος	32	50.0	13	39.4	5	17.2
Δεν γνωρίζω	1	1.6			1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 39.4%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 17.2%

Υποβάλλω	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	52	81.3	28	84.8	17	58.6
Λάθος	12	18.8	5	15.2	12	41.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 81.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 84.8%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 58.6%

2^η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

Οι επικεφαλής	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	9	13.6	16	26.7
Λάθος	56	84.8	44	73.3
Παράλειψη λέξης	1	1.5		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 13.6%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 26.7%

υποβάλλουν	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	21	31.8	18	30.0
Λάθος	44	66.7	42	70.0
Παράλειψη λέξης	1	1.5		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 31.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 30%

έγκρισή	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	15	22.7	12	20.0
Λάθος	49	74.2	48	80.0

Παράλειψη λέξης	2	3.0		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 22.7%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 20%

Πρωτεύον	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	16	24.2	24	40.0
Λάθος	49	74.2	36	60.0
Παράλειψη λέξης	1	1.5		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 24.2%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 40%

προπάντων	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	18	27.3	25	41.7
Λάθος	45	68.2	33	55.0
Παράλειψη λέξης	3	4.5	2	3.3
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 68,2%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 55%

λόγω	Αγόρι	Κορίτσι
-------------	--------------	----------------

	n	%	n	%
Σωστό	22	33.3	23	38.3
Λάθος	41	62.1	37	61.7
Παράλειψη λέξης	3	4.5		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 38.3%

προβλέπεται	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	34	51.5	38	63.3
Λάθος	30	45.5	22	36.7
Παράλειψη λέξης	2	3.0		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 51.5%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 63.3%

πρόσβαση	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	54	81.8	51	85.0
Λάθος	10	15.2	9	15.0
Παράλειψη λέξης	2	3.0		
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 81.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 85%

εξαρχής	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	15	22.7	25	41.7
Λάθος	48	72.7	33	55.0
Παράλειψη λέξης	3	4.5	2	3.3
Σύνολο	66	100.0	60	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 22.7%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 41.7%

Οι επικεφαλής	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	10	15.6	10	30.3	5	17.2
Λάθος	53	82.8	23	69.7	24	82.8
Παράλειψη λέξης	1	1.6				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 15.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 30.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 17.2%

υποβάλλουν	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	20	31.3	12	36.4	7	24.1

Λάθος	43	67.2	21	63.6	22	75.9
Παράλειψη λέξης	1	1.6				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 31.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 36.4%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 24.1%

Έγκριση	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	17	26.6	6	18.2	4	13.8
Λάθος	45	70.3	27	81.8	25	86.2
Παράλειψη λέξης	2	3.1				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 26.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 18.2%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 13.8%

Πρωτεύον	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	27	42.2	9	27.3	4	13.8
Λάθος	36	56.3	24	72.7	25	86.2
Παράλειψη λέξης	1	1.6				
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.2%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 27.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 13.8%

προπάντων	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	29	45.3	7	21.2	7	24.1
Λάθος	32	50.0	26	78.8	20	69.0
Παράλειψη λέξης	3	4.7			2	6.9
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 78,8%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 69%

Λόγω	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	31	48.4	8	24.2	6	20.7
Λάθος	32	50.0	24	72.7	22	75.9
Παράλειψη λέξης	1	1.6	1	3.0	1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48.4%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 24.2%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 20.7%

προβλέπεται	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	42	65.6	18	54.5	12	41.4
Λάθος	21	32.8	15	45.5	16	55.2
Παράλειψη λέξης	1	1.6			1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 65.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54.5%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 41.4%

πρόσβαση	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	53	82.8	30	90.9	22	75.9
Λάθος	10	15.6	3	19.1	6	20.7
Παράλειψη λέξης	1	1.6			1	3.4
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 82.8%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 90.9%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 75.9%

Εξαρχής	Αστική	Ημιαστική	Αγροτική
---------	--------	-----------	----------

	n	%	n	%	n	%
Σωστό	35	54.7	2	6.1	3	10.3
Λάθος	28	43.8	29	87.9	24	82.8
Παράλειψη λέξης	1	1.6	2	6.1	2	6.9
Σύνολο	64	100.0	33	100.0	29	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54.7%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 6.1%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 10.3%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ_ΙV

Αποτελέσματα στατιστικών δεδομένων ΣΤ΄τάξης

1^η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

Το υπάρχον καθεστώς	Αγόρι		Κορίτσι	
	N	%	N	%
Σωστό	38	64.4	39	66.1
Λάθος	21	35.6	20	33.9
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 64.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.1%

Ηττοπαθής άνθρωπος	Αγόρι		Κορίτσι	
	N	%	N	%
Σωστό	34	57.6	35	59.3
Λάθος	24	40.7	24	40.7
Δεν γνωρίζω	1	1.7		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 57.6%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 59.3%

Επιτηκής κριτική	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	30	50.8	33	55.9

Λάθος	27	45.8	26	44.1
Δεν γνωρίζω	2	3.4		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 45.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.1%

Αναδείχθηκε νικητής	Αγόρι		Κορίτσι	
	N	%	N	%
Σωστό	48	81.4	48	81.4
Λάθος	10	16.9	8	13.6
Δεν γνωρίζω	1	1.7	3	5.1
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 81.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 81.4%

Εκπεδεύομαι	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	34	57.6	34	57.6
Λάθος	25	42.4	25	42.4
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.4%

Συμμετοχή	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	21	35.6	10	16.9
Λάθος	38	64.4	48	81.4
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 64.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 81.4%

Επίλυση	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	51	86.4	48	81.4
Λάθος	8	13.6	11	18.6
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 86.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 81.4%

Απορίπτω	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	27	45.8	21	35.6
Λάθος	32	54.2	38	64.4
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54.2%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 64.4%

Πρωσκεκλημένος	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	24	40.7	13	22.0
Λάθος	35	59.3	44	74.6
Δεν γνωρίζω			2	3.4
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 59.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 74.6%

Επιτυχώς	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	46	78.0	53	89.8
Λάθος	12	20.3	6	10.2
Δεν γνωρίζω	1	1.7		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 78%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 89.8%

Εσπεριδοειδές	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%

Σωστό	35	59.3	40	67.8
Λάθος	22	37.3	19	32.2
Δεν γνωρίζω	2	3.4		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 59.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 67.8%

Αυτοπροσωπος	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	40	67.8	51	86.4
Λάθος	19	32.2	8	13.6
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 67.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 86.4%

Η επίτιμος	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	34	57.6	33	55.9
Λάθος	24	40.7	26	44.1
Δεν γνωρίζω	1	1.7		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 40.7%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.1%

Συμβαίνει	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	53	89.8	56	94.9
Λάθος	6	10.2	3	5.1
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 89.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 94.9%

Συλλαμβάνω	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	28	47.5	42	71.2
Λάθος	30	50.8	17	28.8
Δεν γνωρίζω	1	1.7		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 28.8%

Καταργείν	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	21	35.6	14	23.7
Λάθος	38	64.4	44	74.6
Δεν γνωρίζω			1	1.7

Σύνολο	59	100.0	59	100.0
---------------	----	-------	----	-------

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 64.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 74.6%

Αφενώς	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	37	62.7	32	54.2
Λάθος	21	35.6	27	45.8
Δεν γνωρίζω	1	1.7		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35.6%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 45.8%

Κατηλημένος	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	23	39.0	30	50.8
Λάθος	32	54.2	28	47.5
Δεν γνωρίζω	4	6.8	1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54.2%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 47.5%

Απέκτισα	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	25	42.4	13	22.0
Λάθος	34	57.6	45	76.3
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 57.6%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 76.3%

Οικογενειακός (επίρρημα)	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	38	64.4	38	64.4
Λάθος	21	35.6	21	35.6
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35.6%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35.6%

Η οδός Μητροπόλεως	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	51	86.4	55	93.2
Λάθος	8	13.6	3	5.1
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 86.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 93.2%

Πλησίον πεζόδρομου	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	N	%
Σωστό	39	66.1	40	67.8
Λάθος	19	32.2	19	32.2
Δεν γνωρίζω	1	1.7		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.1%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 67.8%

Πλήρως ανακαινισμένο	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	N	%
Σωστό	29	49.2	35	59.3
Λάθος	30	50.8	24	40.7
Δεν γνωρίζω				
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 40.7%

Το προλαμβάνειν	Αγόρι	Κορίτσι
-----------------	-------	---------

	n	%	n	%
Σωστό	33	55.9	37	62.7
Λάθος	26	44.1	21	35.6
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 55.9%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 62.7%

Τριμένος	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	28	47.5	27	45.8
Λάθος	31	52.5	31	52.5
Δεν γνωρίζω			1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 52.5%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 52.5%

Παρήγγειλα	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	39	66.1	37	62.7
Λάθος	17	28.8	21	35.6
Δεν γνωρίζω	3	5.1	1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.1%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 62.7%

Διεξήχθη	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	38	64.4	30	50.8
Λάθος	19	32.2	28	47.5
Δεν γνωρίζω	2	3.4	1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 32.2%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 47.5%

Προσκεκλημένος	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	50	84.7	56	94.9
Λάθος	8	13.6	3	5.1
Δεν γνωρίζω	1	1.7		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 84.7%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 94.9%

Το αειθαλές δέντρο	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	N	%

Σωστό	35	59.3	42	71.2
Λάθος	24	40.7	17	28.8
Δεν γνωρίζω				
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 59.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 71.2%

Τα διεθνοί μέσα	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	29	49.2	23	39.0
Λάθος	28	47.5	36	61.0
Δεν γνωρίζω	2	3.4		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 47.5%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 61%

Οριζοντίως	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	36	61.0	39	66.1
Λάθος	22	37.3	20	33.9
Δεν γνωρίζω	1	1.7		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 61%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.1%

Ανατήθεμαι	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	31	52.5	29	49.2
Λάθος	26	44.1	30	50.8
Δεν γνωρίζω	2	3.4		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.1%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50.8%

Οι συγγενείς	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	28	47.5	23	39.0
Λάθος	30	50.8	36	61.0
Δεν γνωρίζω	1	1.7		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 61%

Διαρκός	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	33	55.9	25	42.4

Λάθος	26	44.1	34	57.6
Δεν γνωρίζω				
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.1%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 57.6%

Εγγκρίνω	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	33	55.9	32	54.2
Λάθος	25	42.4	27	45.8
Δεν γνωρίζω	1	1.7		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 45.8%

Ουδείς αναμάρτητος	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	N	%
Σωστό	34	57.6	40	67.8
Λάθος	24	40.7	19	32.2
Δεν γνωρίζω	1	1.7		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 57.6%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 67.8%

Υποτάσομαι	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	36	61.0	36	61.0
Λάθος	23	39.0	19	32.2
Δεν γνωρίζω			4	6.8
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 39%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 32.2%

Οι δημοφιλείς ηθοποιοί	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	N	%
Σωστό	40	67.8	53	89.8
Λάθος	19	32.2	6	10.2
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 67.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 89.8%

Μετατροπή	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	38	64.4	39	66.1
Λάθος	21	35.6	19	32.2
Δεν γνωρίζω			1	1.7

Σύνολο	59	100.0	59	100.0
---------------	----	-------	----	-------

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35.6%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 32.2%

Επιδιόκω	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	40	67.8	42	71.2
Λάθος	19	32.2	17	28.8
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 67.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 71.2%

Το υπάρχον καθεστώς	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	42	66.7	17	56.7	18	72.0
Λάθος	21	33.3	13	43.3	7	28.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.7%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 56.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 72%

Ηττοπαθής	Αστική	Ημιαστική	Αγροτική
------------------	---------------	------------------	-----------------

άνθρωπος	n	%	n	%	n	%
Σωστό	37	58.7	20	66.7	12	48.0
Λάθος	26	41.3	10	33.3	12	48.0
Δεν γνωρίζω					1	4.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 58.7%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48%

Επιτηκής κριτική	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	27	42.9	18	60.0	18	72.0
Λάθος	34	54.0	12	40.0	7	28.0
Δεν γνωρίζω	2	3.2				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 40%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 28%

Αναδείχθηκε νικητής	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	48	76.2	27	90.0	21	84.0
Λάθος	12	19.0	3	10.0	3	12.0

Δεν γνωρίζω	3	4.8			1	4.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 76.2%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 90%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 84%

Εκπεδευόμενοι	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	37	58.7	14	46.7	17	68.0
Λάθος	26	41.3	16	53.3	8	32.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 41.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 53.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 32%

Συμθητής	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	17	27.0	7	23.3	7	28.0
Λάθος	45	71.4	23	76.7	18	72.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 71.4%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 76.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 72%

Επίλυση	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	54	85.7	29	96.7	16	64.0
Λάθος	9	14.3	1	3.3	9	36.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 85.7%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 96.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 64%

Απορίπτω	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	28	44.4	10	33.3	10	40.0
Λάθος	35	55.6	20	66.7	15	60.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 55.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60%

Πρωσκεκλημένος	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	21	33.3	10	33.3	6	24.8

Λάθος	41	65.1	19	63.3	19	76.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6	1	3.3		
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 65.1%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 63.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 76%

Επιτυχώς	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	52	82.5	27	90.0	20	80.0
Λάθος	10	15.9	3	10.0	5	20.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 82.5%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 90%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 80%

Εσπεριδοειδές	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	35	55.6	30	66.7	20	80.0
Λάθος	26	41.3	10	33.3	5	20.0
Δεν γνωρίζω	2	3.2				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 55.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 80%

Αυτοπροσώπος	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	45	71.4	24	80.0	22	88.0
Λάθος	18	28.6	6	20.0	3	12.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 28.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 20%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 12%

Η επίτιμος	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	28	44.4	24	80.0	15	60.0
Λάθος	34	54.0	6	20.0	10	40.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 20%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 40%

Συμβαίνει	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	58	92.1	29	96.7	22	88.0
Λάθος	5	7.9	1	3.3	3	12.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 92.1%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 96.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 88%

Συλλαμβάνω	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	40	63.5	10	33.3	20	80.0
Λάθος	22	34.9	20	66.7	5	20.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 34.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 20%

Καταργείν	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	20	31.7	7	23.3	8	32.0
Λάθος	43	68.3	22	73.3	17	68.0

Δεν γνωρίζω			1	3.3		
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 68.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 73.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 68%

Αφενώς	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	30	47.6	27	79.0	12	48.0
Λάθος	33	52.4	2	6.7	13	52.0
Δεν γνωρίζω			1	3.3		
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 52.4%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 6.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 52%

Κατηλιμένος	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	26	41.3	16	53.3	11	44.0
Λάθος	34	54.0	12	40.0	14	56.0
Δεν γνωρίζω	3	4.8	2	6.7		
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 40%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 56%

Απέκτισα	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	17	27.0	13	43.3	8	32.0
Λάθος	45	71.4	17	56.7	17	68.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 71.4%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 56.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 68%

Οικογενειακός (επίρρημα)	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	40	63.5	14	46.7	22	88.0
Λάθος	23	36.5	16	53.3	3	12.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 36.5%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 53.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 12%

Η οδός	Αστική	Ημιαστική	Αγροτική
--------	--------	-----------	----------

Μητροπόλεως	n	%	n	%	n	%
Σωστό	55	87.3	27	90.0	24	96.0
Λάθος	7	11.1	3	10.0	1	4.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 87.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 90%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 96%

Πλησίον πεζόδρομου	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	39	61.9	21	70.0	19	76.0
Λάθος	24	38.1	8	26.7	6	24.0
Δεν γνωρίζω			1	3.3		
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 61.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 70%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 76%

Πλήρως ανακαινισμένο	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	41	65.1	10	33.3	13	52.0
Λάθος	22	34.9	20	66.7	12	48.0

Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0
---------------	----	-------	----	-------	----	-------

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 34.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48%

Το προλαμβάνει	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	35	55.6	20	66.7	15	60.0
Λάθος	27	42.9	10	33.3	10	40.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 55.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60%

Τριμένος	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	29	46.0	15	50.0	11	44.0
Λάθος	34	54.0	15	50.0	13	52.0
Δεν γνωρίζω					1	4.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 52%

Παρήγγειλα	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	37	58.7	24	80.0	15	60.0
Λάθος	23	36.5	5	16.7	10	40.0
Δεν γνωρίζω	3	4.8	1	3.3		
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 58.7%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 80%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60%

Διεξήχθει	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	31	49.2	22	73.3	15	60.0
Λάθος	31	49.2	8	26.7	8	32.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6			2	8.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 49.2%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 26.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 32%

Προσκεκλήμενος	Αστική	Ημιαστική	Αγροτική
----------------	--------	-----------	----------

	n	%	n	%	n	%
Σωστό	58	92.1	28	93.3	20	80.0
Λάθος	4	6.3	2	6.7	5	20.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 92.1%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 93.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 80%

Το αιθιαλέξ δέντρο	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	38	60.3	19	63.3	20	80.0
Λάθος	25	39.7	11	36.7	5	20.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 63.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 80%

Τα διεθνοί μέσα	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	28	44.4	12	40.0	12	48.0
Λάθος	35	55.6	17	56.7	12	48.0
Δεν γνωρίζω			1	3.3	1	4.0

Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0
---------------	----	-------	----	-------	----	-------

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 55.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 56.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48%

Οριζοντίως	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	43	68.3	15	50.0	17	68.0
Λάθος	20	31.7	15	50.0	7	28.0
Δεν γνωρίζω					1	4.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 68.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 68%

Ανατήθεμαι	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	30	47.6	12	40.0	18	72.0
Λάθος	31	49.2	18	60.0	7	28.0
Δεν γνωρίζω	2	3.2				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 49.2%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 28%

Οι συγγενείς	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	25	42.9	12	40.0	12	48.0
Λάθος	35	55.6	18	60.0	13	52.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 55.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 52%

Διαρκώς	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	37	58.7	10	33.	11	44.0
Λάθος	26	41.3	20	66.7	14	56.0
Δεν γνωρίζω						
Σύνολο	64	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 41.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 56%

Εγγκρίνω	Αστική	Ημιαστική	Αγροτική
----------	--------	-----------	----------

	n	%	n	%	n	%
Σωστό	38	60.3	14	46.7	13	52.0
Λάθος	25	39.7	16	53.3	11	44.0
Δεν γνωρίζω					1	4.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 39.7%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 53.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44%

Ουδείς αναμάρτητος	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	34	54.0	21	70.0	19	76.0
Λάθος	29	46.0	9	30.0	5	20.0
Δεν γνωρίζω					1	4.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 70%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 76%

Υποτάσομαι	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	38	60.3	19	63.3	15	60.0

Λάθος	24	38.1	10	33.3	8	32.0
Δεν γνωρίζω	1	1.6	1	3.3	2	8.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 38.1%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 32%

Οι δημοφιλείς ηθοποιοί	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	47	74.6	25	83.3	21	84.0
Λάθος	16	25.4	5	16.7	4	16.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 74.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 83.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 84%

Μετατροπή	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	50	79.4	13	43.3	14	56.0
Λάθος	13	20.6	16	53.3	11	44.0
Δεν γνωρίζω			1	3.3		
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 20.6%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 53.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44%

Επιδιώκω	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	39	61.9	23	76.7	20	80.0
Λάθος	24	38.1	7	23.3	5	20.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 61.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 76.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 80%

2^η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

πλήρως	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	30	50.8	49	83.1
Λάθος	28	47.5	9	15.3
Παράλειψη λέξης	1	1.7	1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50.8%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 83.1%

αναγόρευσης	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	22	37.3	30	50.8
Λάθος	35	59.3	28	47.5
Παράλειψη λέξης	2	3.4	1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 37.3%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 50.8%

Προσκεκλημένοι	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	26	44.1	31	52.5

Λάθος	32	54.2	28	47.5
Παράλειψη λέξης	1	1.7		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 44.1%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 52.5%

επίτιμοι	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	21	35.6	28	47.5%
Λάθος	37	62.7	30	50.8%
Παράλειψη λέξης	1	1.7	1	1.7%
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 35.6%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 47.5%

της Κυβερνήσεως	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	23	39.0%	27	45.8
Λάθος	33	55.9%	31	52.5
Παράλειψη λέξης	3	5.1%	1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 39%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 45.8%

απηύθυνε	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	19	32.2	14	23.7
Λάθος	34	57.6	44	74.6
Παράλειψη λέξης	6	10.2	1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 32.2%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 23.7%

διάγγελμα	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	25	42.4	32	54.2
Λάθος	30	50.8	26	44.1
Παράλειψη λέξης	4	6.8	1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.4%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54.2%

πρόθεσή	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	32	54.2	39	66.1
Λάθος	24	40.7	20	33.9

Παράλειψη λέξης	3	5.1		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 54.2%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.1%

συμβάλει	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	13	22.0	24	40.7
Λάθος	42	71.2	35	59.3
Παράλειψη λέξης	4	6.8		
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 22%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 40.7%

επικράτηση	Αγόρι		Κορίτσι	
	n	%	n	%
Σωστό	31	52.5	41	69.5
Λάθος	26	44.1	17	28.8
Παράλειψη λέξης	2	3.4	1	1.7
Σύνολο	59	100.0	59	100.0

Αγόρια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 52.5%

Κορίτσια: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 69.5%

Πλήρως	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	40.3	63.5	20	66.7	19	76.0
Λάθος	21	33.3	10	33.3	6	24.0
Παράλειψη λέξης	2	3.2				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 40.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 76%

αναγόρευσης	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	24	38.1	14	46.7	14	56.0
Λάθος	37	58.7	15	50.0	11	44.0
Παράλειψη λέξης	2	3.2	1	3.3		
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 38.1%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 46.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 56%

Προσκεκλημένοι	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%

Σωστό	31	49.2	11	36.7	15	60.0
Λάθος	31	49.2	19	63.3	10	40.0
Παράλειψη λέξης	1	1.6				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 49.2%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 36.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60%

επίτιμοι	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	24	38.1	10	33.3	15	60.0
Λάθος	37	58.7	20	66.7	10	40.0
Παράλειψη λέξης	2	3.2				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 38.1%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60%

της Κυβερνήσεως	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	27	42.9	10	33.3	13	52.0
Λάθος	33	52.4	19	63.3	12	48.0

Παράλειψη λέξης	3	4.8	1	3.3		
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 42.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 52%

απήθυνε	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	22	34.9	4	13.3	7	28.0
Λάθος	35	55.6	25	83.3	18	72.0
Παράλειψη λέξης	6	9.5	1	3.3		
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 34.9%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 13.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 28%

διάγγελμα	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	24	38.1	18	60.0	15	60.0
Λάθος	35	55.6	11	36.7	10	40.0
Παράλειψη λέξης	4	6.3	1	3.3		

Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0
---------------	----	-------	----	-------	----	-------

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 38.1%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60%

πρόθεσή	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	37	58.7	22	73.3	12	48.0
Λάθος	24	38.1	8	26.7	12	48.0
Παράλειψη λέξης	2	3.2			1	4.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 58.7%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 73.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 48%

συμβάλει	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	21	33.3	7	23.3	9	36.0
Λάθος	40	63.5	22	73.3	15	60.0
Παράλειψη λέξης	2	3.2	1	3.3	1	4.0
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 33.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 23.3%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 36%

επικράτηση	Αστική		Ημιαστική		Αγροτική	
	n	%	n	%	n	%
Σωστό	38	60.3	20	66.7	14	56.0
Λάθος	22	34.9	10	33.3	11	44.0
Παρόλεψη λέξης	3	4.8				
Σύνολο	63	100.0	30	100.0	25	100.0

Αστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 60.3%

Ημιαστική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 66.7%

Αγροτική περιοχή σχολείου: Ποσοστό σωστών απαντήσεων ίσο με 56%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ_V

Στατιστικά δεδομένα Ε΄ τάξης

Φύλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αγόρι	66	52,4	52,4	52,4
	Κορίτσι	60	47,6	47,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Περιοχή

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αστική	64	50,8	50,8	50,8
	Ημιαστική	33	26,2	26,2	77,0
	Αγροτική	29	23,0	23,0	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Πολιτεία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	116	92,1	92,1	92,1
	Λάθος	10	7,9	7,9	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Πλατσία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	29	23,0	23,0	23,0
	Λάθος	97	77,0	77,0	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Αλήθεια

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	18,3	18,3	18,3
	Λάθος	102	81,0	81,0	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Κοινωνία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	70	55,6	55,6	55,6
	Λάθος	55	43,7	43,7	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Βραδειά

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	29	23,0	23,0	23,0
	Λάθος	97	77,0	77,0	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Εγεννήθη

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	74	58,7	58,7	58,7
	Λάθος	49	38,9	38,9	97,6
	Δεν γνωρίζω	3	2,4	2,4	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Οικογενειακό_επίρρημα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	Σωστό	84	66,7	66,7	66,7
	Λάθος	41	32,5	32,5	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Εν_κινήση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	85	67,5	67,5	67,5
	Λάθος	40	31,7	31,7	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Συν_τω_χρόνω

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	61	48,4	48,4	48,4
	Λάθος	63	50,0	50,0	98,4
	Δεν γνωρίζω	2	1,6	1,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Οι_επικεφαλής

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	49	38,9	38,9	38,9
	Λάθος	73	57,9	57,9	96,8
	Δεν γνωρίζω	4	3,2	3,2	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Συνέβει

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	87	69,0	69,0	69,0
	Λάθος	38	30,2	30,2	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Ο_παρόν

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	71	56,3	56,3	56,3
	Λάθος	53	42,1	42,1	98,4
	Δεν γνωρίζω	2	1,6	1,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Ο_επιτυχών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	78	61,9	61,9	61,9
	Λάθος	47	37,3	37,3	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Πυρετώδεις_προσπάθειες

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	98	77,8	77,8	77,8
	Λάθος	27	21,4	21,4	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Οι_διεθνείς_σχέσεις

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	32	25,4	25,4	25,4
	Λάθος	92	73,0	73,0	98,4
	Δεν γνωρίζω	2	1,6	1,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Λόγο_του_χιονιού

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	92	73,0	73,0	73,0
	Λάθος	33	26,2	26,2	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Περί_εμφάνισης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	105	83,3	83,3	83,3
	Λάθος	20	15,9	15,9	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Μεταδείδω

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	59	46,8	46,8	46,8
	Λάθος	66	52,4	52,4	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Τηλέφωνο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	12	9,5	9,5	9,5
	Λάθος	114	90,5	90,5	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Υποβάλω

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	87	69,0	69,0	69,0
	Λάθος	39	31,0	31,0	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Λαθροθυρία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	96	76,2	76,2	76,2
	Λάθος	29	23,0	23,0	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Κυνοκομείο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	92	73,0	73,0	73,0
	Λάθος	32	25,4	25,4	98,4
	Δεν γνωρίζω	2	1,6	1,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Συνενόηση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	68	54,0	54,0	54,0
	Λάθος	56	44,4	44,4	98,4
	Δεν γνωρίζω	2	1,6	1,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Διχόνοια

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	63	50,0	50,0	50,0
	Λάθος	60	47,6	47,6	97,6
	Δεν γνωρίζω	3	2,4	2,4	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Ευτειχία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	Σωστό	32	25,4	25,4	25,4
	Λάθος	93	73,8	73,8	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Αλληλοκατηγορία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	102	81,0	81,0	81,0
	Λάθος	23	18,3	18,3	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Αμφιβάλω

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	90	71,4	71,4	71,4
	Λάθος	36	28,6	28,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Αληθός_Ανέστη

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	86	68,3	68,3	68,3
	Λάθος	39	31,0	31,0	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Εγγυόμαι

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	69	54,8	54,8	54,8
	Λάθος	55	43,7	43,7	98,4
	Δεν γνωρίζω	2	1,6	1,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Παρήγαγα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	75	59,5	59,5	59,5
	Λάθος	51	40,5	40,5	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Διάχητος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	78	61,9	61,9	61,9
	Λάθος	46	36,5	36,5	98,4
	Δεν γνωρίζω	2	1,6	1,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Εισδύω

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	51	40,5	40,5	40,5
	Λάθος	73	57,9	57,9	98,4
	Δεν γνωρίζω	2	1,6	1,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Εξαρχής

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	105	83,3	83,3	83,3
	Λάθος	21	16,7	16,7	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Καλώς_όρισες

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	98	77,8	77,8	77,8
	Λάθος	27	21,4	21,4	99,2

Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Τέλοσπάντων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	62	49,2	49,2	49,2
	Λάθος	64	50,8	50,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Κατά_γης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	106	84,1	84,1	84,1
	Λάθος	19	15,1	15,1	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Αποστέλω

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	83	65,9	65,9	65,9
	Λάθος	43	34,1	34,1	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Σεμετέχω

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	64	50,8	50,8	50,8
	Λάθος	61	48,4	48,4	99,2
	Δεν γνωρίζω	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Προ πάντων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	74	58,7	58,7	58,7
	Λάθος	50	39,7	39,7	98,4
	Δεν γνωρίζω	2	1,6	1,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Υποβάλλω

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	97	77,0	77,0	77,0
	Λάθος	29	23,0	23,0	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Πολιτεία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	62	93,9	93,9	93,9
	Λάθος	4	6,1	6,1	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Πλατσία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	16	24,2	24,2	24,2
	Λάθος	50	75,8	75,8	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Αλήθεια^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	14	21,2	21,2	21,2
	Λάθος	51	77,3	77,3	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0

Total	66	100,0	100,0
-------	----	-------	-------

a. Φύλο = Αγόρι

Κοινωνία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	31	47,0	47,0	47,0
	Λάθος	34	51,5	51,5	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Βραδεία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	17	25,8	25,8	25,8
	Λάθος	49	74,2	74,2	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Εγεννήθη^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	59,1	59,1	59,1
	Λάθος	25	37,9	37,9	97,0
	Δεν γνωρίζω	2	3,0	3,0	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Οικογενειακό_επίρρημα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	42	63,6	63,6	63,6
	Λάθος	23	34,8	34,8	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

		Εν_κινήση ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	46	69,7	69,7	69,7
	Λάθος	20	30,3	30,3	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

		Συν_τω_χρόνω ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	29	43,9	43,9	43,9
	Λάθος	36	54,5	54,5	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

		Οι_επικεφαλής ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	22	33,3	33,3	33,3
	Λάθος	41	62,1	62,1	95,5
	Δεν γνωρίζω	3	4,5	4,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

		Συνέβει ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	45	68,2	68,2	68,2
	Λάθος	20	30,3	30,3	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Ο_παρόν^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	34	51,5	51,5	51,5
	Λάθος	31	47,0	47,0	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0
Total		66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Ο_επιτυχών^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	41	62,1	62,1	62,1
	Λάθος	25	37,9	37,9	100,0
Total		66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Πυρετώδεις_προσπάθειες^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	54	81,8	81,8	81,8
	Λάθος	12	18,2	18,2	100,0
Total		66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Οι_διεθνείς_σχέσεις^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	14	21,2	21,2	21,2
	Λάθος	51	77,3	77,3	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0
Total		66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Λόγο_του_χιονιού^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	45	68,2	68,2	68,2
	Λάθος	20	30,3	30,3	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0
Total		66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Περί_εμφάνισης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	57	86,4	86,4	86,4
	Λάθος	9	13,6	13,6	100,0
Total		66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Μεταδείδω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	31	47,0	47,0	47,0
	Λάθος	35	53,0	53,0	100,0
Total		66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Τηλέφωνο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	9	13,6	13,6	13,6
	Λάθος	57	86,4	86,4	100,0
Total		66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Υποβάλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	Σωστό	48	72,7	72,7	72,7
	Λάθος	18	27,3	27,3	100,0
Total		66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Λαθροθυρία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	49	74,2	74,2	74,2
	Λάθος	17	25,8	25,8	100,0
Total		66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Κυνοκομείο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	50	75,8	75,8	75,8
	Λάθος	16	24,2	24,2	100,0
Total		66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Συνενόηση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	36	54,5	54,5	54,5
	Λάθος	28	42,4	42,4	97,0
	Δεν γνωρίζω	2	3,0	3,0	100,0
Total		66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Διχόνοια^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	32	48,5	48,5	48,5
	Λάθος	33	50,0	50,0	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0

Total	66	100,0	100,0
-------	----	-------	-------

a. Φύλο = Αγόρι

Ευτειχία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	18	27,3	27,3	27,3
	Λάθος	48	72,7	72,7	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Αλληλοκατηγορία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	51	77,3	77,3	77,3
	Λάθος	14	21,2	21,2	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Αμφιβάλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	47	71,2	71,2	71,2
	Λάθος	19	28,8	28,8	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Αληθός_Ανέση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	44	66,7	66,7	66,7
	Λάθος	22	33,3	33,3	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Εγγυόμαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	56,1	56,1	56,1
	Λάθος	28	42,4	42,4	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Παρήγαγα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	41	62,1	62,1	62,1
	Λάθος	25	37,9	37,9	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Διάχρητος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	59,1	59,1	59,1
	Λάθος	26	39,4	39,4	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Εισδύω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	26	39,4	39,4	39,4
	Λάθος	39	59,1	59,1	98,5
	Δεν γνωρίζω	1	1,5	1,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Εξαρχής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	52	78,8	78,8	78,8
	Λάθος	14	21,2	21,2	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Καλώς_όρισες^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	48	72,7	72,7	72,7
	Λάθος	18	27,3	27,3	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Τέλοσπάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	35	53,0	53,0	53,0
	Λάθος	31	47,0	47,0	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Κατά_γης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	53	80,3	80,3	80,3
	Λάθος	13	19,7	19,7	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Αποστέλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	44	66,7	66,7	66,7

Λάθος	22	33,3	33,3	100,0
Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Σεμετέχω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	36	54,5	54,5	54,5
	Λάθος	30	45,5	45,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Προ πάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	43	65,2	65,2	65,2
	Λάθος	23	34,8	34,8	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Υποβάλλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	49	74,2	74,2	74,2
	Λάθος	17	25,8	25,8	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Πολιτεία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	54	90,0	90,0	90,0
	Λάθος	6	10,0	10,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Πλατία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	13	21,7	21,7	21,7
	Λάθος	47	78,3	78,3	100,0
Total		60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Αλήθεια^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	9	15,0	15,0	15,0
	Λάθος	51	85,0	85,0	100,0
Total		60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Κοινωνία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	65,0	65,0	65,0
	Λάθος	21	35,0	35,0	100,0
Total		60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Βραδεία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	12	20,0	20,0	20,0
	Λάθος	48	80,0	80,0	100,0
Total		60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Εγεννήθη^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent

Valid	Σωστό	35	58,3	58,3	58,3
	Λάθος	24	40,0	40,0	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Οικογενειακό_επίρρημα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	42	70,0	70,0	70,0
	Λάθος	18	30,0	30,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Εν_κινήση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	65,0	65,0	65,0
	Λάθος	20	33,3	33,3	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Συν_τω_χρόνω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	32	53,3	53,3	53,3
	Λάθος	27	45,0	45,0	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Οι_επικεφαλής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	45,0	45,0	45,0

Λάθος	32	53,3	53,3	98,3
Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Συνέβει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	42	70,0	70,0	70,0
	Λάθος	18	30,0	30,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Ο_παρόν^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	61,7	61,7	61,7
	Λάθος	22	36,7	36,7	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Ο_επιτυχών^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	61,7	61,7	61,7
	Λάθος	22	36,7	36,7	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Πυρετώδεις_προσπάθειες^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	44	73,3	73,3	73,3
	Λάθος	15	25,0	25,0	98,3

Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Οι_διεθνούς_σχέσεις^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	18	30,0	30,0	30,0
	Λάθος	41	68,3	68,3	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Λόγο_του_χιονιού^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	47	78,3	78,3	78,3
	Λάθος	13	21,7	21,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Περί_εμφάνισης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	48	80,0	80,0	80,0
	Λάθος	11	18,3	18,3	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Μεταδείδω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	28	46,7	46,7	46,7
	Λάθος	31	51,7	51,7	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0

Total	60	100,0	100,0
-------	----	-------	-------

a. Φύλο = Κορίτσι

Τηλέφωνο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	3	5,0	5,0	5,0
	Λάθος	57	95,0	95,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Υποβάλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	65,0	65,0	65,0
	Λάθος	21	35,0	35,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Λαθροθυρία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	47	78,3	78,3	78,3
	Λάθος	12	20,0	20,0	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Κυνοκομείο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	42	70,0	70,0	70,0
	Λάθος	16	26,7	26,7	96,7
	Δεν γνωρίζω	2	3,3	3,3	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Συνενόηση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	32	53,3	53,3	53,3
	Λάθος	28	46,7	46,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Διχόνοια^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	31	51,7	51,7	51,7
	Λάθος	27	45,0	45,0	96,7
	Δεν γνωρίζω	2	3,3	3,3	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Ευτειχία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	14	23,3	23,3	23,3
	Λάθος	45	75,0	75,0	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Αλληλοκατηγορία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	51	85,0	85,0	85,0
	Λάθος	9	15,0	15,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Αμφιβάλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	43	71,7	71,7	71,7
	Λάθος	17	28,3	28,3	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Αληθός_Ανέση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	42	70,0	70,0	70,0
	Λάθος	17	28,3	28,3	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Εγγυόμαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	32	53,3	53,3	53,3
	Λάθος	27	45,0	45,0	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Παρήγαγα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	34	56,7	56,7	56,7
	Λάθος	26	43,3	43,3	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Διάχητος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	65,0	65,0	65,0
	Λάθος	20	33,3	33,3	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Εισδύω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	41,7	41,7	41,7
	Λάθος	34	56,7	56,7	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Εξαρχής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	53	88,3	88,3	88,3
	Λάθος	7	11,7	11,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Καλώς_όρισες^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	50	83,3	83,3	83,3
	Λάθος	9	15,0	15,0	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Τέλοσπάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	45,0	45,0	45,0
	Λάθος	33	55,0	55,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Κατά_γης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	53	88,3	88,3	88,3
	Λάθος	6	10,0	10,0	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Αποστέλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	65,0	65,0	65,0
	Λάθος	21	35,0	35,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Σεμετέχω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	28	46,7	46,7	46,7
	Λάθος	31	51,7	51,7	98,3
	Δεν γνωρίζω	1	1,7	1,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Προ πάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	-----------------------

Valid	Σωστό	31	51,7	51,7	51,7
	Λάθος	27	45,0	45,0	96,7
	Δεν γνωρίζω	2	3,3	3,3	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Υποβάλλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	48	80,0	80,0	80,0
	Λάθος	12	20,0	20,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Πολιτεία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	61	95,3	95,3	95,3
	Λάθος	3	4,7	4,7	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Πλατσία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	14	21,9	21,9	21,9
	Λάθος	50	78,1	78,1	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Αλήθεια^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	8	12,5	12,5	12,5
	Λάθος	56	87,5	87,5	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		Κοινωνία^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	36	56,3	56,3	56,3
	Λάθος	27	42,2	42,2	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		Βραδεία^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	16	25,0	25,0	25,0
	Λάθος	48	75,0	75,0	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		Εγεννήθη^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	44	68,8	68,8	68,8
	Λάθος	20	31,3	31,3	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		Οικογενειακό_επίρρημα^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	35	54,7	54,7	54,7
	Λάθος	28	43,8	43,8	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Εν_κινήση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	33	51,6	51,6	51,6
	Λάθος	30	46,9	46,9	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Συν_τω_χρόνω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	40	62,5	62,5	62,5
	Λάθος	23	35,9	35,9	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Οι_επικεφαλής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	35,9	35,9	35,9
	Λάθος	41	64,1	64,1	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Συνέβει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	41	64,1	64,1	64,1
	Λάθος	23	35,9	35,9	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Ο_παρόν^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	33	51,6	51,6	51,6
	Λάθος	31	48,4	48,4	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Ο_επιτυχών^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	60,9	60,9	60,9
	Λάθος	24	37,5	37,5	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Πυρετώδεις_προσπάθειες^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	56	87,5	87,5	87,5
	Λάθος	8	12,5	12,5	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Οι_διεθνείς_σχέσεις^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	11	17,2	17,2	17,2
	Λάθος	52	81,3	81,3	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Λόγο_του_χιονιού^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	-----------------------

Valid	Σωστό	44	68,8	68,8	68,8
	Λάθος	19	29,7	29,7	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Περί_εμφάνισης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	56	87,5	87,5	87,5
	Λάθος	8	12,5	12,5	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Μεταδείδω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	29	45,3	45,3	45,3
	Λάθος	35	54,7	54,7	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Τηλέφωνο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	5	7,8	7,8	7,8
	Λάθος	59	92,2	92,2	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Υποβάλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	44	68,8	68,8	68,8
	Λάθος	20	31,3	31,3	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	52	81,3	81,3	81,3
	Λάθος	12	18,8	18,8	100,0
Total		64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	45	70,3	70,3	70,3
	Λάθος	18	28,1	28,1	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
Total		64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	30	46,9	46,9	46,9
	Λάθος	34	53,1	53,1	100,0
Total		64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	35	54,7	54,7	54,7
	Λάθος	26	40,6	40,6	95,3
	Δεν γνωρίζω	3	4,7	4,7	100,0
Total		64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Ευτειχία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	9	14,1	14,1	14,1
	Λάθος	55	85,9	85,9	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Αλληλοκατηγορία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	55	85,9	85,9	85,9
	Λάθος	9	14,1	14,1	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Αμφιβάλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	41	64,1	64,1	64,1
	Λάθος	23	35,9	35,9	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Αληθός_Ανέστη^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	60,9	60,9	60,9
	Λάθος	24	37,5	37,5	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Εγγυόμαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	57,8	57,8	57,8
	Λάθος	26	40,6	40,6	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Παρήγαγα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	59,4	59,4	59,4
	Λάθος	26	40,6	40,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Διάχητος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	60,9	60,9	60,9
	Λάθος	24	37,5	37,5	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Εισδύω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	28	43,8	43,8	43,8
	Λάθος	36	56,3	56,3	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Εξαρχής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	Σωστό	55	85,9	85,9	85,9
	Λάθος	9	14,1	14,1	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Καλώς_όρισες^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	55	85,9	85,9	85,9
	Λάθος	8	12,5	12,5	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Τέλοσπάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	32	50,0	50,0	50,0
	Λάθος	32	50,0	50,0	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Κατά_γης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	55	85,9	85,9	85,9
	Λάθος	8	12,5	12,5	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Αποστέλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	59,4	59,4	59,4
	Λάθος	26	40,6	40,6	100,0

Total	64	100,0	100,0
-------	----	-------	-------

a. Περιοχή = Αστική

Σεμετέχω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	32	50,0	50,0	50,0
	Λάθος	31	48,4	48,4	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Προ πάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	31	48,4	48,4	48,4
	Λάθος	32	50,0	50,0	98,4
	Δεν γνωρίζω	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Υποβάλλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	52	81,3	81,3	81,3
	Λάθος	12	18,8	18,8	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Πολιτεία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	28	84,8	84,8	84,8
	Λάθος	5	15,2	15,2	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

		Πλατιά ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	7	21,2	21,2	21,2
	Λάθος	26	78,8	78,8	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

		Αλήθεια ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	9	27,3	27,3	27,3
	Λάθος	24	72,7	72,7	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

		Κοινωνία ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	16	48,5	48,5	48,5
	Λάθος	17	51,5	51,5	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

		Βραδεία ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	7	21,2	21,2	21,2
	Λάθος	26	78,8	78,8	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Εγεννήθη^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	17	51,5	51,5	51,5
	Λάθος	15	45,5	45,5	97,0
	Δεν γνωρίζω	1	3,0	3,0	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Οικογενειακό_επίρρημα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	75,8	75,8	75,8
	Λάθος	8	24,2	24,2	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Εν_κινήση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	81,8	81,8	81,8
	Λάθος	6	18,2	18,2	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Συν_τω_χρόνω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	10	30,3	30,3	30,3
	Λάθος	23	69,7	69,7	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Οι_επικεφαλής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	12	36,4	36,4	36,4

Λάθος	20	60,6	60,6	97,0
Δεν γνωρίζω	1	3,0	3,0	100,0
Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Συνέβει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	69,7	69,7	69,7
	Λάθος	9	27,3	27,3	97,0
	Δεν γνωρίζω	1	3,0	3,0	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Ο_παρόν^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	60,6	60,6	60,6
	Λάθος	12	36,4	36,4	97,0
	Δεν γνωρίζω	1	3,0	3,0	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Ο_επιτυχών^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	16	48,5	48,5	48,5
	Λάθος	17	51,5	51,5	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Πυρετώδεις_προσπάθειες^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	72,7	72,7	72,7
	Λάθος	9	27,3	27,3	100,0

Total	33	100,0	100,0
-------	----	-------	-------

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Οι_διεθνούς_σχέσεις^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	13	39,4	39,4	39,4
	Λάθος	20	60,6	60,6	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Λόγο_του_χιονιού^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	28	84,8	84,8	84,8
	Λάθος	5	15,2	15,2	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Περί_εμφάνισης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	26	78,8	78,8	78,8
	Λάθος	7	21,2	21,2	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Μεταδείδω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	17	51,5	51,5	51,5
	Λάθος	16	48,5	48,5	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Τηλέφωνο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	3	9,1	9,1	9,1
	Λάθος	30	90,9	90,9	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημιαστική

Υποβάλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	60,6	60,6	60,6
	Λάθος	13	39,4	39,4	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημιαστική

Λαθροθυρία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	75,8	75,8	75,8
	Λάθος	8	24,2	24,2	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημιαστική

Κυνοκομείο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	72,7	72,7	72,7
	Λάθος	9	27,3	27,3	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημιαστική

Συνενόηση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	72,7	72,7	72,7

Λάθος	9	27,3	27,3	100,0
Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισστική

Διχόνοια^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	11	33,3	33,3	33,3
	Λάθος	22	66,7	66,7	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισστική

Ευτειχία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	11	33,3	33,3	33,3
	Λάθος	22	66,7	66,7	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισστική

Αλληλοκατηγορία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	81,8	81,8	81,8
	Λάθος	5	15,2	15,2	97,0
	Δεν γνωρίζω	1	3,0	3,0	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισστική

Αμφιβάλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	75,8	75,8	75,8
	Λάθος	8	24,2	24,2	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισστική

Αληθός_Ανέστη^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	72,7	72,7	72,7
	Λάθος	9	27,3	27,3	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Εγγυόμαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	17	51,5	51,5	51,5
	Λάθος	16	48,5	48,5	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Παρήγαγα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	17	51,5	51,5	51,5
	Λάθος	16	48,5	48,5	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Διάχρητος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	21	63,6	63,6	63,6
	Λάθος	11	33,3	33,3	97,0
	Δεν γνωρίζω	1	3,0	3,0	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Εισδύω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	45,5	45,5	45,5
	Λάθος	18	54,5	54,5	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Εξαρχής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	75,8	75,8	75,8
	Λάθος	8	24,2	24,2	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Καλώς_όριστες^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	69,7	69,7	69,7
	Λάθος	10	30,3	30,3	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Τέλοσπάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	45,5	45,5	45,5
	Λάθος	18	54,5	54,5	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Κατά_γης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	26	78,8	78,8	78,8
	Λάθος	7	21,2	21,2	100,0

Total	33	100,0	100,0
-------	----	-------	-------

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Αποστέλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	22	66,7	66,7	66,7
	Λάθος	11	33,3	33,3	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Σεμετέχω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	16	48,5	48,5	48,5
	Λάθος	17	51,5	51,5	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Προ_πάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	60,6	60,6	60,6
	Λάθος	13	39,4	39,4	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Υποβάλλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	28	84,8	84,8	84,8
	Λάθος	5	15,2	15,2	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Πολιτεία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	93,1	93,1	93,1
	Λάθος	2	6,9	6,9	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Πλατσία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	8	27,6	27,6	27,6
	Λάθος	21	72,4	72,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Αλήθεια^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	6	20,7	20,7	20,7
	Λάθος	22	75,9	75,9	96,6
	Δεν γνωρίζω	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Κοινωνία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	18	62,1	62,1	62,1
	Λάθος	11	37,9	37,9	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Βραδεία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	Σωστό	6	20,7	20,7	20,7
	Λάθος	23	79,3	79,3	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Εγεννήθη^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	13	44,8	44,8	44,8
	Λάθος	14	48,3	48,3	93,1
	Δεν γνωρίζω	2	6,9	6,9	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Οικογενειακός (επίρρημα)^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	82,8	82,8	82,8
	Λάθος	5	17,2	17,2	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Εν_κινήση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	86,2	86,2	86,2
	Λάθος	4	13,8	13,8	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Συν_τω_χρόνω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	11	37,9	37,9	37,9
	Λάθος	17	58,6	58,6	96,6
	Δεν γνωρίζω	1	3,4	3,4	100,0

Total	29	100,0	100,0
-------	----	-------	-------

a. Περιοχή = Αγροτική

Οι_επικεφαλής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	14	48,3	48,3	48,3
	Λάθος	12	41,4	41,4	89,7
	Δεν γνωρίζω	3	10,3	10,3	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Συνέβει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	79,3	79,3	79,3
	Λάθος	6	20,7	20,7	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Ο_παρόν^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	18	62,1	62,1	62,1
	Λάθος	10	34,5	34,5	96,6
	Δεν γνωρίζω	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Ο_επιτυχών^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	79,3	79,3	79,3
	Λάθος	6	20,7	20,7	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Πυρετώδεις_προσπάθειες^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	18	62,1	62,1	62,1
	Λάθος	10	34,5	34,5	96,6
	Δεν γνωρίζω	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Οι_διεθνείς_σχέσεις^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	8	27,6	27,6	27,6
	Λάθος	20	69,0	69,0	96,6
	Δεν γνωρίζω	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Λόγο_του_χιονιού^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	69,0	69,0	69,0
	Λάθος	9	31,0	31,0	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Περί_εμφάνισης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	79,3	79,3	79,3
	Λάθος	5	17,2	17,2	96,6
	Δεν γνωρίζω	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Μεταδείδω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	13	44,8	44,8	44,8
	Λάθος	15	51,7	51,7	96,6
	Δεν γνωρίζω	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Τηλέφωνο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	4	13,8	13,8	13,8
	Λάθος	25	86,2	86,2	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Υποβάλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	79,3	79,3	79,3
	Λάθος	6	20,7	20,7	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Λαθροθυρία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	19	65,5	65,5	65,5
	Λάθος	9	31,0	31,0	96,6
	Δεν γνωρίζω	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Κυνοκομείο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	79,3	79,3	79,3
	Λάθος	5	17,2	17,2	96,6
	Δεν γνωρίζω	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Συνενόηση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	14	48,3	48,3	48,3
	Λάθος	13	44,8	44,8	93,1
	Δεν γνωρίζω	2	6,9	6,9	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Διχόνοια^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	17	58,6	58,6	58,6
	Λάθος	12	41,4	41,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Ευτειχία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	12	41,4	41,4	41,4
	Λάθος	16	55,2	55,2	96,6
	Δεν γνωρίζω	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Αλληλοκατηγορία^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	69,0	69,0	69,0
	Λάθος	9	31,0	31,0	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Αμφιβάλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	82,8	82,8	82,8
	Λάθος	5	17,2	17,2	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Αληθός_Ανέστη^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	79,3	79,3	79,3
	Λάθος	6	20,7	20,7	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Εγγύομαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	51,7	51,7	51,7
	Λάθος	13	44,8	44,8	96,6
	Δεν γνωρίζω	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Παρήγαγα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	69,0	69,0	69,0

Λάθος	9	31,0	31,0	100,0
Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Διάχητος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	18	62,1	62,1	62,1
	Λάθος	11	37,9	37,9	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Εισδύω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	8	27,6	27,6	27,6
	Λάθος	19	65,5	65,5	93,1
	Δεν γνωρίζω	2	6,9	6,9	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Εξ_αρχής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	86,2	86,2	86,2
	Λάθος	4	13,8	13,8	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Καλώς_όρισες^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	69,0	69,0	69,0
	Λάθος	9	31,0	31,0	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Τέλοσπάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	51,7	51,7	51,7
	Λάθος	14	48,3	48,3	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Κατά_γης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	86,2	86,2	86,2
	Λάθος	4	13,8	13,8	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Αποστέλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	79,3	79,3	79,3
	Λάθος	6	20,7	20,7	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Σεμετέχω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	16	55,2	55,2	55,2
	Λάθος	13	44,8	44,8	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Προ_πάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	79,3	79,3	79,3
	Λάθος	5	17,2	17,2	96,6
	Δεν γνωρίζω	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Υποβάλλω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	17	58,6	58,6	58,6
	Λάθος	12	41,4	41,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	19,8	19,8	19,8
	Λάθος	100	79,4	79,4	99,2
	Παράλειψη λέξης	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

υποβάλλουν

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	31,0	31,0	31,0
	Λάθος	86	68,3	68,3	99,2
	Παράλειψη λέξης	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

έγκρισή

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	21,4	21,4	21,4

Λάθος	97	77,0	77,0	98,4
Παράλειψη λέξης	2	1,6	1,6	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Πρωτεύον

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	40	31,7	31,7	31,7
	Λάθος	85	67,5	67,5	99,2
	Παράλειψη λέξης	1	,8	,8	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

Προ πάντων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	43	34,1	34,1	34,1
	Λάθος	78	61,9	61,9	96,0
	Παράλειψη λέξης	5	4,0	4,0	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

λόγω

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	45	35,7	35,7	35,7
	Λάθος	78	61,9	61,9	97,6
	Παράλειψη λέξης	3	2,4	2,4	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

προβλέπεται

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	72	57,1	57,1	57,1
	Λάθος	52	41,3	41,3	98,4
	Παράλειψη λέξης	2	1,6	1,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

πρόσβαση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	105	83,3	83,3	83,3
	Λάθος	19	15,1	15,1	98,4
	Παράλειψη λέξης	2	1,6	1,6	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

εξαρχής

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	40	31,7	31,7	31,7
	Λάθος	81	64,3	64,3	96,0
	Παράλειψη λέξης	5	4,0	4,0	100,0
	Total	126	100,0	100,0	

επικεφαλής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	9	13,6	13,6	13,6
	Λάθος	56	84,8	84,8	98,5
	Παράλειψη λέξης	1	1,5	1,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

υποβάλλον^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	21	31,8	31,8	31,8
	Λάθος	44	66,7	66,7	98,5
	Παράλειψη λέξης	1	1,5	1,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

έγκρισή^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	22,7	22,7	22,7
	Λάθος	49	74,2	74,2	97,0
	Παράλειψη λέξης	2	3,0	3,0	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Πρωτεύον^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	16	24,2	24,2	24,2
	Λάθος	49	74,2	74,2	98,5
	Παράλειψη λέξης	1	1,5	1,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Προ πάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	18	27,3	27,3	27,3
	Λάθος	45	68,2	68,2	95,5
	Παράλειψη λέξης	3	4,5	4,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

λόγω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	22	33,3	33,3	33,3
	Λάθος	41	62,1	62,1	95,5
	Παράλειψη λέξης	3	4,5	4,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

προβλέπεται^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	34	51,5	51,5	51,5
	Λάθος	30	45,5	45,5	97,0
	Παράλειψη λέξης	2	3,0	3,0	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

πρόσβαση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	54	81,8	81,8	81,8
	Λάθος	10	15,2	15,2	97,0
	Παράλειψη λέξης	2	3,0	3,0	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

εξαρχής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	22,7	22,7	22,7
	Λάθος	48	72,7	72,7	95,5
	Παράλειψη λέξης	3	4,5	4,5	100,0
	Total	66	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

επικεφαλής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	16	26,7	26,7	26,7
	Λάθος	44	73,3	73,3	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

υποβάλλουν^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	18	30,0	30,0	30,0
	Λάθος	42	70,0	70,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

έγκρισή^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	12	20,0	20,0	20,0
	Λάθος	48	80,0	80,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Πρωτεύον^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	40,0	40,0	40,0
	Λάθος	36	60,0	60,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Προ πάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	41,7	41,7	41,7
	Λάθος	33	55,0	55,0	96,7
	Παράλειψη λέξης	2	3,3	3,3	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

λόγω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	38,3	38,3	38,3

Λάθος	37	61,7	61,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

προβλέπεται^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	63,3	63,3	63,3
	Λάθος	22	36,7	36,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

πρόσβαση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	51	85,0	85,0	85,0
	Λάθος	9	15,0	15,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

εξαρχής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	41,7	41,7	41,7
	Λάθος	33	55,0	55,0	96,7
	Παράλειψη λέξης	2	3,3	3,3	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

επικεφαλής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	10	15,6	15,6	15,6
	Λάθος	53	82,8	82,8	98,4
	Παράλειψη λέξης	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		υποβάλλον ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	20	31,3	31,3	31,3
	Λάθος	43	67,2	67,2	98,4
	Παράλειψη λέξης	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		έγκρισή ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	17	26,6	26,6	26,6
	Λάθος	45	70,3	70,3	96,9
	Παράλειψη λέξης	2	3,1	3,1	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		Πρωτεύον ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	27	42,2	42,2	42,2
	Λάθος	36	56,3	56,3	98,4
	Παράλειψη λέξης	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		Προ πάντων ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	29	45,3	45,3	45,3
	Λάθος	32	50,0	50,0	95,3
	Παράλειψη λέξης	3	4,7	4,7	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		λόγω ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	31	48,4	48,4	48,4
	Λάθος	32	50,0	50,0	98,4
	Παράλειψη λέξης	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		προβλέπεται ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	42	65,6	65,6	65,6
	Λάθος	21	32,8	32,8	98,4
	Παράλειψη λέξης	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		πρόσβαση ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	53	82,8	82,8	82,8
	Λάθος	10	15,6	15,6	98,4
	Παράλειψη λέξης	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		εξαρχής ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	35	54,7	54,7	54,7
	Λάθος	28	43,8	43,8	98,4
	Παράλειψη λέξης	1	1,6	1,6	100,0
	Total	64	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

		επικεφαλής ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	10	30,3	30,3	30,3
	Λάθος	23	69,7	69,7	100,0
Total		33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

		υποβάλλουν ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	12	36,4	36,4	36,4
	Λάθος	21	63,6	63,6	100,0
Total		33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

		έγκρισή ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	6	18,2	18,2	18,2
	Λάθος	27	81,8	81,8	100,0
Total		33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

		Πρωτεύον ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	9	27,3	27,3	27,3
	Λάθος	24	72,7	72,7	100,0
Total		33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Προ πάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	7	21,2	21,2	21,2
	Λάθος	26	78,8	78,8	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

λόγω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	8	24,2	24,2	24,2
	Λάθος	24	72,7	72,7	97,0
	Παράλειψη λέξης	1	3,0	3,0	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

προβλέπεται^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	18	54,5	54,5	54,5
	Λάθος	15	45,5	45,5	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

πρόσβαση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	30	90,9	90,9	90,9
	Λάθος	3	9,1	9,1	100,0
	Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

εξαρχής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	2	6,1	6,1	6,1

Λάθος	29	87,9	87,9	93,9
Παράλειψη λέξης	2	6,1	6,1	100,0
Total	33	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημιστική

επικεφαλής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	5	17,2	17,2	17,2
	Λάθος	24	82,8	82,8	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

υποβάλλον^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	7	24,1	24,1	24,1
	Λάθος	22	75,9	75,9	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

έγκρισή^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	4	13,8	13,8	13,8
	Λάθος	25	86,2	86,2	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Πρωτεύον^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	4	13,8	13,8	13,8
	Λάθος	25	86,2	86,2	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

προ_πάντων^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	7	24,1	24,1	24,1
	Λάθος	20	69,0	69,0	93,1
	Παράλειψη λέξης	2	6,9	6,9	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

λόγω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	6	20,7	20,7	20,7
	Λάθος	22	75,9	75,9	96,6
	Παράλειψη λέξης	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

προβλέπεται^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	12	41,4	41,4	41,4
	Λάθος	16	55,2	55,2	96,6
	Παράλειψη λέξης	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

πρόσβαση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	22	75,9	75,9	75,9
	Λάθος	6	20,7	20,7	96,6
	Παράλειψη λέξης	1	3,4	3,4	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

		εξαρχής ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	3	10,3	10,3	10,3
	Λάθος	24	82,8	82,8	93,1
	Παράλειψη λέξης	2	6,9	6,9	100,0
	Total	29	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ_VI

Στατιστικά δεδομένα ΣΤ΄τάξης

		Φύλο			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αγόρι	59	50.0	50.0	50.0
	Κορίτσι	59	50.0	50.0	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

		Περιοχή			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αστική	63	53.4	53.4	53.4
	Ημιαστική	30	25.4	25.4	78.8
	Αγροτική	25	21.2	21.2	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

		Το_υπάρχον_καθεστώς			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	77	65.3	65.3	65.3
	Λάθος	41	34.7	34.7	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

		Ηττοπαθής_άνθρωπος			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	69	58.5	58.5	58.5
	Λάθος	48	40.7	40.7	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

		Επιηκής_κριτική			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent

Valid	Σωστό	63	53.4	53.4	53.4
	Λάθος	53	44.9	44.9	98.3
	Δεν γνωρίζω	2	1.7	1.7	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Αναδείχθηκε_νικητής

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	96	81.4	81.4	81.4
	Λάθος	18	15.3	15.3	96.6
	Δεν γνωρίζω	4	3.4	3.4	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Εκπεδύομαι

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	68	57.6	57.6	57.6
	Λάθος	50	42.4	42.4	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Συμαθητής

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	31	26.3	26.3	26.3
	Λάθος	86	72.9	72.9	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Επίλυση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	99	83.9	83.9	83.9
	Λάθος	19	16.1	16.1	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Απορίπτω

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	48	40.7	40.7	40.7
	Λάθος	70	59.3	59.3	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Πρωσκεκλημένος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	31.4	31.4	31.4
	Λάθος	79	66.9	66.9	98.3
	Δεν γνωρίζω	2	1.7	1.7	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Επιτυχώς

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	99	83.9	83.9	83.9
	Λάθος	18	15.3	15.3	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Εσπεριδοειδές

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	75	63.6	63.6	63.6
	Λάθος	41	34.7	34.7	98.3
	Δεν γνωρίζω	2	1.7	1.7	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Αυτοπροσώπος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	91	77.1	77.1	77.1

Λάθος	27	22.9	22.9	100.0
Total	118	100.0	100.0	

Η_επίτιμος

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	67	56.8	56.8
	Λάθος	50	42.4	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Συμβαίνει

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	109	92.4	92.4
	Λάθος	9	7.6	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Συλαμβάνω

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	70	59.3	59.3
	Λάθος	47	39.8	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Καταρχείν

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	35	29.7	29.7
	Λάθος	82	69.5	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Αφενώς

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	69	58.5	58.5	58.5
	Λάθος	48	40.7	40.7	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Κατηλημένος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	53	44.9	44.9	44.9
	Λάθος	60	50.8	50.8	95.8
	Δεν γνωρίζω	5	4.2	4.2	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Απέκτισα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	32.2	32.2	32.2
	Λάθος	79	66.9	66.9	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Οικογενειακός_επίρρημα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	76	64.4	64.4	64.4
	Λάθος	42	35.6	35.6	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Η_οδός_Μητροπόλεως

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	106	89.8	89.8	89.8
	Λάθος	11	9.3	9.3	99.2

Δεν γνωρίζω	1	.8	.8	100.0
Total	118	100.0	100.0	

Πλησίον_πεζοδρόμου

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	79	66.9	66.9
	Λάθος	38	32.2	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Πλήρως_ανακαινισμένο

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	64	54.2	54.2
	Λάθος	54	45.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Το_προλαμβάνειν

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	70	59.3	59.3
	Λάθος	47	39.8	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Τριμένος

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	55	46.6	46.6
	Λάθος	62	52.5	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Παρήγγειλα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	76	64.4	64.4	64.4
	Λάθος	38	32.2	32.2	96.6
	Δεν γνωρίζω	4	3.4	3.4	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Διεξήχθει

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	68	57.6	57.6	57.6
	Λάθος	47	39.8	39.8	97.5
	Δεν γνωρίζω	3	2.5	2.5	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Προσκεκλημένος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	106	89.8	89.8	89.8
	Λάθος	11	9.3	9.3	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Το_αιθαλής_δέντρο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	77	65.3	65.3	65.3
	Λάθος	41	34.7	34.7	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Τα_διεθνοί_μέσα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	52	44.1	44.1	44.1
	Λάθος	64	54.2	54.2	98.3

Δεν γνωρίζω	2	1.7	1.7	100.0
Total	118	100.0	100.0	

Οριζοντίως

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	75	63.6	63.6
	Λάθος	42	35.6	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Ανατήθεται

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	60	50.8	50.8
	Λάθος	56	47.5	98.3
	Δεν γνωρίζω	2	1.7	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Οι_συγγενείς

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	51	43.2	43.2
	Λάθος	66	55.9	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Διαρκός

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	58	49.2	49.2
	Λάθος	60	50.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Εγγκρίνω

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	65	55.1	55.1	55.1
	Λάθος	52	44.1	44.1	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Ουδείς_αναμάρτητος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	74	62.7	62.7	62.7
	Λάθος	43	36.4	36.4	99.2
	Δεν γνωρίζω	1	.8	.8	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Υποτάσσομαι

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	72	61.0	61.0	61.0
	Λάθος	42	35.6	35.6	96.6
	Δεν γνωρίζω	4	3.4	3.4	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Οι_δημοφιλείς_ηθοποιοί

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	93	78.8	78.8	78.8
	Λάθος	25	21.2	21.2	100.0
	Total	118	100.0	100.0	

Μετατρωπή

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	77	65.3	65.3	65.3
	Λάθος	40	33.9	33.9	99.2

Δεν γνωρίζω	1	.8	.8	100.0
Total	118	100.0	100.0	

Επιδιώκω

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	82	69.5	69.5
	Λάθος	36	30.5	100.0
	Total	118	100.0	100.0

Το_υπάρχον_καθεστώς^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	64.4	64.4
	Λάθος	21	35.6	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Αγόρι

Ηττοπαθής_άνθρωπος^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	34	57.6	57.6
	Λάθος	24	40.7	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Αγόρι

Επιτηκής_κριτική^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	30	50.8	50.8
	Λάθος	27	45.8	96.6
	Δεν γνωρίζω	2	3.4	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Αγόρι

Αναδείχθηκε_νικητής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	48	81.4	81.4	81.4
	Λάθος	10	16.9	16.9	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Εκπεδύομαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	34	57.6	57.6	57.6
	Λάθος	25	42.4	42.4	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Συμαθητής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	21	35.6	35.6	35.6
	Λάθος	38	64.4	64.4	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Επίλυση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	51	86.4	86.4	86.4
	Λάθος	8	13.6	13.6	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Απορίπτω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	45.8	45.8	45.8
	Λάθος	32	54.2	54.2	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Πρωσκεκλημένος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	40.7	40.7	40.7
	Λάθος	35	59.3	59.3	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Επιτυχώς^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	46	78.0	78.0	78.0
	Λάθος	12	20.3	20.3	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Εσπεριδοειδές^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	35	59.3	59.3	59.3
	Λάθος	22	37.3	37.3	96.6
	Δεν γνωρίζω	2	3.4	3.4	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Αυτοπροσώπος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	-----------------------

Valid	Σωστό	40	67.8	67.8	67.8
	Λάθος	19	32.2	32.2	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Η_επίτιμος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	34	57.6	57.6	57.6
	Λάθος	24	40.7	40.7	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Συμβαίνει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	53	89.8	89.8	89.8
	Λάθος	6	10.2	10.2	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Συλαμβάνω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	28	47.5	47.5	47.5
	Λάθος	30	50.8	50.8	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Καταρχείν^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	21	35.6	35.6	35.6
	Λάθος	38	64.4	64.4	100.0

Total	59	100.0	100.0
-------	----	-------	-------

a. Φύλο = Αγόρι

		Αφενώς^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	62.7	62.7	62.7
	Λάθος	21	35.6	35.6	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

		Κατηλημένος^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	39.0	39.0	39.0
	Λάθος	32	54.2	54.2	93.2
	Δεν γνωρίζω	4	6.8	6.8	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

		Απέκτισα^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	42.4	42.4	42.4
	Λάθος	34	57.6	57.6	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

		Οικογενειακός_επίρρημα^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	64.4	64.4	64.4
	Λάθος	21	35.6	35.6	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Η_οδός_Μητροπόλεως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	51	86.4	86.4	86.4
	Λάθος	8	13.6	13.6	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Πλησίον_πεζοδρόμου^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	66.1	66.1	66.1
	Λάθος	19	32.2	32.2	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Πλήρως_ανακαινισμένο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	29	49.2	49.2	49.2
	Λάθος	30	50.8	50.8	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Το_προλαμβάνειν^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	33	55.9	55.9	55.9
	Λάθος	26	44.1	44.1	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Τριμένος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	28	47.5	47.5	47.5
	Λάθος	31	52.5	52.5	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Παρήγγειλα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	66.1	66.1	66.1
	Λάθος	17	28.8	28.8	94.9
	Δεν γνωρίζω	3	5.1	5.1	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Διεξήχθει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	64.4	64.4	64.4
	Λάθος	19	32.2	32.2	96.6
	Δεν γνωρίζω	2	3.4	3.4	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Προσκεκλημένος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	50	84.7	84.7	84.7
	Λάθος	8	13.6	13.6	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Το_αιθαλές_δέντρο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	35	59.3	59.3	59.3
	Λάθος	24	40.7	40.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Τα_διεθνοί_μέσα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	29	49.2	49.2	49.2
	Λάθος	28	47.5	47.5	96.6
	Δεν γνωρίζω	2	3.4	3.4	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Οριζοντίως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	36	61.0	61.0	61.0
	Λάθος	22	37.3	37.3	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Ανατήθεμαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	31	52.5	52.5	52.5
	Λάθος	26	44.1	44.1	96.6
	Δεν γνωρίζω	2	3.4	3.4	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Οι_συγγενούς^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	28	47.5	47.5	47.5
	Λάθος	30	50.8	50.8	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Διαρκός^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	33	55.9	55.9	55.9
	Λάθος	26	44.1	44.1	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Εγκρίνω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	33	55.9	55.9	55.9
	Λάθος	25	42.4	42.4	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Ουδείς_αναμάρτητος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	34	57.6	57.6	57.6
	Λάθος	24	40.7	40.7	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Υποτάσομαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	36	61.0	61.0	61.0
	Λάθος	23	39.0	39.0	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Οι_δημοφιλείς_ηθοποιοί^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	40	67.8	67.8	67.8
	Λάθος	19	32.2	32.2	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Μετατροπή^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	64.4	64.4	64.4
	Λάθος	21	35.6	35.6	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Επιδιώκω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	40	67.8	67.8	67.8
	Λάθος	19	32.2	32.2	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Αγόρι

Συλαμβάνω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	42	71.2	71.2	71.2
	Λάθος	17	28.8	28.8	100.0

Total	59	100.0	100.0
-------	----	-------	-------

a. Φύλο = Κορίτσι

Το_υπάρχον_καθεστώς^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	66.1	66.1	66.1
	Λάθος	20	33.9	33.9	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Ηπτοπαθής_άνθρωπος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	35	59.3	59.3	59.3
	Λάθος	24	40.7	40.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Επιτηκής_κριτική^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	33	55.9	55.9	55.9
	Λάθος	26	44.1	44.1	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Αναδείχθηκε_νικητής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	48	81.4	81.4	81.4
	Λάθος	8	13.6	13.6	94.9
	Δεν γνωρίζω	3	5.1	5.1	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Εκπεδύομαι^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	34	57.6	57.6
	Λάθος	25	42.4	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Κορίτσι

Συμαθητής^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	10	16.9	16.9
	Λάθος	48	81.4	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Κορίτσι

Επίλυση^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	48	81.4	81.4
	Λάθος	11	18.6	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Κορίτσι

Απορίπτω^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	21	35.6	35.6
	Λάθος	38	64.4	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Κορίτσι

Πρωσκεκλημένος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	13	22.0	22.0	22.0
	Λάθος	44	74.6	74.6	96.6
	Δεν γνωρίζω	2	3.4	3.4	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Επιτυχώς^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	53	89.8	89.8	89.8
	Λάθος	6	10.2	10.2	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Εσπεριδοειδές^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	40	67.8	67.8	67.8
	Λάθος	19	32.2	32.2	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Αυτοπροσώπος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	51	86.4	86.4	86.4
	Λάθος	8	13.6	13.6	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Η_επίτιμος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	33	55.9	55.9	55.9

Λάθος	26	44.1	44.1	100.0
Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Συμβαίνει^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	56	94.9	94.9	94.9
Valid Λάθος	3	5.1	5.1	100.0
Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Καταρχείν^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	14	23.7	23.7	23.7
Valid Λάθος	44	74.6	74.6	98.3
Valid Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Αφενώς^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	32	54.2	54.2	54.2
Valid Λάθος	27	45.8	45.8	100.0
Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Κατηλημένος^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	30	50.8	50.8	50.8
Valid Λάθος	28	47.5	47.5	98.3
Valid Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

		Απέκτισα^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	13	22.0	22.0	22.0
	Λάθος	45	76.3	76.3	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

		Οικογενειακός_επίρρημα^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	64.4	64.4	64.4
	Λάθος	21	35.6	35.6	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

		Η_οδός_Μητροπόλεως^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	55	93.2	93.2	93.2
	Λάθος	3	5.1	5.1	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

		Πλησίον_πεζοδρόμου^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	40	67.8	67.8	67.8
	Λάθος	19	32.2	32.2	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Πλήρως_ανακαινισμένο^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	35	59.3	59.3
	Λάθος	24	40.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Κορίτσι

Το_προλαμβάνειν^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	62.7	62.7
	Λάθος	21	35.6	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Κορίτσι

Τριμένος^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	45.8	45.8
	Λάθος	31	52.5	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Κορίτσι

Παρήγγειλα^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	62.7	62.7
	Λάθος	21	35.6	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Κορίτσι

Διεξήχθει^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	30	50.8	50.8
	Λάθος	28	47.5	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Κορίτσι

Προσκεκλημένος^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	56	94.9	94.9
	Λάθος	3	5.1	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Κορίτσι

Το_αιθαλές_δέντρο^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	42	71.2	71.2
	Λάθος	17	28.8	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Κορίτσι

Τα_διεθνοί_μέσα^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	39.0	39.0
	Λάθος	36	61.0	100.0
	Total	59	100.0	100.0

a. Φύλο = Κορίτσι

Οριζοντίως^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	-----------	---------	---------------	--------------------

	Σωστό	39	66.1	66.1	66.1
Valid	Λάθος	20	33.9	33.9	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Ανατήθεται^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Σωστό	29	49.2	49.2	49.2
Valid	Λάθος	30	50.8	50.8	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Οι_συγγενείς^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Σωστό	23	39.0	39.0	39.0
Valid	Λάθος	36	61.0	61.0	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Διαρκός^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Σωστό	25	42.4	42.4	42.4
Valid	Λάθος	34	57.6	57.6	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Εγγκρίνω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Σωστό	32	54.2	54.2	54.2
Valid	Λάθος	27	45.8	45.8	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Ουδείς_αναμάρτητος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	40	67.8	67.8	67.8
	Λάθος	19	32.2	32.2	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Υποτάσομαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	36	61.0	61.0	61.0
	Λάθος	19	32.2	32.2	93.2
	Δεν γνωρίζω	4	6.8	6.8	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Οι_δημοφιλείς_ηθοποιοί^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	53	89.8	89.8	89.8
	Λάθος	6	10.2	10.2	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Μετατροπή^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	66.1	66.1	66.1
	Λάθος	19	32.2	32.2	98.3
	Δεν γνωρίζω	1	1.7	1.7	100.0
	Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Επιδιώκω^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	42	71.2	71.2	71.2
Valid Λάθος	17	28.8	28.8	100.0
Total	59	100.0	100.0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Το_υπάρχον_καθεστώς^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	42	66.7	66.7	66.7
Valid Λάθος	21	33.3	33.3	100.0
Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Ηττοπαθής_άνθρωπος^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	37	58.7	58.7	58.7
Valid Λάθος	26	41.3	41.3	100.0
Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Επιτηκής_κριτική^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	27	42.9	42.9	42.9
Valid Λάθος	34	54.0	54.0	96.8
Valid Δεν γνωρίζω	2	3.2	3.2	100.0
Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Αναδείχθηκε_νικητής^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	Σωστό	48	76.2	76.2	76.2
	Λάθος	12	19.0	19.0	95.2
	Δεν γνωρίζω	3	4.8	4.8	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Εκπεδύομαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	58.7	58.7	58.7
	Λάθος	26	41.3	41.3	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Συμαθητής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	17	27.0	27.0	27.0
	Λάθος	45	71.4	71.4	98.4
	Δεν γνωρίζω	1	1.6	1.6	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Επίλυση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	54	85.7	85.7	85.7
	Λάθος	9	14.3	14.3	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Απορίπτω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	28	44.4	44.4	44.4
	Λάθος	35	55.6	55.6	100.0

Total	63	100.0	100.0
-------	----	-------	-------

a. Περιοχή = Αστική

Πρωσκεκλημένος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	21	33.3	33.3	33.3
	Λάθος	41	65.1	65.1	98.4
	Δεν γνωρίζω	1	1.6	1.6	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Επιτυχώς^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	52	82.5	82.5	82.5
	Λάθος	10	15.9	15.9	98.4
	Δεν γνωρίζω	1	1.6	1.6	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Εσπεριδοειδές^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	35	55.6	55.6	55.6
	Λάθος	26	41.3	41.3	96.8
	Δεν γνωρίζω	2	3.2	3.2	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Αυτοπροσώπος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	45	71.4	71.4	71.4
	Λάθος	18	28.6	28.6	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Η_επίτιμος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	28	44.4	44.4	44.4
	Λάθος	34	54.0	54.0	98.4
	Δεν γνωρίζω	1	1.6	1.6	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Συμβαίνει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	58	92.1	92.1	92.1
	Λάθος	5	7.9	7.9	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Συλαμβάνω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	40	63.5	63.5	63.5
	Λάθος	22	34.9	34.9	98.4
	Δεν γνωρίζω	1	1.6	1.6	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Καταρχείν^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	31.7	31.7	31.7
	Λάθος	43	68.3	68.3	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Αφενώς^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	30	47.6	47.6	47.6
	Λάθος	33	52.4	52.4	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Κατηλημένος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	26	41.3	41.3	41.3
	Λάθος	34	54.0	54.0	95.2
	Δεν γνωρίζω	3	4.8	4.8	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Απέκτισα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	17	27.0	27.0	27.0
	Λάθος	45	71.4	71.4	98.4
	Δεν γνωρίζω	1	1.6	1.6	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Οικογενειακός_επίρρημα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	40	63.5	63.5	63.5
	Λάθος	23	36.5	36.5	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

H_οδός_Μητροπόλεως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	55	87.3	87.3	87.3
	Λάθος	7	11.1	11.1	98.4
	Δεν γνωρίζω	1	1.6	1.6	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Πλησίον_πεζοδρόμου^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	61.9	61.9	61.9
	Λάθος	24	38.1	38.1	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Πλήρος_ανακαινισμένο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	41	65.1	65.1	65.1
	Λάθος	22	34.9	34.9	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Το_προλαμβάνειν^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	35	55.6	55.6	55.6
	Λάθος	27	42.9	42.9	98.4
	Δεν γνωρίζω	1	1.6	1.6	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Τριμένος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	Σωστό	29	46.0	46.0	46.0
	Λάθος	34	54.0	54.0	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Παρήγγειλα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	58.7	58.7	58.7
	Λάθος	23	36.5	36.5	95.2
	Δεν γνωρίζω	3	4.8	4.8	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Διεξήχθει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	31	49.2	49.2	49.2
	Λάθος	31	49.2	49.2	98.4
	Δεν γνωρίζω	1	1.6	1.6	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Προσκεκλημένος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	58	92.1	92.1	92.1
	Λάθος	4	6.3	6.3	98.4
	Δεν γνωρίζω	1	1.6	1.6	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Το_αιθαλές_δέντρο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	60.3	60.3	60.3

Λάθος	25	39.7	39.7	100.0
Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Τα_διεθνοί_μέσα^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	28	44.4	44.4	44.4
Valid Λάθος	35	55.6	55.6	100.0
Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Οριζοντίως^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	43	68.3	68.3	68.3
Valid Λάθος	20	31.7	31.7	100.0
Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Ανατήθεται^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	30	47.6	47.6	47.6
Valid Λάθος	31	49.2	49.2	96.8
Valid Δεν γνωρίζω	2	3.2	3.2	100.0
Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Οι_συγγενούς^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	27	42.9	42.9	42.9
Valid Λάθος	35	55.6	55.6	98.4
Valid Δεν γνωρίζω	1	1.6	1.6	100.0
Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

		Διαρκός^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	58.7	58.7	58.7
	Λάθος	26	41.3	41.3	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

		Εγγκρίνω^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	60.3	60.3	60.3
	Λάθος	25	39.7	39.7	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

		Ουδείς_αναμάρτητος^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	34	54.0	54.0	54.0
	Λάθος	29	46.0	46.0	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

		Υποτάσσομαι^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	60.3	60.3	60.3
	Λάθος	24	38.1	38.1	98.4
	Δεν γνωρίζω	1	1.6	1.6	100.0
	Total	63	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Οι_δημοφιλείς_ηθοποιοί^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	47	74.6	74.6
	Λάθος	16	25.4	100.0
	Total	63	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Μετατροπή^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	50	79.4	79.4
	Λάθος	13	20.6	100.0
	Total	63	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Επιδιώκω^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	61.9	61.9
	Λάθος	24	38.1	100.0
	Total	63	100.0	

a. Περιοχή = Αστική

Το_υπάρχον_καθεστώς^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	17	56.7	56.7
	Λάθος	13	43.3	100.0
	Total	30	100.0	

a. Περιοχή = Ημιστική

Ηττοπαθής_άνθρωπος^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	66.7	66.7

Λάθος	10	33.3	33.3	100.0
Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιαστική

Επιτηκής_κριτική^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Σωστό	18	60.0	60.0	60.0
Valid Λάθος	12	40.0	40.0	100.0
Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιαστική

Αναδείχθηκε_νικητής^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Σωστό	27	90.0	90.0	90.0
Valid Λάθος	3	10.0	10.0	100.0
Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιαστική

Εκπεδύομαι^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Σωστό	14	46.7	46.7	46.7
Valid Λάθος	16	53.3	53.3	100.0
Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιαστική

Συμαθητής^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Σωστό	7	23.3	23.3	23.3
Valid Λάθος	23	76.7	76.7	100.0
Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιαστική

		Επίλυση^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	29	96.7	96.7	96.7
	Λάθος	1	3.3	3.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισστική

		Απορίπτω^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	10	33.3	33.3	33.3
	Λάθος	20	66.7	66.7	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισστική

		Πρωσκεκλημένος^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	10	33.3	33.3	33.3
	Λάθος	19	63.3	63.3	96.7
	Δεν γνωρίζω	1	3.3	3.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισστική

		Επιτυχώς^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	90.0	90.0	90.0
	Λάθος	3	10.0	10.0	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισστική

Εσπεριδοειδές^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	66.7	66.7	66.7
	Λάθος	10	33.3	33.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Αυτοπροσώπος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	80.0	80.0	80.0
	Λάθος	6	20.0	20.0	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Η_επίτιμος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	80.0	80.0	80.0
	Λάθος	6	20.0	20.0	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Συμβαίνει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	29	96.7	96.7	96.7
	Λάθος	1	3.3	3.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Συλαμβάνω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	10	33.3	33.3	33.3
	Λάθος	20	66.7	66.7	100.0

Total	30	100.0	100.0
-------	----	-------	-------

a. Περιοχή = Ημιστική

Καταρχείν^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	7	23.3	23.3	23.3
	Λάθος	22	73.3	73.3	96.7
	Δεν γνωρίζω	1	3.3	3.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιστική

Αφενώς^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	90.0	90.0	90.0
	Λάθος	2	6.7	6.7	96.7
	Δεν γνωρίζω	1	3.3	3.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιστική

Κατηλημένος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	16	53.3	53.3	53.3
	Λάθος	12	40.0	40.0	93.3
	Δεν γνωρίζω	2	6.7	6.7	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιστική

Απέκτισα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	13	43.3	43.3	43.3
	Λάθος	17	56.7	56.7	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιστική

Οικογενειακός_επίρρημα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	14	46.7	46.7	46.7
	Λάθος	16	53.3	53.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιστική

Η_οδός_Μητροπόλεως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	90.0	90.0	90.0
	Λάθος	3	10.0	10.0	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιστική

Πλησίον_πεζοδρόμου^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	21	70.0	70.0	70.0
	Λάθος	8	26.7	26.7	96.7
	Δεν γνωρίζω	1	3.3	3.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιστική

Πλήρος_ανακαινισμένο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	10	33.3	33.3	33.3
	Λάθος	20	66.7	66.7	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημιστική

Το_προλαμβάνειν^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	66.7	66.7
	Λάθος	10	33.3	100.0
	Total	30	100.0	

a. Περιοχή = Ημισστική

Τριμένος^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	50.0	50.0
	Λάθος	15	50.0	100.0
	Total	30	100.0	

a. Περιοχή = Ημισστική

Παρήγγειλα^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	80.0	80.0
	Λάθος	5	16.7	96.7
	Δεν γνωρίζω	1	3.3	100.0
	Total	30	100.0	

a. Περιοχή = Ημισστική

Διεξήχθει^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	22	73.3	73.3
	Λάθος	8	26.7	100.0
	Total	30	100.0	

a. Περιοχή = Ημισστική

Προσκεκλημένος^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	Σωστό	28	93.3	93.3	93.3
	Λάθος	2	6.7	6.7	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Το_αιθαλές_δέντρο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	19	63.3	63.3	63.3
	Λάθος	11	36.7	36.7	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Τα_διεθνοί_μέσα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	12	40.0	40.0	40.0
	Λάθος	17	56.7	56.7	96.7
	Δεν γνωρίζω	1	3.3	3.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Οριζοντίως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	50.0	50.0	50.0
	Λάθος	15	50.0	50.0	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Ανατήθεται^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	12	40.0	40.0	40.0
	Λάθος	18	60.0	60.0	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

		Οι_συγγενείς^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	12	40.0	40.0	40.0
	Λάθος	18	60.0	60.0	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

		Διαρκός^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	10	33.3	33.3	33.3
	Λάθος	20	66.7	66.7	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

		Εγγκρίνω^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	14	46.7	46.7	46.7
	Λάθος	16	53.3	53.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

		Ουδείς_αναμάρτητος^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	21	70.0	70.0	70.0
	Λάθος	9	30.0	30.0	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Υποτάσομαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	19	63.3	63.3	63.3
	Λάθος	10	33.3	33.3	96.7
	Δεν γνωρίζω	1	3.3	3.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Οι_δημοφιλείς_ηθοποιοί^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	25	83.3	83.3	83.3
	Λάθος	5	16.7	16.7	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Μετατρωπή^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	13	43.3	43.3	43.3
	Λάθος	16	53.3	53.3	96.7
	Δεν γνωρίζω	1	3.3	3.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

ΕΠΙΔΙΩΚΩ^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	76.7	76.7	76.7
	Λάθος	7	23.3	23.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Το_αιθαλές_δέντρο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

	Σωστό	20	80.0	80.0	80.0
Valid	Λάθος	5	20.0	20.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Το_υπάρχον_καθεστώς^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Σωστό	18	72.0	72.0	72.0
Valid	Λάθος	7	28.0	28.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Ηττοπαθής_άνθρωπος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Σωστό	12	48.0	48.0	48.0
	Λάθος	12	48.0	48.0	96.0
Valid	Δεν γνωρίζω	1	4.0	4.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Επιτηκής_κριτική^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Σωστό	18	72.0	72.0	72.0
Valid	Λάθος	7	28.0	28.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Αναδείχθηκε_νικητής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Σωστό	21	84.0	84.0	84.0
Valid	Λάθος	3	12.0	12.0	96.0
	Δεν γνωρίζω	1	4.0	4.0	100.0

Total	25	100.0	100.0
-------	----	-------	-------

a. Περιοχή = Αγροτική

Εκπεδύομαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	17	68.0	68.0	68.0
	Λάθος	8	32.0	32.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Συμαθητής^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	7	28.0	28.0	28.0
	Λάθος	18	72.0	72.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Επίλυση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	16	64.0	64.0	64.0
	Λάθος	9	36.0	36.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Απορίπτω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	10	40.0	40.0	40.0
	Λάθος	15	60.0	60.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Πρωσκεκλημένος^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	6	24.0	24.0
	Λάθος	19	76.0	100.0
	Total	25	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Επιτυχώς^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	80.0	80.0
	Λάθος	5	20.0	100.0
	Total	25	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Εσπεριδοειδές^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	80.0	80.0
	Λάθος	5	20.0	100.0
	Total	25	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Αυτοπροσώπος^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	22	88.0	88.0
	Λάθος	3	12.0	100.0
	Total	25	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Η_επίτιμος^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	60.0	60.0

Λάθος	10	40.0	40.0	100.0
Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Συμβαίνει^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	22	88.0	88.0	88.0
Valid Λάθος	3	12.0	12.0	100.0
Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Συλαμβάνω^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	20	80.0	80.0	80.0
Valid Λάθος	5	20.0	20.0	100.0
Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Καταρχείν^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	8	32.0	32.0	32.0
Valid Λάθος	17	68.0	68.0	100.0
Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Αφενώς^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Σωστό	12	48.0	48.0	48.0
Valid Λάθος	13	52.0	52.0	100.0
Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Κατηλημένος^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	11	44.0	44.0
	Λάθος	14	56.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0

a. Περιοχή = Αγροτική

Απέκτισα^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	8	32.0	32.0
	Λάθος	17	68.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0

a. Περιοχή = Αγροτική

Οικογενειακός_επίρρημα^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	22	88.0	88.0
	Λάθος	3	12.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0

a. Περιοχή = Αγροτική

Η_οδός_Μητροπόλεως^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	96.0	96.0
	Λάθος	1	4.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0

a. Περιοχή = Αγροτική

Πλησίον_πεζοδρόμου^a

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	-----------	---------	---------------	--------------------

	Σωστό	19	76.0	76.0	76.0
Valid	Λάθος	6	24.0	24.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Πλήρος_ανακαινισμένο^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Σωστό	13	52.0	52.0	52.0
Valid	Λάθος	12	48.0	48.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Το_προλαμβάνειν^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Σωστό	15	60.0	60.0	60.0
Valid	Λάθος	10	40.0	40.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Τριμένος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Σωστό	11	44.0	44.0	44.0
Valid	Λάθος	13	52.0	52.0	96.0
	Δεν γνωρίζω	1	4.0	4.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Παρήγγειλα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Σωστό	15	60.0	60.0	60.0
Valid	Λάθος	10	40.0	40.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

		Διεξήχθει^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	60.0	60.0	60.0
	Λάθος	8	32.0	32.0	92.0
	Δεν γνωρίζω	2	8.0	8.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

		Προσκεκλημένος^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	80.0	80.0	80.0
	Λάθος	5	20.0	20.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

		Τα_διεθνοί_μέσα^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	12	48.0	48.0	48.0
	Λάθος	12	48.0	48.0	96.0
	Δεν γνωρίζω	1	4.0	4.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

		Οριζοντίως^a			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	17	68.0	68.0	68.0
	Λάθος	7	28.0	28.0	96.0
	Δεν γνωρίζω	1	4.0	4.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Ανατήθεται^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	18	72.0	72.0	72.0
	Λάθος	7	28.0	28.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Οι_συγγενείς^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	12	48.0	48.0	48.0
	Λάθος	13	52.0	52.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Διαρκός^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	11	44.0	44.0	44.0
	Λάθος	14	56.0	56.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Εγγκρίνω^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	13	52.0	52.0	52.0
	Λάθος	11	44.0	44.0	96.0
	Δεν γνωρίζω	1	4.0	4.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Ουδείς_αναμάρτητος^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	19	76.0	76.0	76.0
	Λάθος	5	20.0	20.0	96.0
	Δεν γνωρίζω	1	4.0	4.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Υποτάσομαι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	60.0	60.0	60.0
	Λάθος	8	32.0	32.0	92.0
	Δεν γνωρίζω	2	8.0	8.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Οι_δημοφιλείς_ηθοποιοί^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	21	84.0	84.0	84.0
	Λάθος	4	16.0	16.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Μετατρωπή^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	14	56.0	56.0	56.0
	Λάθος	11	44.0	44.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

ΕΠΙΔΙΩΚΩ^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

	Σωστό	20	80.0	80.0	80.0
Valid	Λάθος	5	20.0	20.0	100.0
	Total	25	100.0	100.0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Πλήρως

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	79	66,9	66,9	66,9
	Λάθος	37	31,4	31,4	98,3
	Παράλειψη λέξης	2	1,7	1,7	100,0
	Total	118	100,0	100,0	

Αναγόρευσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	52	44,1	44,1	44,1
	Λάθος	63	53,4	53,4	97,5
	Παράλειψη λέξης	3	2,5	2,5	100,0
	Total	118	100,0	100,0	

Προσκεκλημένοι

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	57	48,3	48,3	48,3
	Λάθος	60	50,8	50,8	99,2
	Παράλειψη λέξης	1	,8	,8	100,0
	Total	118	100,0	100,0	

Επίτιμοι

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	49	41,5	41,5	41,5
	Λάθος	67	56,8	56,8	98,3
	Παράλειψη λέξης	2	1,7	1,7	100,0
	Total	118	100,0	100,0	

της_Κυβερνήσεως

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	50	42,4	42,4	42,4
	Λάθος	64	54,2	54,2	96,6
	Παράλειψη λέξης	4	3,4	3,4	100,0
	Total	118	100,0	100,0	

Απηύθυνε

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	33	28,0	28,0	28,0
	Λάθος	78	66,1	66,1	94,1
	Παράλειψη λέξης	7	5,9	5,9	100,0
	Total	118	100,0	100,0	

Διάγγελμα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	57	48,3	48,3	48,3
	Λάθος	56	47,5	47,5	95,8
	Παράλειψη λέξης	5	4,2	4,2	100,0
	Total	118	100,0	100,0	

Πρόθεσή

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	71	60,2	60,2	60,2
	Λάθος	44	37,3	37,3	97,5
	Παράλειψη λέξης	3	2,5	2,5	100,0
	Total	118	100,0	100,0	

Συμβάλει

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	31,4	31,4	31,4
	Λάθος	77	65,3	65,3	96,6
	Παράλειψη λέξης	4	3,4	3,4	100,0
	Total	118	100,0	100,0	

Επικράτηση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	72	61,0	61,0	61,0
	Λάθος	43	36,4	36,4	97,5
	Παράλειψη λέξης	3	2,5	2,5	100,0
	Total	118	100,0	100,0	

πλήρως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	30	50,8	50,8	50,8
	Λάθος	28	47,5	47,5	98,3
	Παράλειψη λέξης	1	1,7	1,7	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

αν αγόρευσης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	22	37,3	37,3	37,3
	Λάθος	35	59,3	59,3	96,6
	Παράλειψη λέξης	2	3,4	3,4	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

Προσκεκλημένοι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	Σωστό	26	44,1	44,1	44,1
	Λάθος	32	54,2	54,2	98,3
	Παράλειψη λέξης	1	1,7	1,7	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

επίτιμοι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	21	35,6	35,6	35,6
	Λάθος	37	62,7	62,7	98,3
	Παράλειψη λέξης	1	1,7	1,7	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

της_Κυβερνήσεως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	23	39,0	39,0	39,0
	Λάθος	33	55,9	55,9	94,9
	Παράλειψη λέξης	3	5,1	5,1	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

απηύθυνε^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	19	32,2	32,2	32,2
	Λάθος	34	57,6	57,6	89,8
	Παράλειψη λέξης	6	10,2	10,2	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

διάγγελμα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	Σωστό	25	42,4	42,4	42,4
	Λάθος	30	50,8	50,8	93,2
	Παράλειψη λέξης	4	6,8	6,8	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

πρόθεσή^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	32	54,2	54,2	54,2
	Λάθος	24	40,7	40,7	94,9
	Παράλειψη λέξης	3	5,1	5,1	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

συμβάλει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	13	22,0	22,0	22,0
	Λάθος	42	71,2	71,2	93,2
	Παράλειψη λέξης	4	6,8	6,8	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

επικράτηση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	31	52,5	52,5	52,5
	Λάθος	26	44,1	44,1	96,6
	Παράλειψη λέξης	2	3,4	3,4	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Αγόρι

πλήρως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	Σωστό	49	83,1	83,1	83,1
	Λάθος	9	15,3	15,3	98,3
	Παράλειψη λέξης	1	1,7	1,7	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

αναγόρευσης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	30	50,8	50,8	50,8
	Λάθος	28	47,5	47,5	98,3
	Παράλειψη λέξης	1	1,7	1,7	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

Προσκεκλημένοι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	31	52,5	52,5	52,5
	Λάθος	28	47,5	47,5	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

επίτιμοι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	28	47,5	47,5	47,5
	Λάθος	30	50,8	50,8	98,3
	Παράλειψη λέξης	1	1,7	1,7	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

της_Κυβερνήσεως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	45,8	45,8	45,8

Λάθος	31	52,5	52,5	98,3
Παράλειψη λέξης	1	1,7	1,7	100,0
Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

απηύθυνε^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	14	23,7	23,7	23,7
	Λάθος	44	74,6	74,6	98,3
	Παράλειψη λέξης	1	1,7	1,7	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

διάγγελμα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	32	54,2	54,2	54,2
	Λάθος	26	44,1	44,1	98,3
	Παράλειψη λέξης	1	1,7	1,7	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

πρόθεσή^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	39	66,1	66,1	66,1
	Λάθος	20	33,9	33,9	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

συμβάλει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	40,7	40,7	40,7
	Λάθος	35	59,3	59,3	100,0

Total	59	100,0	100,0
-------	----	-------	-------

a. Φύλο = Κορίτσι

επικράτηση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	41	69,5	69,5	69,5
	Λάθος	17	28,8	28,8	98,3
	Παράλειψη λέξης	1	1,7	1,7	100,0
	Total	59	100,0	100,0	

a. Φύλο = Κορίτσι

πλήρως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	40	63,5	63,5	63,5
	Λάθος	21	33,3	33,3	96,8
	Παράλειψη λέξης	2	3,2	3,2	100,0
	Total	63	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

αναγόρευσης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	38,1	38,1	38,1
	Λάθος	37	58,7	58,7	96,8
	Παράλειψη λέξης	2	3,2	3,2	100,0
	Total	63	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

Προσκεκλημένοι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	31	49,2	49,2	49,2
	Λάθος	31	49,2	49,2	98,4
	Παράλειψη λέξης	1	1,6	1,6	100,0

Total	63	100,0	100,0
-------	----	-------	-------

a. Περιοχή = Αστική

επίτιμοι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	38,1	38,1	38,1
	Λάθος	37	58,7	58,7	96,8
	Παράλειψη λέξης	2	3,2	3,2	100,0
	Total	63	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

της_Κυβερνήσεως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	27	42,9	42,9	42,9
	Λάθος	33	52,4	52,4	95,2
	Παράλειψη λέξης	3	4,8	4,8	100,0
	Total	63	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

απηύθυνε^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	22	34,9	34,9	34,9
	Λάθος	35	55,6	55,6	90,5
	Παράλειψη λέξης	6	9,5	9,5	100,0
	Total	63	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

διάγγελμα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	24	38,1	38,1	38,1
	Λάθος	35	55,6	55,6	93,7
	Παράλειψη λέξης	4	6,3	6,3	100,0

Total	63	100,0	100,0
-------	----	-------	-------

a. Περιοχή = Αστική

πρόθεσή^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	37	58,7	58,7	58,7
	Λάθος	24	38,1	38,1	96,8
	Παράλειψη λέξης	2	3,2	3,2	100,0
	Total	63	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

συμβάλει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	21	33,3	33,3	33,3
	Λάθος	40	63,5	63,5	96,8
	Παράλειψη λέξης	2	3,2	3,2	100,0
	Total	63	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

επικράτηση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	38	60,3	60,3	60,3
	Λάθος	22	34,9	34,9	95,2
	Παράλειψη λέξης	3	4,8	4,8	100,0
	Total	63	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αστική

πλήρως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	66,7	66,7	66,7
	Λάθος	10	33,3	33,3	100,0
	Total	30	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

αναγόρευσης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	14	46,7	46,7	46,7
	Λάθος	15	50,0	50,0	96,7
	Παράλειψη λέξης	1	3,3	3,3	100,0
	Total	30	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

Προσκεκλημένοι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	11	36,7	36,7	36,7
	Λάθος	19	63,3	63,3	100,0
	Total	30	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

επίτιμοι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	10	33,3	33,3	33,3
	Λάθος	20	66,7	66,7	100,0
	Total	30	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

της_Κυβερνήσεως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	10	33,3	33,3	33,3
	Λάθος	19	63,3	63,3	96,7
	Παράλειψη λέξης	1	3,3	3,3	100,0
	Total	30	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

απηύθυνε^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	4	13,3	13,3	13,3
	Λάθος	25	83,3	83,3	96,7
	Παράλειψη λέξης	1	3,3	3,3	100,0
	Total	30	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

διάγγελμα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	18	60,0	60,0	60,0
	Λάθος	11	36,7	36,7	96,7
	Παράλειψη λέξης	1	3,3	3,3	100,0
	Total	30	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

πρόθεσή^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	22	73,3	73,3	73,3
	Λάθος	8	26,7	26,7	100,0
	Total	30	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

συμβάλει^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	7	23,3	23,3	23,3
	Λάθος	22	73,3	73,3	96,7
	Παράλειψη λέξης	1	3,3	3,3	100,0
	Total	30	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημισιαστική

επικράτηση^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	20	66,7	66,7	66,7
	Λάθος	10	33,3	33,3	100,0
	Total	30	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Ημιαστική

πλήρως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	19	76,0	76,0	76,0
	Λάθος	6	24,0	24,0	100,0
	Total	25	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

αναγόρευσης^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	14	56,0	56,0	56,0
	Λάθος	11	44,0	44,0	100,0
	Total	25	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

Προσκεκλημένοι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	60,0	60,0	60,0
	Λάθος	10	40,0	40,0	100,0
	Total	25	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

επίτιμοι^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	60,0	60,0	60,0

Λάθος	10	40,0	40,0	100,0
Total	25	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

της_Κυβερνήσεως^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	13	52,0	52,0	52,0
	Λάθος	12	48,0	48,0	100,0
	Total	25	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

απηύθυνε^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	7	28,0	28,0	28,0
	Λάθος	18	72,0	72,0	100,0
	Total	25	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

διάγγελμα^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	15	60,0	60,0	60,0
	Λάθος	10	40,0	40,0	100,0
	Total	25	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

πρόθεσή^a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σωστό	12	48,0	48,0	48,0
	Λάθος	12	48,0	48,0	96,0
	Παράλειψη λέξης	1	4,0	4,0	100,0
	Total	25	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

		συμβάλει ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	9	36,0	36,0	36,0
	Λάθος	15	60,0	60,0	96,0
	Παράλειψη λέξης	1	4,0	4,0	100,0
Total		25	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

		επικράτηση ^a			Cumulative
		Frequency	Percent	Valid Percent	Percent
Valid	Σωστό	14	56,0	56,0	56,0
	Λάθος	11	44,0	44,0	100,0
	Total	25	100,0	100,0	

a. Περιοχή = Αγροτική

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ_VII

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

«ΛΑΘΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ:
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ»

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΡΑΠΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΤΗΣ Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΥΠΟΨΗΦΙΑ ΔΙΔΑΚΤΩΡ:
ΚΟΛΙΟΥΣΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2018

Όνομα μαθητή: Μάρκος

Δημοτικό Σχολείο: Ανατολής

✦ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Πολιτεία	☒ / Λ
2. Πλατία	Σ / ☒
3. Αλήθεια	Σ / ☒
4. Κοινωνεία	☒ / Λ
5. Βραδειά	Σ / ☒
6. Εγεννήθη	☒ / Λ
7. Οικογενειακός (επίρρημα)	☒ / Λ
8. Εν κινήση	Σ / ☒
9. Συν το χρόνο	Σ / ☒
10. Οι επικεφαλής	☒ / Λ
11. Συνέβει	Σ / ☒
12. Ο παρόν	Σ / ☒
13. Ο επιτυχών	☒ / Λ
14. Πυρετόδεις προσπάθειες	☒ / Λ
15. Οι διεθνούς σχέσεις	Σ / ☒
16. Λόγο του χιονιού	Σ / ☒
17. Περί εμφάνισης	☒ / Λ

18. Μεταδεΐδω	⊕ / Λ
19. Τηλέφωνο	Σ / ⊕
20. Υποβάλλω	⊕ / Λ
21. Λαθροθυρία	⊕ / Λ
22. Κυνοκομείο	⊕ / Λ
23. Συνενόηση	⊕ / Λ
24. Διχόνοια	⊕ / Λ
25. Ευτειχία	Σ / ⊕
26. Αλληλοκατηγορία	Σ / ⊕
27. Αμφιβάλω	⊕ / Λ
28. Αληθός Ανέστη	⊕ / Λ
29. Εγγύομαι	⊕ / Λ
30. Παρήγαγα	Σ / ⊕
31. Διάχητος	⊕ / Λ
32. Εισόδω	Σ / ⊕
33. Εξ αρχής	⊕ / Λ
34. Καλώς όρισες	⊕ / Λ
35. Τελοσπάντων	⊕ / Λ
36. Κατά γης	⊕ / Λ
37. Αποστέλω	Σ / ⊕
38. Συμετέχω	⊕ / Λ
39. Προ παντών	Σ / ⊕
40. Υποβάλλω	⊕ / Λ

✦ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

Η σχεδίαση και η υλοποίηση της πλατφόρμας στο κέντρο της πόλης αποτελεί μέρη της πολιτικής η επικεφαλής τον δημοτικό αρχηγό οφείλουν να υπαβάλουν την πρότασή τους στο αρμόδιο υπουργείο προγραμματισμού. προκειμένου να πραγματοποιηθεί η επάρκεια παρουσία πλάσματος στο χώρο λόγω της διάχυτης σιλοτικής κολοχικής συνείδησης των κατοίκων της πόλης τους. Τέλος, θα πρέπει να προβλέψετε η πρότασή στο χώρο με ειδικές ανάγκες το οποίο οφείλει να θεωρηθεί αυτονομία εξαρχίς

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**«ΛΑΘΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ:
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ»**

**ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΡΑΠΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΤΗΣ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

**ΥΠΟΨΗΦΙΑ ΔΙΔΑΚΤΩΡ:
ΚΟΛΙΟΥΣΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ**

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2018

Όνομα μαθητή: Αντώνης

Δημοτικό Σχολείο: Ανατολής

✦ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Το υπάρχον καθεστώς	Σ / ☒ Λ
2. Ηττοπαθής άνθρωπος	Σ / ☒ Λ
3. Επιτηκής κριτική	☒ Σ / Λ
4. Αναδείχθηκε νικητής	☒ Σ / Λ
5. Εκπεδέομαι	☒ Σ / Λ
6. Σωμαθητής	Σ / ☒ Λ
7. Επίλυση	☒ Σ / Λ
8. Απορίκτω	Σ / ☒ Λ
9. Πρωσκεκλημένος	☒ Σ / Λ
10. Επιτυχός	☒ Σ / Λ
11. Εσπεριδοειδές	Σ / ☒ Λ
12. Αυτοπροσώπος	☒ Σ / Λ
13. Η επίτιμος	☒ Σ / Λ
14. Συμβαίνει	☒ Σ / Λ
15. Συλαμβάνω	Σ / ☒ Λ
16. Καταρχείν	Σ / ☒ Λ
17. Αφενώς	☒ Σ / Λ

18. Κατηλιμένος	Σ / Λ
19. Απέκτισα	Σ / Λ
20. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / Λ
21. Η οδός Μητροπόλεως	Σ / Λ
22. Πλησίον πεζοδρόμου	Σ / Λ
23. Πλήρος ανακαινισμένο	Σ / Λ
24. Το προλαμβάνειν	Σ / Λ
25. Τριμένος	Σ / Λ
26. Παρήγγειλα	Σ / Λ
27. Διεξήχθει	Σ / Λ
28. Προσκεκλημένος	Σ / Λ
29. Το αισθαλές δέντρο	Σ / Λ
30. Τα διεθνοί μέσα	Σ / Λ
31. Οριζοντίως	Σ / Λ
32. Ανατήθεμαι	Σ / Λ
33. Οι συγγενείς	Σ / Λ
34. Διαρκός	Σ / Λ
35. Εγγκρίνω	Σ / Λ
36. Ουδείς αναμάρτητος	Σ / Λ
37. Υποτάσσομαι	Σ / Λ
38. Οι δημοφιλείς ηθοποιοί	Σ / Λ
39. Μετατροπή	Σ / Λ
40. Επιδιώκω	Σ / Λ

✦ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

Τα διεθνεί μίσα ενημέρωση) μεταδίδουν πλήρως
αυτές τις κρές τη μεγαλύτερη τελική
παραχώρηση του νέου προέδρου της
Δημοκρατίας. Προσμενιμύση στην τέλεση
είναι επιτυχία αρχηγοί της κυβερνήσεως,
καθώς και σημαντική κοινοτική στείξη.
Ο νέος πρόεδρος αφήθηκε διάχειρμα στο
οποίο μεταξύ άλλων, σ' έφερε την προθεσί-
ων να συμβάλει με κάθε τρόπο στην ευημερία
και την πρόοδο του ελληνικού λαού. Βασική του
επίδοξη, τέλος, θα είναι η επιβίβαση της αξιοκρατίας
και της δικαιοσύνης. Σε όλη τις έρευνες της
κοινωνίας και πολιτικής ζωής.

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Σταμάτος

Δημοτικό Σχολείο: 26^ο

✚ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Πολιτεία	Σ / (Λ)
2. Πλατία	(Σ) / Λ
3. Αλήθεια	(Σ) / Λ
4. Κοινωνεία	(Σ) / Λ
5. Βραδειά	Σ / (Λ)
6. Εγεννήθη	Σ / (Λ)
7. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / (Λ)
8. Εν κινήση	Σ / (Λ)
9. Συν τω χρόνω	Σ / (Λ)
10. Οι επικεφαλής	(Σ) / Λ
11. Συνέβει	(Σ) / Λ
12. Ο παρόν	(Σ) / Λ
13. Ο επιτυχών	Σ / (Λ)
14. Πυρετώδεις προσπάθειες	(Σ) / Λ
15. Οι διεθνείς σχέσεις	Σ / (Λ)
16. Λόγο του χιονιού	Σ / (Λ)
17. Περί εμφάνισης	(Σ) / Λ

18. Μεταδεΐδω	Σ / ☒ Λ
19. Τηλέφωνο	Σ / ☒ Λ
20. Υποβάλλω	Σ / ☒ Λ
21. Λαθροθυρία	Σ / ☒ Λ
22. Κυνοκομείο	Σ / ☒ Λ
23. Συνενόηση	Σ / ☒ Λ
24. Διχόνοια	Σ / ☒ Λ
25. Ευταχία	Σ / ☒ Λ
26. Αλληλοκατηγορία	☒ Σ / Λ
27. Αμφιβάλω	Σ / ☒ Λ
28. Αληθός Ανέστη	☒ Σ / Λ
29. Εγγυόμαι	Σ ☒ Λ
30. Παρήγαγα	Σ / ☒ Λ
31. Διάχητος	Σ ☒ Λ
32. Εισδύω	Σ / ☒ Λ
33. Εξ αρχής	☒ Σ Λ
34. Καλώς όρισεσ	☒ Σ / Λ
35. Τελοσπάντων	Σ ☒ Λ
36. Κατά γης	☒ Σ / Λ
37. Αποστέλω	Σ / ☒ Λ
38. Συμετέχω	Σ / ☒ Λ
39. Προ παντών	Σ ☒ Λ
40. Υποβάλλω	Σ / ☒ Λ

↓ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

Η σχεδίαση και η υλοποίησή της προτείνει στο κέντρο της πόλης αποτελεί μέριμνα της πολιτείας. Οι επιμελητές των δημοτικών αρχών οφείλουν να υποβάλουν την πρότασή τους στο αρμόδιο υπουργείο προς έγκρισή της. Πρωτεύον μέλημα τους θα πρέπει να αποτελέσει η επαρκής παρουσία πρασίνου στο χώρο λόγω της διαρκούς οικολογικής συντήρησης των κατοίκων της πόλης μας. Τέλος θα πρέπει να προβλεφτεί η πρόβλεψη στο χώρο με ειδικές ανάγκες κάτι το οποίο ωφείλει να θεωρηθεί αυτονόητο εξαρχής.

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Πέτρος

Δημοτικό Σχολείο: 26^ο Δημοτικό Σχολείο

⚡ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

11.

1. Το υπάρχον καθεστώς	Σ / ☒ Λ
2. Ηττοπαθής άνθρωπος	☒ Σ / Λ
3. Επιηκής κριτική	☒ Σ / Λ
4. Αναδείχθηκε νικητής	☒ Σ / Λ
5. Εκπεδέομαι	Σ / ☒ Λ
6. Συμαθητής	Σ / ☒ Λ
7. Επίλυση	☒ Σ / Λ
8. Απορίτω	☒ Σ / Λ
9. Προσκεκλημένος	☒ Σ / Λ
10. Επιτυχώς	☒ Σ / Λ
11. Εσπεριδοειδές	Σ / ☒ Λ
12. Αυτοπροσώπος	☒ Σ / Λ
13. Η επίτιμος	Σ / ☒ Λ
14. Συμβαίνει	☒ Σ / Λ
15. Συλαμβάνω	☒ Σ / Λ
16. Καταρχήν	Σ / ☒ Λ
17. Αφενώς	☒ Σ / Λ

18. Κατηλιμένος	Σ / Λ
19. Απέκτισα	Σ / Λ
20. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / Λ
21. Η οδός Μητροπόλεως	Σ / Λ
22. Πλησίον πεζοδρόμου	Σ / Λ
23. Πλήρος ανακαινισμένο	Σ / Λ
24. Το προλαμβάνειν	Σ / Λ
25. Τριμένος	Σ / Λ
26. Παρήγγειλα	Σ / Λ
27. Διεξήχθει	Σ / Λ
28. Προσκεκλημένος	Σ / Λ
29. Το αειθαλές δέντρο	Σ / Λ
30. Τα διεθνεί μέσα	Σ / Λ
31. Οριζοντίως	Σ / Λ
32. Ανατήθεμαι	Σ / Λ
33. Οι συγγενείς	Σ / Λ
34. Διαρκός	Σ / Λ
35. Εγκρίνω	Σ / Λ
36. Ουδείς αναμάρτητος	Σ / Λ
37. Υποτάσσομαι	Σ / Λ
38. Οι δημοφιλής ηθοποιοί	Σ / Λ
39. Μετατροπή	Σ / Λ
40. Επιδιώκω	Σ / Λ

4 Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

Τα διεθνή μέσα ενημέρωσης μεταδίδουν
ολίγες αυτές τις ώρες τη μεγαλοπρεπή
τελετή αναχώρησης του νέου προέδρου
της Δημοκρατίας. Προσπεκλιζόμενοι στη γερ-
τή είναι επίσημοι αξιωματούχοι της κυβερνή-
σης καθώς και διεθνή δημοσιογραφικά
στέλμα. Ο νέος πρόεδρος ανέβηκε διάγρο-
μα στο αεροπλάνο, μεταξύ άλλων, ανέφερε
την πρόθεσή του να συμβάλλει με
κάθε τρόπο στην ειρήνη και την
προσδο του λαού. Βασική του επιδίωξη,
τέλος, θα είναι η επικράτηση της αξιοκρατίας
και της δικαιοσύνης σε όλες της εκφάνσεις
της κοινωνικής

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Στέφανος

Δημοτικό Σχολείο: Σταυρακίου

✦ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Πολιτεία	☒ Σ / ☐ Λ
2. Πλατία	☒ Σ / ☐ Λ
3. Αλήθεια	☐ Σ / ☒ Λ
4. Κοινωνία	☒ Σ / ☐ Λ
5. Βραδεία	☒ Σ / ☐ Λ
6. Εγεννήθη	☒ Σ / ☐ Λ
7. Οικογενειακός (επίρρημα)	☒ Σ / ☐ Λ
8. Εν κινήση	☒ Σ / ☐ Λ
9. Συν τω χρόνω	☒ Σ / ☐ Λ
10. Οι επικεφαλής	☒ Σ / ☐ Λ
11. Συνέβει	☒ Σ / ☐ Λ
12. Ο παρόν	☒ Σ / ☐ Λ
13. Ο επιτυχών	☒ Σ / ☐ Λ
14. Πυριτόδεις προσπάθειες	☒ Σ / ☐ Λ
15. Οι διεθνείς σχέσεις	☐ Σ / ☒ Λ
16. Λόγο του χιονιού	☒ Σ / ☐ Λ
17. Περί εμφάνισης	☒ Σ / ☐ Λ

18. Μεταδεϊδο	Σ / Λ
19. Τηλέφωνο	Σ / Λ
20. Υποβάλω	Σ / Λ
21. Ααθροθυρία	Σ / Λ
22. Κυνοκομείο	Σ / Λ
23. Συνενόηση	Σ / Λ
24. Αιχόνοια	Σ / Λ
25. Ευτειχία	Σ / Λ
26. Αλληλοκατηγορία	Σ / Λ
27. Αμφιβάλω	Σ / Λ
28. Αληθός Ανέστη	Σ / Λ
29. Εγγύομαι	Σ / Λ
30. Παρήγαγα	Σ / Λ
31. Διάχητος	Σ / Λ
32. Εισόδοο	Σ / Λ
33. Εξ αρχής	Σ / Λ
34. Καλώς όρισες	Σ / Λ
35. Τελωσπάντων	Σ / Λ
36. Κατά γης	Σ / Λ
37. Αποστέλω	Σ / Λ
38. Συμετέχω	Σ / Λ
39. Προ παντών	Σ / Λ
40. Υποβάλλω	Σ / Λ

✦ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

« Η σχεδίαση και η υλοποίηση της αλλαγής στο κέντρο της αλλαγής αποτελεί μέγιστο της αλλαγής. Οι εκπαιδευτές των δημοτικών αρχών πρέπει να υλοποιήσουν την πρότασή τους στο αρμόδιο υπουργείο προς την ηγεσία της Πρωτεύουσας, μέλη της θα πρέπει να αποστείλουν στο σύνολο της χώρας παρουσία πρακτικών στο χώρο λόγω της διαχρονικής συλλογικής αναγκαστικής συνήθειας των παιδιών της αλλαγής μας. Τέλος, θα πρέπει να προβλεφθεί η πρόβλεψη στο χώρο αλλαγής με ειδικές ανάγκες με το οποίο πρέπει να αντιμετωπίσει αυξανόμενα έξοδα »

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Απογιάνης

Δημοτικό Σχολείο: Σταυράκι

✚ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Το υπάρχον καθεστώς	☒ Σ / Λ
2. Ηττοπαθής άνθρωπος	☒ Σ / Λ
3. Επιρκής κριτική	Σ / ☒ Λ
4. Ανοδείχθηκε νικητής	☒ Σ / Λ
5. Εκπεδέομαι	Σ / ☒ Λ
6. Σομοθητής	☒ Σ / Λ
7. Επίλυση	☒ Σ / Λ
8. Απορίπτιο	☒ Σ / Λ
9. Πρωσκεκλημένος	Σ / ☒ Λ
10. Επιτυχώς	Σ / ☒ Λ
11. Εσπεριδοειδές	Σ / Λ
12. Αυτοπροσώπος	☒ Σ / Λ
13. Η επίτιμος	Σ / ☒ Λ
14. Συμβαίνει	☒ Σ / Λ
15. Σολαμβάνω	Σ / ☒ Λ
16. Καταρχίν	☒ Σ / Λ
17. Αφενώς	☒ Σ / Λ

18. Κατηλιμένος	Σ / Λ
19. Απέκτισα	Σ / Λ
20. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / Λ
21. Η οδός Μητροπόλεως	Σ / Λ
22. Πλησίον πεζοδρόμου	Σ / Λ
23. Πλήρως ανακαινισμένο	Σ / Λ
24. Το προλαμβάνειν	Σ / Λ
25. Τριμένος	Σ / Λ
26. Παρήγγειλα	Σ / Λ
27. Διεξήχθει	Σ / Λ
28. Προσκεκλημένος	Σ / Λ
29. Το αιθαλές δέντρο	Σ / Λ
30. Τα διεθνοί μέσα	Σ / Λ
31. Οριζοντίως	Σ / Λ
32. Ανατίθεμαι	Σ / Λ
33. Οι συγγενείς	Σ / Λ
34. Διαρκός	Σ / Λ
35. Εγκρίνω	Σ / Λ
36. Ουδείς αναμάρτητος	Σ / Λ
37. Υποτάσσομαι	Σ / Λ
38. Οι δημοφιλείς ηθοποιοί	Σ / Λ
39. Μετατροπή	Σ / Λ
40. Επιδιώκω	Σ / Λ

✦ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

Τα δέθον η μισά ενήμεροσ με-
ταδιδουν πληρος αυτες τις ωρες,
τη μεγαλη η τεστη αναζωσως,
του νεου προεδρου τη δημοκρατίας.
Προσκηκεν κστη τελεκειναι επιτιμοι
αρχη η της η βενιοςος καθως και
δμοσ η κοιμα τικα δελεχκ.ο
κας προεδρος εληθηνε στο
επισημα ονεος προεδρος
αη εθηδε ονε φρε η προσφαι του
να σι βακι μεκο θε προποσιν η βημερια
και την προσδο του Ελληνικου λαου
Βασικη του επιδιοση τέλος, θα ειναι η
επικροτιση της ασιοκρατίας και της
δεκροσιν σε ολες της εφραου της
κινουη της και πολιτικης σωης

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Έρσα

Δημοτικό Σχολείο: Φιλοποίδας

✦ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Πολιτεία	Σ / Λ
2. Πλατία	Σ / Λ
3. Αλήθεια	Σ / Λ
4. Κοινωνεία	Σ / Λ
5. Βραδεία	Σ / Λ
6. Εγεννήθη	Σ / Λ
7. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / Λ
8. Εν κινήση	Σ / Λ
9. Συν τω χρόνω	Σ / Λ
10. Οι επικεφαλής	Σ / Λ
11. Συνέβει	Σ / Λ
12. Ο παρόν	Σ / Λ
13. Ο επιτυχών	Σ / Λ
14. Πυρετώδεις προσπάθειες	Σ / Λ
15. Οι διεθνείς σχέσεις	Σ / Λ
16. Λόγο του χιονιού	Σ / Λ
17. Περί εμφάνιση	Σ / Λ
18. Μεταδεΐδω	Σ / Λ

19. Τηλέφωνο	Σ / Λ
20. Υποβάλω	Σ / Λ
21. Λαθροθυρία	Σ / Λ
22. Κυνοκομείο	Σ / Λ
23. Συνενόηση	Σ / Λ
24. Διχόνοια	Σ / Λ
25. Ευτειγία	Σ / Λ
26. Αλληλοκατηγορία	Σ / Λ
27. Αμφιβάλω	Σ / Λ
28. Αληθός Ανέστη	Σ / Λ
29. Εγγύομαι	Σ / Λ
30. Παρήγαγα	Σ / Λ
31. Διάχρητος	Σ / Λ
32. Εισόδω	Σ / Λ
33. Εξ αρχής	Σ / Λ
34. Καλώς όρισες	Σ / Λ
35. Τελοσπάντων	Σ / Λ
36. Κατά γης	Σ / Λ
37. Αποστέλω	Σ / Λ
38. Συμετέχω	Σ / Λ
39. Προ παντός	Σ / Λ
40. Υποβάλλω	Σ / Λ

✦ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

Η σχεδίαση και η διαμόρφωση της πλατείας
στο κέντρο της πόλης αποτελεί μερίμνα της
Πολεοδομίας. Οι φοιτητές των δημοτικών
αρχών επιθυμούν να εισαγάγουν την πρόταση
τους στο αρμόδιο κλασικό προς εκμίσση
της. Προτείνω μέτρα τους θα πρέπει να
αποτελή πρωτότυπη η επαρκής παρουσία
του πρασίμου στο χώρο λόγω της διάχυτης
συλλογικής, εικαστικής, συνήθειας των
κατοίκων της πόλης μας. Τέλος, θα πρέπει να
προβλέπεται η πρόσβαση στο χώρο σύμφωνα με τις
ανάγκες κάθε το οποίο επιθυμεί να θεωρηθεί αυτονομία
εξαρχής.

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Παπαγιώργος Χ

Δημοτικό Σχολείο: 2^ο Φιλιππουπόλεως

- ✚ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Το υπάρχον καθεστώς	Σ / Λ
2. Ηττοπαθής άνθρωπος	Σ / Λ
3. Επιτηκής κριτική	Σ / Λ
4. Αναδείχθηκε νικητής	Σ / Λ
5. Εκπεδεύομαι	Σ / Λ
6. Συμαθητής	Σ / Λ
7. Επίλυση	Σ / Λ
8. Απορίττω	Σ / Λ
9. Πρωσκεκλημένος	Σ / Λ
10. Επιτυχός	Σ / Λ
11. Εσπεριδοειδές	Σ / Λ
12. Αυτοπροσώπος	Σ / Λ
13. Η επίτιμος	Σ / Λ
14. Συμβαίνει	Σ / Λ
15. Συλαμβάνω	Σ / Λ
16. Καταργείν	Σ / Λ
17. Αφενώς	Σ / Λ

18. Κατηλιμένος	Σ / Λ
19. Απέκτισα	Σ / Λ
20. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / Λ
21. Η οδός Μητροπόλεως	Σ / Λ
22. Πλησίον πεζοδρόμου	Σ / Λ
23. Πλήρως ανακαινισμένο	Σ / Λ
24. Το προλαμβάνειν	Σ / Λ
25. Τριμένος	Σ / Λ
26. Παρήγγειλα	Σ / Λ
27. Διεζήχθει	Σ / Λ
28. Προσκεκλημένος	Σ / Λ
29. Το αειθαλές δέντρο	Σ / Λ
30. Τα διεθνοί μέσα	Σ / Λ
31. Οριζοντίως	Σ / Λ
32. Αναθήθεμαι	Σ / Λ
33. Οι συγγενείς	Σ / Λ
34. Διαρκός	Σ / Λ
35. Εγγκρίνω	Σ / Λ
36. Ουδείς αναμάρτητος	Σ / Λ
37. Υποτάσσομαι	Σ / Λ
38. Οι δημοφιλείς ηθοποιοί	Σ / Λ
39. Μετατροπή	Σ / Λ
40. Επιδιώκω	Σ / Λ

↓ **Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.**

Τα διεθνή μέσα ενημέρωσης μεταδίδουν πλέον στις
 ώρες τη μεγαλύτερη τρέλα αναχώρησης που είναι Πράξιν
 της Δημοκρατίας. Προσπελάστη στα τελικά είναι οικιακή αρχική
 της σύμβασης καθώς και δημοφιλείς κοινωνικά σελίδα. Ο κος
 Πράξιν απίθκε διάγραμμα στο οποίο, μεταξύ άλλων ανέφερε
 την πρόβλεψη του να συμβαίνει με κάθε τρόπο στην ευφημική και
 την πράξη του Ελληνικού λαού. Βασικά του ενδιαφέροντος,
 θα είναι η επικράτηση της αδιαφορίας και της απροθυμίας
 σε όλη τις εκφάνσεις της κοινωνικής και πολιτικής ζωής.

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: ALBION

Δημοτικό Σχολείο: Σχολείο Πλάταιας

✦ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Πολιτεία	Σ / Λ
2. Πλατία	Σ / Λ
3. Αλήθεια	Σ / Λ
4. Κοινωνεία	Σ / Λ
5. Βραδειά	Σ / Λ
6. Εγεννήθη	Σ / Λ
7. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / Λ
8. Εν κινήση	Σ / Λ
9. Συν τω χρόνω	Σ / Λ
10. Οι επικεφαλής	Σ / Λ
11. Συνέβει	Σ / Λ
12. Ο παρόν	Σ / Λ
13. Ο επιτυχών	Σ / Λ
14. Πυρετώδεις προσπάθειες	Σ / Λ
15. Οι διεθνείς σχέσεις	Σ / Λ
16. Λόγο του χιονιού	Σ / Λ
17. Περί εμφάνισης	Σ / Λ

18. Μεταδέξιδω	Σ / Λ
19. Τηλέφωνο	Σ / Λ
20. Υποβάλλω	Σ / Λ
21. Λαθροθυρία	Σ / Λ
22. Κυνοκομείο	Σ / Λ
23. Συνεννόηση	Σ / Λ
24. Διχόνοια	Σ / Λ
25. Ευτειγία	Σ / Λ
26. Αλληλοκατηγορία	Σ / Λ
27. Αμφιβάλω	Σ / Λ
28. Αληθός Ανέστη	Σ / Λ
29. Εγγυόμαι	Σ / Λ
30. Παρήγαγα	Σ / Λ
31. Διάχρητος	Σ / Λ
32. Εισδύω	Σ / Λ
33. Εξ αρχής	Σ / Λ
34. Καλώς όρισες	Σ / Λ
35. Τελοσπάντων	Σ / Λ
36. Κατά γης	Σ / Λ
37. Αποστέλω	Σ / Λ
38. Συμετέγω	Σ / Λ
39. Προ παντών	Σ / Λ
40. Υποβάλλω	Σ / Λ

✦ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

Η σχολεία και η ειδικότητα της παιδείας στο
κέντρο της εθνικής ιστορίας της
πολιτείας. Οι εκπαιδευτικοί του Δημοτικού σχολείου
αφίουν να υποβάλουν την πρόταση τους στο
αρχείο Υπουργείο προς εκδίκαση της Πρωτεύουσας
Κέντρο - τους να πρέπει να αποστέλλει προτάσεων
η επιρροή παλαιά γραμμάτων στο χώρο λόγω
της διάκριση συλλογικές οικονομικές συνειδήσεις
τον κεντρικό της χώρας μας. Τέλος, θα πρέπει να
προβλεφθούν η πρόθεση στο χώρο σύμφωνα με
εθνικές ανάγκες και το οποίο αφορά να διαφέρει αυτονόητο
εξοπλισμό

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Ανθήτσης

Λημοτικό Σχολείο: Ποσειδωνία Ορεινός

✚ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Το υπάρχον καθεστώς	Σ / ☒
2. Ηττοπαθής άνθρωπος	☒ / Λ
3. Επιτηκής κριτική	☒ / Λ
4. Αναδείχθηκε νικητής	☒ / Λ
5. Εκπεδεόμαι	Σ / ☒
6. Συμαθητής	Σ / ☒
7. Επίλυση	☒ / Λ
8. Απορίπτω	Σ / ☒
9. Πρωσκεκλημένος	Σ / ☒
10. Επιτυχώς	☒ / Λ
11. Εσπεριδοειδές	☒ / Λ
12. Αυτοπροσώπος	☒ / Λ
13. Η επίτιμος	☒ / Λ
14. Συμβαίνει	☒ / Λ
15. Συλαμβάνω	Σ / ☒
16. Καταρχείν	Σ / ☒
17. Αφενώς	☒ / Λ

18. Κατηλιμένος	Σ / Λ
19. Απέκτισα	Σ / Λ
20. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / Λ
21. Η οδός Μητροπόλεως	Σ / Λ
22. Πλησίον πεζοδρόμου	Σ / Λ
23. Πλήρος ανακαινισμένο	Σ / Λ
24. Το προλαμβάνειν	Σ / Λ
25. Τριμένος	Σ / Λ
26. Παρήγγειλα	Σ / Λ
27. Διεζήχθει	Σ / Λ
28. Προσκεκλημένος	Σ / Λ
29. Το αειθαλές δέντρο	Σ / Λ
30. Τα διεθνοί μέσα	Σ / Λ
31. Οριζοντίως	Σ / Λ
32. Ανατήθεμαι	Σ / Λ
33. Οι συγγενείς	Σ / Λ
34. Διαρκός	Σ / Λ
35. Εγγκρίνω	Σ / Λ
36. Ουδείς αναμάρτητος	Σ / Λ
37. Υποτάσσομαι	Σ / Λ
38. Οι δημοφιλείς ηθοποιοί	Σ / Λ
39. Μετατροπή	Σ / Λ
40. Επιδιώκω	Σ / Λ

✦ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

Τα Σύνθημα είναι υπέροχα εργαλεία αλλαγής κατά τις ώρες ή μακροπρόθεσμα τελετή αναχώρησης του γίου Προέδρου της Δημοκρατίας. Προσκαλείται στην τελετή είναι επίσης αρχηγοί της κυβέρνησης, καθώς και διάφοροι κληρικοί κληρικοί. Ο γιος Προέδρου συνήθως διασχίζει ως συνήθως, μεταξύ άλλων, ανέλαβε την ηγεσία του να συντάξει τα κάθε χρόνο στην εμπροσθία του αν ηγεσία και ελληνικού λαού. Βασιλιά του ενδύσει, τέλος, θα είναι η υπαγόρευση της αξιοπιστίας και της διακρίσης σε όλους τις εκδηλώσεις της κοινότητας και πολιτικής τάξης.

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Μπαμπίνης

Δημοτικό Σχολείο: Μεταμόρφωσης Γουαννίνας

✦ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Πολιτεία	☐ Σ / ☐ Λ
2. Πλατιά	Σ / ☒ Λ
3. Αλήθεια	Σ / ☒ Λ
4. Κοινωνία	Σ / ☒ Λ
5. Βραδεία	Σ / ☒ Λ
6. Εγενήθη	☒ Σ / ☐ Λ
7. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / ☒ Λ
8. Εν κινήση	☒ Σ / ☐ Λ
9. Συν τω χρόνω	Σ / ☒ Λ
10. Οι επικεφαλής	Σ / ☒ Λ
11. Συνέβει	☒ Σ / ☐ Λ
12. Ο παρόν	☒ Σ / ☐ Λ
13. Ο επιτοχών	☒ Σ / ☐ Λ
14. Πυρετώδεις προσπάθειες	☒ Σ / ☐ Λ
15. Οι διεθνείς σχέσεις	Σ / ☒ Λ
16. Λόγω του χιονιού	☒ Σ / ☐ Λ
17. Περί εμφάνισης	☒ Σ / ☐ Λ
18. Μεταδίδω	Σ / ☒ Λ

19. Τηλέφωνο	Σ / (Λ)
20. Υποβάλω	(Σ) / Λ
21. Λαθροθυρία	(Σ) / Λ
22. Κυνοκομείο	(Σ) / Λ
23. Συνενόηση	(Σ) / Λ
24. Διχόνοια	(Σ) / Λ
25. Ευτειχία	Σ / (Λ)
26. Αλληλοκατηγορία	(Σ) / Λ
27. Αμφιβάλλω	(Σ) / Λ
28. Αληθός Ανέστη	Σ / (Λ)
29. Εγγυόμαι	Σ / (Λ)
30. Παρήγαγα	(Σ) / Λ
31. Διάχητος	(Σ) / Λ
32. Εισόδοω	(Σ) / Λ
33. Εξ αρχής	(Σ) / Λ
34. Καλώς όρισε	(Σ) / Λ
35. Τελοσπάντων	(Σ) / Λ
36. Κατά γης	(Σ) / Λ
37. Αποστέλω	(Σ) / Λ
38. Συμετέχω	Σ / (Λ)
39. Προ παντών	(Σ) / Λ
40. Υποβάλλω	(Σ) / Λ

↳ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

Η σχεδίαση και η υλοποίηση της πλατείας στο κέντρο της πόλης αποτελεί μέλημα της πολιτείας. Οι επικεφαλές των δημοτικών αρχών οφείλουν να υποβάλλουν την πρόταση τους στο αρμόδιο υπουργείο προς έγκριση της πρωτεύουσας μέλημα θα πρέπει να αποτελεί η επίσημη παρουσία πράσινου στο χώρο λόγω της διάχυτης βυλλοχική ομιλοχική συνήθειας των κατοίκων της πόλης μας. Τέλος, θα πρέπει να προβλεπεται η πρόσθεση στο χώρο ακόμη με ειδικές ανάγκες και το οποίο οφείλει να θεωρείται αυτόνομο εξάρτημα.

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Έφρα

Δημοτικό Σχολείο: 6/0 Μεταμόρφωσις

↓ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Το υπάρχον καθεστώς	☒ Σ / Λ
2. Ηττοπαθής άνθρωπος	Σ / ☒ Λ
3. Επιτικής κριτική	☒ Σ / Λ
4. Αναδείχθηκε νικητής	☒ Σ / Λ
5. Εκπεδούμαι	☒ Σ / Λ
6. Συμβαθής	Σ / ☒ Λ
7. Επίλυση	Σ / ☒ Λ
8. Απορίπτω	Σ / ☒ Λ
9. Πρωσκεκλημένος	Σ / ☒ Λ
10. Επιτυχώς	☒ Σ / Λ
11. Εσπεριδοειδές	☒ Σ / Λ
12. Αυτοπροσώπος	☒ Σ / Λ
13. Η επίτιμος	Σ / ☒ Λ
14. Συρβαίνει	☒ Σ / Λ
15. Σολαμβάνω	☒ Σ / Λ
16. Καταρχείν	Σ / ☒ Λ
17. Αφενώς	Σ / ☒ Λ

18. Κατ'ημέριος	☒ Σ / ☐ Λ
19. Απέκτισα	Σ / ☒ Λ
20. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / ☒ Λ
21. Η οδός Μητροπόλεως	☒ Σ / ☐ Λ
22. Πλησίον πεζοδρόμου	Σ / ☒ Λ
23. Πλήρως ανακαινισμένο	Σ / ☒ Λ
24. Το προλαμβάνειν	Σ / ☒ Λ
25. Τριμένος	☒ Σ / ☐ Λ
26. Παρήγγελα	Σ / ☒ Λ
27. Διεξήχθη	☒ Σ / ☐ Λ
28. Προσκεικλιμένος	☒ Σ / ☐ Λ
29. Το αιθαλές δέντρο	☒ Σ / ☐ Λ
30. Τα διεθνοί μέσα	Σ / ☒ Λ
31. Οριζοντίως	Σ / ☒ Λ
32. Ανατήθεμαι	☒ Σ / ☐ Λ
33. Οι συγγενείς	Σ / ☒ Λ
34. Διαρκός	Σ / ☒ Λ
35. Εγγκρίνω	☒ Σ / ☐ Λ
36. Ουδείς αναμάρτητος	☒ Σ / ☐ Λ
37. Υποτάσσομαι	Σ / ☒ Λ
38. Οι δημοφύεις ηθοκοιοί	☒ Σ / ☐ Λ
39. Μετατροπή	Σ / ☒ Λ
40. Επιδιώκω	☒ Σ / ☐ Λ

† Δνά τρέη κειμένον υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

“ Τα Σειβηί μύσα ενθυμώμενα μετέδιδον ηλίμως εντός τής
ώρας τής μεγαληφανούς αναφορικής του νέου Προέδρου τής
Διοκρεσίας προσεκλημένον στες τελεί ενανυ επίτροποι αρχηγοί
τής Καβερνίας, κώδων και τής δημοφιλής κομματικής οργάνου.
Ο νέος Πρόεδρος ενταύθα διαμαρτυρούμενος ενανυ, μεσσην άλλων,
ανήφερε την αρχική του νου συμβούλιον με κώδων τρόπο ενανυ
επιτροπία και την πρόσω του ελληνικού λαού. Βασική του ενταύθα
ένανυ, θα είναι η επικράτησις τής αληθινότητας και τής δικαιοσύνης
ενανυ τής υστερίας τής κοινωνικής και πολιτικής ζωής.”

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Βενιζέλας

Δημοτικό Σχολείο: Καπτακίου

✦ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Πολιτεία	☒ / Λ
2. Πλατιά	☒ / Λ
3. Αλήθεια	☒ / Λ
4. Κοινωνία	☒ / Λ
5. Βραδεία	Σ / ☒
6. Εγεννήθη	☒ / Λ
7. Οικογενειακός (επίρρημα)	☒ / Λ
8. Εν κινήση	☒ / Λ
9. Σύν τω χρόνω	☒ / Λ
10. Οι επικεφαλής	☒ / Λ
11. Συνέβει	☒ / Λ
12. Ο παρών	Σ / ☒
13. Ο επιτυχών	☒ / Λ
14. Πορετώδεις προσπάθειες	Σ / ☒
15. Οι διεθνείς σχέσεις	Σ / ☒
16. Λόγο του χιονιού	☒ / Λ
17. Περί εμφάνισης	☒ / Λ
18. Μεταδεΐδω	☒ / Λ

19. Τηλέφωνο	Σ / Λ
20. Υποβάλω	Σ / Λ
21. Λαθροθυρία	Σ / Λ
22. Κυνοκομείο	Σ / Λ
23. Συνενόηση	Σ / Λ
24. Λιχόνοια	Σ / Λ
25. Ευτεχνία	Σ / Λ
26. Αλληλοκατηγορία	Σ / Λ
27. Αμφιβάλω	Σ / Λ
28. Αληθός Ανέστη	Σ / Λ
29. Εγγύομαι	Σ / Λ
30. Παρήγαγα	Σ / Λ
31. Διάχητος	Σ / Λ
32. Εισόδοο	Σ / Λ
33. Εξ αρχής	Σ / Λ
34. Καλώς όρισες	Σ / Λ
35. Τελοσπάντων	Σ / Λ
36. Κατά γης	Σ / Λ
37. Αποστέλω	Σ / Λ
38. Συμετέχω	Σ / Λ
39. Προ παντών	Σ / Λ
40. Υποβάλλω	Σ / Λ

✚ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

«Η σχεδίαση και η υλοποίηση της παρίας στο
κέντρο της Πόλης αποτελεί μέλημα της Πολιτείας.
Διευκολυθείς στη διαποικίση αρχών Ομοειδών να
υποβληθούν στη Πρόταση τους στο αρμόδιο Υπουργείο
προς έκφραση της Πρωτεύουσας μέλλουσα τους θα πρέπει
να αποσπασθεί από Πόλη και κεντρικής Παρουσία Παρά-
στασης στον χώρο λόγω της Σημαντικής συνολικής
οικονομικής Συνεισφοράς και Κοινωνίας της Πόλης στην
εξόχως, Αφ' ηρώτων να Προβλεφθεί η Πρόσβαση στον χώρο
ακόμα με ειδικά κριτήρια, όπως Ομοειδών να θεωρείται
ολοκληρωμένο «Σχέδιο»».

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Άγγελος
Δημοτικό Σχολείο: Καθημερινού

⚡ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Το υπάρχον καθεστώς	Σ / ☒ Λ
2. Ηττοπαθής άνθρωπος	Σ / ☒ Λ
3. Επικής κριτική	☒ Σ / Λ
4. Ανοδείχθηκε νικητής	☒ Σ / Λ
5. Εκπεδέομαι	☒ Σ / Λ
6. Συμαθητής	Σ / ☒ Λ
7. Επίλυση	Σ / ☒ Λ
8. Αποριπτο	☒ Σ / Λ
9. Προσκεκλημένος	Σ / ☒ Λ
10. Επιτυχός	☒ Σ / Λ
11. Εσπεριδοειδής	☒ Σ / Λ
12. Αντοπροσώπος	☒ Σ / Λ
13. Η επίτιμος	☒ Σ / Λ
14. Συμβαίνει	☒ Σ / Λ
15. Συλαμβάνω	☒ Σ / Λ
16. Καταρχίν	Σ / ☒ Λ
17. Αφενώς	Σ / ☒ Λ

18. Κατηλιμένος	Σ / ☒ Λ
19. Απέκτισα	Σ / ☒ Λ
20. Οικογενειακός (επίρρημα)	☒ Σ / Λ
21. Η οδός Μητροπόλεως	☒ Σ / Λ
22. Πλησίον πεζοδρόμου	☒ Σ Λ
23. Πλήρος ανακαινισμένο	Σ ☒ Λ
24. Το προλαμβάνειν	☒ Σ / Λ
25. Τριμένος	Σ / ☒ Λ
26. Παρήγγειλα	☒ Σ Λ
27. Διεξήχθει	Σ / Λ
28. Προσκεκλημένος	☒ Σ Λ
29. Το αειθαλές δέντρο	☒ Σ / Λ
30. Τα διειθνοί μέσα	☒ Σ ☒ Λ
31. Οριζοντίως	Σ / Λ
32. Ανατήθεμαι	☒ Σ / Λ
33. Οι συγγενείς	☒ Σ / Λ
34. Διαρκός	Σ ☒ Λ
35. Εγγκρίνω	☒ Σ ☒ Λ
36. Ουδείς αναμάρτητος	Σ / ☒ Λ
37. Υποτάσσομαι	Σ / ☒ Λ
38. Οι δημοφιλείς ηθοποιοί	☒ Σ Λ
39. Μετατροπή	☒ Σ Λ
40. Επιδιώκω	Σ / ☒ Λ

✦ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

Τα δημόσια μέσα ενημέρωσης
μεταδίδουν πλήθος αφές
της όρες τη μεγαλοπρεπή
τέλεση αναγόρευσης του
νέου προέδρου της Δημοκρατίας.
Προσκεκλημένη στην τελετή
είναι επήλυτη αρχηγή της
κυβερνήσεως, καθώς και
δημοφιλής κομματικά σεδέκη.
Ο νέος πρόεδρος αφήθωνε
δηάγγελια στο ορειό, μεταξύ
άλλων, ανέφερε την πρόθεσή του
να συνβάλει με κάθε τρόπο
στη ευημερία και την πρόδο
του ελληνικού λαού. Βασική
του επιδίωξη, τέλος, θα είναι
η επικράτηση της αξιοκρατίας
και τη δικαιοσύνης σε όλες
της εκφάνσης

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!
της Κωνσταντίνης Ζωής.

Όνομα μαθητή: Αποστόλης

Δημοτικό Σχολείο: Βαλκάρια

↓ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Πολιτεία	☒ Σ / ☐ Λ
2. Πλατία	☐ Σ / ☒ Λ
3. Αλήθεια	☐ Σ / ☒ Λ
4. Κοινωνεία	☒ Σ / ☐ Λ
5. Βραδειά	☒ Σ / ☐ Λ
6. Εγεννήθη	☐ Σ / ☒ Λ
7. Οικογενειακός (επίρρημα)	☒ Σ / ☐ Λ
8. Εν κινήση	☐ Σ / ☒ Λ
9. Συν το χρόνο	☐ Σ / ☒ Λ
10. Οι επικεφαλής	☒ Σ / ☐ Λ
11. Συνέβει	☒ Σ / ☐ Λ
12. Ο παρόν	☒ Σ / ☐ Λ
13. Ο επιτυχόν	☐ Σ / ☒ Λ
14. Πυρετώδεις προσπάθειες	☒ Σ / ☐ Λ
15. Οι διεθνείς σχέσεις	☐ Σ / ☒ Λ
16. Λόγο του χιονιού	☐ Σ / ☒ Λ
17. Περί εμφάνισης	☒ Σ / ☐ Λ

18. Μεταοξείδω	Σ / Λ
19. Τηλέφωνο	Σ / Λ
20. Υποβάλω	Σ / Λ
21. Λαθροθυρία	Σ / Λ
22. Κυνοκομείο	Σ / Λ
23. Συνενόηση	Σ / Λ
24. Διχόνοια	Σ / Λ
25. Ευτειχία	Σ / Λ
26. Αλληλοκατηγορία	Σ / Λ
27. Αμφιβάλω	Σ / Λ
28. Αληθός Ανέστη	Σ / Λ
29. Εγγύομαι	Σ / Λ
30. Παρήγαγα	Σ / Λ
31. Διάζητος	Σ / Λ
32. Εισδύω	Σ / Λ
33. Εξ αρχής	Σ / Λ
34. Καλώς όρισε	Σ / Λ
35. Τελοσπάντων	Σ / Λ
36. Κατά γης	Σ / Λ
37. Αποστέλω	Σ / Λ
38. Συμτέχω	Σ / Λ
39. Προ παντός	Σ / Λ
40. Υποβάλλω	Σ / Λ

† Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

Η γραμμάτση και η υδατική της Απορία στο κέντρο της πόλης απαιτεί κέρωμα της πολιτίας. Οι επικεφαλής των δημοτικών αρχών ωφίται να υποβάλουν την πρόταση τους στο αρμόδιο Υπουργείο προς έγκριση της Προταίβων καίδηψή τους. Σε πρέπει να αποτελεί προ πάντων η έλαρική παραγωγή, πρόωινα στο κόρο λόγω της διαίτης βιολογικής οικολογικής άπειδτης των κοίτων της πόλης και τέλος, Σε πρέπει να προβλητετε η πρόσβαση στο χώρο σώνων με ειδικούς αλατς-ς κοπή το σόνω ωφίται να ξεκινήσει αυτουνότα έτ αρχής.

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Ανέστης

Δημοτικό Σχολείο: _____

✦ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Το υπάρχον καθεστώς	☒ Σ / Λ
2. Ηττοπαθής άνθρωπος	☒ Σ / Λ
3. Επικής κριτική	☒ Σ / Λ
4. Αναδείχθηκε νικητής	☒ Σ / Λ
5. Εκπεδέομαι	☒ Σ / Λ
6. Σωμαθητής	☒ Σ / Λ
7. Επίλυση	☒ Σ / Λ
8. Απορίπτω	☒ Σ / Λ
9. Πρωσκεκλημένος	☒ Σ / Λ
10. Επιτυχώς	☐ Σ / ☒ Λ
11. Εσπεριδοειδές	☒ Σ / Λ
12. Αυτοπροσώπος	☒ Σ / Λ
13. Η επίτιμος	☒ Σ / Λ
14. Συμβαίνει	☒ Σ / Λ
15. Σουλαμβάνω	☐ Σ / ☒ Λ
16. Καταρχείν	☒ Σ / Λ
17. Αφενώς	☒ Σ / Λ

18. Κατηλιμένος	Σ / Λ
19. Απέκτισα	Σ / Λ
20. Οικογεντιικός (επίρρημα)	Σ / Λ
21. Η οδός Μητροπόλεως	Σ / Λ
22. Πλησίον πεζοδρόμου	Σ / Λ
23. Πλήρος ανακαινισμένο	Σ / Λ
24. Το προλαμβάνειν	Σ / Λ
25. Τριμένος	Σ / Λ
26. Παρήγγειλα	Σ / Λ
27. Διεξήχθει	Σ / Λ
28. Προσκεκλημένος	Σ / Λ
29. Το αιθαλιές δέντρο	Σ / Λ
30. Τα διθνοί μέσα	Σ / Λ
31. Οριζοντιώς	Σ / Λ
32. Ανατήθειμαι	Σ / Λ
33. Οι συγγενοίς	Σ / Λ
34. Διαρκός	Σ / Λ
35. Εγγκρίνω	Σ / Λ
36. Ουδέις αναμάρτητος	Σ / Λ
37. Υποτάσσομαι	Σ / Λ
38. Οι δημοφιλείς ηθοποιοί	Σ / Λ
39. Μετατροπή	Σ / Λ
40. Επιδιόκω	Σ / Λ

✦ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

Τα διεθνή μέσα ενημέρωσης μεταδίνουν
πλήθος αυτέστις ώρες τη μεχάλοηρεί
τέλετη αναχώρευεις του νεου προέδρου της
δημοκρατίας. Προκειμήνινειστην τέλετη
είναι επίτημοί αρχηγοί της κυβερνήσεως,
καθώς και δημοφιδοί κομματικά στελέχοι. Ο
νέος πρόεδρος απήυθινε διάγγελμα στο
ογίο, μεταξύ άλλων, ανέφερε την πρόθεση
του να συμβάνημεκάθε τρόπο στην
εβημερία και την πρόοδο του ελληνικού
λαού. Βασική του επιδίωξη, τέλος, θα είναι
η επικράτησι της αειόκρατίας και της
δικαιοσύνης σε όλες της εκφάνσεις της κοινωνικής
και της ποσντικής ζωής.

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Νικόλαος

Δημοτικό Σχολείο: Αννής

↓ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Πολιτεία	☒ Σ / Λ
2. Πλατία	☒ Σ / Λ
3. Αλήθεια	Σ / ☒ Λ
4. Κοινωνία	Σ / ☒ Λ
5. Βραδεία	Σ / ☒ Λ
6. Εγεννήθη	Σ / Λ
7. Οικογενειακός (επίρρημα)	☒ Σ / Λ
8. Εν κινήση	☒ Σ / Λ
9. Συν τω χρόνω	☒ Σ / Λ
10. Οι επικεφαλής	☒ Σ / Λ
11. Συνέβει	☒ Σ / Λ
12. Ο παρών	☒ Σ / Λ
13. Ο επιτυχόν	☒ Σ / Λ
14. Πυρετώδεις προσπάθειες	Σ / ☒ Λ
15. Οι διεθνείς σχέσεις	☒ Σ / Λ
16. Λόγο του χιονιού	☒ Σ / Λ
17. Περὶ εμφάνισης	☒ Σ / Λ

18. Μεταδείδω	Σ / Λ
19. Τηλέφωνο	Σ / Λ
20. Υποβάλλω	Σ / Λ
21. Λαθροθυρία	Σ / Λ
22. Κυνοκομείο	Σ / Λ
23. Συνενόηση	Σ / Λ
24. Διχόνοια	Σ / Λ
25. Ευτειχία	Σ / Λ
26. Αλληλοκατηγορία	Σ / Λ
27. Αμφιβάλω	Σ / Λ
28. Αληθός Ανέστη	Σ / Λ
29. Εγγύομαι	Σ / Λ
30. Παρήγαγα	Σ / Λ
31. Διάχητος	Σ / Λ
32. Εισδύω	Σ / Λ
33. Εξ αρχής	Σ / Λ
34. Καλώς όρισες	Σ / Λ
35. Τελospάντων	Σ / Λ
36. Κατά γης	Σ / Λ
37. Αποστέλω	Σ / Λ
38. Συμετέχω	Σ / Λ
39. Προ παντών	Σ / Λ
40. Υποβάλλω	Σ / Λ

↳ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

« Η σχεδίαση και η υλοποίηση της πράξης στο κέντρο της πόλης αποτελεί μίσημα της πολυτίας. Η επικεφαλής των δημοτικών αρχών οφείλουν να υποβάλουν την πρότασή τους στο αρμόδιο ξεπώρημα προς έγκρισή της. Προτίθενται κείνη με τους θα πρέπει να αποτελεί προ πάντων η επαρκής παρουσία πράσινα στο χωριό λόγω της διαχρήτης διαρκούς υκολογικής συνθήκης των κατοίκων της πόλης μας. Τέλος, θα πρέπει να προβλέπεται η πρόκληση στο χωριό από την μερικές ανάγκες κάτι το οποίο οφείλει να θεωρείτε ανανώτερο εγ έρχεται».

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Όνομα μαθητή: Χωνοστασιάνου

Δημοτικό Σχολείο: Αιγίδιο

↓ Να κυκλώσετε δίπλα από κάθε λέξη ή φράση το σύμβολο «Σ», αν η λέξη είναι γραμμένη με το σωστό τρόπο ή το σύμβολο «Λ», αν η λέξη είναι γραμμένη με λάθος τρόπο.

1. Το υπάρχον καθεστώς	Λ / Λ
2. Ηττοπαθής άνθρωπος	Σ / Λ
3. Επιτηκής κριτική	Σ / Λ
4. Αναδείχθηκε νικητής	Σ / Λ
5. Εκπεδεύομαι	Σ / Λ
6. Συμαθητής	Σ / Λ
7. Επύλωση	Σ / Λ
8. Απορίπτω	Σ / Λ
9. Πρωσκεκλήμενος	Σ / Λ
10. Επιτυχώς	Σ / Λ
11. Εσπεριδοειδές	Σ / Λ
12. Αυτοπροσώπος	Σ / Λ
13. Η επίτιμος	Σ / Λ
14. Συμβαίνει	Σ / Λ
15. Σολαμβάνω	Σ / Λ
16. Καταρχείν	Σ / Λ
17. Αφενώς	Σ / Λ

18. Κατηλιμένος	Σ / Λ
19. Απέκτισα	Σ / Λ
20. Οικογενειακός (επίρρημα)	Σ / Λ
21. Η οδός Μητροπόλεως	Σ / Λ
22. Πλησίον πεζοδρόμου	Σ / Λ
23. Πλήρος ανακαινισμένο	Σ / Λ
24. Το προλαμβάνειν	Σ / Λ
25. Τριμένος	Σ / Λ
26. Παρήγγελα	Σ / Λ
27. Διεξήχθει	Σ / Λ
28. Προσκεκλήμένος	Σ / Λ
29. Το αειθαλές δέντρο	Σ / Λ
30. Τα διεθνοί μέσα	Σ / Λ
31. Οριζοντίως	Σ / Λ
32. Ανατήθεμαι	Σ / Λ
33. Οι συγγενοίς	Σ / Λ
34. Διαρκός	Σ / Λ
35. Εγκρίνω	Σ / Λ
36. Ουδείς αναμάρτητος	Σ / Λ
37. Υποτάσσομαι	Σ / Λ
38. Οι δημοφιλείς ηθοποιοί	Σ / Λ
39. Μετατροπή	Σ / Λ
40. Επιδιώκω	Σ / Λ

↓ Ανάπτυξη κειμένου υπό την υπαγόρευση του δασκάλου.

«Τα διεθνή μέσα ενημέρωσης μετέδωσαν πλήρως αυτή
της ώρες τη μεγαλύτερη τιμή στην αγορά του νέου
πρόεδρου της Δημοκρατίας. Προσέδειξε ότι στην τέλη
είναι επίτιμοι αρχηγοί της κυβέρνησης καθώς κέρδι-
σαν κορυφαίο στέλεχος. Ο νέος πρόεδρος απύκθων
διάρρημα στο οποίο φησίζει άλλον ανέφερε την
πρόθεσή του να συμβάλει με κάθε τρόπο στην εκκέρση
και την πρόοδο του Ελληνικού λαού βασική του επιδι-
οχή τέλος θα είναι η επικράτηση της αξιοκρατίας και
της δικαιοσύνης σε όλες τις φεράσεις της κοινωνίας και
πολιτικής ζωής»

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Παπακωνσταντίνος

